

रूपा

(बुद्धकालिन ऐतिहासिक उपन्यास)

भाय् ह्यूम्ह

भिक्षु शीलभद्र महास्थविर

मणिमण्डप महाविहार

यल

रूपा

(बुद्धकालीन ऐतिहासिक उपन्यास)

रचयिता

पातकड भिक्षु अभ्यास विद्यालयाधिपति
हेनपिटगेढर ज्ञाणसीह महास्थविर
पातकड, पायल्लडुल्ल,
श्रीलंका

माय स्युम्ह

भिक्षु शीलभद्र महास्थविर
मणिमण्डप महाविहार
पटको, यल ।

प्रकाशक :-

मणिमण्डप महाविहारया

सकल उपासकोपासिकापिनिगु सहयोग

न्हापाँगु संस्करण - १०००

बुद्ध संबत् २५५५

नेपाल संबत् १९३१

विक्रम संबत् २०६८

ग्वहालि रू १००१-

थाकू :- अमात्य प्रिन्टिङ्ग प्रेस

ललितपुर, भेलाछौं

फोन नं. : ५५३२३६५, ५५३२४२४

इमेल : amatyaprintingpress@gmail.com

छुं खँ

थ्व उपन्यास बुद्धकालीन ऐतिहासिक घटनाया आधारय् श्रीलंकाया पातकड भिक्षु अभ्यास विद्यालयाधिपति हेनपिटगेदर जानसीह महास्थविरपाखें सिंहलभाषं च्वया बिज्याःगु उपन्यास सफू जिं नेपालभाषं भाय् हिलागु खः । थुगु सफू स्वयेवं थनिं नीन्यासः व न्येन्यादया न्हयवः कपिलवस्तुया न्हाय्कं भ्नीगु न्हयोने दंवइ । नापं भगवान बुद्धया उपदेश नं थुइकेत अःपुइ ताः । बुद्धकालीन घटनाय् आधारित उपन्यास सफू थ्व हे न्हापांगु जुइफु ।

भाय् हिलाम्ह
भिक्षु शीलभद्र महास्थविर
मणिमण्डप महाविहार
वि.सं. २०६८।६।१९

रूपा

“रूपा”

“छ्वाय् माँ ?”

“मैचां व खँ बाःयात धयाला ?”

“छु खँ ?”

“जनपदकल्याणी ल्यज्याया खँ का ।”

“अँ”

“छिमि बाःनं छु धालले ?”

“जिं व खँ धायेवं बाःनं जिगु ख्वाः छक्वः पुलुक्क स्वयादिल । अले मनय् छुं दुःख ताःगुथें च्वंका बँय् जक स्वयादिल, लिपा छुं हे मधाःसे वापीगु मङ्गलोत्सवय् भाल ।”

“आः गयेयाये । गोन्हू हे दनि धकाः । हानं वनेगुसा थिक यायेम्वाला काः.....! अजाःगुताःलं जुल धाःसा”

“खः माँ, जित नं अथे बिचाःवयाच्चन । जिं स्वयेबलय् बाःया मन मच्चंथें च्वं । बाःया मन मच्चंसा जिं गथेयाना उगु ल्यज्याय् ब्वतिकाये ? मनया खँ मनयतुं तया छ्वयेगु का ।”

“अथे धयानं मज्यू मै । सारा कपिलवस्तुया शाक्यकुमारपिं सकसियां आशा यानाच्चनी । मैचां थुगुसिया प्रतिस्पर्धाय् ब्वतिकाइ, त्याकी । उलि जकनं

मखु । नन्दं तःधंगु आशा यानाच्चंगु थें । छन्त
प्रतिस्पर्धाय् छूवयेमाली । थौं सँघाकाइती हे छक्कः खँ
ल्हाना स्वयेका ।”

कपिलवस्तु शाक्यपिनिगु राजधानी खः । अन आः जुजु
शुद्धोदन शाक्यं राज्य यानाच्चन । कपिलवस्तुया राज्य बौया
परम्परां चलेयायेगु अधिकार मदु । ताःकालं निसैं शाक्यपिसं दयेका
थकूगु छगू सम्मत अनुसारं कपिलवस्तुया सिंहासन
शाक्यकुमारपिनि दथुई पालंपाः न्ह्यानाच्चन । जनपदकल्याणी
ल्यज्याय् त्याकूम्ह शाक्य सुन्दरी गुम्ह शाक्ययात थः स्वामी भापाः
स्वयम्बर याइ, व हे शाक्य कुमारपिनि दथुइ पालंपा हिला
सिंहासनय् च्वनी । राज्यभार काःम्ह महाराजाया वर्ष यक्क दत
धाःसा अनलिपा राज्यभार विइ योग्यम्ह शाक्यकुमार ल्ययाकाइगु
ज्या जुइ । उम्ह कुमार ल्ययाकाइगु जनसमूहं वा राजसभां मखु ।
न्हापां कपिलवस्तु देशय् जनपदकल्याणीया रूपय् मानेयाये योग्यम्ह
रूपसुन्दरी ल्ययाकायेगु ल्यज्या जुइ । तर उकी ब्वति वं कायेदइ
गुम्ह चरित्रय् छुं मस्यो, सुं शाक्यकुमार नापं मतिनाया स्वापू
मदुनि । छुं जुया सुं शाक्यकुमारीया न्हापां हे सुं शाक्यकुमार नाप
मतिनाया स्वापू दु धकाः दसू लुल धाःसा व कुमारीयात ल्यज्यां
(प्रतिस्पर्धां) अलग्ग याइ । थथे ल्यज्याय् ब्वतिकाःपिं शाक्यकन्यापिं
महाराजा प्रमुख प्रसिद्ध राजसभा छगू न्ह्योने सःता अङ्गलक्षण
विशेषज्ञपिसं जनपदकल्याणीया परीक्षयाइ । सिंहासनया
अधिकारदुपिं शाक्यकुमारपिं व सभाय् छखे पाखे मञ्चय्
फेतुनाच्चनी । जनपदकल्याणी ल्ययेधुंका महाराजां स्वाँमालं
क्वखायेका स्वागतयाइ । अनलिपा वया ल्हाती हानं मेगु स्वाँमाः
छमाः बिया थः यःम्ह स्वाँमी छम्ह ल्ययेत शाक्यकुमारपिं
च्वनाच्चंथाय् ब्वनायंकी । अन हे जनपदकल्याणी सुं शाक्यकुमारया

गःपतय् स्वामालं क्वखायेका स्वयम्बर व्याहायाना थः स्वामी रूपय् ल्ययाकाइ । अले उम्ह हे शाक्यकुमारयात राज्यभार व अधिकार दइ । शाक्य व कोलिय निगू पक्षपिसं थुगु प्रतिस्पर्धाय् व्वति कायेफु ।

शुद्धोदनं लिपा सिंहासनया अधिकारदइम्ह कुमार ल्ययेत जनपदकल्याणी ल्यइगु ल्यज्या शुरुजुइ । व ल्यज्या धाःसा शाक्य राजधानी जुइगु ल्यज्या मध्यय् तःसकं उत्तेजनापूर्णगु जुयाच्चन । शुद्धोदन जुजुया काय् सिद्धार्थया विरोधय् देवदत्त दनाच्चन । देवदत्त कोलिय वंशयाम्ह खः । शाक्य व कोलिय धयागु निगू पक्ष छगू हे परंपराया जूसां न्हापांनिसें थ्व निगू पक्ष रोहिणी खुसिं वारिं पारिं छुटे जूगु निगू राजधानी नं जुजुपिसं राज्य चलेयानाच्चंगु खः । उबलय् कोलिय राज्यया जुजु सुप्रबुद्ध कोलिय जुयाच्चन । उखुन्हु जनपदकल्याणी ल्यज्याय् सुप्रबुद्ध कोलिय जुजुया म्हाचाय्, रूपसुन्दरीम्ह यशोधरादेवी नं न्ह्योव्वात । देवदत्तकुमार नं थः कोलिय वंशयाम्ह हे जुया यशोधरां स्वामीया रूपय् थःत ल्ययाकाइ धकाः देवदत्तं तःधंगु आशा व पत्याः यानाच्चंगु खः ।

तर उखुन्हु जनपदकल्याणी ल्यज्याय् यशोधराकुमारी हे विजय प्राप्तयाना काल । अनं लिपा थःगु ल्हातय् ब्यूगु स्वामाः ज्वना कुमारपिं च्वंचंगु दबुली थाहाँ वंम्ह उम्ह यशोधरादेवी शुद्धोदन जुजुया काय् सिद्धार्थकुमारयात स्वामालं क्वखायेका वसपोलयात स्वामी भाःपाः ल्ययाकाल । थुगु दृथ् खनां तःसकं तौमोम्ह देवदत्तं यशोधराया व्वा सुप्रबुद्ध कोलिय जुजुयात नं थःगु पक्षपाखेतुं हीका सिद्धार्थकुमार छुं शिल्प शास्त्र मसःम्ह धकाः उद्घोषण याकल । थ्वयां न्ह्यो गुबले नं मचेमजूगु उगु उद्घोषण अपुक हे प्रतिक्षेप यायेफुसां तबि सिद्धार्थकुमारं स्वेच्छां हे

शिल्पशास्त्र ल्यज्याय् न्ह्योव्वःगुलिं हानं छग्गू शिल्पशास्त्र ल्यज्या
शुरुजुल । उगु ल्यज्याय् नं सिद्धार्थकुमारं अःपुक हे विजय
प्राप्तयाना काल ।

यशोधरा व्याहा यायेधुंका सिद्धार्थकुमारं, सिंहासनया
भारकाये न्ह्यवः गृहस्थी जीवन तोता प्रव्रजितजुया शाक्यमुनि
धायेका वसपोलं सत्यावबोध प्राप्तयाना कयाबिज्यात । उकिं हानं
नं कपिलवस्तुइ सिंहासनय् ल्वःम्ह ल्याकायेया लागी
जनपदकल्याणी ल्यज्या शुरुयाये माःगु खः । दँ नं दँ तक लिछ्छयाना
तःगु थ्व ल्यज्या आः जूगु बखतय् दिन निश्चित रूपं सम्मत
जुयाच्चन । जुजु शुद्धोदन शाक्यया निमम्ह महारानी प्रजापती
गौतमीया पाखें दुम्ह काय् नन्दकुमार नं थुगुसी सिंहासनय्
अधिकारदुपिं शाक्यकुमारपिं मध्ये छम्ह जुयाच्चन । देवदत्तकुमारं
थः थुगुसी सिंहासनय् हकदुपिनिगु पुचलय् मलासां, नन्दकुमारयात
बुकेत सुप्रबुद्ध कोलिय जुजु नापं कुमन्त्रणा यायां दिं हनाच्चन ।
नन्दकुमार मचाचा बलेनिसें हेरबिचाःयाना तःम्ह शुद्धोदनया केहें
प्रमितादेवी खः । अले प्रमितादेवीया जहान उदयन शाक्य खः ।
उदयन व प्रमितादेवीया थः मचा धाय् बहःम्ह म्हायाय् छम्ह जक हे
दु । वया नाँ खः, “रूपा” । नन्द व रूपा मचाबले निसें नापं हे
म्हिटुम्हिटुं इमि दथुइ तःकेहैया स्वापू क्वातुया च्वंगु । सिद्धार्थकुमार
प्रव्रजित जूगुलिं उदयन शाक्यया दरबारय् च्वंच्चंम्ह नन्दकुमार थः
बौया राजकार्य ज्याय् ग्वाहालियायेत थःगु दरबार स्वयावल ।
नन्दकुमार व रूपाकुमारीया दथुइ न्हापांनिसें दूगु स्वापू आः मेगु हे
स्वापू स्वाकल । इपिं निम्हेसिया दथुइ दयावयाच्चंगु ताईया स्वापू
आःतक थथःगु मनय् जक सीमित जुयाच्चंगु नाप-निप लाना खँ
ल्हाना सन्तोष कायेगु लँपु इमित मदया च्वंगुलिं इमिसं थःत हे
विवशताया बन्धनय् लानाच्चथें तायाच्चन । कारण, छुखे

नन्दकुमार सिंहासनय हकदुपिं मध्ये छम्ह जुयाच्चंगु खःसा मेखे
 रूपाकुमारी नं जनपदकल्याणी ल्यज्याय् न्ह्यब्वायेत इच्छायानाच्चम्ह
 जुयाच्चन । इपिं निम्हसिया दथुइ अजागु मतिना स्वापू दु धकाः
 सुनानं कारण सहित प्रमाणित यायेफत धाःसा रूपाकुमारी ल्यज्याय्
 ब्वतिकाये मदइगु जुयाच्चन । उकिं हे निम्हसिया इमिगु उजागु
 स्वापू गुप्त रूपं तयातये माःगु खः । इमिसं सुनानं इमिगु दुने
 दुनेया मतिना मसिमा धकाः थःथःगु मतिना न्हयेब्वः तालंदया
 थःथःगु नुगलय् हे स्वथना तल ।

रूपाकुमारी थुगु बखतय् कपिलवस्तुस च्वंपिं बाँलापिं मिसात
 मध्ये छम्ह तःसकं हे बाँलाम्ह धकाः सकसिनं स्यू । उखे देवदत्त
 प्रमुख विपक्षपिसं रूपाया विजय निश्चयनं जुइ धकाः अनुमानं हे
 सियाच्चथें । नन्द व रूपाया दथुइ छुं दै न्ह्याःनिसें दुने दुने मतिना
 स्वापू दूगु नं सियाच्चंगु जुयाच्चन । उकिं जनपदकल्याणी ल्यज्या
 सःतिना वःलिसे दुच्चः मालीपिं मनूत तया रूपा व नन्दया दथुइ दूगु
 मतिना स्वापूया समस्या थना वा सूहया रूपायात ल्यज्यां छखे
 घ्वायेत इमिसं ग्वाःसा ग्वयाच्चन । थ्व ज्याखँ नन्दं थें उदयनया
 जहानं नं मस्यूगु मखु ।

नन्दकुमार स्वभावं हे ख्याःयाये बानि दुम्हथें बाँलाम्ह व
 क्यातूगु स्वभावं याना ल्यासिपिनि धार्थें हे योम्हला जुया हे च्वंगु
 जुल । न्ह्याम्ह शाक्यकुमारीपिं नापं नं मछ्वाः धइगु छुं पहः
 मदयेक खुल्लम खुल्लां हे व थ्व नापं ख्यायाना च्वनेगु
 नन्दकुमारया बानि हे जुयाच्चन । थुजागु चालचलनं ल्यासिपिनिगु
 मनय् जक मखुकि, साधारण रूपं न्ह्याम्हसिगु मनय् नं
 नन्दकुमार ख्यालिंलीम्ह धकाः दुग्यः । सकसिया मनय् नन्दकुमार
 थानाच्चं । तर वास्तव अर्थय् न्ह्याम्ह नापं नं ख्याःखी याइगु रूपा

नापं वयागु मतिनाया दसू विपक्षपिसं माले थमफयेमा धकाः खः ।
 उकिं दसू मालाच्चपिसं नन्द व रूपाया मतिनाया दसू माले हे
 मफु । इमि न्ह्योने व न्ह्याम्हलिसे नं मिलनसार जक खने
 दयाच्चन । उकिं नन्दया पासा रूपा हे खः धकाः इमिसं निश्चित
 रूपं धायेमफु । थ्वया अःखः बरु यक्व मेपिं शाक्यकुमारीपिं व
 नन्दलिसे भ्यलेपुंगु दसू लुयाच्चन । तर इमित माःगु धाःसा अजाःगु
 दसू मखु ।

नन्द व रूपाया दथुइ दयाच्चंगु थ्व स्वापू बाँलाक हे
 स्यूम्ह सुं दुसा रूपाया माँ प्रमितादेवी हे जक दु । धात्थे धाःसा
 वया अबु उदयन शाक्यया मनय् नं शंका हे जक । उदयनया
 दरवारय् स्वाँ हइम्ह गथुनी बाहेक मेपिसं थुकीया बारय् छुं अथे
 थथे हे मस्यू । सकसिगु मनय् शंका हे जक ।

माँ म्हचाय्या खँ जूगुया कारण, हानं छुं दिं लिपा
 जनपदकल्याणी ल्यज्याय् रूपां ब्वति काइगुया बारय् हे जक खः ।
 प्रमितादेवी थ्व खँया बारय् थः स्वामी उदयन शाक्य नापं थौतक
 छकः हे न्ह्यथना मस्वःनि । उदयन शाक्यनं निशब्दं हे च्वनाच्चने
 फु । रत्न प्वःचिना सागर सुंक च्वनीथे सज्जन नुगः खँ प्वःचिना
 सुंक च्वच्चनी । उकिसं उदयन खँय् दुवाला स्वयेसः । सुं छम्हसिनं
 न्हायपं क्वखं यंकल धायेवं क्वःलीम्ह वय्कः मखु । मेगु खँ,
 वय्कःयात ल्यज्या धइगु अपायसकं यःगु नं मखु । थःम्हं यायेमाःगु
 ज्या जक स्वया, थः याकः म्हाय्या भविष्यया अभिवृद्धि थःम्हं
 फक्वयाना बिइगु हे वय्कःया बिचाः खः । नन्द व रूपाया दथुइ
 दूगु स्वापू थःत गुप्तगु मखुसां उकिं उकियाः बारय् थः जहान
 नापं तकं वय्कलं खँ ल्हाना मस्वयेगु यानाच्चंगु खः ।

शाक्यपिनि वापीगु मङ्गलोत्सव छगू तःसकं भःभः धायेक

मानेयाइगु उत्सव खः । दैय् छक्वः मानेयाइगु थ्व वापीगु मङ्गलोत्सव शाक्यकुमारपिनिगु मन वंगु थ्व छगू जक हे उत्सव खः । उखुन्हु उदयन शाक्यपिनि वापीगु मङ्गलोत्सव जुयाच्चन । बुँ छगुलिं हे उत्सवया मण्डप जुयाच्चन । बुँई चाःहीका तःगु पःखार्थे अनेक अनेकगु किसिम मिसिमगु स्वाँ मां, लहरा, केरा मां आदि सचेयाना तःगुलिं उगु थाय्यात तिसां तीका तःथे च्वं । द्यागिमय् नं भवः भवः हे कलश तयातल । कलशय् तयातःगु नस्वाःगु स्वाँनं व मत च्याका तःगु पाल्चां न्ह्याइपुसे च्वंगु नस्वाः ह्वलाच्चन । बुँई आकाशं वइगु सूर्यया जः मवयेकेत ग्वया तःगु पाल गुलि हिसि दु । पालया क्वसं स्वाँया लहरा यग्गायाच्चन । बुँया न्ह्योनेसंतुं बुयावयाच्चंगु तःमांगु वंगलः सिमाया क्वसं थिक थाकयाना छायापाः तःगु पूजाया आसन । वर्षाया वा शसि वाया अधिपति द्योपिनिगु मूर्ति अनसं स्थापना यानातःगु दु । पूजासनय् मिं नं च्याना हे च्वन । अन दुयातःगु बास वःगु घ्योः, चिकं, कस्ती व श्रीखण्ड च्याका पिर्हावःगु कुं उगु सारा प्रदेशयात हे सुगन्धित यानातल ।

वापीगु मङ्गलोत्सवया लागी हृष्टपुष्टपिं द्रहैत भवः भवः तयातल । इपिं स्फूर्तिं पूर्वक सःइत पियाच्चंपिं धइगु खँ दर्शकबन्धुपिसं अथे हे थू । छम्ह छम्ह दतले द्रहैतयेगु गःपतय् तुयूगु स्वाँमालं क्वखायेका तल । न्यकूली लुँया पातां भुना गःपतय् हिसिदूगु गँ घायेका लिउने हल जोतेयायेत पायेछि यानातल । उलि जक मखु न्हायेपै नं निभालं थिना लुँथे ज्वारा ज्वारां थीथे च्वन । उत्सव स्वयेत वयाच्चंपिं महाजनपिंगु हुलला बुँयात पःखालं खुयातःथे बुँया छचाखेलं छधी जुयाच्चन ।

आः इमिसं थिकयाना तःगु साइत थ्यंकवल । उदयन

शाक्यं दकसिबय् न्ह्योने च्वंम्ह द्रहं ज्वतेयाना सावाये त्यन ।
 अथे हे तुं मेपिं शाक्यकुमारीपिसं नं थकालिं निसें भवःलाकं
 सावाय् त्यन । अले ब्राह्मणपिनिगु भुन भुन हाःगु सः
 ताय्दयावल । पूजाय् नापं शाक्यल्यासिपिं फयेतुना च्वन ।

वापीगु मङ्गलोत्सव शुरु जुल । न्हाचः तक सूर्यया जः
 क्यातुयाच्वंगु आः व बुलुहुं बुलुहुं छानावल । ग्वयातःगु पाल
 तीसकं चीका निभालं क्वस्वः वःगुलिं कुमारपिनिगु शरीरं चःति
 तिकि तिकि नंगु तापाकंनिसें खनेदत । तर बारं बार फय् ब्वाय्
 वयाच्वंगुलिं छुं भःचा सिचुसे नं मच्वंगु मखु । ल्याय्म्हपिं
 ब्राह्मणपिनिगु नाइसे च्वंगु भक्तिया मेंया सलं सुयागु न्हाय्पं जक तिं
 मस्वाइ । मेंया राग ल्यूल्यू वीणाया सलं नं भन हे वातावरण
 बाँलाका बिल । वंगलः सिमा लिक्कसं फय्तुनाच्वपिं ल्यासित
 लानंला लिपा थजागु उत्सव स्वयेदया ल्याय्म्हपिं स्वयां तःसकं हे
 आनन्दताः थें न्ह्याइपुताः थें अनुभव यानाच्वन । थुगु इलय् मिस्त
 थजाःगु दिनय् पूरा स्वच्छन्दं पिहाँवये खनीगु खः । थुगु न्हापा
 निसेंया चलन खः ।

“हुँका, नन्दकुकार बिज्यात ।”

पूजासनय् लिक्कसं च्वंच्वंम्ह छम्ह युवति मिसां धाल ।

“खःका धार्थें हे ।”

धाधां फुक्क नच्चापिं ल्यासिपिं मिस्त फय्तुनांच्वंगु थासं दन ।

नन्दकुमार थः पासापिं नापं थ्यंकःबिज्यात । जुजुया काय्
 कुमार वंवंथाय् आरक्षाय् लागी सिपाहिंपिं वइगुला न्हापा नं
 चलन दूगुजुयाच्वन । कुमार तप्यंक हे पूजासन दयेकातःगु
 थासय् बिज्यात । अन च्वनाच्वपिं ल्यासिपिं कुमारयात गौरवतये

निंतिं भतिभति लिचिल । नन्दकुमारं पूजासनय् थ्यनेवं द्योपिंत
छ्रक्वः नमस्कार यानाबिज्यात । अले अथेक तरुणीपिंगु पुचलय्
मिखा ब्वल ।

“फेतुना बिज्याहुं, फेतुना बिज्याहुं । अं छिपिं थन
वयाच्चंगु वापीगुली ग्वहालि बिइत मखुला ? कि मेगुहे
छुं ज्यायायेत ?”

“जिमिसं मस्यू, मेगु छुज्या दनि ?”

थथे धाःम्ह अमितादेवीया म्हचाय् चन्द्रमुखी खः । व
रूपाया तरिमांया म्हचाय् खः । चन्द्रमुखी भतिचा फूर्तिदुम्ह नं
जुयाच्चन । खं ल्हायेत उलु उलु मनय् वःसां थाय् स्वया व
लिसःबिइ सःम्ह जुयाच्चन ।

“मस्यूसा आसे । भतिचा लिपा धाये ।

नन्द लायातःगु चक्ति लासाय् छु फयेतुइत्यन, ब्वनावःम्ह
सेवक ब्वाय्ब्वाय् वना लायातःगु लासाय् द्यःने हे मेगु लासा
लायाबिइत्यन ।

“म्वाःम्वाः, थथे हे ज्यू । इमिगु न्ह्योने थ्व लासा छु
यायेत ? आम हुंकन इमित फयेतुइत लायाब्यु ।
चन्द्रमुखी, जि फयेतुनागु छिपिं न्हापा फयेतुनाच्चंगु थाय्
थें, जिं लाका कयाः मखुला ? उकिं काः, व लासा
लाया फयेतु ।”

“छम्ह राजकुमारया लासाय् फयेतुइगु भाग्य जिमित गनं
दइ ?”

चन्द्रमुखी धाःगु उगु वचन तायेवं नन्दकुमारया मन

चंचल जुल । व छ्रगू कथं घुर्किं धकाः नन्दं मथूगु मखु ।
 तुरुन्त वं छ्रक्वः थयेक छ्रचाःखेलं मिखा ब्वयेकःल । उबलय्
 नन्दया मिखाय् छ्रम्ह वुँइ च्वनाच्वंम्ह फसं सनां च्वंगु तुयूगु दारि
 दुम्ह छ्रम्ह ब्राह्मण खने दत । खँ मेखे पाखे हीके माःगुजुया नन्दं
 व ब्राह्मणया बारय् खँ छ्रुत ।

“हँ कन स्वः, चन्द्रमुखी, हँ तुयुदारि दुपिं ब्राह्मणपिं
 खनकि तःसकं माया वं ।”

“अहँ, जितला ब्राह्मण धयागु शब्द हे ।”

“छ्राय् ?”

“ब्राह्मणपिनिगु म्हुतु थिक मन ।”

“ब्राह्मणपिसं मिस्तेत ब्वःबिइगुलिं ला ?”

चन्द्रमुखी तीसकं छुं धाल तर नन्दं थुइके मफु ।

“ब्राह्मणपिसं ब्वःबिइगुली सत्यता दु । मिस्त तःसकं हे
 कामुक धाइगु खँ मखुगुमखु ।”

“छ्राय्, मिजंतय् जक कामया आशा मदु, ला ?

“कामया आशा न्ह्याम्ह मनूयाकेनं दु । मनूतयेत जकला
 छु ? अम्ह प्राणीमात्रायाके दु । अथे नं मिस्तयेके कामया
 आशा भति अप्वः जुइ ।”

“सुनां नं व दानानं स्वःगु दुला कि ?”

“दाये हे माःगुला मदुनि, अथे हे सी दसेलि ।”

“जितला अजागु खँय् पत्याःपित्याः मदु ।”

“अथेसा छायाले मिस्तय् अपायसकं म्हंमिं बाँलाके माःगु ?
अत्तर तयेगु, सिन्हः तीगु, लाली बुइगु, ल्हातय् बन्धनय्
लाःम्ह मिजंया ला मेगु छुं ज्यामदु, मिसां धाःधाःगु जक
पुरेयाना च्वनेत नं मलाः । अथे मखुला ?”

“वला थौं म्हिगःया चलनं मखुनि । मिस्तय् तिसां तीगुला
न्हापांनिसैं चलन हेनं खः । उकिं थुलि हे खं मिस्त
कामुक धकाः गथे धायेफइ ?”

“व छं हे स्यू । न्ह्याबलें निसैं शुरु जूगुसां जिमित वास्ता
मदु । जिं धयागुला मिस्तय्गु बानिया खँ जक खः । व
ज्या कामुक ज्या मखुसा ला छुले ?”

“मिस्त बाँलाका मच्चंसा ला मिजंतय्सं वास्ता हे तइ
मखुनि ।”

“अथेसा मिस्तय् बाँलाकीगु मिजंत लायेत जुइका मखुला ?”

“खः हे खत का छु जुल ? न्ह्याम्हं मिसायात नं मिजं माः ।
मिजंतयेत धकाः मिसाया ख्वाःपाः जक माःगु..... ।
मिजंतयेसं मानेयाइगु हे न्हाय्पँयात । मिखायात । उकिं
हे मिस्तय् बाँलाकेत स्वइगु । उकिं उकी छुं भूलदुसा
भूलला मिजंतयेगु हे जक खः । इमिसं ख्वाः स्वइगु उकें
ख्वाः बाँलाकल, इमिसं म्हं स्वइगु अले म्हं बाँलाकल ।”

“अथे हे धायेका । अयसा मिजं लाना काय् मफुनिम्ह
मिसां ला मिजं लायेत बाँलाकीगु जुल धायेका, तर मिजं
लानाकाये धुकूपिं मिसातयेसं बाँलाकीगु सुयात क्यनेत ले ?
कि हानं मेम्ह मिजं लायेत ?”

“थः मिजंयात क्यनेत । छायाधाःसा थः मिसा बाँलाका

मच्चनकि वं थः मिसायात येकाच्चनेगु त्वःती । मिजंतयेत
बाँलाः गुलीजक माः.... ?”

“का, ध्व खँनं खः धायेका । तर अथे खःसा ला मिजं
दुम्ह मिसायाला छें जक तिसा वसः पुना बाँलाका
च्चनेमाःगु खःनि । तर जुयाच्चनी छें बःबः खितिथाःगु,
भुलिभुली वंगु लँ । गनं पिहाँवसा सर्वय् दक्व हे व्वया
थिकुथिकु सनावनी । उकेया अर्थ छु जुलले ? व सुयात
व्यनेत ले ?”

आःधाःसा लिसः चन्द्रमुखीयाके च्वाक्क मदुर्थे जुल । व
सुंकच्चन ।

“छाय् चन्द्रमुखी, खँ मल्हासे सुंक च्चनागु ? लिसः बिइत
वःम्ह खःसा निगूली छगू निर्णय मजूतल्ले खँ ल्हायेमाः ।
मखुसा न्हापां हे सुंक च्चनेमाः ।”

नन्दं क्वातुक्क खँ ज्वन ।

“जिं लिसः बिइफु । मिसा जातिया सामान्य रूपं मिजं
जातिया सिबय् बाँलाक वसः पुनेमाः । ध्व न्हापांनिसें
चलेजुया वयाच्चंगु छगू चरित्र खः । मिजंत जक छु छेंय्
च्चनी बलेथें ला पिहाँ-पिहिं वनीबले ? मिस्तय् मिजंतय्
स्वयां भतिचा मखा अप्वः ।”

“अय्सा न्हाचः छु धयागुले, मिस्त बाँलाकाच्चनीगु मिजंत
ज्वनेत, कःतायेत धयागु मखुला ? जिं खँ ल्हानागु उकिं
का ।”

“वनं खः । ध्व नं खः ।”

“का, स्व क्षीरे हल ।” उथासं च्वंच्वंम्ह छ्मम्ह मेम्ह मिसा मचां त्वाक्क धाल ।”

“का, न्हाचः मेगु छु ज्या दनि धयागु मखुला ? उ, मेगुज्या वल ।”

“न्हयागु जूसां थौ क्षीर धार्थे हे साइख्वाःवः ।” थथे धाधां चन्द्रमुखी म्हुतुया छ्कूकुंचा जक संका फिसिक्क न्हिल । नन्दकुमार पाखे खुँ मिखां नं साक्कसवाः कयाः स्वल । नन्दं चन्द्रमुखीया ध्याचु मतासूयाना मेथाय् स्वयाच्चन ।

सेवकपिंत क्षीर ज्वंके बिया प्रमितादेवी रूपा नापंतुं अन वल ।

“निनि, थुपिंला क्षीर महःगुलिं आःतक्क पिया हे च्वनतिनि । बल्ल थौ तिनि क्षीर नये दइन का धकाः चन्द्रमुखीं हाला च्वंगु आः ला ।”

“मखु धकाः ला ले, छं नं ला साःगु चीज मयो धकाः ला ? सकसिया यःनि, जिं नं थौ तसकं हे मेहेनतयाना, थ्व क्षीर भतिचा साक्क हे थुया । थुजागु दिनय् क्षीर जक जूसां मेबलय् स्वयां गाक्कं साक्क दयेके माः ।”

“अहं, जिपिं नं ला अजागु आशायाना मच्चना । व धाःम्हेसिनं जकं अथे आशायानाच्चन जुइका ।”

“नन्दया म्वाःमदूगु खँ । विचारा मस्तये क्षीरनये मद्धाली। सुंकच्चं, मस्तय् जक लज्ज्या मचाइला ?”

“अं, थुपिं साप मद्धाःपिं खः ।”

“अं, जिपिं मद्धाःमजुपिं मखा ?”

“द्विपिं मद्धापिसं छ्खे स्व । जिमिसं क्षीर भतिचा मालं

माःथेयाये ।”

प्रमितादेवी नन्दकुमार नापंतुं फयतुल ।

“अथे मखु नन्द, बाःया म्हं मफूगु आः गय्च्वन ?”

“आः जिल निनि । बाः म्हं मफूगुलिं हे खःनि थौं जि सुथंनिसें वये मफूगु । बैद्य च्वंतल्ले नं जि अनसंतुं च्वंच्वने माल । बैद्यं धायेत वासः नके माःगु म्दु धाल । नयेगु जक म्हालाच्वंसा गाः धाल । उकिं बाःयात ज्यूगु जक नयेगु ज्वरेयाकातिनि हे थन वयागु । बाःनं निनिया वापीगु मङ्गलोत्सय् मवंसे मज्यू हूँ धकाः धाःगुलिं जक हे जि वयागु ।”

नन्दकुमारं थः निनिया ख्वाःस्वया लिसः व्युब्यूं रूपाया ख्वाल्य् छक्वः मिखा दिकीगु यात । प्यंगः मिखा चूलायेवं थयेक मेथाय् पाखे छर्चो हीकीगु । अले वं खन, रूपां बैय् क्वच्छुना छुं दुःखया प्वः लुकुं छिनाच्वन । वं तुतिया म्हालपतिनं बैय् गाःगाः म्हुयाच्वन । रूपाया थ्व पहः खनेवं नन्दकुमारया मनय् तिक्कमिन । तर तुरन्त रूपा मखंम्हथे नन्द निशब्द जुल । रूपाया प्रतिक्रिया थःगु ख्वाल्य् हयेमव्यू ।

प्रमितादेवीं सेवकतयेत वंगलः सिमाया किचलेसं लासा लायेगु उजुं बिया पाहुनापित पाहायायेत थिकथाक यानाच्वन ।

“रूपा, का आमकन कुतिकुति सनामच्वंसे थनवया फेतूवा ।” चन्द्रमुखी धाल ।

“सु, कुतिकुति सनाच्वंम्ह ?”

“सु धकाः जिमिसं मस्यू । उकिं हे धइगु खः ।”

“अय् मस्त, सकलें थन हे वा । आमकन अथे भुनुभुनु
हालाःच्चने मते । थन जिमि ज्याय् ग्वाहालि याःवा ।”

प्रमितादेवीनं इमित न्वाना छ्वत ।

चन्द्रमुखी न्यंकीगु ध्याचु गन कःवनी धइगु नन्दं मस्यूगु
मखु । अय्सां उकियाः बारय् मस्यूम्हथें नन्द सुंक च्वंच्वनी ।
रूपानं स्वयं पासापिनापं वना नकेत्वंकेंगु ज्याय् ब्वाय् जुया
गुहालि यानाच्चन ।

न्हापां वापीगु मङ्गलोत्सव सिधयेकावःपिं खलःत
पूजासनपाखे स्वया वयाच्चन । थथे न्हापालाक्क थ्यंकःवःम्ह
उदयन शाक्य ।

“गयेच्चं, जुजुया ल्वय् ?” उदयन शाक्यं न्यन ।
नन्दकुमारं न्हापां निनिम्हेसित कंथें दक्व खँ कन ।

“सिद्धार्थकुमारं गृहत्याग यानावंसानिसें जुजुया मन याउँ
मजू । काय् स्वयेगु लागी ग्वम्हेसित खबर छ्वयेधुंकल ।
गो, वंविपिं मनूत प्रव्रजित जुइगु बाहेक छ्वम्हेसिनं हे नं
वसपोल शाक्यमुनियात व्वनाहइगु छुं लक्षण खनेदूगु मखु ।
अन्तिमय् वंम्ह माहामात्य कालुदायि तकं नं प्रव्रजित जुल
धकाः सुनार्थें धाःगु नं न्यना । थ्व न्यंसेंनिसें भन जुजुया
मन भ्यातुल ।”

“छाय्, पाजुं मस्यूनि ला, थ्व बारय् न्हूगु खँ ?”

“छु खँ ?”

“शाक्यमुनि कपिलवस्तु विज्यायेत पिहांविज्यात हँ ।”

“हँ ! धार्थें खःला ?”

“खः, व खबर वःगु म्हिगतिति हे, बाःया व खबर न्यंसांनिसैं म्ह हे याउंसेच्चन । उकिं ला खःनि बैद्यं धाःगु, थ्व शरीरया ल्वय् मखु, मनया ल्वय् खः ।”

“अय्सा निश्चित यानातःगु ज्याखँ नं छुं पाके माली थें मखुला ?”

“छु ज्या खँ ?”

“जनपदकल्याणीया ल्यज्या, राज्याभिषेक व गृहमंगल ज्या ?”

“अ, खःका, थौं सुथय् प्रधानमन्त्रीयात धयाच्चंगु । व ज्याखँ लिछाना निग्रोध बगैचाय् विहार छगू दयेकेत थिक यायेमाल । गौतम बुद्ध न्यासः संघपिं नापं हे बिज्याइगु हँ ।”

“विहार दयेकेगु नं छुं चानचुनगु ज्या खइमखु ।”

“अ, वनं तःधंगु हे ज्या खः ।”

थ्व खँ ल्हानाच्चंतल्ले प्रमितादेवी व मेमेपिंनं क्षीर नकेगु ज्याजी यानाच्चन । पूजकं उदयन शाक्यया लिक्कवया छुं धाल । तुरन्त लःथल कयाः ल्हाःल्ही सिल । ख्वाःसिला नीलखं ल्हाःनं चाया पूजक नापं पूजासनय् वन । प्रमितादेवी द्योपितं पूजायायेत लुँयागु पूजाभलय् फुक्क ताःलाका तुयूगु कापतं क्षीर त्वःपुया छर्चौनय् तया उदयन शाक्ययाथाय् थ्यंकवल । उदयन शाक्यं नं व कयाः पूजासनय् वन । मि दिनिदिनि च्यानाच्चन । रीति अनुसार विधि सिधयेके न्हयवः द्योपितं भोजन छाल ।

थुखे पूजाय् ज्याजी यानाच्चंतल्ले, उखे उगु उत्सवय् सहभागीजूपिं शाक्यकुमारपिनि लिक्कसं दूगु पुखुली वना म्वःमी

लह्या म्ह नीयानाच्चन । सकलें मूवये धुंका वंगलः सिमाया
 किचलय् लायातःगु थासय् भवःभवः लाक फेतुल । प्रमितादेवी व
 मेपिं नच्चापिं मिसातयेसं लप्ते लायाहःथें गुलिं क्षीर तयेत थिक
 जुयाच्चन । उदयन शाक्यं नन्दकुमारयात सःता थः लिक्कसंतुं फेतु
 धकाः धाल । प्रमितादेवी क्षीरया थल छगः रूपाया ल्हातय् बिया
 क्षीर तथा बिइगुली रूपायात न्ह्यो ब्वाकल । नन्दकुमार थः बौ
 नापंतुं फयेतुनाच्चन धइगु रूपां मस्यू । क्षीर भलिंजुइत ल्हातं
 ज्वना थः बौया न्ह्योने थ्योंबले तिनि भसंक न्ह्यलं चाःम्हथें
 जुल । अले व भःचा थारा नं न्हुल । मद्धासे नं च्वंका ख्वाः छथुं
 हे ह्याउँका हल । वयागु थजागु पहः जःखः च्वनांच्चंपिसं मखंगु
 नं मखु ।

“रूपा, आम चतं चीधं । ना, थ्व चतं ।” धकाः
 चन्द्रमुखी तःधंगु चतं छगू बिइ भायेयात । रूपा क्वछुनातुं
 मुसुकाःगु ख्वालं मिखाया छकू कुंचां थयेक स्वल । थः बौया
 न्ह्योने थ्योम्ह रूपा न्हापालाक थः बौयात अनं नन्दयात थुगु
 रुपं भवलाक क्षीर ततंवन । भवः छुनाचंपिनिगु पुचः
 आपाःदूगुलिं प्रमितादेवी थें मेमेपिं ल्यासिपिसं नं उगु थल
 म्हतिंम्हतिं ज्वज्वं तथाब्युब्युं वन । मू पाहाँतयेत नकेत्वंके याये
 क्वचायेकल । अले नच्चापिं ल्यासिपिनिगु पाःवल । रूपां व
 मामं इमित क्षीर तानाबिल ।

“रूपाया थौला नयेपित्याः नं मज्जुइ । मखुला चन्द्रलता ?”
 चन्द्रमुखी न्वंवात ।

“जिं ला मस्यू, वयात थौं छुं ल्वचं कःथें च्वं ।”

“जित ला आःतक छुं ल्वय् मज्जुनि । गुलिसितं छुं ल्वचं
 कयाच्वंगु दुसा जिमिसं मस्यू ।”

ल्यासिपिं छग्गू पाखं हरररं.... न्हिल ।

“छिः थ्व मस्त, आमथे ख्याःखी यानामच्चंसे ननि न । व मचा तसकं मछा धकाः धयाँला । स्व आःतकं वं चिपं हे मथ्युनि ।”

“अथे मखु चिरिमाँ, वयाला भन सन्तोषनि । खँला, हुँकन न्हिलाच्चंगु ।”

अन्तय् रूपा थःगुभाग छभाग ज्वना थः माँ नापंतुं फयेतुल । नयेनीगु ज्या सिधल । अले वापीगु ज्या हानं शुरु जुल । सूर्य बिइथें चंबलय् वापीगु सिधल । पाहुनापिं नं शिष्टाचारं नापलाना धमाधम लिहाँवन । बुँई उखेथुखे तये माःगु ज्या सेवकपिंसं यायेत सनाच्चन । रूपा थः माँम्ह नाप पिहाँवन । उदयन शाक्य जक सेवकपिनिगु ज्या सिधयेका तिनि वये धकाः धयाः छवत ।

नन्दकुमार नापं चन्द्रमुखी प्रमुख ल्यासिपिं दथुइ बुँई ख्याःयाना च्वंगु रूपाया मनं सहयाये मफुत । माँम्ह नापं दरवारय् लिहाँवःम्ह रूपाया मनय् बुँया घटना जक ल्येंल्यें पुयाच्चन । नन्द वःगु ताउति मजानि धइगु मस्यूम्ह वं विचाःयात कि उत्सव शुरु जुसानिसें हे नन्द इमि दथुइ न्ह्याइपुक ख्याःयानाच्चन जुइ धइगु थजागु खँयाना क्यातूगु मतिनायात तसकं विक्षिप्त यायेफु । थुक्रियाः मुख्य हेतु हे नन्दनापं थः अजागु रूपं खँखिं ल्हायेगु अबस्था गुबलेसं चू मलानिगु जुयाच्चन । वया मनय् नन्दनापं न्ह्याइपुक गुबले खँल्हाये दइ धइगु तःधंगु आशा दु । तर अथे जुयेत वयात तःसकं थाकु । ग्याः पहनं दु । नन्दया मनय् नं अजागु हे इच्छा खइ । अजागुली न्ह्यब्वायेत गबलें पाय्छिगु ई वया न्ह्योने मवः । नन्दया व थः दथुइ छुं हे खँ मजूसानं

चन्द्रमुखी याःगु ख्याःया बारय् विचाःयायेवं वया मनय् ईर्ष्या दनावल । थ्व ईर्ष्याया दथुइ नन्द व चन्द्रमुखी थपाय्सकं स्वापू दु धइगु ख्योगुया छुं रहश्य मदु खैला ? थजागु शंका उपशंका मनय् लुया वःगुयात वं मदयेके फूगु मखु । न्हापा नन्दनापं जुयाच्चंगु खँ आः वयात खालि लुमंति जक ला धयाथें जुल । छुं दँ न्ह्यवः हे नन्दं थः बाहेक मेपिं ब्याहायाये मखु धकाः कबुलयाना तःगु दुसां वया मन मच्चन । नन्दं थःगु कबुल बरोबर हे संकेतं लुमंका बियाच्चं धइगु थूसां नं आःतक खँ ल्हायेगु अवसर मदूगु व नन्दया थथे चालचलन खने दूगु न्हिले ख्वाले पहः चलन नं रूपाया मनय् बरोबर हे गजपगु शंका जायाच्चन । वया मनय् थजागु वेदना जुल कि व खाताय् याकःचा भ्वःसुया ख्वया जक च्वनीगु जुयाच्चन । वया मिखां बाःवइगु ख्वबि नापं चित्त वेदना दत्तले हे व ख्वया हे च्वनी । उखुन्हुनं बूँ लिहाँ वःभ्हेसिया अथे हे जुल ।

ज्याजि सिधयेका उदयन शाक्य लिहाँवःबले संध्याकाइति जुल । व वःगु हे मोल्हुया मनमिन हे याउँसेच्चंका जुयाच्चन ।

थः स्वाँमी छुर्येपाखे स्वया वयाच्चंगु तापाकंनिसें खंम्ह प्रमितादेवी रूपायात सःतल । तर व खाताय् भ्वः सुयाच्चंम्ह च्वन हे तिति । देवी थः म्हेयाय् मचा मामां वल ।

“मैचा, छाया् घना च्वनागु ?”

“छुर्यो स्यानाच्चन, माँ ।”

“निभालय् जूगुलिं जुइका । छुर्यनय् चिकं भःचा त्युरे ।”

“म्वाल, आः याउँल ।”

“मै, बाः भ्वालथें च्वं । लाःसा त्यानुका वःगु जुइ । हूँ, सिच्चुक न्ह्यागुसां भतिचा त्वंकि ।”

रूपा दनावना तांफ कयाः ख्वाः छकःनि सिल । अले थः
 बौयात नस्वाःगु शरबत दयेकःवन । उदयन शाक्य छुर्ये वया
 याउँक छकःनि लासाय् गोतुल । रूपा नस्वाःगु शरबत ज्वना
 बौयाथाय् वल ।

“छु मैचा ?”

“शरबत”

“ज्यू, आम गिलासय् जायेक तयाहिं ।”

रूपां गिलासय् जायेकतया थः बौयात लः ल्हात । नस्वाः
 शरबत त्वत्वं उदयन शाक्यं खँ छुना हल ।

“जि लँय् वयाच्चनाम्हेसिया नन्दं कंगु खँ जक लुमंसि
 वयाच्चन ।” धाधां उदयन शाक्यं देवीया ख्वाः छकः
 थयेक स्वल ।

“छु खँ ?”

“छाय, छं मस्यूला ?”

“जिं गये सी, जित ला छुं न्हूगु खँ कंगु मद्दु । जुजुया
 ल्वय् आः याउँसेच्चं जकं धाल । मेगु छुं मधाः ।”

“शाक्यमुनि कपिलवस्तुपाखे स्वया पिर्हाबिज्यात हैं । वसपोल
 न्यासःम्ह शिष्यपिं नापंतुं बिज्याइगु हैं । जनपदकल्याणी
 ल्यज्या, नन्दयात न्हुछैय् राजाधिकृत कथं दुतिकीगु,
 राज्याभिषेक आदि ज्या लिछाना निग्रोध बगैचाय् विहार छगू
 नि दयेकि धकाः जुजुं थौं प्रधानमन्त्रीयात धाल हैं ।
 उलिजक मखु वसपोल बिज्याइ धइगु खबर जक न्यनेमात्रं
 हे जुजुया ल्वय् याउँल हैं ।”

“नन्दं धाःगु ला ?”

“खः ।”

अथेसा खयेफु । जित नं आःतिनि जिलका । धाये धाःसा छु धाये, जित तःन्हु मछि दये धुंकल, मने अशान्ति जुयाच्चंगु ।”

“छाय् ?”

लिसः बिइगु तोता देवी थः म्हायाय्पाखे स्वया धाल ।

“मै, छ भुतुली छक्वः हूँ, भुतुली ज्यायानाच्चंपिं सेवकपिंत छक्वः ग्वहालियाना ब्यु । जि लो हे मन ।”

रूपा अनं दनावना भुतूपाखे स्वयावन । देवी थः स्वांमी लिक्कसंतुं हे फेतुल ।

“थौ सुथय् मैचां छुं धाःला ?”

“धाः, जनपदकल्याणी ल्यज्याय् ब्वति कायेगु मैचिया नं इच्छा दु हँ । अले जिगु राय छु दु धकाः नं न्यन ।”

“जित मैचां धाल, बायात नं धयागु हँ । तर छुं मधाःसे बाःनं बैय् जक स्वया पिहाँ भाल हँ ।”

“अले ?”

“अले अथे धाःसांनिसें जि तसकं हे मन सुख मदयेका च्वंच्वंन । छाय् धाःसा थ्व ज्याय् छित्त मनं मसंथे च्वं, यो मताथे च्वं । मैचा धाःसा थुगुसी ल्यज्याय् निश्चय नं त्याइ धकाः कपिलवस्तुइ च्वंपिं सकसिनं धयाच्चन । जिगु मनय् ला नन्दया नं विचाः वहे जुइ । उकिं व मचायात ल्यज्याय् ब्वति कायेकेगु जूसा वयात लँ-लिं आदि थिक

थाक यायेमानि । वथे तुं अजागु ज्या गुलि दनि, गुलि दनि । दिं गोन्हु हे दनि धकाः । जिगु मन ला इपःमपः कने धुंकल ।”

उदयन शाक्यं पलख विचाःयात ।

अले तीसकं धाल, “छंत जिं थौं तक मधयानिगु, थौं जिं धाये । मैचा लिक्क मदु मखा ?”

देवी छचाःखेलं छकः स्वत ।

“मदु व मचा भुतू पाखे वन । अन हे जुइ ।”

“रूपाया जातः स्वःम्ह ब्राह्मणं धाल- रूपा भाग्यावानम्ह जूसांतबि ब्याहा थिक जुइ मखु हैं । छुं जुया ब्याहा यायेलाःसां निम्ह त्यपूया छन्हु हे नं हवने दइ मखु हैं ।”

प्रमितादेवी खं न्यनेवं भसंक वंकल । व ग्यात । अले थः स्वामीया ख्वाः छुं ई तक्क स्वया च्वंच्वन ।

“अय् धयागु छु, ब्याःयाम्ह छुं जुइ धाःगु ला ?”

“अथे हे धकाः नं धाये मफु हैं । न्ह्याथे हे जूसां भी रूपाया थः मिजं लिसे हवने दइ मखु हैं ।”

“सुनां जातः स्वःगु ?”

“चक्रदत्त, भारविपिसं स्वःगु । इमिसं स्वये धुंका हानं सुयात क्यनेगु ? इपिं स्वया सःपिं मेपिं सु दु ?”

“खः, वला खः । भी रूपा, भात मदुम्ह जुइ धकाः इमिसं छु, क्वजिक हे धाल ला ?”

“धायेत बाँलाक हे धाल । अक्क अथे मजूसा इमिगु

ज्योतिष त्याःचाः दक्वं असत्य जुइ धकाः नं धाल ।

छुं ई तक निम्हं म्हुतु म्दुपिथें सुंकच्चंच्वन । अन्त्य
उदयन शाक्यं हे निशब्दतायात भंगयात ।

“देवी विचाःयाना ला, मैचा जनपदकल्याणी रूपं
ल्यइगुली जित मनं मसं ? थौं तक जि खँ मल्हासे
च्चंचंसां नन्दया विचाः छु धयागु जिं नं स्यू । उलिजक
मखु । भी मैचा थें बाँलाम्ह त्यासि सारा कपिलवस्तुइ हे
मदु धइगु नं जिं स्यू । थुजागु स्यूसां नं मैचिया जातःलं
अथे धयाच्चंगु भीसं सीकसीकं नं नन्दयात दुःखबिइ
ज्यूला सिद्धार्थकुमार पाखें दूगु दुःख मदयेका बिइम्ह नन्द
बाहेक मेपिं सुं मदु । व मचा चवं याना हे ल्याय्म्ह
जुजुवल । व भी सकसिगु लागी नं गौरवया खँ खः ।
उजाम्ह मचा छ्म्हसित भी सकलेंजाना र...पाये माः,
मखुला ?”

प्रमितादेवी थः स्वाँमीया ख्वाः त्वलंहेँ स्वया छुं खँ हे
ल्हायेमफुत । वया मन तःसकं हे भाराभारा मिन । ल्वाकः
बुकःजुल । थ्व खँ उदयन शाक्यं बाँलाक हे चाल ।

“धाः, छाया सुंकच्चना ?”

“थ्वन्हु, थ्वन्हु मछि दयेधुंकल, थौं तक्कं व खँ छाया
जित मधयागु ले ?”

“धायेत जिनिं सीकेनं ला माः । जिं स्यूगु हे थौंक्नेतिनि ।
छाया छं ल्वःमन ला ? थनिं लच्छिति न्हयवः जिं छंके
रूपाया जातः कयागु ? अथे कयागु जित छुं खँ लुमंसे
वया हे खः ।

“छु लुमंसे वया ले ?”

“रूपाया जातः च्वःम्ह वशिष्ट ऋषि ला आः थन मदयेधुंकल । अथे नं न्हापा जातःले जाःम्ह ऋषिं धाःगु जित बाँलाक लुमंसे वःनि, छं म्हयाय् रूपा सुन्दरी व पुण्यवानम्ह खः । अथे जूसां वयात भात छम्ह हे दइमखु । अवले अथे धाःगु बखतय् जिं भ्याःभति हे वास्ता किस्ता मयाना । मती वंगु भी हानं मेपिं मस्त दहे दइ । उखुन्हु जित व खँ भसंक लुमंसेवल । उकिं हे छंके मैचिया जातः हिं धकाः कयायंका ।”

“अले, व ग्रहभेष दशा पःकाः फायेका छवयेगु छुं लँ दुला धकाः न्यना मस्वया ला ले ?”

“छाय् मन्यनी, न्यनास्वयानि । अथे फायेका छवयेगु दशा नं दु है । तर मैचिया अजागु दशा फायेका छवये ज्युगु धकाः हे धाये मत्व है । वास्तबय् वयात भात मदइगुलिं हानं वया हे भिं जुइ है । खँ हे थुइके मफु ।”

“खइका, सुं मिसा छम्हेसित भात मदइगु व दशा मखुसा छु ले ? व ला तःधंगु दशा हे खः । तर हानं वयात हे भिं जुइ धयागु छु खँ व ?”

“गो, छु धाये, जिं ला छुं धायेनं मसः । छुं जिं सिनं मस्यू । जिं छंत धयागु ला जातः स्वःपिसं धाःथें धयागु खः । जि हानं छक्वः व हे खँय् छलफलयायेत वये धकाः चक्रदत्तयात धयाः वयागु दु । वं नं धाल, थुकियाः बारय् हानं छक्वः बाँलाक हे विचाःयाना स्वये ।”

“उफ् जि म्ह्याचं, गजागु दशाया भोगयाये मालिगु ?

जि याकः म्हायाय् । वया नं भात हे मदुसा कुल व वंश परम्परा गथे न्ह्याइ ? जिं स्वयेबले ला भी अपायसकं दुःखसिया सनाजुयागु हे छुं छुं ज्याखेले दूगु जुइमखुत थें च्वन ।”

“का, थ्व खँय् भीसं थथे हे धकाः थथें धाये मखुनि । हानं इलं नं ला यक्व लाःनि । बरु स्व, मैचित थ्व खँ छुं हे न्यंके दइमखु छं ।”

“जनपदकल्याणी ल्यज्या गोन्हु तकयात लिछ्ववत थें ?”

“व छुं दिन क्वःमछ्यूसे हे लिछ्ववःगु, जिं स्वययेबलय् ला शाक्यमुनि बिज्याना नं ज्याजी सिधयेधुंका व ज्या छुना हइथें च्वं । हानं लत्याति लिज्याये फु । हानं मेगु छगू बाधा नं दनि ।”

“छु बाधा ?”

“आः विहार दयेकेत, नन्दया न्हूगु दरवार दयेकेत ज्यायानाच्चं पिं ज्यामितेसं हे याइगु जुइ । थुगु ज्यानं व ज्या लिपालाइ । दरवार दयेके सिधयेका तिनिंला ल्यज्या शुरुयाइगु जुइ ।”

“अथेसां छुं लाबला लिपा लायेफुनि ।”

“अथे हे जुइ ।”

“न्ह्याक्व लिछ्ववःसां ज्यूका । भीतनं उगु नित्तुनीगु समस्यां मुक्त जुइगु विचाःयायेत, ज्याखँयायेत ई दइ ।”

निगूणु धा

नन्दकुमारया बारय् रूपाया मनय् दनावःगु शंकां, वया क्यातूगु मनयात दुःख जक बिइम्ह थें जुल । वया थजागु विषयय् कयाः खँ ल्हायेत सुं पासा दुसा न्हिन्हि दरवारं वइम्ह छम्ह गथुनी दु । उम्ह गथुनीनं रूपायात तःसकं हे माया याः । रूपांनं नन्दया बारय् थःगु मनय् जुयाच्चनीगु नुगःखँ गथुनीयात महेकुसे कनाःतः । उम्ह गथुनीनं तःसकं उपाय यायेसःम्ह ज्ञांदुम्ह मिसा जुयाच्चन । नन्द व रूपाया बिचय् छुं खँ उखेथुखे यायेमाःसा लँ छपु दूगुनं वयागु हे ग्वाहालि खः । व गथुनी न्हापांनिसें उदयनया उगु दरवारय् न्हिन्हि हे स्वाँ हयाबिइम्ह जुयाच्चन । उकिं व वइगुया बारय् सुनांनं छुं शंकायायेगु थाय् मदु । गथुनीया थःलाःम्ह ल्याय्म्ह छम्ह नन्दया दुथ्याःपिं मू सेवकपिं मध्ये छम्ह खः । व सेवक व गथुनी थःला धकाः नन्दकुमार छम्हेसिनं बाहेक मेपिं सुनांनं स्यूगु मखु । उगु खँ सुनांनं सीके मफयेमा धकाः खँ गुप्त तयातःम्हनं नन्द हे जुयाच्चन । उकिं हे नन्दया बारय् छुं बुखँ रूपां सीके माःसा थुमिगु पाखें जक सीकेफु । अले थ्व रहस्य बारय् स्यूम्ह मेम्ह सुं दुसा प्रमितादेवी छम्ह जक दु ।

उखुन्हु गथुनी मवःतल्ले हे रूपाया थःगु मनय् धौबजि वालाच्चन । कन्हय्खुन्हु संध्याकाइति वःम्ह गथुनी स्वाँ धकि उदयनदेवीयात बियाः तप्यंक हे रूपायाथाय् वन । उबलय् रूपा बैगलय्च्वंगु थःगु क्वथाय् लासाय् च्वंच्वंगु खः । गथुनी खनेवं हे काचाकाचां रूपा लासां दनावल ।

“उफ्, थौं जि पिप्युं पिप्युं कायेल हे जुल । छाया,

थौ अपायसकं लिबाःगु ?

“कः, गन जि लिबाः धकाः ? मैयां मयजु, छिगु मनय् जकं लिबाःगु सिबय् जि लिबाःगु ला छतिं मखु ।”

“वा वा, थन खाताय् । नापं तुं फेतुवा ।”

“छु ? छुं तःधंगु रहस्य दुला कि ?”

गथुनी रूपा लिक्कसंतुं खाताय् क्वसं सुकुली फयेतुल ।

“भिहगः वापीगु उत्सवय् वंसांनिसें हे मनय् तःसकं ताप जुइका च्वंच्वनागु । माँ व जि क्षीर ज्वना बुँई वनाबलय् नन्द मिसात नापं ख्याःयानाच्चंगु । अन मिसातनं बाँ बाँलाःपिं हे । अँ, चन्द्रमुखी, सुगला, कमला, सुन्दरी, भद्रा व इन्द्रायणीपिं फुक्कं हे व पुचलय् । जि वनाबलय् नन्द इपिं नापं तःसकं सन्तोषं खँखिं लहानाच्चंगु । इपिं मध्येनं चन्द्रमुखी लिसे नन्दं अप्वःयाना ख्याःयात । चन्द्रमुखी धाःसा न्वं वाक्कपतिं हे जित ध्याचुनका खँ लहात । नन्दं नं उगु खँ न्यनाच्चनीगु सिबाय् छुं हे लिसः मब्यू । उलि जक गन खः, नन्दं जि पाखे खुँमिखां तकनं मस्वः । जित ला बाँलाक हे नन्द व चन्द्रमुखी दथुइ छुं स्वापू दु ला, धइगुली शंका जुल । अथे मखुसा चन्द्रमुखी गुबले नं नन्द नापं अजागु तालं खँ लहाइ मखु खइ । जिं ला मिखां खँथें हे बाँलाक थुल । अथेनं छं थुकियाः विषयय् खः मखु भट्ट थुइका जित कंवा । स्वः थुजागु खँ ब्याकेज्यूपिं जि छ बाहेक मेपिं सुं मद्दु । उबले निसें जित नयेनं मयेल । न्ह्योनं मवल । मेगु छुं ज्या तकनं याये मं मन्त । थथे हे जुल धाःसा जिला अथें हे उई जुयावनी । मखुसा रोग जुई । जिला थथे धस्वाना च्वनानं लासाय् ग्वतुले धुंम्हथें जुल ।

जिगु विन्ति, गथुमाँ थुगु रहश्य खँय् खः मखु छक्वः छं
याकनं यथार्थ सीका वा ।”

रूपां थ्व खँ मिखां ख्ववि धर धर... वयेका गथुनीयात
धाल । अले गथुनीया मननं छक्वः ला काईयां मिन । तर अथेनं
वं स्यू, थ्व रूपाया मचा पहः खः । वं संसारया बारय् छुं मस्यू ।
वया विचारय् नन्दकुमारया रूपा प्रति दूगु स्थिरगु मतिना खः ।
थुकी गथुनीयात रहश्यगु छुं खँ मखु । वं स्वये रूपां मनय् शंका
यानाच्चंगु नन्दकुमारया चालचलन स्वरुप मसिया हे खः । उकिं
थन वं व नापं मेगु छुं खँ मल्हासे गथुनीनं ह्येकेमाल धइगु
विचाःयात ।

“मय्जु, छं जित छु धइगु ? आम खँ, जिं ला छत्तिं हे
मथू । नन्दकुमारया छि बाहेक मेपिं थ्व संसारय्च्वपिं सुं हे
मयः । थ्व खँ सत्य सत्यनं खः । जिं पाः फयेका
धयाच्चना वयेकःया न्ह्याथाय् भाःसां, न्ह्याम्ह नापं नं
ख्याः खीयायेगु चलन दु । मनूतय्सं वय्कःया गुण कनीगु
उकिंला खःनि । वय्कः दुथाय् न्ह्याम्ह मिसा मस्तय्या
न्ह्यागुं खँ ल्हायेत नं मर्याः । अपाय्सकं हे इमि वय्कःया
प्रति विश्वास दु । थुकियाः कारण मेता मखु । छिसं
थुकियाः कारण मस्यू । नन्दकुमार तःसकं चलाख ।
थौकन्हय् न्ह्याम्ह ल्यासिपिं नापं ख्याःखीयाना हःगु वा
अप्वः आश्रययाना हःगु हे चलाख दावापिकयाः च्वंगु खः ।
छाय् धाःसा न्ह्याम्हेसियानं छि पाखेय्, छिगु बारय् हे
शंका यानाच्चन । उगु शंका मदयेका छ्वयेत हे थौकन्हय्
मेबले स्वया अप्वः भनभन नच्चापिं लिसे खँखिं ल्हायेगु
चलनयाना हयाच्चंगु जुइ । थुजागु खँ आः तकं छिं मथूनि ।
मालीबले मनूतयेसं मन वंथाय् ला स्वइ नं मखु । मन

मवंथाय् जक स्वइ क्यनी । जिं उजागुली यक्व भुक्तमान
 यायेधुन । अथेनं जिं नन्दकुमार छक्वः नापलाये । अँ.....
 मय्जु, दुःखताया दीमते । जिं वय्कःयाके न्यना कं वये ।
 लाःसा थ्व खँ वयेकःयात कनकि हे न्हिली, सत्यनं न्हिली ।
 बरु जिं छगू खँ धाये थौंकन्हय् न्यंकनं हे गुप्तचरत दु ।
 छिं नं तसकं हे होशियार जुइ फयेके माः । न्ह्याथे हे
 जूसां कन्हय् सां, कंस सां बुखँ सीका वये ।”

थथे रूपायात ह्येकाच्चंबले प्रमितादेवी गथुनीयात
 सःताहःगु तायेदत । तुरन्त कुने ब्वाँय् क्वहाँ वना देवी
 नापलाःवन । गथुनी क्वथां छु पिहाँवन रूपा तुरन्त लासाय्
 भ्वःसुया कल्पनाया लोकय् चाःह्यूवन ।

“गथुनी मामं धाःगु खँ थिक हे जू जुइ । जिं हे का, म्वाः
 मदूगु अजागु छयने तयेहयागु खः । नन्द धाथें हे ख्याःयाये
 माःम्ह खः । चन्द्रमुखी नं व स्यूजुइ । उकिं का, वं वथ्व
 मदयेक धाइगु । इमिसं स्यू खनिसा, जि व नन्द निम्हसिया
 दथुइ थवं थहे स्वापू दु । अथे मखुसा उखुन्हु तःधंगु चतं
 छगू कयाबिइथें ना धकाः भाय् याइमखु । अथे याःगु नं
 जित हायेकेत खः । काः, खःका, आः तिनिका थूगु ।
 नन्दया चन्द्रमुखी उपरय् आशादुसा ला, वयात स्वइ हे
 मखु । आशा मदूगुलिं हे ला व नापं अथे ख्यायाना च्वंगु
 जुइ । उफ् ... जिनं गुलि ध्वादः । जि गुजाःम्ह मूर्ख ।
 गथुनी मांनं जिं धयाथें नन्दयात धाइबले धाथें हे व
 इतिइतिं न्हिलाच्चनी का । जित हे लज्या । आबंलि लिपाला
 जिं थथे मूर्खज्या यायेमखुत । बाःनं उखुन्हु नन्द, थःनापं
 फयेतुकूगु नं उकिंका । जित थुजागु उखुन्हु छाय् लुमंसे
 मवःगु ? मिस्त मूर्ख धइतःगु, निलंगुया बुद्धि धइतःगु ला

छछें स्वयेबले खः हे का । मामं क्षीर तानाहया बाःयात
तयाव्यु धकाः जित हे व्यूगु छाया ? अथे याःगु हे चलाख
दावा खः । गुकिं जिं नन्दयात क्षीर तयेखन । जिंला छुं हे
मथू । से ! जि, आःला माँयाथाय् वने माली । मखुसा मामं
नं जित मूर्ख भाःपी । लाःसा वं जिं धयागु खँ माँयात धाल
ला मस्यू । मखु, मखु वं अथे कनी मखु । आःहे वना वं
खँ कने त्यंसां पनाविइ माल ।”

रूपा तुरन्त तलं दुरु...रं क्वहाँवया माम नापलाःवन ।

“गो, गथुनी वन ला, माँ ?”

“वन, वने धुंकल । छगू हथायेगु ज्या दु हैं ।”

“गथुनीनं छुं धाल ला माँ ?”

“न्हूगु खँ ला छुं मधाः । छाया छलिसे खँल्हाना च्वंगु
मखुला ?”

“खः, अथे वथ्व मदयेक खँल्हाना च्वनाच्वंगु का.... ।”

“गथुनीनं जित धाल, भिगः उत्सवय्लाखे चन्द्रमुखी
मैयात ध्याचु नकूगुलिं छंलाखे मन स्यंकाच्वन हैं, खःला ?
अजागुलीनं छाया छं मन स्यंकाच्वना ?”

“जिं व अथे धयागु माँ । जिं अथे मन मस्यंका ।”

“अँ, छंनं अथे खँल्हाये सलका खला । जिंला आतकं छ
ख्याःयाये मसःनि धकाः च्वना ला । व मचाया मै तःसकं
यः । उकिं मखा अथे ख्याः याइगु ।”

“जिं व खँ थुल । अथेजूसां अबले जित तःसकं तँ पिहाँ
वल ।”

स्वंगूगु द्या

शाक्यमुनि कपिलवस्तु नगरय् बिज्याकीगु सः नस्वाः फसय् थें न्यनावन । थुगु बुख् शाक्यवंशपिनि दथुइ तःधंगु हलचल जुल । अले थुकी देशीय महाजनपितनं जिज्ञासुपना हयाबिइ फूगु जुयाच्चन । निग्रोध बगैचाय् दुने शुरु जूगु स्वये बहः जुइगु विहार निर्माण याकन सिधयेके माला देशय्च्चपिं सकल शिल्पकारपित आह्वाहन यात । शाक्यमुनिया लागी विशेष रूपं दयेकीगु गन्धकुटी छगुलिं श्रीखण्डयागु, जुजुया निमंत्रणा ज्वना शाक्यमुनियाथाय् वंम्ह कालुदायी अमात्य प्रव्रजित जुया सकसियां न्ह्यः थःनिं दरवारय् थ्यंक बिज्यात धयागु सकसिनं नं सिल । वसपोल न्ह्यवः हे बिज्यागुलिं जुजुया ज्यायाय् तःधंगु ग्वहालि जुल । छाय् धाःसा वसपोल बिज्याःबले तकं हे शुद्धोदन जुजुया विहार गथेयाना दयेके माली धयागु मसिया दिनाच्चन । अले वसपोल थ्यंक बिज्यायेवं विहार निर्माणया ज्या दक्व भार वसपोलया निर्देशनय् लःल्हाना बिल । वसपोलया अनुशासनत्वं मेमेपिं मन्त्रीपिसं ज्याय् संविधान याकल ।

निग्रोधारामया ज्या दक्व सिधल । थुबले हे शाक्यमुनि शहरं निक्वय् सःतिक भिक्षुमहासंघ नापं शान्तदान्त रूपं बिज्यात धइगु सः थ्यन । शहर छगुलिं भःभः धायेक छायेपाः तःगु जुयाच्चन । निभाः जः क्यातुया वंलिसे ब्वयातःगु किसिम किसिमया रङ्ग विरङ्गगु धवाय् स्वये हे न्ह्याइपुसे च्चंक फसय् ब्वयाच्चन । मू लै पत्तिकं कलाकृत्यं जाःगु धवाखा, छायेपीत

व्वया तःगु भ्रण्डां, नगर हे मेगुथें जुयाच्चन । देः ध्वाखां निसें
 निग्रोधारामय् थ्यंक तुयूगु कापःया इलां तयातल । लैय् जवख्वं
 भवः लाक कलश व्वयातल । हना तःगु रंङ्गीचङ्गीगु स्वांमाः इलां
 तःलय् खाया तःगु स्वयेबले न्ह्यामहं मनू क्यब क्वं जुइथें ताइ ।
 अले वसपोलयात स्वागत यायेत वयाच्चपिंनि नस्वाःगु लः नस्वाःगु
 धुपाँय् आदि ज्वना राजपुरुषपिंनं थाय्थासय् थिक यानाच्चं ।
 निःशब्दता शाक्यमुनि गौरव तइगुलिं कालुदायी पञ्चङ्ग तुय्वादन
 तयेके मव्यू ।

शाक्यमुनि अतुलनीय शोभां कपिलवस्तु नगरया देः
 ध्वाखाय् थ्यंक बिज्यात । नस्वाः स्वां ल्हातं ज्वना शुद्धोदन जुजुं
 शाक्य राजपरिवारपिं व्वना, थः काय्पाखे मिखा हे फुति मयासे
 स्वया च्वंच्वन । दँ दँ तक लिकुना च्वंगु ख्वबि आः प्रीतिया वेग
 धारां मिखा निगलं नं ख्वबि स्वःस्वः वयेका वसपोलया पाली
 भवःपुया तुतिपाली नस्वाःगु स्वांनं त्वःपुया बिल । इन्द्रधनुथें
 बाँलागु स्वीनितां सम्पन्न महापुरुषया शरीर खंपिं शाक्यपिं फसं
 कयाः सिमा कोधःगु जंगलथें सकलसिनं नमस्कार नमस्कार यात ।
 साधु ! साधु !! साधु !!! धइगु सलं कपिलवस्तु नगर हे गुनुनु
 गुनुनुं थ्वल । थथे गबले मथ्वःगु कथं गुनुनु गुनुनुं
 कपिलवस्तु थ्वःगुलिं भ्रङ्ग पंक्षीतयेत दना च्वनानं हानं सुथय्
 जुलला धकाः भ्रमजुल । स्वंगू लोकयानं अनुशासक जुया
 बिज्याःमह वसपोल सम्यकसम्बुद्ध भिक्षुमहासंघ ल्यून्तया शान्त
 दान्त रूपं विज्यानाच्चंगु स्वये हे यइपुसे च्वं । बुलुं बुलुं
 निग्रोधाराम थ्यंकःबिज्याःमह वसपोल लोकनायक विहारया मू
 लुखाय् थ्यंकःबिज्यात । अले लःथल छगः ज्वना शुद्धोदन जुजुं
 वसपोलया न्ह्योने वया शाक्यमुनिया न्ह्योने लः हायेका
 निग्रोधाराम भिक्षुमहासंघयात पूजायात । शाक्यमुनि भिक्षुसंघपिं

नापं आरामय् बिज्यात । कालुदायी स्थविरया अनुशासनत्वय् अवस्थानुकूल उपस्थानयाना कन्हय् खुन्हूया लागी जुजुया दरवारय् भोजन निमन्त्रणायाःम्ह शुद्धोदन जुजु प्रमुख शाक्यपिनि फौज व महाजनपिं थःथःगु छैं लिहाँ वन ।

न्हिया न्हिथं संध्याकाइति निगोधारामय् जुइगु धर्मदेशनां कपिलवस्तु छगूलिं हलचल जुल । ब्रह्मा पूजाय् प्यपुना च्चंच्चिं पिं जनताया दथुइ लोकयाः विषय्, सत्वया विषयय्, सांसारिक प्रतिसन्धि विषयय् आःतक न्ह्यांवाया च्चंगु बिस्वास आः बुलुं बुलुं पानावन । विभिन्न मेमेगु धर्म ग्रहण यानाच्चिं पिनि पूर्व कर्मयात पने फइ मखु धैगु मतयात वसपोल शाक्यमुनिं त्वाः थला बिल । उलिजक मखु वसपोलं छम्ह मनुखं सीगु न्ह्यागुं सुख दुःख हे न्हापा यानावयागु कर्म अनुसारं जक जुइ धयागु विचारनं थिक मज्जुगु खँ थुइका बिज्याः, लिसें गुगुं पूर्वकर्म वर्तमान उत्साहं पने फु धकाः नं वसपोलं देशना यानाबिज्यात । मनुखं वर्तमान उत्साहया फल थनया थनसं कायेदइगु खँ प्रत्यक्ष जुइक जुइकं हे सुनां नं लिपाया खँ जक न्हापाया खँ जक धासा, वं मनुया उत्साहयात मू मदयेके त्यंम्ह खः धकाः वसपोलं विस्तृत रूपं थुइका बिज्यात । पुण्यतीर्थय् मोल्हुया अथवा म्हसिला अथवा शरीरयात दुःखबिया पापकर्म मदयेके फु धाइपिं नं कर्म धयागु छु धकाः हे मस्यूनपिं मन्दबुद्धिपिं तिनि खः, धकाः नं वसपोलं थुइका बिज्यात । ब्राह्मणपिनिगु घोर बिरोधयाः दथुइ नं शाक्यमुनिं सूसहित देशनायाना इमिगु मिथ्या सिद्धान्तयात त्वाःथला बिल । अले वसपोल नापं वादविवाद यायेमफया थःगु मत हे मिले मज्जुगु खः, धइगु थुइका गुलिं गुलिं ब्राह्मणपिं वसपोलया श्रावक तक नं जूवल ।

न्हिया न्हियं बाखँ न्यंवनिपिंगु पुचलय् प्रमितादेवीनं छम्ह जुयाच्चन । वय्कः आः छम्ह शुद्धम्ह बौद्ध उपासिका जुल । तर वय्कयाः याकः म्हायाय् रूपाकुमारी धाःसा गुबले नं धर्मदेशना न्यंवनी मखुम्ह जुयाच्चन । शाक्यमुनिया नाँ जक न्यनीबले नं रूपाया मन थारा थारां न्हू । थुकियाः हेतु छु ? धयागु खँ स्वयं वं तकं नं मस्यू । वं थःगु दुनुगलय् उत्पन्न जुइगु ग्याःपहः मदयेकेत गुलि कुतयात नं आःतकं ग्याःपहः तंके मफू । उखे रूपां बाखँ न्यनेत मवंगुलिं प्रमितादेवीया मनय् तःधंगु असन्तोष । छन्हुला देवी रूपायात सःता धा हे धाल ।

“रूपा, मै छं छाया, उपदेश न्यं मवनागु हाई ?”

“जिमि उपदेश न्यनेगु दिं यक्व दनि माँ ।”

“छु धयागु खँ व ? छं स्यूला, छ गुबले सी ?” विहारया दार्शनिक प्रभाव ख्वाल्य हया मामं न्यन ।

“जिं स्यूगुला मखु, तर आःथथे हे ला जि सी मखु ।” रूपां हरर...रं न्हिला धाल ।

“आम हे का ल्यासि जुइवं हे फुईं वइ धाःगु । थुकियात हे शाक्यमुनिं यौवनमत्ता धकाः धयाबिज्याइगु का । थ्व छगू किसिमया अहंकार खः, मै ।”

“माँ, ब्राह्मणपिसं ला मचाबले आखः सयेकेगु, ल्यायेम्ह ल्यासिवले पञ्चकाम सुख अतुभव यायेगु, अले बुढाबुढी जुइकातिनि उपदेश न्यनेगु, धर्मकर्म यायेगु धकाः धयाः तःगु मखु ला ? थ्व खँ ला थिक हे जू ।”

“सिना वनीगु थुखुन्हु, थुबले धकाः धायेफुसा जकं आम खँ थिक जू का । हानं न्हापां पाप कर्मयाना लिपा

पुण्ययाना उकिं बचेजुइ फःसा ला खः । मनू छम्ह सीबले लुमंसे वइगु किसिमं हे परलोक्य भोग यायेमाली धयागु खँ छं स्यूला ?”

माँम्हसिया खँ वयात चुनौतिथें ताल । अले तीसकं वं धाल ।

“छन्हू बाःनं सुयातथें धाःगु जिं न्यनागु ला दु ।”

“मनूतयेसं पञ्चकाम सुख अनुभव ला याइ, अथे जूसां कारण थुइका पञ्चकाम सुख अनुभवयाइम्ह मनू, ल्हातय् घाः मजुइक ख्वःचा छेलेसःम्ह नौ थें जुइ । उकियाः अर्थ थ्व खः । मद्रकुसे पञ्चकाम सुख अनुभव याइगु । उम्ह व्यक्ति संसारया दुःखय् नं मलासे, थःया ज्या नं सिधयेकि । कारण मस्यूम्ह मनू मचाचाम्ह मचां ख्वःचा ज्वनेथें जुइ । अजापिं मनूत पञ्चकाम सुख अनुभवयाये धकाः वना तःधंगु दुःख सीमालिगु किसिमं ज्या टुंकाच्चने माली । व हे का मू, बाखँ न्यना वयागुया ।”

“सुनां मैयात प्राप्तजूगु सुख अनुभव यायेमते धाःगु ? हानं मै, सुख अनुभव यायेगु धइगु छु ?”

“साक्क नयेगु त्वनेगु, बाँबाँलाःगु वसः पुनेगु सन्तोषं जीवन हनेगु ।”

“थ्वन्हू मछि दयेधुंकल जिं उपदेश न्यनागु, जिं ला गुबलेनं नये त्वनेगु यायेमत्य, वसः फी मत्य धकाः शाक्यमुनिं धर्मदेशना यानाबिज्याःगु मन्यनानि । छु ? सुनां नं छंत नयेनं म्वाः, त्वनेनं म्वाः, म्हितेनं म्वाः धकाः बुद्धं धर्मदेशनायाइ धकाः धाल ला ?”

“अथे ला सुनां नं मघा । तर जिं न्यनातयागु पञ्चकाम सुख त्याग मयातल्ले नियम सुख प्राप्तयाना कायेफइ मखु धकाः वसपोलं धर्मदेशना याइ ।”

“थिक जू, व अथे हे खः । अले छं विचारय् नियमसुख धाइगु छुकीयात धाइले ?”

“दिव्यलोकय् सां, ब्रह्मलोकय् सां जन्म काइगुयात धाइगु जुइ ।”

“थ्वहे ला छिमिगु अतिपण्डितता ।”

“अथेसा नियम सुख छु ले ?”

“स्व मचा, नियमसुख धइगु संसारं मुक्त जुइगु खः । उकियात निर्वाण प्राप्तयायेगु नं धाइ ।”

“निर्वाण गन दु ? माँ ।”

“निर्वाण थ्व संसारय् गननं दूगु मखु । खालि भी जन्मजुइ म्वायेकेगुयात निर्वाण धाइ ।”

“कः, जन्म हे काये म्वाःसा सुख अनुभवयाइम्ह सु ले ?”

“छंगु प्रश्नया लिसः बिइत थ्यंक जि बाखँ मसः । उकिं हे जिं छंत धयागु, उपदेश न्यं हूँ । मैपिं ल्याय्म्ह ल्यासिपिनिगु लाइन त्वाःमदयेक हे बाखँ न्यंवनीपिं । इपिं मस्तयेसं शाक्यमुनियाके छुं मग्ग्यासे थः खँ मथूगु नं न्यनी । वसपोलयात अथे न्ह्यसः याइगु ला भन यःता । छं नं अनवना आम न्ह्यसः छक्वः न्यनास्वः । वसपोलं छंत लोयेक हे लिसः बियाबिज्याइ । छं खँ नं थुइ ।”

“जू माँ, जि लिपा वने । अथे मखु माँ, नन्द नं अन

बाखँ न्यनेत वः ला ?”

“वनं बाखँ न्यं वः । तर वःसांनं व शाक्यमुनि खंक च्वनीमखु । तापाक्क छ्थाय्सं दना हे बाखँ न्यनाच्चनी ।”

“जिपिं ज्वःपिं बाखँ न्यनेत वइपिं सु सु दुले माँ ?”

“सुगल, चन्द्रलता, चन्द्रमुखी, कमल, सुन्दरी, इन्द्रायनी, भद्रा थुपिं छं पासा पुचः सकलें बाखँ न्यनेत वः ।”

“अले, नन्द इपिं नापं खँखी ल्हानां च्वंला, माँ ?”

“छ्थाय् मल्हाइ ? खँनं मल्हाइ ला ? व मचाया मछ्ठा धइगु छुं भ्याःनं म्दु । न्ह्याम्ह नापं नं बाँलाक हे न्हिला न्हिला खँखी ल्हाइ । देवदत्तकुमारया पासापुचाः नन्द नापं मिले मजूपिं धकाः नं वं स्यू । अथेजूसां लँय् बिचय् इपिं सुं नाप लाःसां न्हिला न्हिला हे खँल्हाइ । उकिं हे मखा व मचायात सकसियां यःगु ।”

रूपां खँ मल्हात । उगु बुखँ न्यनेमात्रं हे थ्वन्हु मछ्छि त्यलातःगु वया ईर्यां हानं छक्वः ल्ये बुयावल । थःज्वःपिं शाक्यकुरीपिं लिसे नन्द घ्यले बुलाच्चन धैगु तकं न्हाय्पनय् दुछ्खवये मफूगु जुयाच्चन । थःत अजाःगु प्रीतिमय अवस्था प्राप्तमजूगु व मेपिनि थः स्वयां अप्वः प्राप्तजूगुलिं वया मनय् सुख मंत । थः माँ लिसे वं ताउति खँ ल्हानाच्चने मफुत । अले व सेविकापिं नापलायेगु त्वहतया क्वथाय् दुहाँवन । मन मेपाखे छ्खवयेत इपिं नाप खँ ल्हात । तर मन मच्चं । वया फुंगा घयेपुना खाताय् च्वने मास्तेवल । व तले वना खाताय् छुं भःचा गोतुल । अननं च्वनार्थे च्वनेमछ्छिना वल । अले कःसी वया बगैचा पाखे स्वल । वया मिखाय् बगैचाय् अनेअनेगु शोभामानगु दृश्यया

किचः क्यूसां नं मनय् दुहाँमवं । वया मनय् नन्द मेमेपिं लिसे
 आनन्दं ख्याखीयाना खँल्हानाच्चंगु दृश्य जक ल्यैल्यै पुयाच्चन ।
 गबले नन्द नापलायेत थःनं छक्वः बाखँ न्यंवनेमाल धइगु
 विचारयाइ । तर व नापंतुं वया मनय् शाक्यमुनिया रूप लुयावइ ।
 व उकिं थाराक्क न्हल । थःत मदूगु लाभ मेपिं शाक्यकुमारीपित
 दयाच्चंगुलिं सहयाना यायेमफूगु वेदना जुल । जनपदकल्याणी
 ल्यज्यामि (प्रतियोगी) जुयेया लागी थः यःम्ह मतिनामि नाप समेतं
 सन्तोषं खँखी तकं ल्हायेगु, मज्जा यायेगु तकं मदूगुलिंयाना ल्यज्या
 खना हे नं तँ पिहाँवल । वया व नन्दया दथुई मतिनाया
 सूमालाच्चंपिं देवदत्त व वया पुचः मनय् दनावल । छुं कारणं
 मतिनाया खँ उखँ थुखँ न्यनावन कि नन्दयात सिंहासनया
 अधिकार मदयावनी । अले थुकियाः अपजस सम्पूर्ण थःत लाःवइ
 धयागु छक्वः मनय् भ्रंसंक वंकल । मेमेपिं शाक्य ल्यासिपिं लिसे
 थथे आनन्द रूपं खँखी ल्हाना हे च्वनीगु बानिजुया वन धाःसा,
 नन्दया मनय् च्वंगु थःगु तस्वीर म्हुनावनी धैगु शंकाजुल । अथे नं
 बारंबार गथुनी वया खबर कंवइगु बाहेक नन्दया विचार सीकेत
 वा न्यनेत थःत मेगु लँपु छुं मद्दु । लिपा जूलिसे गथुनीनं नं
 छलयानाच्चंगु धैगु नं शंकाजुयावल । हानं वया मनं धाइ,
 गथुनीया उगु थः प्रति मतिना वा करुणां जाःगु ख्वालं अथे जित
 छलकपटयाना थःत धौंलाइ मखु । थुकथं अनेअनेक कल्पनाया
 कल्पना जक भ्रंभ्रं गनां वनाच्चंगु वयागु मन आः गनां वनाच्चंगु
 चीमांगु अँमा थें जुल । अथे नं वया मनय् हित्तुमत्तु हिना स्वयाच्चंगु
 गथुनीनं बाहेक मेपिं सुनानं वयात फेनाबिइपिं दूगु मखु । अन्तय्
 रूपाया छगू धारय् हे च्वना ताःहाकःगु सासः ल्हात ।

“जिं ला आः अवश्यनं अवश्यनं नन्दयात धाहे धाये, जित
 यःसा सिंहासनया बारय् दूगु विचार तोताछ्व । भी

निम्हसिया माःगु सन्तोष जनकगु जीवन हनावनेगु सिवाय
 अजागु जंजालं परिपूर्णगु राज्य माःगु मखु । मामं धाःथें
 सीगु गुबलय् धकाः नं धायेफूगु मखु । गजागु जंजालय्
 लानाच्चंगु थ्व ? कि सिंहासन, कि जि हे ल्यया काःसा ला
 थजाःगु जंजालं मुक्त हे जुइनि । चिचि नं माः, पापा नं
 माः धयाः नं दइला ? नन्दया सिंहासन हे माःसा जिं मेगु
 लं हे ज्वने । जि आः मफुत, थजाःगु तालं थ्व मनयात
 वद बियाच्चने । थथे हे जुयाच्चंसा जि थः हे याकनं उई
 जुइ । अथे मखुसा ल्वचं कयाः सी । उकिं आः हानं गथुनी
 ला वयेकः जिगु मनया दक्व खँ प्वंका छ्वये । थुकीया
 लिसः निन्हु वा स्वन्हुया दुने हे हिं धकाः धाये । मफुत
 आः जि थजागु जंजालय् च्वंचने ।”

थजागु निर्णयय् थ्यंकवःम्ह रूपां थःगु मनयात
 शान्तवनाबिया खाताय् ग्वतुल । खाताय् ग्वतुला द्यने धकाः
 स्वःम्हसिया हानं मनय् खँ ल्हात । थःम्ह निर्णयय् वं हानं
 बिद्रोहयात ।

“आः जिं थथे धयाछ्वत धाःसा नन्दं जित स्वयां राज्य हे
 यःसा वं जित मयेकिगु हे जुल । छम्ह मिसार्थें राज्य धयागु
 जुइ ला ? गनया राज्य, गनया मिसा । हानं छु मिसा
 धयाम्ह जि हे छम्ह जक ला, नन्दं विचाःयाइ रूपां
 मयेकूसा जि चन्द्रमुखी नापं व्याहायाये । अथेजूसा थ्व
 संसारय् जि म्वानाच्चने हे फइ मखुत ला ? थौकन्हय्
 सकसिया विचाःयाना च्वनजुइ । नन्द जुजु जुइ, जि
 महारानी । अले इपिं निम्ह व्याहायाइगु छु जिं स्वयाच्चने
 फइ ला ? चन्द्रमुखी उखुन्हु दिनय् जित गथे स्वइगु जुइथें ?

उफ् व गथुनी नं आः छु लिसः ज्वनावइगु जुइ ।
मिजंत धइपिं विश्वासयाये मत्योपिं धकाः उखुन्हु गथुनी नं
हे ला जित धाःगु खनि । छाया, गथु मांनं अथे धाःगु जुइ ?
न्ह्यागुसां गथु मांया छुं शंका ला दु जुइ । अथे मखुसा ला
गथु मांनं जित अथे छाया धाइ । छुं कारण अवश्य दु ।
उफ् ... जिं अजाःगु तालं खबर छुवलकि ख्वयेत्योम्ह
मनूया मिखाय् कैनं सुइथे जित हेतुं दोष बिया नन्दं
चन्द्रमुखी नाप व्याहाःयाइ । चन्द्रमुखी नं बाँलाःम्ह ल्यासिम्ह
खः । धाथे हे धाःसा चन्द्रमुखी जि स्वया नं फूर्ति दुम्ह खः ।
जि लातिथे हे अथे च्वंच्वनीगु सिवाय् खँ-खीं ल्हायेगु चलन
मदु । उखुन्हु वापीगु उत्सवय् चन्द्रमुखी गुलि जक खँ
ल्हानाच्चन ? जि अथे हे बै जक म्हुया च्वनेगु सिवाय्
नन्दया खाः तकनं मस्वया । उफ् ... धाथे जिला धवादःम्ह
हे जुयाच्चन का । जि थथे गथेजुया थथे जूगु ? जिनं न्हिला
नन्दया हाल खबर न्यंसा गुलि बाँलागु ? धत्तेरिका, जिं
स्यंकल । जिं हे द्वंकल । मामं जित उपदेश न्यंहुं धकाः
बारंबार धैगु नं उकिं हे जुइफु । आःनं ला मांनं जित
उपदेश न्यंहुं धालनि । अथेसां जि बाखँ न्यंवनेगु इच्छा हे
मदु । जि तसकं हे अभाग्यम्ह धवादःम्ह मिसा खः बाः ।
आः छुयाये गथे जुल, अथे हे का । जि म्हुतुप्वाः तिना
च्चनेमाली ।

थजागु कल्पनाय् मोल्ह्याच्चंम्ह रूपा छुं भतिचा लिपा
साराक्क न्ह्योवयेकःल ।

रूपा लिसे बुलाच्चंपिं शाक्यकुमारीपिं फुक्क उपदेश न्यनेत
वन । उगुउगु दिनय् न्यनावःगु बाखँया बारय् खँल्हात रूपयात

शाक्यमुनिं निन्दायाइगु, थ्व शरीर स्वीनितां अशुचिं जायाच्चंगु
 अशुचिया द्वं थें जाःगु घच्याइपुगु पति धकाः वसपोलं कनाबिज्यात
 धकाः इमिसं रूपायात कन । थः तःसकं गौरवयाना तइगु रूपयात
 शाक्यमुनिं याइगु थ्व निन्दां वया दुने नुगलय् सहयाये मफु । मिसा
 जातिपिनि मुख्यगु धन हे रूप धकाः रूपां विचाःयानाच्चन । वया
 भविष्यत् भाग्यवान जुयेत वयात प्राप्त जुयाच्चंगु उगु बरदान निन्दा
 जूगु बखतय् तप्यंक हे थःत विरुद्ध न्वंवाःगु धैगु नं शंकायात ।
 थःगु रूपयात तःधंगु स्थानय् बिया व स्वप्नया लोकय् च्वंच्वंमर्थे
 खः । वं अप्वःयाना थःगु दिं बितेयाइगु हे थःगु म्ह्य् छायापाःयाना ।
 नन्दया मन थःपाखे स्वयाच्चंगु हे थ्व सुरूपं याना बाहेक मेगु
 छुकिंसं नं मखु, धैगु वया बल्लागु विचाः खः । कनेत मेमेगु
 उपदेश दयेकदयेकं रूपयात निन्दायायेगु शाक्यमुनिं आलपं हे
 मखुगु खँ कंगुला धयागु मतीवन । रूपां सहयाये मफुत । अभ्
 थःत जक मखुकि सारा स्त्रीजातिपित हे बुद्धं थथे ध्याकूगु खः
 धकाः वं कल्पनायात । अचानकं वया नन्द नापलायेगु आशायाना
 उपदेश न्यंवने धकाः विचाःयानाच्चंमह रूपां थ्व बुखँ सीवं गुबलें हे
 उपदेश न्यंवने मखुत धकाः नं निश्चययात ।

कन्हय्खुन्हु गथुनी वइ धकाः रूपां आशायानाच्चंगु तर
 उखुन्हु वहे मवः । वया पालय् न्ह्याबलेंथें गथुनी वयेमफया
 वया म्हचायनं स्वाँ ज्वनावल । रूपां गथुनीया बारय् न्यंबले म्ह
 मफयाच्चन धकाः लिसःबिल । अले रूपां थःगु हे ध्वादःगु पहलं
 गथुनी म्हमफूगु जुइ धयागु विचाःयात । हानं थःत भनभन
 बाधा यक्व दयावःथे ताल । थुकिं रूपां भनभन सहयाये मफुर्थे
 जुल ।

छुं दिं लिपा गथुनी वल । व ध्वाखां दुहाँवःगु खनेवं

रूपां थःत ची मफुत । थः हे दुरुहहं व नापलायेत कुने
व्वाय्वल ।

“छाय् गथुमाँ, थ्वःन्हु मछि दये धुंकल ?

“उफ् कुमारी, जि म्हं मफुत, जि म्ह्याय् नं मधाःला ?”

“धाल । जिं विचाःयाना कि जिगु अभाग्यंयाना हे छ म्हं
मफुत जुइ । अथे हे खःका गथुमाँ दशा मभिं गु दिनय्
जुलकि न्ह्यागुं मभिं नातुं वनी ।”

“उफ् मैया मैजु, आमथे म्वाःमदूगु सुकूधन्दा कायेमते ।
तु, जिं छगू धाये ।”

रूपां गथुनीयात तलय् व्वना यंकल ।

“गथे खः गथुमाँ लिसः वल ला ?” “जिं उखुन्हु धयागु
मखुला ? थिक अथे हे तुं जुयाच्चन । व मनूनं धालकि,
मेजुया खँ न्यनां वय्कः न्ह्यगुला दिना दी हे मफुत हँ ।
अथे म्वाःमदूगु कल्पना मयासे एकचित्तं च्वंच्वं धकाः
धयाव्यु धयाहल हँ । थौकन्हय् छचाःखेलं हे च्वंच्वं पिं
वय्क ववंथाय् नं वेंचाःखिचार्थे नंतुतुं नंतुतुं चाःहिलाच्चन
हँ । उकिं हे वय्कलं नं इपिं वेंचाःपिन्त भन हे वें हे
जुइगु किसिमं जुयाच्चंगु हँ । न्ह्याथाय् नापलाःसां नं
लाखे म्हमस्यू पहःयाना वास्ताकिस्ता हे मयासे च्वंच्वंगु
उकिं हँ । इमिसं न्ह्याबले उदयनया दरवार पाखे जक हे
मिखा व्वयाच्चनीगु हँ । चन्द्रमुखी प्रमुख मेमेपिं कुमारीपिं
लिसे न्ह्याक्व ख्याःखी यानाच्चंसांनं कुमारया मन
इमिपाखे मवं धकाः इमिसं स्यू हँ । अथे पिनेच्च्वं पिं
कुमारीपिंसं हे थूसा मेजुं मथूगु ला अचम्मगु खँ हँ ।

मेजुयात उखुन्हु जिं धयाथे हे मखा जूगु ?”

गथुनीनं कंगु खँ न्यना रूपाया म्हुतु कुंचा फिसिक्क
न्ट्यूगु गथुनीनं मखंगु मखु । छुं ई तक निशब्द जुल, अले हानं
खँ छुत ।

“गथुमाँ नं कंगु खँय् जिं विश्वासयाये । अथे जूसां गथुमाँ
जिगु मनय् वःथे हे मखा जिं छन्त कनागु । जि
अपाय्सकं छु स्यूम्ह, थुइके फूम्हमखु धकाः ला न्ह्यवः
हे कनातयागु दु । जि ला गुबले गुबले अचम्म हे जुइगु ।
जूका थौनिसे जि मनयात मस्यंकुसे विचारवान जुयाच्चने ।”

गथुनी वनेत क्वथां पिहाँवन । लिसे अबलय् पलखयात
रूपाया मनं दुश्चिन्ता नं पिहाँवन ।

- * - * - * -

प्यांगूगु धा

जनपदकल्याणी ल्यज्याया उत्सवया दिं निश्चित रूपं घोषणाजुल । थनिं नीन्यान्हु लिपा वइगु ज्याःपुण्ही खुन्हु सुथेसिया इलय् उत्सव शुरयायेमाः धयागु राजनियोगया पाखें सारा कपिलवस्तु देशय् नाय्खिं च्वयेका प्रचारयात । हानं निग्रोध बगैचाय् शुरजुइगु उगु उत्सव राजाङ्गनय् हे शुरयायेत ज्याखँ जुयाच्चन धयागु न्यनेदत । उत्सवया लागी मण्डप दयेकेत, राजाङ्गन बाँलाक तयेत, व महाजनपिनि सुविधा साथं जनपदकल्याणी ल्यज्या स्वयेत तःजागु थाय् नं दयेकेबिल । मन्त्रिपिं थुगु ज्या ग्वसाग्वयेत सं जुल ।

थुगु बुखँ न्यना रूपाया मनय् चंचल जुल । थत थुगु ल्यज्याय् न्ह्यःब्वायेत बौनं नं अवसर मबिइला धयागु शंका आः न्हापास्वया भन म्ह मजुल । न्हापा धाःसा माँम्हं थुकिया बारय् न्ह्याबले खँ-खीं ल्हाःसां आः वया म्हुतुं जक नं थुगु खँया विषयय् छुं वचन छगू जक पिहाँ वइगुनं म्ह जुल । थुकिं वया चित्तवेदनां म्हनं न्हियान्हिथं गंसि जुयावन । वया नयेत्वने नं भन मेयावल । ख्याःखीयाना म्हिताच्चनेगु आशा दूगु नं आः भनभन हे मयेकाहःगु सकसिनं नं मथूगु मखु । हाःगु ख्विं प्याःगु मिखांयाना खाताय् दं जक दना च्वनेगु सिबाय् मेगु वया दिनचर्या मंत । वया मनय् उत्पन्न जूगु थुजाःगु विपर्याश प्रमितादेवी थुइकाकाल । छन्हु सुथय् प्रमितादेवी म्हचाय् च्वंछंगु क्वथाय् वल । रूपा भवःसुया खाताय् ग्वारातुला फ्वंगा घयेपुना दनाच्चंगु देवी खन । अले थःगु मनेनं म्हचाय् प्रति बुयावःगु

साहानुभूति पनेमफुत । तीसक खाताय् लिक्कसं वना खाताय् फेतुना म्हचाय्या सँ नाइसेच्चंक पित्तुपिल । रूपाया भसंक न्ह्यलंचाल ।

“मै, दँ दँ ।”

“मिखा निगलय् नं जाया वःगु ख्वबि रुमालया कुंचां हुया, काचाकाचं खातां दन । अले बिस्तार बिस्तारं कःसी वना बगैचापाखे स्वयाच्चन ।

“मै, छ छाय् ख्वयागु ?”

वं खँ मल्हात । देवीं नं कःसी वना रूपाया ल्हाः ज्वना ब्वनाहल । निम्हं खाताय् फेतुल ।

“मैया नुगलय् च्वंगु ल्वय् थनि निन्हु स्वन्हु न्ह्योहे जिं स्यू । जिं छिमि बाः लिसे नं खँ ल्हायेधुन । तःधंगु बाधा छगू दूगुलिं हे जिपिं थौं कन्हय् खँल्हाना च्वंच्वनागु । छं स्वयेबलय् जिं छिमि बाः लिसे उगु खँया बारय् खँमल्हा धकाः च्वनजुइ । मिहगः चान्हय् तक्क जिपिं खँल्हाना च्वंच्वनागु वहे खँ खः ।”

रूपां माँया ख्वाः छक्वः थयेकस्वइ । प्रमितादेवी थः म्हचाय्या ख्वाःस्वया सुंकच्चन । रूपां थःत प्वःची मफुत । अनेक शंका मनय् हया तीसकं न्यन -

“माँ, व तःधंगु बाधा धाःगु छु ले ?”

“व धयाच्चनेत ई मदु । आः हे जिके उकियाः बारय् छुं न्यनेमत्य । आःथथे छुयाये माली धयागु जिमिसं छुं निश्चय मयाना नि । थौं कि कन्हय् जिमिसं निश्चययाये । अले जिं छन्त धाये । छुं दुःख मतासे सुंक च्वंच्वं । जिं

न्त्याथे यानाजूसां मैया विचारयात सफलयाना बिइ,
ग्याथेमते । बाःयानं छुं मन मसं मजू । दूगु ला व हे
मधाःसे च्वंच्वंगु बाधा छगु हे जक खः । जिं उकियात नं
न्त्यागुयाना नं मैयात ल्यज्याय् न्ह्यब्बाके । थ्व निन्ह
स्वन्हुया दुने छ गंसि जुल । सुकू चीगु स्वाँथें जुल । अथे
हे जुल धाःसा मै, छ गयेयाना प्रतियोगी न्ह्यःब्बायेगु ?
उकिं मै मेबलय् थें बाँलाक सन्तोषं च्वंच्वं । नु, भी
बगैचाय् छक्वः चाह्यवने ।”

रूपा थः माँया खँय् म्हां धाये मछाला ताँफ कयाः ख्वाः
छक्वः सिल । अनं क्वथाय् वन । ख्वाल्य् पाउडर आदिं बुल ।
अले माँम्ह नापं बगैचाय् वन ।

“अथेसा माँनं धाये मखुला, व छु बाधा ?”

“व आः थथें जिके न्यने मते मै, जिं हे लिपा धाये
धयागु मखुला ?”

“दय्, अथेसा जिं माँयाके न्ह्यसः छगू न्यने । लिसः
बिइला ले ?”

“छु न्ह्यसः मै ?”

“व बाधा नन्दपाखें वःगु पती खःला ?”

“मखु ।”

रूपां थःगु मन गम्भीर रूपं छक्वः वायेका स्वत । थःम्हं
विचाःयानाच्वंगु लँ द्बन धयागु आः वं थुल । तर उगु बाधा छु,
गजागु धयागुया बारय् वं उकियाः किपालु तकं नं खंके मफु ।
देवीया लिक्कसं दूगु जीस्वाँया लहरां स्वाँ निफ्वः स्वफ्वः थोया
नंतुना स्वत । थः माँया मनय् नं छुं खँल्हाःथें च्वंगु रूपां

बाँलाकं हे चाल । छायाधाःसा मेबले थें माम्हेसिया ख्वाः चमकं । भयातूगु फल सिमाय् सयाच्चनीबलय् सिमा क्वःछुनाच्चनीथें देवीया ख्वाःनं छुं कल्पनाया फलसया भयातुया कोसुनाच्चन । गबेतया निशब्दता भंगयाना लिपा देवी खँ छुत ।

“मै, म्हिगःम्हीग नन्दया खबर छुं मवः ला ?”

“गथुमाँ वःबलय् जिं जिगु मनय् नन्दया बारय् शंकादूगु कनाछ्रवया । वं व खँ नन्दयात धयाछ्रवःगु दु थें । व खँ न्यनेवं हे नन्द तःसकं हे न्हिल है । म्वाःमदूगु कल्पना मयासे एकचित्तं च्वंच्वं धकाः धयाः नं हल है । धयाहःगु खँ उलि हे ।

“छ्रायले मै, जान्नेजुया आमथे म्वाः मदूगु खँ व अहिंसक मचायात धयाःछ्रवयागु ? जिं स्पूसा ला पनेगु खः । जिं धयागु मखु ला ? नन्दया बारय् छुं शंका यायेमते । थौकन्हेया वातावरण तसकं ग्यानापुसेच्वं । उकिं हे का, व मचां थौकन्हय् वास्ताकिस्ता हे मयासे च्वंच्वंगु । मैनं थजाःगु छुंनं सीमखु । थनिंनिसें आमथे म्वाःमदूगु, यःयःथे धयाछ्रवयेगु यायेमत्य ।”

“दय् माँ, जिं आवनिसें नन्दयात छुं धयाः छ्रवये मखुत ।”

“छुंजुया गथुनीनं छुं बुखं ज्वनावःसा, मै गथु माँयात बुखं न्ह्यागुजूसां जि नापलाना तिनि है धा । खँ थूला ?”

“दय्, माँ ।”

थुपिं खँल्हाबल्हा लिपा रूपाया मनय्च्वंगु दुःख आपाःयाना चिलावन । माँ व म्हचाय् निम्ह बगैचाय् उखेंथुखें चाचाःहिलाच्चन । क्यातुसेच्वंगु निभाया जः वयाच्वंगु हानं थाय्थासं नंस्वाःगु स्वाँया

बास सिरिरि....रिं न्ह्यांवयाच्चंगु सिचूगु फय् व स्वाँया नस्वाः
 अनुभवयायां फूगु मखु । सितुघाँय्या च्चकाय् सीतंकयाः सिन्हःथें
 फुतिफुति कनाच्चन । उकी क्यातूगु लू निभाःया जःलाना हेरा
 थुनातःगुथें ज्वार....रां थिनाच्चन । अले तिक्किन्हना कुतुवनेत
 थिकथिक जुयाच्चंगु थीगु लःफुतिनं क्षनिक लिपा सुनांवन । स्वाँया
 रस त्वनीपिं भमःत उखेंथुखें ब्वयाच्चन । स्वाँनं स्वाँय् जुयाच्चंम्ह
 लाप्चाया चाल ला छ्म्ह मिसाया न्हायेपनय् खुसु खुसुयाना
 रहश्यगु खँ कंवनीम्ह प्रियंगनया धांचां मनयात उत्सुकता
 हयाःबिड्गु जुयाच्चन । अँमाय् च्चंच्चंम्ह कोइलीया सः म्हसीकाः
 तापाकं निसें वयात मेपिं भंगःतयेसं लिसः बियाच्चंगु खँनं
 सकसिनं नं स्यू । वीणाया तारय् फसं संकलकि क्षीण शब्द वइथें,
 गबलें मधुर सः वःसा, गबलें वीणाय् शब्द थाँक्वाँ सःथें अनेक
 शब्द वः । रूपाया मनय् दूगु असन्तोष आः यक्व मालुया
 वनाच्चंगु दु, धयागु स्यूगु हे बगैचाय् पंजलय् तयातःम्ह मैना लिसे
 खँल्हाःबलय् तिनि । तःन्हु लिपा तिनि वःम्ह मालिकयाः म्हाय्य
 रूपा लिसे व भंगया खँ दिपा मदयाच्चन ।

थुबलय् हे गनं वःगु, गनं वःगु जुइक छ्म्ह परदेशी इमि
 न्ह्योने थ्यंकःवयेवं निम्हसियां अथेयाये थथेयाये मंत । अले माँ
 म्हचाय् निम्हेसिया वं वयागु, वं वयागु ख्वाः जक स्वयाच्चन ।
 प्रमितादेवी लिक्कसं वया उम्ह परदेशी गौरवं युक्त आचारयाना
 थयेक जःखः मिखा ब्वल । सुं मदु धयागु थुइवं, वं तीसक
 सुचुका हःगु पौ छ्पु देवीयात बिल ।

“थ्व सुनां छ्पुवया हःगु ?”

“तन्दकुमारं ।”

माँम्हं म्हचाय्या ख्वाः छ्क्वः पुलुक्क स्वल । रूपाया

फिसिक्क न्ह्यूगु ख्वाः खंम्ह देवीं मनं मनं जक पौ ब्वन ।

हनेबहःम्ह यःम्ह मलेजु,

जनपदकल्याणी ल्यज्यायाय् रूपा न्ह्योब्वाइ मखुत धयागु खबर जिं न्यना । थुकियाः कारण पाजुया मनय् मसंगुलिं धयागु खंनं सिल । रूपा व जिगु दथुइ दूगु स्वापूया बारय् स्यूपिं मध्ये स्वमम्ह छि हे जक खः । भी शाक्यवंशी प्रतिपतिया नियमं जित रूपायात तप्यंक हे थजागु पौ च्वयेगु अवसर मदु धयागु छिं मस्यूगु मखु । जिगु भविष्य जीवन जुजु जुइगु हे भाग्य धयागु छिं कल्पनायाःसा व मिले मजूगु विचाः खः । रूपा मदयेकं जित सिंहासन जक दःसां छु, मदुसां छु । धात्थे ला रूपा मदयेक जित सिंहासन हे मयः । उकिं पाजुपिनि असन्तोषया कारण जिं ला कल्पना तकं यायेमफु । थौकन्हेया पिनेया हाःलखबर अनुसारं जित पाजु नापं खँ-खीं ल्हायेगु तकं नं अवसर मदूगु छिं मस्यूगु मखु । थौकन्हय् सारा शत्रुतयेगु मिखा हे जि वंवाथाय् तक नं रहश्य मालेगुली ध्यान वनाच्चंगु दु । जित प्रतिस्पधां बुकेत इमिमं मयाःगु उत्साह वा मन्त्रना धयागु हे मदु । ल्यज्यां त्याःम्ह कुमारी जिं लःल्हाना कायेमाःगु दु । छुंजुया रूपा ल्यज्याय् न्ह्योमब्वाःसा जिं सिंहासनया लागीं प्रतियोगिताय् ब्वतिकाये हे मखु । अने, अले बाःया मन छु जुइथे ? वयेकः बल्ल बल्लं थःगु मनयाय् धैर्ययाना च्वंचंगु हे जिगु विश्वासय् खः । मेगु खँ रूपा ल्यज्याय् न्ह्योब्वाःसा जक जि निशन्देहं त्याइ धकाः नं जिं निश्चिन रूपं स्यू । गथुमाया ल्हातय् हे थुकियाः लिसः छ्वयाहइ धयागु वंवां गु आशायानाच्चना ।

छिम्ह यःम्ह

नन्द

(पौ छ्वयेका दिसं ।)

देवी पौ ब्वना जँय सुचुका उम्ह परदेशीया ख्वाः पाखे
मिखा ब्वल ।

“छ सु ?”

“जित क्षेमायाना दिसँ, जि नन्दकुमारया मूल सेवक ।”

“छ थन वइगु बखतय् सुनां नं मखं ला ?”

“मखं ।”

“छं गथे सिल ?”

“जि ध्वाखां द्वाहाँ मवया ।”

“अथेसा गनं वया ले ?”

“सुथ न्हापां छः तुयु मज्जुनबल्य् हे हूँ अँ सिमा गया
पःखालं तिन्हुया क्वहाँ वया । अनं जि हूँ सिंद्वय् कापी
सुपिलाच्चना । उदयन शाक्य दरवारं पिहाँ मवं तल्ले जित
देवी नापलाःवने मते धकाः कुमारं धयाहःगु । उकिं
वयेकःः पिहाँ मवंतल्ले स्वयाच्चना । अनं लिपा जिं छिकपिं
थुखे पाखे वःगु खना । जि नं भति भतियाना सुनां नं
मखंक छिकपिनि न्ह्योने दनाच्चनागु खः । उकिं जिं स्यू
कि, जि थन वयागु सुनानं मस्यू ।”

“जिमि सेवकपिसं छन्त खंगुसा छ खं धकाः ज्वनीगु मखु
ला ?”

“जिं वसः पुनातयागु थथे मखु । जिके भेष बदलेयायेगु
वसः दु । उकियात नं जि तयार जुया हे वयागु ।”

“म्वालका, अँ आः छ गयेयाना वनेगु ?”

“वनेगु लै देवी हे पाय्छि यानाबिइ धका: कुमारं धयाहःगु ।”

“अथेसा, छ आ: थन बगैचाय् ज्या याइम्हथे च्चंक ज्यानि यानाच्चं । गुप्तचरपिं लुखाय् तुं दु जुइ । छं इमिसं खंक हे सिमा हः मुंकाच्चं । छंके भेष बदलेयायेगु वसः छुं दुला थें ?”

“दु, हूँ सिं द्रंय् दु ।”

“अय्सा थिक हे जू । कापः छकूतिं प्वःचिना ति । जिं छंत गथेयाना सःतेगु ले ?”

“पाल धका: सःता दिसँ ।”

“ज्यू । पाल, जिं छुं ई लिपा छन्त “पाल” धका: तःसकं सःते । सःता राघव ब्राह्मणया होमयायेत गोबर छतिन मालाच्चन हं । उकिं छं गोठय् च्वंगु गोबर छतिन तिनय् तथा बिइयंकि धका: धाये । अले छं हूँ छंगु सामान नं गोबरं ल्हाका: तःलये तयायंकि । तर, गोबर ला राघव ब्राह्मणयाथाय् बिइ हे यंकेमाःनि । ब्राह्मण म्हिगः नं वया गोबर भतिचा बिइके महेमते धया: वंगु । उकिं तयेके छ्रवयेतनं सु छ्रवये धका: विचाःयाना च्वनागु थिक हे जुलका । छं थ्व ज्या छगू नं याना हूँ ।”

“हवस् ।”

“अथेसा आ: छ हूँ धवाखाया लिक्कसं च्वंगु सिमाहः मुंका: च्वंहुँ ।”

पालं सिमाया हः मुंकेगु ज्या शुरयात देवी थः म्हचाय्

लिसैं बुलुंबुलुं दरवारय् दुहाँवन । वयेकः तप्यंक वंगु हे भुतूपाखे स्वया । भुतुली दिछुनां तःगु जाय् स्यः दनिला धकाः स्वये भाय्याना पौ भुतुलीसं दयाछवत । उगु पौ दक्व नौ जुइधुंका सेविकापिं नापं नयेगुया बारय् छुं खँ ल्हाल्हां हानं बगैचाय् वना थयेक पिने स्वःगुबखतय् मेमेबले ला ध्वाखाय्सं सुं दइमखुगु । उखुन्हु चाकूगु चिजविज मीहयाच्चन । हानं छुं भतिचा उखे फोगिंतनं निम्ह स्वम्ह फलय् फयेतुनांच्चिंपिं दु । वयेकःलं इमित छुं वास्ताकिस्ता हे मयासे “पाल” धकाः सेवकयात सःतल ।

“वल, वल ।”

“छं आः छुयाना च्वनागु ?”

“ज्यौ, जिं सिमाहः मुंकाच्चना ।”

“आः आम ज्या अर्थेनि तोति । हूँ गोठय् च्वंगु गोबर तिन छगलय् जायेक तया राघव ब्राह्मणया आश्रमय् तयावा । म्हिगः नं ब्राह्मण वया गोबर थौं हे बिया हिं धकाः धयावन ।”

“हवस् देवी ।”

पाल वन । तुरन्त वं गोबर तिनय् जायेक तया ब्वले पाछाया ध्वाखां पिहाँवन ।

शाक्यपिनि दथुइ थौंकन्हय् तःसकं हे हलचल मचे जुयाच्चन । दयेका तःगु नियम अनुशासन मस्यंकेगु शाक्यवंशीपिनि तःधंगु चलन जुयाच्चन । इपिं गुण धर्मथे अनुशासनयात नं मानेयाइपिं जुयाच्चन । देवदत्तथे मभिंपिं शाक्यकुमारपिं नं निम्ह प्यम्ह दुसां सामान्य कथं शाक्यवंशीपिंसं भूठ खँ ल्हाइमखु, चुग्ली याइमखु, काममिथ्याचार याइमखु,

एला, थ्वं आदि त्वनीमखु । थथे मेमेगु नं दुराचारं अलग जुया च्वनाच्चं पिं छगू शीलवानपिनिगु पुचः खः । न्हापानिसं थःगु जीवन रक्षायार्थे रक्षायाना ववं आः गुलिं ल्याय्म्ह शाक्यपिसं त्वाःथला वनाच्चन । अथेजूसां नं राजकीय स्वापुली नियम अनुशासन सुं छम्हेसिनं नं स्यंके पावेमजू । सिंहासनय् अधिकारदुपिं शाक्यकुमारपिं दथुइ शुर याइगु ल्यज्या न्ह्याबलें नं उत्तेजनपूर्णगु ल्यज्या जुयाच्चन । जनपदकल्याणी ल्ययेगु ल्यज्या ला तःसकं गेसुलाःगु उगु ल्यज्या जुयाच्चन । थुगु ल्यज्यां शाक्यपिनि दथुइ तःधंगु हे विरोध दनीगु अवस्था जुयाच्चन । यशोधरा जनपदकल्याणी ल्यज्यां त्याका सिद्धार्थकुमार थः स्वामी भाःपा ल्ययाकाये धुंका देवदत्त प्रमुख मेमेपिसं हानं शिल्पशास्त्रय् प्रतियोगी नं न्ह्यब्वाय् माः धकाः घोषणा याःजुल । अजाःगु निगूगु ल्यज्या गुबलें नं मयाःगु । तर थः शिल्प-शास्त्र मसःम्ह धयागु अपवादं मुक्तजुयेत उगु प्रतियोगीनं सिद्धार्थकुमारं स्वयं इच्छां हे न्ह्यब्व्वात । वसपोलं उकीनं त्याकाकाल । आः देवदत्तं सिंहासनया लागी वास्ता मतल । तर मेम्ह शाक्यकुमार छम्हेसित देवदत्तं बाँलाकं हे संजुयाच्चंगु खः । व संजूगु ला न्ह्याथेयाना नं नन्दकुमार अनुशासनयात त्वाःथःम्ह खः, धकाः द्वेषारोपनयाना रूपा कुमारीयातनं ल्यज्यां पितिनेत नं कुतःयानाच्चन । शुद्धोदनया दरवारय् च्विंपित सिंहासनया प्रति दूगु हक मदयेकेत देवदत्त, सुप्रबुद्ध व मेमेपिं नापं न्हिछि च्छिं उत्साह यानाच्चन । तर थौं तक इपिं छुकिंसं नं त्याःगु मखुनि । उलि जक मखु, धात्थे धाःसा थ्व ईष्ठापूर्ण प्रतिस्पर्धां देवदत्त व सुप्रबुद्ध जुजु शाक्यपिनिगु दथुइ भंभं अप्रशन्नपिं जुयावनाच्चंगु खः ।

थुखुन्हु हे उदयन शाक्य सुथन्हापनं पिहाँवंगु अत्यावश्यकगु खँया बारय् ब्राह्मणपिं लिसे छलफलययेत खः । नगरं पिने लाःगु

शान्तदान्तगु आश्रम छ्गू दु । व चक्रदत्तया आश्रम जुयाच्चन । अन वं चत्रदत्त आनन्द कयाच्चंगु खन । अले व ब्राह्मणयात यायेमाःगु मान सत्कारयाना सुख दुःखया खँ प्वंका च्वंबलय् मेपिं ब्राह्मणपिं निम्ह नं थ्यंकवल । इपिं भारवी ब्राह्मण व कौण्डण्य ब्राह्मण खः । थन स्वम्ह ब्राह्मणपिं मुनेगु नियम यानातःगु वास्तवय् उदयन शाक्यया म्हचाय्या जातःया विषयय् गम्भीर रूपं विचाःयायेत खः ।

भारवी, कौण्डण्य निम्ह थ्यनेवं चक्रदत्तं लिक्कसं दूगु शिलः कयाः अंगः न्ह्योने तल । उदयन शाक्ययाके रूपाया जातः कया, उकिथें वया केन्द्र उगु शिलखय् सारेयात ।

स्वम्ह पण्डित ब्राह्मणपिं दथुइ अनं लिपातिनि सल्लायायेगु शुरजुल । थुगु खँल्हा बल्हा स्वघौ तक जुल । इमि खँल्हा बल्हा यानाच्चंथाय् हे उदयन शाक्य निशब्द एकचित्तयाना न्हायपं बिया न्यनाच्चन ।

ताःहाकःगु छलफलं लिपा निर्णयजूगु कथं जातःखय् खने दुकथं, थन मिजं लिसे बाय्मालीगु 'दशा फाला छ्वयेत होम पूजायायेगु व यन्त्र छ्गू जपयाना रूपाया गःपतय् क्वखायेकेगु निर्णययात । चक्रदत्तं उगु ज्या मिलेयाना बिइगुली भारकाल । उकियात माःमाःगु सामान दक्व उखुन्हु दिनय् संध्याकाइति हे बिइकेहय् धकाः धयाः उदयन शाक्य वल ।

थःगु दरवारय् लिहाँवःम्ह उदयन शाक्यं, चक्रदत्तं धाःगु मालसामान दक्वं मुंका बिइके छ्ववत । तर थुगु हाल खबर थः देवीयात व मेपिं सुं छ्म्हेसित नं मकनेगुलि होशियार जुयाच्चन । उखुन्हु संध्याकाइति उदयन शाक्य दरवारं पिहाँमवं । कारण, ब्राह्मणपिनि दथुइ जूगु छलफलं तःसकं हे मनय् खँल्हाका च्वंगु

जुयाच्चन । म्हचाय्या जातःखय् उल्लेख जुयाच्चंगु वयेकःलं बाँलाक हे थुल । उदयन जोतिष शास्त्रया बारय् छुं मसःम्ह जूसां तबि बुद्धिवानपिंगु दथुइ उगु कारणया बारय् न्ह्याबलें नं जुइगु छलफलयाना उकीया बारय् वं बाँलाक थूगु जुयाच्चन । उकिं ब्राह्मणपिसं धाःगु सत्यगु खँ खः । धयागु खँ वयात बाँलाक हे स्पष्टजुल ।

मे-मेबले मजूगु तालं थौं कल्पनां बिलिबिल जाःगु भ्यातूगु पहलं उदयन शाक्य उखुन्हया दिं फुकाच्चंगु पहः देवीथें रूपांनं थुइके मफूगु मखु । तर उकीया विषयय् न्यनास्वयेगु तकं इमिके धैर्य मदयाच्चन । उदयन शाक्य सुथन्हापां पिहाँवना ताउति लिपा दुहाँवःम्ह, वय्कनं छुं न्यायेत सेवकपित पसःछ्ववया, हानं लुकमियात सःतके छ्ववया व नापं खँ ल्हानाच्चंगु तकं देवी खं । थत रहश्यं हे उदयन शाक्य संजुयाच्चंगु ज्याया बारय् कुत्तुकुला मन्यनेगु, तित्तुतिला खँ मन्यनेगु प्रमितादेवीया स्वभाव जुयाच्चन । प्रमितादेवीया बारय् नं उदयन शाक्यया स्वभाव नं अथे हे खः । थुपिं निम्हतिपु दथुइ इमान्दारी कथं विश्वासदुपिं थें धार्मिक रूपं जीवनहनाच्चपिं खः । “परिषद” धयागु नामं चलेजुयाच्चंगु समाज शालाय् मेमेपिं शाक्यपिं न्हिलेख्यालें दिं फुकाच्चंसां उदयन शाक्य गुबलें नं उगु परिषदय् वनेगु बानि मदूगु जुयाच्चन । वय्कःया फुर्सत दइबलय् न्ह्याबलें नं संध्याकाइति सन्थागार शालाय् वनेगु बानि जुयाच्चन । “परिषद”य् न्हिलेख्यालि बाहेक मेगु छुं देशया बारय् वा समाजया बारय् खँ ल्हायेगु मदूगु जुयाच्चन । थुगु परिषदय् वनेगु चलनजूपिं शाक्यकुमारपिनि गुणधर्म बुलुंबुलुं मदया वंगु सकसिनं नं चाल । उजागु थासय् वइपिं कुमारपिं छुं दिं लिपा सकसियां न्हिलेख्यालेया पात्र जुयावनीगु नं छुं अचम्मगु खँ मखु । उलिजक मखु, परंपरानिसें पालनयाना वयाच्चंगु शील, आः बाँलाक पालन नं

मजू । “सन्थागार शाला” धयागु छगू बुद्धिवानपिनि खँल्हाबल्हा याइगु मण्डप खः । अन वइपिं उबले सारा देशयच्चपिं श्रमण, ब्राह्मण, निर्ग्रन्थी, आजीवक आदि देशकपिंगु छुं विचारया बारय् छलफलयायां उकिया बारय् विवेचन नं याइपिं खः । शाक्यमुनि कपिलवस्तु नगरय् बिज्याःसां निसैं उगु सन्थागारय् तःसकं हे महत्वपूर्णगु छलफल जुयाच्चन । अन आपायाना छलफलया भाजन जुयाच्चंगु “निर्वाणवाद, पुनर्भव” कर्मशक्तिया बारय् खः । गुबलें “मोक्ष” या विषयय् नं छलफल जू ।

न्हिनेसिया नयेत्वने धुंका पलख चंम्ह उदयन शाक्यया न्ह्यः छु वइ, व दन, व दँ हे दन । थः म्हचाय्यात सःतल ।

“रूपा..... ।”

“छाय् बाः ?”

“जित न्ह्यागुसां त्वनेगु हयाब्यु, मै ।”

“बाःयात छु यःथें, दुरु हे लाकि सरवत हये ?”

“दुरु ज्यूका ।”

रूपां दुरु गिलासय् जायेकतया, मेगु थले तुति (तुया रस) तया बौयात बिइयंकल । अले ख्वाःखी सिला उदयन शाक्यं उगु तुति नापं दुरु त्वन ।

“थौं बाःया मेबलय् स्वयां न्ह्यःमवः थें च्वं ?”

“खः मै, थौं मेबले स्वयां तःसकं हे न्ह्यःमवः ।”

“बाःनं जिमिसं छुं मसिक थः याकःचा धन्दाकयाः छु छु यानाच्चना दिल । अले ”

उदयन शाक्यं थः म्हचायया ख्वाः छक्वः स्वत, उकी हे न्ह्यसलं जाः । रूपां छर्चो क्वछुकल । अले हानं उदयन शाक्यं धाल ।

“मै, छं विचाःयानाच्चना ला, छिमित छुं मधाःसे जिं छुं मेगु ज्यायाइ ?”

“अथे ला ।”

“छं छाया अथे धयागु ?”

“थौं जिगु मनय ।”

“जिं मैयात खँ छगू धाये । गुगुं ज्या छं मामं व छं मसीकनं यायेमाः । तर उगु यानाच्चनागु ज्या सिमधः तल्ले छिमिसं सी मखु । सिधयेधुंका भिंसां, मभिंसां जिं छिमि मांयात व छंत कहेकनी । उगु खँय् जि पिहाँवनेगु द्वाहावयेगु वा जिं यायेतेनागु ज्याखँ बारय् नं माँ-म्हचाय् निम्हेसितं न्ह्याबलें नं धायेगु यातधाःसा तःधंगु पंगलः वइ, ज्या बिघ्न जुइगु नं जुइ फु । न्हापां हे धायेमाःगु ज्या जूसा, जिं छिमि मांयात व छंत मधासे गुबले नं ज्या यायेमखु । बरु छं सयेका तयेमाः, ब्याहा जुयेधुंका थः स्वामी पुरुष नापं गथेयाना सुखगु जीवन हनेगु धयागु खँ । मैनं सिहे स्यू जुइ । जिपिं निम्हसिया दथुइ गुलि विश्वास दु । अजाःगु खँ सफुतिं सयेकेधयां सयेके दइगु बुद्धि मखु । थुल ला ?”

“थुल बाः ।”

“मैनं सिहेस्यू जुइ, गुलिं शाक्य परिवारय् निम्हतेपू मिलेमजू । न्ह्याबलें कचमच । शान्ति धयागु छन्हु धकाः दूगुमखु । अजाःगु जीवन अभाग्य जीवन धाःसां छुं

मपाः । छिम्मि मां थें जाःम्ह गृहणी जिं स्वयेबले थौं सारा कपिलवस्तुस मालास्वःसां लुइके अपु जुइ मखु ।”

“बाः अथेसा, जिनं अजाम्ह स्वामी नापं जीवन हने खनी ला थें ?”

रूपाया थजागु न्ह्यसलं उदयन शाक्ययात अथे धाये, थथे धाये हे मन्त । तर अजागु पहः मक्यंसे वयेकःलं खँ छुना यंकल ।

“छाय् मै, आवंनिसें अजागु न्ह्यसः यानागु ?”

“मखु, जित अथे हे न्येनेमास्ते वल ।”

“मैयात भिंम्ह हे स्वामी प्राप्तजुइ । मैनं उकियाः बारय् छुं हे शंकायाये म्वाः । जिमिसं मिलेयाये । बरु मैया मनय् खँल्हाना च्चनेगु बानियाये मते । सुंक च्चं च्चं । जिं स्यू, मैया छुं शंका दु । थुकियाः बारय् अप्वः दुनेथ्यंक आःथर्थेयात जिं धायेमखु नि । जिं थौकन्हय् थ्व हे ज्या खँय् जुयाच्चना । उकिं हानं छुं दिं तक छ सुंक च्चं ।”

रूपाया बैय् स्वया नकतिनि ह्वःगु पलेस्वार्थें मुसुमुसुं न्हिलाच्चन ।

“मै, छिम्मि मांयात धान्हि । जि सन्थागार शालाय् वन धकाः । अन थौकन्हय् तःसकं हे मुत्यवान खँय् छलफल जुयाच्चंगु दु । शाक्यमुनिया बाखँया बारय् ब्राह्मणपिं वया अनेक अनेकगु इमिगु विचार प्वंकी । आः इमिगु धर्म सत्यगु धर्म मखु धकाः इमिसं थुइकाःकाल । उकियाः बारय् हे तःसकं ज्याखेले जूगु छलफल जुइ । अजागु छलफल न्यं जक न्यना च्चनेबले नं भीत आपालं ज्या-

ख्यले दु । अजागु खँ भीसं सयेका कायेमाः । उकिं हे का,
थौकन्ह्यु जि न्ह्याबले नं सन्थागारय् वनाच्चनागु ।”

“दय् बाः ।”

उदयन शाक्य वसः पुने पिनेयाना सन्थागार शालाय् वन ।
रूपा थः बौ पिहाँवंगु स्वयाच्चन । उदयन शाक्य पिहाँवनेत वंम्ह
ध्वाखाय् जक छु थ्यन, न्ह्योनेसं दालाय् जायेक नस्वाःगु स्वाँ
ज्वनावःम्ह गथुनी ध्वःधुल ।

“पूर्व निमित्त का बाँला, मंगल लक्षण का ।”

“अथे हे जुइमा, कुमार ।”

उदयन छुं मधासे वन । गथुनी वःगु खंम्ह रूपा थः
माँयाथाय् ब्वाँय्वन ।

“माँ, बाः सन्थागार शालाय् वन, माँयात धा धकाः
धयाः भाल । बानं ध्वाखां पिने पलाः जक तःगु गथुमाँ
द्वाहाँ वःगु पाःलात ।”

“बाःनं गथुमाँयात छु धयावन ले ?”

“मंगल लक्षण का । धयाः भाल ।”

“मै, गथुमाँ नापला हूँ, बरु उखुन्हुथेँ न्ह्योने लाःगु छुं
खँ ल्हाये मते ।”

गथुनीया थःम्हं हःगु स्वाँया दाला रूपायात लःल्हाना
बिया निशब्दतुं फयेतुल । रूपां नं उगु स्वाँया दाला थः माँयात
जिम्माबिया व गथुनी नापं थःगु क्वथाय् वन ।

“गथुमाँ, खबर छु दु ले ?”

गथुनीनं रूपाया न्हायुपं लिक्क वना।

“म्हगः सुथय् मांयात सुनानं पौ छपू बिइहःला ?”

“हः ।”

“व पौ हःम्हसित सुनां नं खं ला ?”

“मखं, व छः ख्युनिबले हे पःखाः गयावया, बगैचाय् सुपिलाच्चन । सुथय् जि व मां बगैचाय् चाट्यूवनाबलय् वयाब्युवल । उबलय् भाग्यं अन सुं हे मद्दु ।”

“गयेयाना लिछ्ववया ले ?”

“मामं वयात बगैचाय् छुं ज्यायाना च्वंम्हथे च्वंक हः मुनाच्चं धकाः धाल । अथे हे वनं बगैचाय् उखेथुखे हः मुना सफायानाच्चन । अले मामं वयात सःता आम ज्या तोता गोठय्च्वंगु गोबर कयाः राघव ब्राह्मणया आश्रमय् तयावा धकाः ज्या वानादिल । लिपा व मनूनं गोबर ज्वना पिहाँवन ।”

“राघव ब्राह्मणं गोबर बिइकेहिं धाःगु दुला ले ?”

“दु, व ब्राह्मणं हे मांयात धयाः वंगु दु ।”

“धात्थे हे खः ला ?”

“जिं मांयाके न्यना वे ला ?”

“ज्यू ।”

रूपा मांम्हेसिथाय् ब्वाय्वन । छुं लिपा लिहाँ वल ।

“खः, ब्राह्मणं म्हगः संध्याइलय्ति वया धालहं, वयात

गोबर भःचा सुथय् हे विइके ।”

“अथेसा थिक जुलका, म्हय् ज्यू हे मदयेका च्वंचनागु ।”

“गथुमाँ, थौकन्हय् कपिलवस्तुस छुक्रियाः हलखल मचे जुयाच्वंगु ले ?”

“मेजुं मस्यूला, थौकन्हय् देशय् । जिंनं थौकन्हय् जोछिं दिं फुका च्वनागु हे तसकं होशियारि साथं । द्वाय् धाःसा, जि न्हियान्हिथं थन वयागुलिं जि वंथाय् हे ल्यूल्यू वइपिं दु । धायेधाःसा मैयात छु धाये । जिं म्हिगः छम्ह मनुयात दाजक मदाया । न्ह्याबले नं जिमिगु छैय् लिककच्वना दुने खँल्हाना च्वनेगु दक्व न्यनाच्वनीगु । उलिजक ला, हानं जि गन गन वन, अन अन हे वइगु । जिं छन्हु पाःलाका वयात नथक्क हकांला, भं अःखः, वहे जि नाप त्वाःवः । अलेला जिं लिककसं दूगु तःपुगु कथि छपु कयातिनि व बिस्यूवन । हरे व बिस्यू जक वने मलाःगुजूसाला वया तुति हे त्वाःथला मब्यूसा । देवदत्तकुमार व सुप्रबुद्ध जुजु निम्ह मिलेजुया थुगुसी सुद्धोदन परिवारया पाखें सिंहासन लाकाकायेगु हे ग्वःसा । इमिगु ज्या हे प्रतियोगी कुमार त्याइ धकाः, न्ह्यवः हे दोषारोपन पेशयाना, छिं व नन्दकुमारयात ल्यज्यां पितनेगु विचाः । दोषारोपन, छिकपिं निम्ह न्हापा हे मिले जूपिं खः धयागु दसूबियेत स्वयाच्वन । उकिं हे सूमालाच्वंगु । सूमालेगु ज्याय् स्वर्गनर्क हे छस्वायाइपिं जुयाच्वन । हँ ध्वाखाय् अनं भतिचा उखेथुखे, निखें नं गुबले म्दुपिं व्यापारीपिं व फ्वगीत, गुलिं लिधुथिधु जुयाच्वनी । इमि छुं ज्या दूगु हे मखु । बास्तवय् इपिं सकले सकले हे गुप्तचरपिं खः ।”

“गथे गथुमाँ, देवदत्तं राज्यभार कायेमखु धाःगु मखुला ?”

“खः । वं सिंहासनया प्रतिस्पर्धाय् न्ह्योब्वाःगु हे सिद्धार्थकुमार नापं महिया जक धकाः धाल है । आः वसपोल शाक्यमुनि जुया बिज्याःगुलिं देवदत्तकुमार नं प्रव्रजितजुया शाक्यमुनि पदवी हे प्राप्तयाना कायेगु सिवाय् राज्यया इच्छा मदु है । अथेजूसां प्रव्रज्या जुइन्ह्यवः हे शुद्धोदन जुजुया परिवारया सिंहासनया प्रति दूगु हक मदयेका तिनि वनेगु है । उकिंका, गुबलेनं मजूगु तालं ज्याजी संजूगु ।”

“देवदत्त ला धात्थे हे तःसकं ग्यानपुम्ह मनू खःका खला ? गथुमाँ ?”

“अफ्ग्यानपुम्ह जकला, थ्व शाक्यवंश दयावःसां निसे हे वथे ग्यानपुम्ह, छुच्चाम्ह कुमार छम्हनं जन्म मजूनि । थथे फुक्क मनूतयेसं छप्वाः म्हुतुं धयाच्वंगु दु । देवदत्तकुमार थौकन्ह्यु न्हियान्हिथं धयाथे शाक्यमुनिं बाखँ कनीगु थासय् वनाच्वनी है । अन वना खालि तापाकं निसे स्वया जक च्वनी है । बाखँ न्यंवंगु ला ? काकःचाय् तक्यंकः वंगु ला सुनां छु स्यू ? जिं स्वयेबले थुजागु ज्याखँयाना न्ह्याम्हसिगुनं करुणाचायेपूगु मिखा नन्दया पाखे हे प्यपुपुं वनाच्वंगु । वसपोलयात देवदत्तया पहः ला पालीच्वंगु धू छफुति नं मग्यं । देवदत्तकुमार गनं नं नापनिप लाःसां, गन वनेगु आदि सुखदुःखया खँनं ल्हायेगु चलन दु । सकसितनं छक्क जुइगु । वसपोलया उजाःगु भिंगु गुणं याना खः । उजापिं भिपिं नाप संगत यायेदइगु छगू भाग्य खः । जन्मकाः पतिं उजापिनिगु संगत दयेमा

धकाः आशिकानं यायेमाः । उकिं जिं ध्व कनाच्चनागु,
मेजु छुं मग्यासे च्वं च्वनादिसं । उजागु उपक्रम वा
कुमन्त्रणा छगू नं ठीक जुइमखु । उजागु ला, गथे
आकाशय् स्वया ई फाय्थें जक खः ।”

“उफ्, जिं छुं मथू गथुमाँ, इमिसं जित थुगु ल्यज्यां छाय्
अलग्ग यायेत्यन ?”

“छाय् मेजु, छुं मथू ला ? मेजु थुगु प्रतियोगी भागकाल
कि निश्चयनं त्याइ । धयागु स्यू । उकिं छुंनं शंका
यायेथाय् मदु । मेजुथें रूपं सुन्दरीम्ह सारा कपिलवस्तुस
जक दइ मखुगु मखु कि सारा देशय् स्वःवंसां नं मेजुयात
बुकीम्ह माले थाकुइ । अले मेजुयात ल्ययाकायेवं स्वाँमाः
छमाः बिइवले तप्यंक हे नन्दकुमारयात क्वखायेकी
धयागु स्यू । अथे जुलकि नन्द जुजु, छि महारानी,
वहेका कारण । इमिगु ग्वःसा ला सुप्रबुद्ध जुजुया सुं
थःथिति छम्ह व मेम्ह कुमारी छम्ह उगु प्रतियोगी त्याके
माःगु दु । का स्वः, आः खैय् खँ वइ । जिं सत्यगु
खँल्हाये, जिं उम्ह कुमारी नं छक्वः खना । तसकं बाँला
नं जू तर ।” थथे धाधां गथुनीनं रूपाया ल्हाः
ज्वना छक्वः चुप्पा नल ।

थुगु इलय् प्रमितादेवीं गथुनीयात सःताहःगु तायेदत ।
गथुनी रूपा नापंतुं शालाय् थ्यंकवल ।

“मै, जिं गथु माँयात बिइ धकाः तयातयागु फलफुल व
कस्ति सनखःया द्योने दु, ब्वाँय्वना क्याहिं ।”

रूपा तुरन्त थःमाँया क्वथाय् ब्वाँय्वना फलफूल क्याहल ।

“गथुमाँ, थ्व ध्यनेबलय् बाँलाक होशियारयाना ध्योँ खनं ।
 तसकं पाकेजुइ धुंकल । मसल कि वाच्या वाच्यां च्वनी ।”
 “जिं स्यू, देवी ।”

नन्दकुमारं छ्रवया हःगु पौया लिस उगु फलफूल्य् दु
 धयागु देवीया पहलं हे थुइका काल । तर थजागु पहःया भाय्
 रूपां भ्याःभतिचा नं मथूनि । गथुनीनं उगु फलफूल थःगु
 दालाय्तुं तया पिहाँवन ।

- * - * - * -

ढ्यागूु ढा

उदयन शाक्य सन्थागार शालाय् वंबलय् अन
उत्तेजनपूर्णगु छलफल शुरजुयाच्चन । महावीरया श्रावक सन्दक
ब्राह्मणया व शाक्यमुनिया उपासक धनञ्जानि ब्राह्मणया दथुइ
“कर्म नियाम”या विषयय् गम्भीर रूपं छलफल जुयाच्चन ।
सन्दकं धाल -

“ठीकजू, अथेसा छंगु बिचाःय् न्हापा यानावःगु कर्मयात
आः यानाच्चनागु कर्म क्वतेला छ्वयेफु धयागु ला ?”

“खः, अथे हे धायेमाः । छायाःधाःसा अप्वःयाना अथे जुइ ।”

“छाय्, अप्वःयाना जक ?”

“अथे छायाः धाःसा गुगुं कर्म क्वतेला छ्वये फइ मखुगु नं
दु ।”

“उगु गजागु कर्म ले ?”

“तःधंगु (बलबानगु) कर्म ।”

“तःधंगु कर्म धयागु गुजागु कर्म ?”

“अथेसा न्यनादिसै ।”

थथे धयाः धनञ्जानि बाँलाक ताःहाकःयाना बिस्तृत रूपं
कनेत शुरुयात ।

“मनू छम्हसिनं छुं छगू कर्म याइबले काय, वाक व चित्त
धयागु स्वंगूलिं मदुसां उकि मध्यय् निगूलिं तःसकं वेगं

ज्यायात धकाः भीसं बिचाःयायेतु । जिं उदाहरण छगू धाये ।
 सुं छम्हसिनं छम्ह प्राणीयात स्याइगु खँय् बिचायाये । उम्ह
 मनूया चित्तय् ग्यानापूगु क्रोध उम्ह प्राणीप्रति दु धकाः
 बिचायाये । बदला कायेगु चित्त । भीसं अथे बिचायायेकि,
 उम्ह मनूया बुँइ बालि नासयाना व्यूम्ह छम्ह दोहँ दु धकाः
 धाये । वयाके बदलाकायेत उम्ह मनूया तःन्हु न्ह्यवनिसें हे
 विचाःयानाच्वन । म्हुतुं नं वं धयाजुल, जिं वयात लातकि
 तुक्रा तुक्रा जुइक पाला स्यानाबिइ धकाः । अथे धयाः
 न्ह्याबलेसां छन्हु उम्ह प्राणीयात ज्वना ग्यानापुक हे तःसकं
 तँपिकयाः स्यानाबिइ । गुखुन्हुनिसें उम्ह मनुखं उम्ह
 प्राणीयात स्याये धकाः बिचाःयात, उखुन्हुनिसें वयागु चित्तं
 पिज्वःगु तँ चिन्तन शक्तिलिसे मिले जूवनी । उगु दक्व
 चिन्तन पापया अंश खः । अन्तय् उम्ह प्राणीयात स्यायेवं
 पापयाये सिधयेधुंकि । उगु पाप न्हापाँ पिज्वःगु पाप
 चेतनानापं मिलेजुया तःधंगु (क्वातूगु) कर्म जूवनी । चित्तय्
 ज्या याइगु अनुसारं हे कर्म दयेकीगु खः । थुगु पापयायेत
 उम्ह मनूया चित्त यक्व न्ह्यवःनिसें ज्या (क्रिया) याःगु जक
 मखु, चित्तय् अकुशल चेतना नं बेगं ज्या यात । सामान्य
 चिन्तनया शक्ति कम । बेगवानगु चिन्तनया शक्ति अप्वः ।
 उकिं उगु कर्म बलवान जुइ । प्राणी स्यायेत उपाय प्रयोग
 जूगु न्ह्याबले वयागु चित्तय् ज्या जूगु छगू हे किसिमयागु
 चित्तपरम्परा खः । उकिं उजागु कर्म बलवान जुइ । उजागु
 न्ह्याथे यानानं विपाक भोग मयाकुसे फालावनीमखु ।
 वहेका जिं धयागु तःधंगु कर्म धकाः ।”

हानं मेगू क्रमनं कर्म बलवान जुइगु दु । सीम्ह पुदगलया
 गुण कथं कर्म भयातुइ । छम्ह प्राणीयात स्यायेगु स्वयां मनु

छम्हसित स्यायेगु कर्म अप्वः पापलाई । मनूत मध्यय् नं पापीम्ह
 मनूयात स्यायेगु स्वयां अप्वः पाप शीलवानम्ह मनूयात स्यायेबले
 पापलाई । शीलवान गुलि गुलि अप्वः जुल उलि उलि हे अप्वः
 पापलाई । वेद धर्मय् ब्राह्मणयात स्यायेगु धयागु मेम्ह मनूयात
 स्यायेगु स्वयां अप्वः पापलाई धकाः धयातःगु दु । थुकिया अर्थ
 ब्राह्मण धयाम्ह उच्चम्ह मनू धकाः मखु । गुणवानम्ह मनू धकाः
 खः । ब्राह्मण जक मखु, कोजातम्ह जूसां उम्ह कोजातीय पाप
 मयाइम्ह, गुणधर्म रक्षा याइम्ह मनू जूसा उम्ह मनूयात स्याना
 लाइगु पाप ग्यानापुइ । उगु कथं पाप मध्ये गुगुं पाप भ्यातुइ ।
 उजागु कर्मयात वर्तमान कर्म क्वत्यले फइमखु । वहे का उकीया
 अर्थ ।

थुगु खँ न्यनाच्चंच्चंम्ह उदयन शाक्य धनञ्जानि पाखे स्वया
 “जितनं खँ छगू न्यनेत अनुमति दुला ?” धकाः न्यन ।

“न्यं, शाक्य कुमार ।”

“छम्ह मनूया जातःखं धयाहइगु दशा दु मद्दु, पूर्व कर्मया
 विपाक ला ?”

“खः ।”

“पूर्वकर्मया विपाक ग्रहमण्डल कथं गथेयाना सीकेगु ?”

“तसकं हे महत्वपूर्णगु न्ह्यसः शाक्य कुमारं न्यंगु खः ।
 जिनं उकीया बारय् दुगेक विचाःयानाम्ह खः । आः जिगु
 विचाः कथं जिं धाये ।”

“जू ।”

“ग्रह मण्डलया आकर्षण अनुसारं मनुखं पूर्व जन्मय्
 याःगु कुशल अकुशल कर्मया विपाक त्यूत्यू वइगु । मनूयात

शुभ ग्रहया दृष्टि लाइबल्य् शुभकर्म ल्यूवइ । अथे धयागु पुण्य खः । अशुभ ग्रहया दृष्टि लानाच्चनीबलय् अशुभकर्म ल्यूवइ । कर्म शक्ति दइगु आकाशगर्भ्य् खः । ग्रह शक्ति दइगु नं आकाशगर्भ्य् हे खः । आकाशय् दूगु न्ह्यागु शक्ति नं संचालन जुयाच्चनीगु ग्रह शक्ति अनुसारं खः । खापा चालीगु हे अनं तिनि । उकिं ग्रह शक्ति अनुसारं सीके फु, गुगु अवस्थाय् शुभकर्मया विपाक वइ ? अशुभकर्मया विपाक वइ ? धयागु । उलिजक हे का उकी दूगु ।”

“जातःख्य् दूगु दशा, शान्तिकर्म पने फुला ?”

“फु, तर तःधंगु कर्म ला मफु । व हे का भीसं न्हाचं खँल्हानागु । वर्तमान कर्म धायेगु बखतय् छिसं धयादीगु शान्तिकर्म नं उकी दुथ्या ।”

सन्दकं खँ छुनाहल ।

“अथेसा धनञ्जानि धयाःदीगु कर्मशक्ति दइगु थ्व आकाशय् धकाः ला ?”

“कर्म शक्ति जक मखु, दक्वं आकाशय् हे खः ।”

अथे दक्वं धयागु ?”

“भी जीवन हनाच्चनागु थुगु महापृथ्वी गन दु ? आकाशय् हे मखुला ? अले भी च्वनाच्चनागु गन ? आकाशय् मखुला ? मेगु छु हे ल्यंदनि ?”

“जमीन आकाशय् दु धकाः धनञ्जानिं धायेफुला ?”

मखुसा थौं सन्ध्याइलय् पश्चिमं क्वहाँ वंगु सूर्चो कन्हय् सुथय् पूर्व गथे जुया थाहाँवल ? जमीन तःज्याना ख्युंगु तनावन

ला ? बलवेग अनुसारं दइगु उजागु जक मखु आकाशय् वनीगु । हलुकागु चीज न्ह्यागुं आकाशय् थाहाँ वनी । मिं पिहाँ वःगु कुं आकाशय् छाया् थाहाँवनीगु ? लः बाफ जुइवं आकाशय् छाया् थाहाँवनीगु ?

“कर्मशक्ति धयागु मनूया छचोंनं पिहाँवइगु धकाः धनञ्जानिया विश्वास । अथे मखुसा ला कर्मशक्ति धयागु मनूया छचोंने दुने ला ? अथेसा मनू सीवं कर्मशक्ति नं मन्त । मखुला ? अथेनं मखुसा मक्खलिया कर्म भीसंनं स्वीकारयाये माल मखुला, कर्म विपाक धयागु दहे मदु, प्राणिपिं जन्म जुइगु छक्वः जक खः धयागु खँ ।”

“ज्यू जि थौंकन्हय् हे महावीर नापलायेत वने । अले जिं धनञ्जानिलिसे उकीया बारय् प्रसिद्ध वादविवाद याये थन हे ।”

“ज्यू न्ह्यागु इलय् जूसा उगु बारय् वादविवाद यायेत जि तयार दु । तर नीर्णय बिइपिं बुद्धिदुपिं मनूत निम्ह स्वम्ह नं माः । थुलला ?”

सन्दक दनावनेत पिहाँवन । उदयन शाक्य धनञ्जानि नाप स्वल्प ई तक ताय्मदयेक छुं खँ ल्हात । द्यो बिइत्योंगु जुया सकलें दनावन ।

उदयन शाक्य थःगु दरवारय् वंगु बखतय् मत च्याकातये धुंकल । बाखँ न्यनेत वंम्ह प्रमितादेवी नं उगु इलय् हे लिथ्यंगु जुयाच्चन । छुं ई लिपा प्रमितादेवी थः स्वामी नाप लायेत वल ।

“थौं न्हूगु छुं खँ मदु ला ?”

“न्हूगु खँ ला छुं मडु । तर थौं जिं बाँलागु कारण छगू सीका वया ।”

“व छु ले ?”

“जि सन्थागार शालाय् वनाबलय् अन तःधंगु छगू वादविवाद जुयाच्चन । सन्दक ब्राह्मण व धनञ्जानि ब्राह्मणया विचय् ।”

“उकिं का थौं धनञ्जानि ब्राह्मण बाखँ न्यमवःगु ।”

“व न्ह्याबलें वःला बाखँ न्यनेत ?”

“खः, व आः शाक्यमुनिया तःधिकम्ह चेला । सुनां धाःगु ला खः, व मनू फुर्सत दतकि न्ह्याबले याकःचा हे वना वसपोलपाखें अने अनेकगु खँ न्यना सीका काइगु है ।”

“खः, खः, व आः धात्थें हे छम्ह विद्वानम्हथें च्चं, वं सन्दकयात बुकलनि । सन्दकं धयावन कि, महावीरयाथाय् वना सयेका वया हानं प्रसिद्ध वादयायेत सन्थागारय् वयेमानि है ।”

“छुकियाः बारय् वाद ले ?”

सन्दकयाः धापू कर्म विपाक पने फइमखु धयागु बारय् का । धनञ्जानिं धालकि कडागु कर्म बाहेक सामान्य कर्म विपाक थुगु लोकय् याइगु कर्म पने फु धकाः । शान्तिकर्म आदि नं थुगु लोकय् याइगु कर्मय् लाः धकाः धाल ।”

“खः, शाक्यमुनिं नं अथे हे धयाःबिज्याइगु जुइ ।”

“अले उगुबखतय् जिं न्यना मनूया जातःखं कना हइगु दशा थौं यानागु उपायं पनेफुला धकाः, अले वंला फु

धकाः धाल, तर तंधंगुकर्म जूसा पने फइमखु धाल ।
अथे जूसां उगु शक्तिला कम याये फुहँ । थूला जिं अथे
छाय् न्यंगु जुइ ?”

“थुल थुल ।”

“जि सुथय् वनावया, चक्रदत्त ब्राह्मणया आश्रमय् । अन
भारवी व कौण्डन्य निम्ह नं वल । इपिं स्वंम्ह ताउतक
म्हयाय्या जातःया बारय् छलफलयाना ज्याया तजबिज
मिलेयात । होम यायेगु, जपयाना जन्त्र छगू म्हयाय्या
गःपतय् क्वखायेकेगु । उगु ज्याखँ यायेत चक्रदत्तं जिम्मा
काल । सुथन्हापां जिं माःगु सामानत थिकयाना बिइके
छूवये धुन । आः जिं स्वयेबले माःगु स्वयां अप्वः भी
ग्याना जुल थें च्वं । उत्साहं व उपायं पने मफूगु छुं
बाधात मदुथें च्वं । आः मैचित ल्यज्याय् व्वति कायेत
थिकजु धकाः धाःसां जिल ।”

प्रमितादेवी मुसुकागु ख्वालं क्वथाय् दुहाँवन ।

- * - * - * -

खुगूणु धा

उखुनु हे सन्ध्याइलय सुद्धोदन जुजुया बगैचाय् दूगु सिंया फल्चाय् फेतूम्ह नन्दकुमार थःलिक्क फेतूवःम्ह सेवक नाप रहस्यं खँल्हाबल्हा यानाच्चन ।

“गोदत्त, गथुमाँया ख्वाः गन खना धयागु ?”

“खुशी मोल्हुइथाय् ।”

“न्हिथं अन हे ला नापलाइगु ?”

“हजुर, अन यक्व मनूत जू दु । सुनांनं शंका याइमखु, अन ल्हायेगु खँय् । उजागु थासय् रहस्यगु खँ ल्हायेत वइपिं दु धकाः सुनांनं विचायाइ मखु । उकिं हे जिमिसं खुसी सीथय् नापलायेगु नियम यानातयागु खः । अथेनं जिमिसं ल्हायेगु मेगु हे भाषां खः ।”

“मेगु हे भाषा धयागु, छु मागधी भाषां मखुला ?”

“मागधीं हे खः । तर धायेगु छगु थुइकेगु मेगु ।”

“अले छु धालले ?”

“गथुमाँ वनेवं हे उदयन शाक्य ढोकां पिहाँवःम्ह नापलात हैं । “मंगल जुल का” धाधां पिहाँवन हैं । अले गथुमाँ दरवारय् वनेवं रूपा व्वाँय् वल हैं । इपिं निम्ह ताउतक्क खँ ल्हानाच्चना हैं । गथुमाँनं कनावःगु दु थौकन्हय् देवदत्तकुमारं यानाजूगुया बारय् । उकियाः बारय् कुमारी अप्वः खँ सीकातःगु मदुनि ।”

“गथेयाना वं सीकिले ? पाजु व निनिं व मचायात उकियाः
बारय् छुं कनि धकाः ? व आतकं चीधिकःमह मचार्ये ।
संसारया बारय् छुंनं मस्यू ।”

“अले थथे खँ ल्हाना च्चंबलय् देवी भाया धयाः थकूगु दु
कि, वय्कःया धुकू क्वथाय् कस्ति थल छगः दु, व
गथुमायात कयाहया व्यु धकाः । उकी हे ला खःनि, थ्व
तालपत्र तथा तःगु ।” धाधां सेवकं कुमारया ल्हातय् तालपत्र
लःल्हाना बिल । कुमारं तालपत्र ब्वना स्वल ।

यःमह काय् नन्द,

पौलिं थुइकाबिइ मफूगु कारण छगू दयाच्चन । उकिं
याकनं हे नापलायेत वा । रूपा ल्यज्याय् न्ह्यब्वाइगु निश्चय
जूगु खँ नं सूचित यानाच्चना । उकियाः बारय् छुं शंका
कायेमाःगु म्दु । नन्दयात प्राप्तजूगु सूचं मखूगु हे ला मखु ।
छगू कथंया पंगलः जक वःगु ला धात्थे खः । आः वनं चिला
वनी । जिं धाये धयागु उकिया बारय् खँ खः । जित नन्द
नापलायेत थाय् छगू निश्चितयाना सूचना व्यु । तःसकं
होशयाना थौकन्हय् वये वने आदि यायेमाः न्हिसा ।

छं यःमह

आदरणीय निनि

नन्द तालपत्र ब्वना छुं भतिचा ई तक कल्पनाया सागरय्
दुन ।

“गोदत्त, आः छ वंसा जिल गथुमां नापलायेत । वना थ्व
सूचं छगू कं ।”

धाधां नन्दकुमारं छुं रहस्य खँ सेवकयाः न्हाय्पनय् खुसु

खुसु स्वाँपुया वयात उपहार छगूनं बिया दरवारपाखे स्वयावन ।

नन्दकुमार राजदरवारय् वंबलय् देवदत्त सुद्धोदन जुजु लिसे छुं खँल्हाबल्हाय् लिमनाच्चंगु खंगु जुयाच्चन । नन्दं उकियात वास्तामयासे वंम्हथेच्चंक वन तर उगु खँल्हाबल्हा थःत कःगु छुं कारण नाप स्वापू दूगु जुइमाः धयागु विचाः लुयावल । उकिंयानां वया मनय् धौबजि वाले थे ल्वाकःबुकः जुल तर व भाव पिमज्वइकथं व तप्यंक हे तलय् थाहाँवना बार्दली च्वना राजांगन पाखे मिखा ब्वयाच्चन । छुं ई लिपा महामात्य नं राजदरवार पाखे स्वयावयाच्चंगु खंगु जुयाच्चन । घौछि ति जायेवं राजपुरुषपिं निम्ह स्वम्ह सहित महामात्य देवदत्त लिसे पिहाँवंगु नं नन्दं खंगु जुयाच्चन । व बार्दली लिक्कसंतुं निशब्दं दनाच्चन ।

आश्रमय् चक्रदत्त ब्राह्मण उदयन शाक्यं छ्वयाहःगु लुँयापत्रय् जातःया यन्त्र च्वयाच्चंगु जुयाच्चन । जपयायेत आवश्यकगु पूर्वकृत्य विधि नं तयारयानातःगु जुयाच्चन । अचानकं थःगु आश्रमय् वंपिं राजपुरुषपिं नाप देवदत्त सहित महामात्य खँम्ह चक्रदत्त “स्वागतम्” धकाः धाधां यानाच्चंगु ज्या भःचा दिकाः दन । न्हापां महामात्यं न्वंवात ।

“ब्राह्मण, जि वयागु राजनियोग कथं खः । छंगु आश्रम परीक्षायाना स्वयेत जित जुजुया हुकुम प्राप्त जूगु दु । कृपया अवसर बिया बिज्याये फइला ?” थथे न्यन्यं वं जुजुयाछाप दूगु तालपत्र चक्रदत्तयात क्यन ।

“कारण छु ले ?”

“छंगु विरोधय् उजं दु । छं सुयातं भुलेयायेत उदयन शाक्ययात मोहनी तयाबिइगु बचं बियातयागु दुला ?”

“मोहनी ?”

“हजुर”

“महामात्यजु, छं जित लालापिसं थें क्वह्यंगु ज्या याइम्हथें च्वंक विचाःयाना निन्दा यानाच्चन ?”

“मखु ब्राह्मणजु, व जिं यानागु निन्दा मखु । जुजुपाखें नं मखु । थ्व देवदत्त कुमारया उजुरी खः ।”

चक्रदत्तं देवदत्त पाखे तमं स्वयाः-

“धात्थें हे खःला कुमार ?”

“ब्राह्मणजु, उजुरी यानाम्ह ला जि हे खः । उकिं जित ।”

“दुष्टम्ह कुमार, छं थौतक यानाजूगु दुष्टगु ज्यायाना मगाना अलग्ग च्वंच्वनापिं जिमित नं तुच्छ असत्य चोदनां दुषित यायेत सनाजुयाका मखुला ?”

“ब्राह्मणजु, क्षमायाना बिज्याहूँ । उदयन शाक्य म्हिगः थन भ्राःगु मखुला ?”

“भालका आः छु ले ?”

“वय्कः छाया भ्राःगु ले ?”

“वय्कः भ्राःगुया कारण कनेत जि बाध्य मजू । जिपिं ब्राह्मण खः । जिमिपाखें अनेक खँत सीकेत हरेक मनूत वइ । उगु खँत कनेत जिपिं बाध्य जुयामच्चना । तर खँ ताहाक यायेमयः वथें छुं रस्य नं मखुगु जुयानितिं नं जिं कने फु । महामात्यजु, उदयन शाक्य थन भ्राःगु थ्व स्वयानं न्ह्यवःनं जिमि खँल्हाबल्हा जूगु कथं वय्कःया म्ह्याय्मय्जुया जातःखय् खने दूगु ग्रहदशा बारय् यायेमाःगु शान्तिकर्मया बारय् खँल्हाबल्हा यायेत खः । भारवी व

कौण्डिन्य निम्ह सःता । जिपिं स्वम्हं मिलेजुया उकीया
बारय् निर्णययाना । उगु ज्या यायेत जित जिम्मा बियातःगु
खः, आः जिं यानाच्चनागु नं व हे ज्या खः ।”

“छू दशा ले ?”

“कुमार, उगु खँ छन्त कनेत जि बाध्य मजू । छम्ह
छम्हेसिगु जातःखय् वइगु भिं मभिं मेपित कनेत जिपिं
बाध्य जुया मच्चना । छन्त माःसा वय्कःयाके उगु जातः
कयाहया जिमिसं कनागु कारण खः मखु स्वयेगु छंगु
ज्या खः ।”

“छं धाःगु खँ महाभूठ खः ।”

चक्रदत्तया सहयाना सहयाये मफया वःथे जुल ।

“दुष्ट कुमार, याकनं जिगु आश्रमं पिहाँ हूँ ।”

“छं जित ख्याना छवयेत छुं आवस्यक मजू ।”

“माहामात्यजू, छिं राजपुरुष खः । उकिं छित
स्वागतयायेगु जिगु कर्तव्य । थ्व दुष्टम्ह व्यक्तियात तुरन्त
जिगु आश्रमं पितिनाछ्व । अलेतिनि जिं छित उकिया
बारय् हानं मे मेगुनं बाँलाक थुइकाबिइ । थ्व आश्रमय्
व च्चनाच्चंतल्ले जिं उकिया बारय् छुं नं कने मखु धकाः
जिं धात्थे धयाच्चना । वं जित भूठारोप यानाच्चन । जि
छम्ह आत्मगौरव दुम्ह ब्राह्मण खः ।”

“माहामात्यजुया न्ह्योने धाये फूगु खँ जिगु न्ह्योने छं
धाये मफूगु छाया ?”

“देवदत्त, छ सु ? जिं माहामात्य दया जक सहयानाच्चना ।
मदुसा छन्त जिं यायेगुस्यू । छं सीका का जिं छंगु न्हासं

म्हुतुं हि बाःवयेकाः क्षणभरं बँय् ग्वारा ग्वारा तुइका
बिइफु धकाः । उजाःगु याये मत्यःगु ज्याय् जित उक्सय्
मयासे याकनं जिगु आश्रमं पिने वनेत करुणापूर्वक
धयाचना ।”

“कपटि ब्राह्मण, छं फुसा फूगुया, जि पिहाँवने मखु ।”

“देवदत्त, जिं हानं छक्व छन्त अनुकम्पा तयाचवना । छ
सारा शाक्य परम्पराया हे निन्दनीयम्ह खः । अगौरव खः ।
सिद्धार्थकुमार चवनाच्चं ज्वःछिं छं वसपोलयात दुःख बिल ।
द्रोहि ज्या याःजुल । वसपोलयात विनाश यायेत संजुल । व
दक्वलेनं छ हे बुत । छ बूम्ह मूर्ख खः ।”

“खः जि बूम्ह मूर्खम्ह, खत का ? जि बूगुलिं हे मखा
वसपोल देश तोता बिस्युंवंगु । वसपोल आः शाक्यमुनि
जुया हानं कपिलवस्तुइ हे बिज्याना च्वंगुका । स्वयेका
हानं छुं दिं लिपा वसपोल शाक्यमुनियात जुइगु ।”

“पापिम्ह, वसपोलयात ब्वबिइमते, छं वसपोलयात
बाँलाक म्ह मस्यू । छं शाक्यमुनिया चिमिसं छपुतकं
संके फइमखु । वसपोल लोकोत्तर पुद्गल खः ।”

“चक्रदत्त, छं आःतक जित म्हमस्यूनि । खः, देवदत्त
धयाम्ह सु धकाः म्हमस्यूनि । देवदत्तया स्वभाव छिमिसं
सीके फइ, जिं शाक्यमुनियाके बदलाकाये धुंका जक ।
छिपिंथें छुच्चापिं ब्राह्मणत लिसे हालाचवनेगु जित हे
निन्दा खः । धात्थें हे निन्दा । जिं फु, छिपिं सारा
ब्राह्मण जातिपिं हे थ्व कपिलवस्तुं पितना छूवयेत । थ्व
खँ छिमिसं सीकाच्चंसा ज्यू धकाः जिं धयाचना ।”

“अथेसा स्वयेका सु कपिलवस्तुं पिहावनी धकाः । अप्व

दिं बिते मजुवं ।”

“जि जक कपिलवस्तुं पिहाँ वनेमाःसा ब्राह्मणपिनिगु पुसा हे मदयेका तिनिका, चक्रदत्त ।”

चक्रदत्त महामात्यपाखे स्वयाः-

“छाय् माहामात्यजु, छिसं स्वयाजक च्वनागु ? थुम्ह दुष्टम्ह पुद्गलयात थनं चीका छूवये मखुला ?”

स्थिति बाँमलाइनं धयागु थूम्ह माहामात्यजुं देवदत्तया ल्हाःज्वना आश्रमं पितव्वना यंकल ।

“दुष्ट शाक्य, छंगु मूर्खता, दुष्टकर्म जक मखु, छ कपिलवस्तुइ च्वनेगात धकाः सीका का ।”

थय्क लिफः स्वःम्ह देवदत्तं :-

“ज्यू, अथेसा स्वयेका ।”

माहामात्यं आश्रमं चीकायंकूम्ह देवदत्तयात छुं भतिचा तापाक्क व्वनायंका छथाय् त्वःता माहामात्य लिहाँ भाल ।

“ब्राह्मणजु, थुगु कारणया बारय् जित सविस्तर कने फुला ?”

“फु, धात्थे फु ।” धकाः धाःम्ह चक्रदत्तं दक्वं खँ कना रूपाया जातः नं च्वया तःगु जन्त्र नं थिक थाक यानातःगु शान्ति कर्मयात माःगु ज्वलंत दक्वं माहामात्यजुयात क्यनाच्चन । वं मेमेगु खँत नं थथे कन ।

“माहामात्यजु, छःपिं आः थथे भारवी व कौण्डिन्यपिं निम्ह नापलाः भायेमाः । हुं खने दूगु आश्रम निगू इपिं निम्हसिगु धयागु ला छिसं सिहे स्यू जुइ । कृपातसे छि

अन भ्माया थुकीया बारय् इपिं निम्हसिकें न्यनास्वल
धाःसा छिगु परिक्षणय् अप्वः ज्याखेले दइ । उकिं आः हे
अन भासै ।”

माहामात्य धाःगु खँ स्वीकारयानाकयाः पिर्हाँवन ।
देवदत्तयात लैय् बिचय् हे थना माहामात्य जक इपिं निम्ह
नापलायेत वना खँखिं न्यनेकने यानास्वत । स्वम्हसिगुं विचार
पाय्छि जूगु खँ थूम्ह माहामात्य देवदत्त लिसे राजदरवारपाखे
स्वयावन । लैय् विचय् माहामात्यं देवदत्त कुमारयात तःसकं
आरोप बिल । कारणया अवस्था वयात अवबोध जूगु जुयाच्चन ।

“कुमार, छं छुं मसीकं याःगु थ्व ज्या जक मखु, छं
चक्रदत्त ब्राह्मणया न्ह्योने ल्हाःगु वचन जिं स्वयेबले थनं
दी ख्वाः मवः । चक्रदत्तं सहयानाच्चंगु अनुसारं जिं बाँलाक
थुइका । छं छुचोगु वचन तःसकं छाः ।”

“अमात्यजु, व दक्वं सामनायायेत जि तयार दु ।
राक्षसखना ग्याःसा मसानय् फल्वा दयेक जुइम्ह मखु,
देवदत्त ।”

“व खय् फु । जित छुं मतलब म्दु । धायेमाःगु जुया
धयागु खः । द्रंगु ज्याय् जूसां सीमादयेमाः । छं स्यूजुइ
आः छन्त कपिलवस्तुइ दइगु स्थान ।”

देवदत्त स्वल्प ई तकं निशब्दं पलाछिना वनाच्चंचन ।

“छु ले, रूपाया दशा ?”

“व ग्रह दशा । उगु ग्रहदशाया बारय् चक्रदत्त जक मखु,
भारवी व कौण्डिन्य निम्हनं उखुन्हु वया खँल्हाबल्हा
यानातःगु जुयाच्चन । जित जातः, जपयायेत थिकथाक

यानातःगु जन्त्र क्यन । जि नं उकीया बारय् छुं स्यूम्ह
व्यक्ति खः । जित तुरन्त हे अवबोध जुल चक्रदत्तं धाःगु खँ
खः धयागु । व बाहेक भारवी व कौण्डन्य निम्हसिनं धाःगु
खँ चक्रदत्तं धाःगु खँ भतिचा नं मपाः । न्ह्याम्हेसियां व
हे खँ ।”

“उगु दशाया बारय् छुं खँत मकंला ले ?”

“दशा छु धकाः ला जित मकं । मनूतयेत जातः अनुसारं
नाना दशात वयाच्चनी । उजाःगु सामान्य सिद्धि । उदयन
शाक्य थौकन्हय् लाबला न्ह्यवः निसँ उकीया बारय् उपिं
स्वम्ह नाप खँल्हाबल्हा यानाजुयाच्चंगु ला खः । म्हिगः
खँल्हाबल्हा यानातःगु नं अन्तिमगु निर्णययायेत । उगु
खँल्हाबल्हाय् निर्णय जूगु कथं शान्तिकर्म यायेगु व
जपयाना जन्त्र छगू क्वखायेकेगु । उकीया नितिं हे ला
खःनि भी वनाबलय् चक्रदत्तं यानाच्चंछंगु । थुगु
ज्याखँयानां ब्राह्मणपिसं जुजुलिसेनं मन स्यंकीगु अवस्था
वयेफु । छुं याये न्ह्यवः उकीया बारय् बाँलाक बिचाःनि
यानास्वये माःगु मखुला ? छाया, छं थये बिचाः हे मयासे
संजुयागु ?”

“जिं छन्त कनेका सत्य, जि थौकन्हय् जिमि जासुसत
त्वतातयागु दु कि उदयन शाक्य वये वने याइगु बारय्
व नन्द वये वने याइगु बारय् चिवाकायेकेत ।”

“छाय् ?”

“माहामात्यजुं उकीया बारय् स्यू जुइ धकाः, जिं
विचायाना ला ।”

“जिं भति भति ला स्यू, छं नन्दकुमारयात सिंहासन

मबिकेत चुकुताजूगु धकाः जक ।”

“उदयन शाक्यया म्थ्याय् व नन्दया बिचय् यक्व न्ह्यवःनिसें स्वापू दु धकाः जिं स्यू । धात्थे धालधाःसा रूपा थौकन्हय् ल्यज्यां त्याकी धकाः जिं बिचायाना । उलि तक व मचा रूप सम्पन्न । वं ल्यज्यां त्याकल धाःसा नन्द थः स्वामीया रूपय् रूपां ल्यया काइगु खनं पक्का । जिं थौकन्हय् उत्साह यानाच्वनागु इपिं निम्हसिगु स्वापूया बारय् साक्षि सहित उजुरी न्ह्यब्वया ल्यज्यां इपिं निम्हसित नं मफुसा रूपायात जक जूसां चीकेगु । जित जिमि मनूनं कंगु दु, चक्रदत्त नापलायेत उदयन शाक्य वन धका, अले छुं मन्त्र तन्त्र यानाबिइया निंतिं चक्रदत्तं जिम्माकाल धयागु । अथे कंवःपिसं थोकेयाना धाल कि व मोहनी खः धकाः । छुं जुया व मोहनी हे पक्कां खःसा जिं जुजुया न्ह्योने तोकेयाना हे धाये, उदयन शाक्यया म्थ्याय् ल्यज्याय् ब्वतिकायेके बिइ दइमखु धकाः । उकियाः विरोध जुजुं याये फइमखु । अयुक्ति कथं त्याकेत सुनां ज्यायात धाःसा, वयात उगु ल्यज्याय् ब्वतिकायेत युक्ति कथं दइमखु । अथे जुया जिगु ज्या सार्थक जुलधाःसा नन्द रूपा लिसे ब्याहा जुइगु बाहेक सिंहासनया निंतिं न्ह्यब्वाइ मखु । थुकी जि धुक्क । व न्ह्यब्वात धाःसा अनलि ल्यज्याय् त्याकीम्ह शाक्य कुमारी जिं स्यू । नन्दयात मखु स्वामीया रूपय् वं स्वीकारयाइगु । जिमिसं दक्वं थिक यानातये धुन । उकिं हे जिं थौ थुगु उजुरी जुजुया न्ह्योने हयागु ।”

“जिं छ्द्रगू धाये छ्द्रन्त । थुजागु ज्याय् गबले नं जिं अनुमती बिइ फइमखु, कुमार । उजागु क्वह्यं मनूतयेगु ज्या । धात्थे हे नीच मनूतयेगु ज्या । छ्थे जाःम्ह शाक्य

कुमारयात उजागु ज्या ल्वः धकाः छं धाये फुला ? छं थुकिं न्हापा सिद्धार्थ कुमारलिसे याःगु ल्वापु आतकं थुगु देया मनूतयेत ल्वमं मजून । उकिं छन्त भिं जुल ला ? छन्त जन्तापिसं घृणायाःगु बाहेक मेगु छु सिद्ध जुल ? छाया कुमार, छं मथूला ? छगुलिं शिक्षा कायेवं (धक्का नयेवं) अनलिपा जक जूसां मनुखं उजागु ज्या मयायेगु हे मखा संसारया स्वभाव । छ अथे नं शिक्षा काइम्ह मखु, कुमार । जिं थ्व धयागु छंगु हे भिया नितिं ।”

देवदत्तं खँ मल्हात ।

जुजुया दरवारय् वंम्ह माहामात्यजु देवदत्तया न्ह्योने हे दक्व खँ प्वंकल । माहामात्यया खँ क्वमचा तल्ले निशब्द जुयाच्चंम्ह जुजु देवदत्त लिसे खँ ल्हात ।

“छं उजुरी यायेवं हे जित बिचाःवःगु खः, चक्रदत्तथे जाःम्ह सःस्यूम्ह गुणवानम्हं मोहनी तयेगु थें जाःगु म्वामदूगु ज्या याइमखु धयागु खँ । मेखें उदयन शाक्यया बारय् नं जिं स्यू वं गुवले नं उजागु अयुक्ति सहगत ज्या याइमखु धयागु । तर जिं अथे धकाः उगु इलय् हे धाल धाःसा देवदत्तं बिचायाइ कि जिं जिमि जिलाजंयात, अथे धयागु उदयन शाक्ययात, वचे यायेत खँ ल्हात धकाः धाइ । मेकथं नन्दयात वचेयायेत सन धकाः आरोप विइ । उकिं हे जिं नीति पूर्वका । देवदत्त, छ तसकं हे मभिंम्ह मनू । न्हापा छ सं जुल याकःचा । आः छलिसे सुप्रबुद्ध नं मिलेजुल । जि सुंकचंसां नं दक्वं कारणत स्यू । आः छ प्याखँ हुलाजूगु सुप्रबुद्धं थाःगु बाजं ताःलय् । जित खँ थ्यं, छिपिं निम्हेसिन थौकन्हय् यायेत्यंगु ज्याखँया बारय् । देवदत्त,

कपिलवस्तुइच्चंपिं शाक्यपिं मध्येय् अप्वः त्याःचाः आः छं
 शत्रुत । जिं मधाःसां थ्व खँ छं स्यू जुइ । थुजाःगु
 ज्याखँयाना ल्यंदनिपिं नं छं शत्रु दयेकी । जिं बिचाःयाना कि
 ब्राह्मणपिसं उकीया बारय् छुं ग्वलमाल याकीतिनि धकाः ।
 चक्रदत्त कपिलवस्तुइ यक्वसिया पक्षय् दु । मेखें भारवी व
 कोण्डन्य निम्ह नं थुकी स्वापू दूगु जुयानिंतिं भन तच्चये
 फु । छन्त व सुप्रबुद्धयात माःगु हे कपिलवस्तुया राज्य
 कोलिय परम्पराया ल्हातय् लाकेत । जिगु परिवार
 सकसितनं विनाश यानाछ्वयेत । तर जिं छगू अववाद छन्त
 बिइ । उजाःगु द्रोही ज्याया कारणंयाना विनाशजुइ, छ
 जक । जित उकीया बारय् दुःखता । नन्दयात राज्य बिइत
 जि उलि लःलः मधाः । जि बिइमास्ते वःगु ला
 शाक्यमुनियात, उबले जिमि सिद्धार्थ काय्, जुजु यायेत ।
 अथेजक जूगुजूसा जिं स्यू कपिलवस्तु जक मखु, सारा
 जम्बुद्विपया राज्य शाक्यपिनिगु ल्हातय् लाइ । उबले उम्ह
 जिमि काय्यात छं ब्यूगु दुःख जिंथें छं नं आतकं लुमं हे
 जुइ । तर उम्ह श्रेष्ठम्ह पुरुषं छन्त न्ह्याथासंनं बुकाहल ।
 आः वसपोलं प्राप्तयाना बिज्याःगु देवातिदेव ब्रह्माति ब्रह्म पद
 खः । फुसा देवदत्त, वसपोल लिसे तक्कर नःहूँ । थ्व शाक्य
 परिवारपिंत त्वाका विनाश मयासे, वथें हे ब्राह्मणपिं व
 शाक्यपिनि विचय् छम्ह मेम्हप्रति विरोध मयाकुसे, छ वना
 छं जन्मान्तर विरोधीम्ह न्यग्रोधारामय् बिज्यानाच्चंगु दु,
 तक्कर नःहूँ । छगुलिं मेगु याःहूँ । सुप्रबुद्धयात नं कंहुँ जिं
 धयागु खँ । वं स्वयेबले जिमि काय्यात वया म्हायाय् ब्याहा
 यानाबिया आः विधवा जुल, अनाथ यानाबिल धकाः । आः
 शाक्यपिं परिहानि जुइन धयागु जित अथें बास वथें

तायावः । शाक्यपिं गुवले नं छम्ह मेम्हसित चुकू ताःजुइपिं मखु । भूठ खँ ल्हाइपिं मखु । परस्त्री-पुरुष गमन याइपिं मखु । तर आः उजाःगु दुश्चरित्र सकल शाक्यपिनि बिचय् दु । आः जिं शाक्यमुनिया अनुशासन अनुसारं ज्याखँयाना जि संसार दुःखं मुक्त जुइ । जिगु राज्य यःम्ह सुं दुसा, सकसियां स्वीकार दुसा, जि आः तयार दु थ्व भन्जत जिम्मा बिया याउँक सांसारिक दुःखं मुक्त जुइत । उकिं देवदत्त, जिं धयागु शाक्यवंशया बारय् अनुकम्पातया विनाश मयासे, थः व्यक्तिगत यायेमाःगुली जक ध्यान बियाच्चं धकाः । थुलि हे का जिं छन्त धायेमाःगु ।”

शुद्धोदन जुजुया थुगु छुं खँ देवदत्तं न्यनाच्चंम्ह क्वछुना बैय् स्वःम्ह स्वलनतुं । माहामात्यया निगः मिखां ख्वबि तिकि तिकि नंगु खनेदूगु जुयाच्चन । अन्तय् देवदत्त सुंकतुं राजदरवारं पिहाँवनेत वन ।

उगु ई तक तलय् च्वंच्वंम्ह नन्दकुमार देवदत्त व माहामात्य लिहाँवःम्हेसिया ताल (पहः, स्वभाव) व छुं लिपा देवदत्त म्हुतुप्वाः तिना ख्वाः ख्युंसेच्चंका पिहाँवना च्वंम्हेसिया ताल (पहः) नं खन । व तलं क्वहाँवःगु हे अनं लिपातिनि । तप्यंक बौयाथाय् वंम्ह नन्दकुमार दुःखितगु ख्वालं चिन्तनाय् दुनाच्चंम्ह बौ खना छुं ई तक सुंक च्वंच्वन । सुद्धोदन जुजुं नन्दकुमार पाखे स्वःगु हे छुं सीकेगु पहलं ।

“बाः, छुं खँ ?”

“देवदत्तया भूठ उजुरी ।”

“सुया विरुद्धय् ?”

“व चक्रदत्त ब्राह्मणया विरुद्धय् का ।”

“चक्रदत्तं छुयात धकाः ले ?”

“उदयन शाक्ययात मोहनीया जपयाना बिइत ।”

“सुयात मोहनी तयेत ले ?”

“जिं स्वयेबलय् रूपायात ल्यज्याय् न्ह्यब्वाका त्याकेत उदयन शाक्यं अनैतिक कथं ज्यायाःजुल धकाः निन्दायायेत उम्ह मनू तयार जुयाच्चंगु । अथे याःगु खः धकाः प्रमाणित जुल धाःसा रूपा ल्यज्याय् व्वतिकाय् फइमखु । अनलि इमिसं छुं मेगु कथं विचाःयानाच्चंगु दइ कि नन्दयात नं सिंहासनया हक मदयेका बिइत । सुप्रबुद्ध व देवदत्तयात मालाच्चंगु हे कपिलवस्तुया सिंहासन कोलिय परम्पराया ल्हातय् लाकेत । थ्व हे का ज्यासं जुयाच्चंगुया अर्थ ।”

“अले चक्रदत्तं नं उजाःगु ज्यायाना बिइत जिम्मा कयातःगु खःला ?”

“मखु । रूपाया जातःखय् दुहँ ग्रहद्वेष (ग्रहदशा) । अथे द्वेष दु धकाः उदयन शाक्ययात धयातःगु ला चक्रदत्तं । उगु ग्रहदशा लगेजुयाच्चंगु हे लाबला न्ह्यवनिसें । लिपा उदयन शाक्यं चक्रदत्तयात धयातःगु जुयाच्चन, भारवी व कौण्डिन्य ब्राह्मणपिं निम्हसितनं म्हिगः चक्रदत्तया आश्रमय् ‘वा धयाब्बु’ धकाः । म्हिगः इपिं स्वम्हं चक्रदत्तया आश्रमय् वयातःगु दु । उदयन शाक्य नं वनातःगु दु । प्यम्हसियानं थुकीया बारय् खँल्हाबल्हा याना, उगु ग्रहदशयात शान्तिकर्म यायेत व जन्त्र क्वखायेकेत नं थिक यानातःगु जुयाच्चन । उगु ज्यायायेत चक्रदत्तं बचं बियातःगु जुयाच्चन । देवदत्तया स्वयेबलय् थुपिं मिलेजुया रूपा ल्यज्याय् त्याकेबिइत मोहनी

तःजुगु धकाः । उम्ह मनु थौ सुथय् जिथाय् वया उगु उजुरीयात । जिके अनुमति काःवल, चक्रदत्तया आश्रमय् माहामात्ययात छूवया परीक्षा याकेबिइत । जित उजुरी यावयेवं हे थुल कि थ्व मखुगु खँ धकाः । चक्रदत्त थें जाःम्ह गुणवानम्ह ब्राह्मणं उजाःगु मोहनी तयेगु थें जाःगु बाँमलाःगु ज्या याइमखु धकाः जिं स्यू । तर परीक्षा मयासे जि च्वनेमफु । उकिं हे काः, जिं माहामात्ययात अन्हेयाना, देवदत्त नाप चक्रदया आश्रमय् वना परीक्षण यानास्व धकाः छूवयागु । माहामात्य वंबलय् देवदत्त तसकं बाँमलाक चक्रदत्त लिसे हालाःवल । जिं स्वयेबलय् उगु खँ उलिं दी मखुथें च्वं । माहामात्यं भारवी व कौण्डिन्यपिंके नं न्यना तःगु दु । स्वम्हेसिनं नं छूगू कथं हे कनाहल । चक्रदत्तं माहामात्ययात उगु दक्व विस्तरयाना कना, उगु यायेत्यंगु शान्तिकर्म व जन्त्र नं क्यना हःगु जुयाच्चन । माहामात्य वया उगु खँत जित विस्तरयाना थ्व मखुगु उजुरी धकाः धाल । उजुरीया खँत थुलि हे का । जिं देवदत्तयात बिइमाःगु अन्तिम अववाद नं बिया । धायेमाःगु खँ दक्वं धायेनं धुन । स्वीकारयाना कायेयःसा स्वीकारयानाका, मखुसा अथें च्वं च्वं । थःगु ज्यां थः हे नाश जुइका च्वनेगु जक ल्यं दनिका । मेगु छुंनं धायेगु मदु ।”

“अववाद बिया भिं यायेत्यम्ह मनु मखु, उम्ह देवदत्त ।”

“जिं स्यू । तर जिं यायेफूगु जिं याना ।”

- * - * - * -

ढेगूगु द्द

उखुनु हे संध्याइलय् नाय्खिं च्वयेकाः सभा मुनेया निंतिं निवेदन याःवःपिं खनेदूगु जुयाच्चन । उगु चक्रदत्त, भारवि व कौण्डिन्य ब्राह्मणपिनि पाखें सःतूगु मुंज्या जुयाच्चन । विशेषं कपिलवस्तुई च्वंच्चिंपिं सकल ब्राह्मणपिन्त व साधारण जनतापिन्त राजदरवारया लिक्कसं दूगु ख्यलय् कन्हे संध्याइलय् मूवयेत घोषणा याःगुजुयाच्चन । थौतक गुगुं इलय् नं ब्राह्मणपिंसं फयेम्वाःगु निन्दा इमिसं फयाच्चनेमाःगु, उकीया बारय् छुं खँ जनतापिंत सूचित यायेमालाच्चंगु व सकल ब्राह्मणपिं मिलेजुया उकीया बारय् छुं पलाःल्हवने माःगुया बारय् नं निवेदनय् व्यक्तजूगु जुयाच्चन ।

कन्हय् खुनु ख्यलय् मूवःपिं परिषदपिं यक्व दु । देवदत्तया बारय् कपिलवस्तुई उगु दिनय् प्राप्तजूगु सूचंया कारणं मूवइपिं विचाःयाःकथं स्वयां अप्वः परिषदपिं मुन । ख्यःया दध्वी दयेका तःगु मञ्चय् चक्रदत्त, भारवी व कौण्डिन्य स्वम्ह सहित मेपिं ब्राह्मणपिं नं फयेतुनाच्चंगु खनेदूगु जुयाच्चन ।

मुंज्याय् न्वंवाय्गुली मुख्यम्ह हे चक्रदत्त । वं न्हय्खुनुहु जूगु घटनाया विस्तरयासे शाक्यपिनि व ब्राह्मणपिनि दध्वी आःतक दूगु समगीय बारय् नं लुमंकुसे, थौतक राजपुरुषपिंसं छम्ह ब्राह्मणया आश्रमय् परीक्षयायेत मवःनिगु, म्हिगः न्हापांगु पटकय् जूगु थुगु अभाग्यवस सिद्ध जूवंगु जुजुया पाखें अथवा मेपिं सुं छम्हेसिया पाखें नं द्रना तकं जूवंगु नं मखु धयागु

स्यूगुया लिसें देवदत्त कुमारं जुजुया न्ह्योने याःगु भूठगु उजुरीया कारणं जूवंगु खः धयागु खँ प्रकाशयाःगु जुयाच्चन । वर्थेतुं देवदत्त कुमारं चक्रदत्तथे जाःम्ह हनेबहःम्ह ब्राह्मणयात याःगु निन्दा सारा ब्राह्मण जातियात हे याःगु अपमाणया रूप्य कायेमाः धयागु नं अन खँ जूगुजुल । शाक्यमुनियाके बदला काइम्ह देवदत्तकुमारं याःगु प्रकाशया बारय् खँ व्यक्तयाःम्ह चक्रदत्तं वसपोलथे जाःम्ह लोकोत्तर पुद्गलयात व्वबिइत लिफःमस्वइम्ह वर्थेजाःम्ह व्यक्तियात कपिलवस्तुथे जाःगु नगरय् तयातयेगु हे सारा शाक्य परम्परायात हे अगौरव खः धकाः नं प्वंकल । देवदत्तयात दमनयायेत ला सकल शाक्यपिं मिलेजुया वयात अलग यायेमाः, ब्राह्मणपिनिगु थ्व वचनयात स्वीकार मयासे व नाप स्वापू हानं तइपिं सकल शाक्यपिंत नं ब्राह्मणपिनिपाखें छगू सलं क्वह्यंका च्वनेमालीगु निश्चित खः धकाः उम्ह ब्राह्मणं अन्तिम शब्द कथं न्वंवात ।

अनंलिपा न्वंवात भारवीं व कौण्डन्यं । चक्रदत्तं तःगु प्रस्तावयात समर्थन याःपिं इपिं निम्हेसिनं कन्हय् निसें देवदत्त व वयात सहयोग याइपिं सकल शाक्यपिनि शान्तिकर्म, गर्भशान्त्वन, चूडाकर्म आदि छुं ज्याय् तकनं ब्राह्मणपिं सहभागी जुइमखु धकाः व्यक्तयाना थुकीयात ग्वाहालि बियेत सामान्य जन्तापिके ग्वाहालि फ्वन ।

इपिं निम्हसिगु न्वंचुं लिपा सहयोग मयायेगुया बारय् मेपिं ब्राह्मणपिनिगु विचार न्यंगु जुयाच्चन । उगु प्रस्ताव छगू स्वरं सहमति बिल । अनंलिपा थुगु ज्या युक्ति सहगत जूला ? धकाः साधारण जन्तापिनिगु सहमति न्यंगु जुयाच्चन । मुनाच्चपिं जन्तापिसं छगू स्वरं हे “युक्ति सहगत जू” धकाः न्वंवानाहल । कन्हय् निसें

सकल शाक्यपिनिगु छ्चेंखापत्तिं वना थुगु निर्णय कंजुयेत
ब्राह्मणपिसं क्वःछित्त । मुंज्या थुलिं क्वचाल ।

चक्रदत्त ब्राह्मणया न्वचुंयाना सारा कपिलवस्तुइ हे देवदत्त
प्रति तःसकं मयोगु भावना ब्वलन । ब्राह्मणपिनिगु सहयोगता
वर्जनया बारय् शाक्यपिं ग्याःगु जुयाच्चन । देवदत्त लिसे आश्रय
यातकि ब्राह्मणपिनि पाखें मयाकुसें मगागु ज्याखँत सम्पूर्ण हे
मदइगु खँ इमित स्पष्ट जूगुजुल । व बाहेक देवदत्तया बारय्
फैलय् जुयाच्चंगु मयःगुभावया कारणंयाना शाक्यपिनिगु छ्चेंय
व वइगु तकं अगौरव जुइ धयागु शाक्यपिनिगु निर्णय जुल ।
थुकिंयाना चक्रदत्तया मुंज्या सम्पूर्ण हे सार्थक जू धयागु खने
दूगु जुल ।

छुं दिं बितेजुया वन । ब्राह्मणपिं सकल शाक्यपिनिगु छ्चेंय
छ्चेंय वन । थौतक इमिसं शाक्यपिके थुजाःगु तःधंगु माग
मयानिगु जुयानितिं न्हापां जूगुजुया सहयोगता माग चीका छ्खयेत
सुं शाक्य छ्महसिनं नं मफूगु जुयाच्चन । थुकिंयाना सकल
शाक्यपिसं देवदत्तयात अलग्ग याःगु जुयाच्चन । सुं लिसे खँखिं
ल्हायेत तकं वयात थाय् मदूगु जुयाच्चन । सुप्रबुद्ध कोलिय जुजुया
मनूत निम्ह स्वम्ह बाहेक देवदत्त लिसे खँ ल्हाइपिं वा छ्चेंय वय्
वनेगु नं दित । साधारण महाजनपिसं तकं देवदत्त खनेवं गिजे
याइगु वंहे खंगु जुयाच्चन । थुकिं बिचाः हे मया कथं देवदत्तयात
दुःख जुल । ब्राह्मणपिके थुजागु शक्ति दु धयागु वं न्हापा म्हांगसे
तकं मखं जुइ ।

देवदत्त कपिलवस्तुइ च्वंवःगु हे सिद्धार्थ कुमारयात बुकेगु
चेतनां खः । अनंलिपा वयागु धयाउना हे कपिलवस्तुया सिंहासन
कोलिय वंशीयपिन्त मब्यूसे थः सुंक च्वने मखु धकाः । वं

कोलियपिन्त प्रतिज्ञा बियातःगु दु कि कपिलवस्तुया सिंहासन कोलियपिनिगु ल्हातय् मवतल्ले कोलिय जनपदय् च्वनेत लिहाँवये मखु धकाः । उकिं व कोलियपिन्थाय् नं लिहाँवने मफु । वंहे वंसां आः व बूहेसिया रूपय् । कपिलवस्तुं पितना हःम्हेसिगु रूपय् । उकिंयाना देवदत्त सम्पूर्ण हे अशरणम्ह जुल । कपिलवस्तुं तुरन्त चिलाःमवंसा तःसकं इज्जत वंकाच्चने मालिगु वं खन । आः वनेगु छपु हे लँ खः शाक्यमुनि लिसे ल्वायेत प्रब्रज्या जुइगु जक । प्रब्रज्या जूसां कपिलवस्तुइ हे च्वना यायेफइ मखु । यक्व कल्पना यायेधुंका वं छगू निर्णययात । उगु निर्णय अनुसारं देवदत्त भदिय शाक्य नापलायेत वया दरवारय् सुनां मसीक वन ।

“छाय्, देवदत्त थन वयागु ? छं जित नं फसय् यायेत ला ?”

देवदत्त खंम्ह भदिय शाक्यं न्यंगु च्वय्च्वंगु न्ह्यसः खः ।

“मखु, तःबा, जि वयागु मजिमगागु छगू ज्या दया ।”

“छु ज्या ले ? सुं वये न्ह्यवः याकनं कै । जिं यायेफूगु ग्वाहालि जूसा यानाबिइ । तर जिं छगू ला मघासे च्वनेमफु । छन्त जिमिपाखे ग्वाहालि आवश्यक जूगु हे सनांसने मजिया तिनिका, मखुला ?”

“तःबा, सुं छम्ह समस्याय् लानाच्चंबले हानं वयाततुं दायेगु धयागु मिलेमजू ?”

“देवदत्त, छन्त जिं दायेमखु, छंगु शक्ति, बुद्धि, बल शाक्यपिनिगु उन्नतिया नितिं छचःगु जूसा, थौं छ कपिलवस्तुइ नाँ दैम्ह मनू जुइदइगु । तर छं व दक्व विनाशयाना छवत ।”

“तःबा, व वने धुंकूगु दिंया बारय् खँ ल्हाना साध्य मजू ।
जित ग्वाहालि बियादिसँ ।”

“छु, जिपाखें छन्त माःगु ग्वाहालि ?”

“जि कपिलवस्तु नगरय् च्वने मफु तःबा । जिं सहयाये
मफूगु शाक्यपिसं जित अलग्ग याःगुलिं मखु । छगू छगू
खँय् हे जि नीचम्ह याना ब्यूगुलिं । जि आः लँय् छपला
तकं तयेथाय् मदइगु कथं बाँमलागु अवस्थाय् थ्यने धुंकल ।
उकिं जि कन्हय् सुथन्हापानं नगरं पिहाँवने त्यना । तःबा नं
छन्हु धयाःदियागु मखु ला तःबा नं भिक्षु जुइगु धकाः ?”

“खः, जि समय बित्ते जुइ न्ह्यवः हे भिक्षु जुइ मानि ।
अनुरुद्ध, आनन्द, भगु, किम्बिल प्यम्हं जि लिसे भिक्षु जू
वने धकाः बचं बियातये धुंकल । इमिसं धालकि, ब्यबस्था
मिले यायेत छुं ई मानि हँ । जि ला थौसा थौ हे का ।”

“अथेसा तःबा, भिक्षु जुयेत भायेबले जितनं सूचं
बियादीला ?”

“छनं भिक्षु जुयेत ला ?”

“खः ।”

“शाक्यमुनिया थाय् ला ?”

“मेपिं सुयाथाय् जुइ ?”

“आश्चर्य, देवदत्त, आश्चर्य !”

“आश्चर्य चायेमाःगु छुं मडु । जिगु बिचाः आः जिं हीके
धुन ।”

“छ्वाय्, छं न्हापा धयागु मखुला, शाक्यमुनियात बुका उगु पदया अधिकार छं कायेगु धकाः ।

“व पुलांगु खँ का, तःबा ।”

“तसकं बाँलात का, देवदत्त आः छ् गन वनेत्यना ले ?”

“जि च्वनेत वनेगु थाय्या बारय् आतकं छुं निश्चित यानागु मदुनि । जिं छुं दिं लिपा सुप्रबुद्ध पाजुयात जि च्वनेगु फलना थाय् धकाः कने । तःबाःपिं भिक्षु जुयेत वनिगु दिं निश्चित जुयेवं सुप्रबुद्ध पाजुयात सूचना बियादिसँ । वय्कःनं जित सूचं बिइ । जिं तःबाःपित लँय् हे नाप लाये ।”

“ज्यू देवदत्त, थनिं निसैं जूसां छं भिं मनू जुयेत मिहेनतयाइ धयागु जिं बिचाःयानाच्चना । अथे जक जूसा जिं देवदत्तयात यायेफूगु तक ग्वाहालि याये ।”

देवदत्तं भद्दिय शाक्ययात भागियाना पिहाँवन । कन्ह्य् खुन्हु देवदत्तं कपिलवस्तु त्वतावन धकाः न्यंकनं खँ न्यनावन ।

- * - * - * -

व्यागूु धा

चक्रदत्त ब्राह्मणया पाखें जूगू रूपाया शान्तिकर्म उदयन शाक्यया दरवारय् द्यो तुइया मवतल्ले याःगुजुयाच्चन । शान्तिकर्म लिपा अरुणोदयया इलय् जपयाःगु जन्त्र रूपा कुमारीया गःपतय् क्वखाय्कूगु जुयाच्चन । ब्राह्मणपिन्त पूजा सत्कार यायेधुंका उकीया ज्या क्वचाःगु जुल ।

थःत शान्तिकर्म यायेया हेतु छु, दशा छु, धयागु रूपायात मकनेया निंतिं वया माँ-बौपिसं क्वसिस याःगु जुल । मखुगु खँ मल्लायेगु शाक्यपिनि बानि दूगु जुया उगु दशा धकाः जक वयात कनातःगु जुयाच्चन ।

शान्तिकर्म याना कन्हेखुन्हु गोदत्तं धाःकथं गथुमाँ उदयन शाक्यया दरवारय् वन । व वंगु देवदत्त नगर त्वःतावंगु दिं खुन्हु हे । उगु सूचं न्यंकनं न्यनावंगु जुयाच्चन । कन्हय् खुन्हु निसें उदयन शाक्यया दरवारय् द्वाहाँ वनेगु ढोकाया जःखः मुना च्वनीपिं फ्वगीत व मधि चरि मीपिं व जःखः उखें थुखें चाःहिला च्वनीपिं मेमेपिं नं सुनांवंगु जुल । गथुमाँ दरवारय् वःगु हे मुसुमुसु काःगु ख्वालं ।

“छाय् गथुमाँ, याकःचा न्हिलावयागु ?”

थथे न्यंम्ह प्रमितादेवी खः ।

“मखु देवी, मेबलय् जूसा हूँ धवाखाया लिक्क, थाय् थासय् फ्वगिंत, व्यापारीत, मेमेपिं नं थौ लः सुनां वनीथें सुना वन । छम्ह हे खने मदु । उकिं जि याकःचा हे

न्हिले मास्तेवल ।”

“छु धयाः गथुमाँ, मेपिंत स्वर्पायूँ तःजुतल्ले अन्तय् थः हे उकी तक्केन का । देवदत्तयात जूगु घटना सारा देशयात हे शिक्षा जुल । का स्वरे, गथुमाँ उम्ह व्यक्तिं गुलि न्ह्यवनिसें छम्ह छम्हेसित क्वथलेत संजुयाच्चंगु । वसपोल शाक्यमुनि गृहत्याग याये न्ह्यवः दरवारय् च्वनाच्चंबलय् दुःख व्यूगु गथुमाँ नं सिहे स्यू । वसपोल प्रव्रज्या जुइधुंका भूगु मती, देवदत्त आःला सुंक च्वनीला धकाः । जिं उखुन्हुतिनि स्यूगुका, वं कराल ल्हानातःगु दुहँ कपिलवस्तुया सिंहासन कोलिय पक्षय् मलाकुसे लिफःहे स्वये मखु हँ धकाः । उकिं हे का व अपाय् सकं सं जूगु । आः छु जुल ? व हे कपिलवस्तुइ च्वने मफया वन । अथे हे का गथुमाँ मभिंज्याया लिच्चः ।”

जित वःगु सूचंकथं देवदत्तं धयावंगु दुहँ आः व भिं मनु जुयेत छुं दिं लिपा शाक्यमुनियाथाय् भिक्षु जुइगु हँ धकाः । खःगु खँ खुनु खः ला मस्यु ।”

“अँ..... ज्यू का, अथे जूसा ला गथुमाँ गुलिज्यू खला ? न्यगोधारामय् देवदत्त भिक्षु जूसा ला गथुमाँ नं व जिं देवदत्तयात अष्टपरिस्कार ज्वनावने का । जिं स्वयेबलय् लाःसा व मनु भिक्षु ला जुइ । लाःसा, कपिलवस्तुइ ला भिक्षु जुइगु ख्वाः मवः ।”

“सुप्रबुद्ध दाइया नं भतिचांछि थ्व देशय् च्वने मफइगु । बल्ल बल्ल छम्ह छम्हसिनं चक्रदत्तयात धयातःगु दुकि वयागु नाँ नं साला हयेमते धकाः । चक्रदत्तं नं व खँ न्यना वयागु नाँ उल्लेख मया । मखुसा इपिं निम्हसियां व

हे गति जुड्गु खड्ड ।”

“जित लुमंसे वः महारानी, छन्हु शाक्यमुनि उपदेश कनाबिज्याना च्वंबलय् धयाबिज्यात कि मेपितं स्यंकेत संजुल धाःसा थुगु जन्मय् मखुसां मेगु जन्मय् भोग यायेमालीगु विपत्तिया बारय् । देवदत्तकुमारं ला थुगु जन्मय् हे उकीया विपाक भोगयाये माली धयागु जित बिचाः वः ।”

“छाय् गथुमाँ थौकन्हय् थुखे पाखे मवयागु ? गथुमाँया म्ह्यायानं स्वाँ हयाच्वंगु निन्हु स्वन्हु दत । गथुमाँया म्हं जकं सुकुमदया ला धकाः जिं बिचाःयाना च्वना ।”

“म्हं मफु ला मजू । मखंनं थौकन्हय् ग्वलमाल जुयाच्वंगु, उकिं जिनं भतिचा छखे लिना च्वंसा ज्यू धयागु अथेँ बिचाःवल । सुं गुम्हेसिनं छुं जकं धयातःगु दुला सुनां छुस्यू ? महारानीजु ।”

गथुमाँ नं उखे थुखे छक्व मिखाव्वल । कारण थूह देवी गथुमाँयात ल्हातं इसारायाना क्वथाय् वन । गथुमाँ नं स्वाँ धकि सेविकाया ल्हातय् बिया देवीया ल्यूल्यूतं क्वथाय् दुहाँवन ।

“कुमारं सूचं बियाहःगु दु, थौसां कन्हयसां देवीयात नाप लायेमाल धकाः । पाय्छिगु थाय् ला उपदेश न्यंवनेबले हँ । अन यक्व मनूत मुनीगुजुया खँ ल्हायेबले सुनां नं शंका याइमखु धकाः । कुमारं धयाहःगु दुकि अन वने बले खँल्हायेत छगु त्वहः दयेका भासं हँ ।”

“ज्यू, अथेसा जि कन्हय् उकीया बारय् बिचाःयाना वये धकाः धयाब्यु ।”

“जिं अथेसा थौं हे सूचं छूवयेका । आः ला देवी, अपायसकं ग्याये म्वाःल । उम्ह मभिंम्ह कुमार दुबलय् ला म्हं हे पीसे च्वंका जुइमाः । द्योया कृपां धायेर्ये ब्राह्मणपिं लिसे तक्कर नःजूगुलिं फालावन का ।”

“अथे जूसां गथुमाँ, जंगलय् धुं म्दु धकाः बिचाःयाये मज्यू । न्ह्यागु खँय् नं न्हापार्थे तुं भीसं होशयाना ज्यायाये माली । देवदत्त वन धकाः धायेवं जित ला उम्ह मनु आःतकं जःखः दुथे ताः । उलि तकं गजपम्ह मनु व ।”

“ग्व कुमारी खने खाने म्दु, छ्वाय् थें ?”

“रूपायात म्हिगः चक्रदत्तं शान्तिकर्म याना जन्त्र क्वखायेकल । जिं धयाः कि थौंकन्हय् भतिचा अप्वः छम्ह छम्हलिसे खँ खिं ल्हाः जुयेगु यायेमत्य, छुं दिं तक याकःचा च्वं च्वं धकाः । गथुमाँ नं तले थाहाँवने म्वाल । जिं धयाःबिइ रूपायात गथुमाँ वल धकाः ।”

“ज्यू ।” धा धां गथुमाँ वनेत पिहाँवन ।

रूपां गथुमाँ पिहाँवनाच्चंगु खन । व माँम्ह नापलायेत ब्वाय् वल ।

“माँ, गथुमाँ वया ताउतक च्वंला ?”

“मच्चं, ताउतक मच्चं । जिं धयाः गथुमाँयात, म्हायायात जन्त्र छगू क्वखायेका तयागु जुया नापलाःवने म्वाल धकाः ।”

“छुं न्हूगु सूचं कना मवं ला, माँ ?”

“कँ, अपायसकं तःधंगु खँ मखु, विहारय् जित नापलाये

माल है । जिं धया, कन्हय् जि उपदेश न्यनेत वये, अन हे नापलाय् का धयाः ।”

उबलय् उदयन शाक्य दरवारय् लिहाँभाःबलय् सँधयाई जुल । त्यानुचा लंकाच्चंबलय् देवी थः स्वामीयाथाय् वन ।

“थुगु ल्यज्याया ल्यज्याय् अङ्ग लक्षण विशेषज्ञ वइगु पंचाल देशं धयागु हल्ला दु । तसकं तापाक च्वंम्हेसित सःतीगु । जुजुं अथे यायेत विचायाःगु देवदत्तं ग्वलमाल यायेयःगुया कारणं सुयात नं छुं गुगुं शंका मदयेकेया निंतिं खः । भीसं भुलेयाये त्यन धकाः धयातःगु साय्द मोहनी तइन धाःगु जुइ मखा । थथे तापागु देशं सःतल धाःसा उगु चोदना छुंनं खँ पिहाँवइ मखु । जि नं तसकं सन्तोष जुया उगु सूचं न्यनागु इलय् ।”

“व थिक हे जू । देवदत्त गन वन धकाः छुं सूचं दुला ?”

“सुनां नं मस्यू । वं धयातःगु दुहँ भिक्षु जुइगु धकाः ।”

“शाक्यमुनियाथाय् ला ?”

“मखुसा मेथाय् गन हे जुइ ? अथे नं मखुसा वने माली महावीरयाथाय् । व धाःसा महावीर लिसे तसकं मिलेमजू । अप्वःयाना वया मयःगु हे नांगां च्वनेमाःगुया बारय् । हानं मेगु कारण महावीर लिच्छवी मखा । वया लिच्छवीपिं धालकि स्वये हे मयः । अथे हे तस्सकं विरोध ।”

“महावीर लिच्छवी ला ?”

“मखु ला ले ? व लिच्छवी जुजुया छम्ह परिवार खः । भी

शाक्यमुनि नं न्हापा छगू इलय् छम्ह गुरयाथाय् नापं च्चनावये धुंकूम्ह खः ।”

“छाय्, इपिं निर्वस्त्र जुयाच्चनीगु ले ? तसकं हे गजबगु खँ मखुला ?”

“हरे, जिं मस्यू । लज्या त्वपुया जुइगु मिलेमजू धकाः वसपोलं धाइगु हैं ।”

“लज्या त्वःपुइ मज्यू धाइम्ह द्वंकेत लज्या मचाम्ह जक मखुसे लज्या त्वःपुइ ला ?”

“शाक्यमुनिया उपदेश न्यनेगु शुरु यासांनिसें हे जित थुयावल, थ्व छम्ह छम्हसिगु खँया छुं हे अर्थ म्दु धकाः ।”

“छाय्, अथे धयागु ?”

“भी ब्राह्मणपिसं न्हापा भीत कनातःगु, पापशोधन होमयायेवं, पुण्य तीर्थय् मोल्हुइवं, दक्व पाप चुइकायंकी धकाः । अले भीसं नं उगु धापूयात स्वीकारयाना उजाःगु ज्या याःजुया मखु ला ? आः कल्पना यानास्वयेबले व गुजागु मूर्ख ज्या ?”

“जिं ला आम धाःगु खँ मथू ।”

“पाप धयागु चित्तय् लुयावइगु मभिंगु विचारया कारणं याइगु, धाइगु ज्या । उगु ज्या याइबलय्, धाइबलय् चित्तं ज्यासना छुं शक्ति पिज्वइ । उगु शक्ति भीगु म्हय् धूर्थे प्यपुना मच्चं । उगु चित्त लिसे दूगु स्वापू त्वाःमदयेक दयाच्चनीगु छुं किसिमया शक्ति खः । पुण्य तीर्थय् मोल्हुया गथेयाना उगु पाप शक्ति चुइका छ्वयेगु ? व

हे का जिं धयागु ।”

“उगु शक्ति धयागु गन दु ले ?

“छन्हु जिं कनागु लुमं ला ? देवीयात सन्दक व धनञ्जानी निम्ह संस्थागार शालाय् वादविवाद यात धका: ।”

“ख:, लुमं ।”

“उबलय् सन्दकं धनञ्जानीयाके उगु न्ह्यस: न्यन । उकीयात धनञ्जानी लिस: थथे बिल । मनूया चित्तं उगु शक्ति पिज्यया आकाशय् न्यना वनाच्चनी धका: । जिंनं उखुन्हु हे तिनि उकीया बारय् थुइका कयागु । लीपा सन्दकं न्यंगु जित लुमंसे व:, आकाशय् कर्म शक्ति दु धका: गयेयाना धायेगु ? धका: । उगुबखतय् धनञ्जानी धाल कि दक्वं दइगु हे आकाशय् । थ्व संसार दूगु हे आकाशय्, भीपिं च्वंच्वनागु नं आकाशय्, मिं पिहाँवइगु कुं थाहाँवनीगुनं आकाशय्, ल: क्वाकेवं बाफ थाहाँवनीगुनं आकाशय्, वथें मनूया चित्तं ज्यासनेवं दयावइगु बल थाहाँवनीगुनं आकाशय् धका: । सन्दकं लिस: बिइ मफुत । धनञ्जानी धा:गु खँ धात्थें ख: । जिं याक:चा उकीया बारय् बिचा:याना स्वया । न्हापाया जन्मय् भीसं यानागु पाप अथवा पुण्यया थौं भीत विपाक बिइत ला उगुकर्म शक्ति न्ह्याथाय्सां दयेमा: । मखुसा ला गथेयाना विपाक बिइ ? मखुसा उगु शक्ति मनूया छर्चोगोलय् दुने दयाच्चने मा: । अथे दुसा मनू सीवं कर्म फुइ । अथेजुयेवं मक्खलिं धा:थें परलोक मदुगुज्वी । उकिं कर्मशक्ति धयागु न्यनाच्चंगु दये मा: आकाशय् । मेथाय् दइगु थाय् हे मदु ।”

“जिं स्वयेबलय् शाक्यमुनियाके सुनां नं उकीया बारय् तप्यंक न्ह्यसः मन्यं जुइ ।”

“उपदेश न्यंवनीपिं उपासिकापिनि उजागु न्यना सीकेगु हे मया जुइ ।”

“जित हानं मेगु खँ छगू लुमंसे वल ।” धाधां उदयन शाक्यं हानं खँ छुत ।

“व छु ले ?”

“महानाम शाक्यं छन्हु उकीया बारय् संस्थागारय् न्वंवासे धाल कि, वं उगु कारण तप्यंक हे शाक्यमुनियाके न्यना स्वये धकाः ।”

“जि दुबलय् ला महानाम शाक्यं उकीया बारय् न्ह्यसः मन्यं । जित सुनांथें धाःगु ला खः, महानाम शाक्यया छुं सीके मालकि शाक्यमुनि याकःचा च्वनाच्चनीगु ई स्वया व नं याकःचाहे वना न्यना थुइका काइगु धकाः ।”

“जित गबलें गबलें गजबगु विचाःवइगु, शाक्यमुनिं ध्व मिखां खंके मफूगु चित्तया बारय्, चित्तय् लुयावइगु चिन्तनया बारय्, कर्मया बारय्, विपाक आदिया कारण बारय् न्यनेवं हे लिसः बिइत गथेजक याना सीका बिज्यात धकाः । धात्थें छन्त आश्चर्य मजू ला ?”

“छाय् आश्चर्य मजुइ ?”

“जित जुजुं धाल, जि न्हापाँ ला दुःखताःगु खः, जि काय् राज्य त्वःतावन धकाः । तर वसपोलपाखें उपदेश न्यनेगु शुरुयायेवं जित बिचाःवल कि गुगु प्राप्तयाना बिज्याःगु बुद्धत्व ला स्वंगू लोकयाः हे राज्य मखु ला धकाः । आः

धाइगु ला अथेजक मजूगुजूसा ला तःधंगु हे हानी जुइगु
धकाः जुजुया बिचाःवइगु हँ ।”

“वसपोलया लिलाइबलय् मिसा जातिपिसं नं मस्यूगु न्यने
मफइला ?”

“छाय् मफइ ? न्ह्याम्हसां मिजं छम्ह ब्वना वनेगु का ।”

“जि नं छन्हु वने मालका, जिं थुइके मफूगु खँ न्यना
थुइकेत ।”

“तसकं ज्यू । छु लिसः बियाबिज्याइ, जित नं कँ वासा ।”

निम्ह स्वल्प ई तक निःशब्द जुयाच्चन । छुं ई लिपा देवी
थःगु आसन उदयन शाक्यया लिक्क तथा फेतुना नन्दं
छ्वयाहःगु पौया बारय् कन ।

“अले छु लिसः बिया ले ?”

“जिं धयाः छ्वया कि कन्हय् विहारय् उपदेश न्यनेत
वये, अन हे नापलाये फु धकाः ।”

“खः, छु जुइ ले ? मनूतयेया थःथिति जुयेवं खीं
ल्हाइगु धयागु आश्चर्य मखुनि ।”

“अथे जूसां देवदत्त वन धकाः ला जिं बिचाःमयाना ।”

“मखु मखु, देवदत्त वने हे धुंकल । व मनूया ई फुत । व
खँ वं हे थुइका काल ।”

रूपा वया बहनीसिया बेलियाये त्यल धकाः कँवल ।
सकलें नयेत फेतुवन ।

गुंगू घा

कन्हय् खुन्हु प्रमितादेवी मेपिं उपासिकापिं लिसे विहारय् उपदेश न्यनेत वन । विहारय् दुहाँवनेगु ध्वाखाय् नन्द नापलात । नन्द ल्याय्म्हपिं कुमारपिं निम्ह स्वम्ह लिसे च्वनाच्चन । प्रमितादेवी खंम्ह नन्दं न्ह्याम्हसिनं नं ताइकथं खँ ल्हात ।

“निनि, देवदत्तं छु धकाः उजुरी याःगु लें ?”

“बाबु, उजाःगु खँ तःसकं ल्हायेगु मखु ।”

“अथेसा जि लिक्क वा धयाः दियागु ला ?”

“माःसा धायेका । उगु अपाय्सकं रहस्यगु खँ मखु ।”

नन्द प्रमितादेवीया लिक्क वन, प्रमितादेवी खँ शुरु याःबलय् ला भःचा सः तःसःयाना खँ ल्हाःसां लिपा भति भतियाना चीसःयाना यंकल । थुगु कथं जुयानितिं उकीया बारय् सुनां नं शंका यायेथाय् कारण मन्त ।

“रूपाया जातः स्वया चक्रदत्तं धयातःगु दुकि, ग्रहदशा दु धकाः । उगु दशा मदयेकेत शान्तिकर्म छगू यायेमाः धकाः धाल हँ । उकिं भी शाक्यजुं उकीयात माःगु चीज बिइजत थिकयाना बिल । शान्तिकर्मया ज्या शुरु यायेत्यंबलय् हे ला खःनि देवदत्त वयातःगु ।”

थ्व खँ जःखःच्चंपिं सकसिनं नं ताःगु जुयानितिं निम्हसिया खँल्हाबल्हा छुं विशेष कारण मदु धयागु स्पष्ट जूगुजुल । अनं लिपा नन्दं न्यंगु ग्रहदशाया बारय् । प्रमितादेवी रूपाया

जातःख्य् दूगु विधवा योगया बारय् नन्दयात कन । उदयन
शाक्यं रूपा ल्यज्याय् न्ह्यब्बाकेगुया बारय् निखेय् नं सातुमतु
सालाच्चंगुया रहस्य व हे खः मेगु छुं कारण मद्दु, उजाःगु बाधा
दयेक दयेकं नन्द लिसे रूपाया स्वापू स्वाकाबिइवं नन्दयात
उकिं छुं विपति वइला धयागु शंका उदयन शाक्यया मन
इयातुइकाच्चंगु धयागु देवी थुइका विल । तर उगु कारणं
नन्दकुमारया मनय् अपायसकं छुं पाकेत समर्थ जूगु पह खने
मदूगु जुल । उजाःगु कारणया बारय् नन्द अपायसकं विश्वास
याइमखुम्ह धयागु वयागु स्वभावं देवी थुइकूगु जुल । वयात
सीकेमाःगु उगु कारण जक खः । उकिं खँ उलिं हे अन्त जुल ।

प्रमितादेवी उपदेश न्यना थःगु दरवारय् तुं लिहाँवन ।
देवी वंबलय् उदयन शाक्य तःसकं चिन्ताय् दुना बार्दली लासाय्
ग्वारातुलाच्चंगु खंगु जुयाच्चन ।

“छाय् छु कल्पना यानाच्चना दियागु ?”

“देवदत्तया ल्वापु व्वचाइ ख्वाः मवः ।”

“छाय्, व शहर त्वःता पिहाँवन धाःगु मखु ला ?”

“पिहाँवन धकाः ला सकसियां बिचाःयानाच्चंगु । तर
म्हगः बहनी चक्रदत्त ब्राह्मणयाके बदला कयातःगु
जुयाच्चन । आश्रम स्यंका, अन दुहाँवना, ब्राह्मणया सफू,
कापः आदि दक्वं खुयार्यकल । ब्राह्मण चान्हय् तकला
यायेमाःगु ज्याजी यानाच्चंम्ह जुयाच्चन । छनेवं वया
तःसकं न्ह्यःवःगु जुयाच्चन खनि । सुथय् न्ह्यलं चायेका
स्वयेवं तिनि वं कारण थूगु जुयाच्चन । चक्रदत्तं धालकि,
ध्व मेपिं सुयागुं ज्या मखु, देवदत्तया हे खः धकाः । व

खै न्त्याम्हसिनं नं स्यू । लाःसा देवदत्त मवःगु नं जुइ फु ।
वं सुं मेपिनि पाखे ध्व ज्या याकूगु नं जुइफु । उम्ह
अहिंसक ब्राह्मणया सफूया बारय् का दुःख ताःगु । मेगु
सामानया बारय् ला वया छुं दुःखमता ।”

“खुंयात ज्वने मफु ला ले ?”

“गथेयाना मालेगु ? अथे नं चक्तदत्तं धालकि, खुंतयेत
ला तःधंगु हे शिक्षा बिइफु है । मभिंगु ज्या जुया जक
सुंकच्चना है । चक्रदत्त मन्त्रतन्त्र यायेसःम्ह धकाः जिं स्यू ।
तर मेपिन्त विपत्ति जुइगु कथंया ज्या गबलेनं वं छुं नं
याइमखु । सुं गुम्हेसिया अशान्ति जुयाच्चन धाःसा वं
यानाबिइगु शान्तिकर्म थें जाःगु ज्या जक खः । उजाःम्ह
मनूयात थुजाःगु हानियाना ब्यूगु थुगु हे जन्मय् विपाक
बिइगु तःधंगु पाप खः ।”

“जिगु बिचाःय् ला संसारय् अपराध याइपिं मनूतयेत उजाःगु
दण्ड बिइगु धयागु मज्यूगु मखु धकाः । अथे अपराध याइम्ह
मनूयात कानूनं दण्ड ब्यूसां छुं खै मदु ।”

“स्वयेबले ला अथे खः । तर गुणयात हनीपिसं चक्रदत्तं
बिचाः याइकथं हे ला खःनि हनीगु । जिं चक्रदत्तयात
हनाच्चनागु हे उजागु स्वभाव जिं बाँलाक थुया हे खः ।
वयेखतं हे जिं खुयायंकूगु कापः स्वयां दोब्बर मुंका
चक्रदत्तयात बिइके छूवया । कितापया बारय् का दुःख
ताःगु ।”

“जुजुयात थुकिया बारय् सूचं बिइके छूवये धुंकल धकाः
धयादिया ला ?”

“जि वने न्ह्यवः सुथय् हे राजपुरुषपिं वया जाचेयाना वनातल । न्ह्याथे यानाजूसां खुंयात लाये धकाः धयावन हँ ।”

“अथेजूसा देवदत्त भिक्षु जुइ धकाः धाल धाःगु सूचं ले ? उजाःगु ज्या याइम्ह मनूनं छु भिक्षु जुयानइ ला ? विश्वास हे मदु ।”

“भिक्षु जुइगु नं मेथाय् धकाः ला । शाक्यमुनियात हानं मेगु दुःख विइत हे मखा जुइ । सायद व भिक्षु जुइखुन्हु हे स्वये मालि ला, छु छु जक विपत्ति जुइ धकाः ।”

कन्हय् खुन्हु सुथन्हापनं हे चक्रदत्त ब्राह्मणया आश्रमय् स्यंका खुयायंकूगु सामान सहित खुँ लात धयागु सूचं वल । राजपुरुषपिसं सामान सहित खुँतयेत ब्राह्मणया आश्रमय् ब्वनायंकल । उदयन शाक्ययात नं भासं धकाः दूतत छूवया हःगु जुयाच्चन । न्हापनं हे उदयन शाक्य नं अन वन । भाग्यं धयाथें खुयायंकूगु दक्क सामानत छता हे पाःमजुइक अन दनिगु चक्रदत्तं खंगु जुयाच्चन । दक्क सफूत लुयावःगु खना चक्रदत्तं तःसकं सन्तोषं सासः ल्हात । राजपुरुषपिसं न्यंगु न्ह्यसःया लिसः ब्यूपिं खुँतय्सं, थःपिं देवदत्तया अनुचरपिं, देवदत्त पिहाँवने न्ह्यवः थुगु ज्या यायेया नितिं इमित अन्हेयाना थकूगु, उगु ज्याया नितिं इमित देवदत्तया पाखें म्हतिं सच्छिगु कार्षापण प्राप्तजगु, देवदत्तया इच्छाकथं व वं ग्वाकूगु जुया थ्व खुँज्या याःगु खः तर इमित उजागु ज्यायायेत छुं आवश्यक मजगु धयागु खँ इमिसं दक्कं प्वलेयाःगु जुयाच्चन । राजपुरुषपिं सामान सहित खुँत व चक्रदत्त ब्राह्मण लिसं राजदरवारय् वन ।

न्हापां बुखँ जुजुयात थुइका खुँतयेत न्यायाधिसया न्ह्योने

थने हल । चक्रदत्त ब्राह्मणं जुजु नापलाना थथे विन्ति देह्माल ।
थुपिं खूँतयेत शारीरिक दण्ड बिइमते, दण्ड बिये न्ह्यवः चक्रदत्त
न्यायाधिसया न्ह्योने सःतेया निंतिं न्याधिसयात सूचं बिइकेमाः
धयागु थुलि वं विन्ति याःगुजुल । जुजुं नं उकियात सहमति बिल ।

कन्हय् खुन्हु चक्रदत्तयात न्यायाधिसया न्ह्योने हाजिर
जुयेनिंतिं पौ थ्यन । चक्रदत्त अन वन । खूँतयूसं थःपिं द्वःषि खः
धयागु थःपिसं हे स्वीकारयाये धुंकूगु जुया इमित दण्ड तोकेयाये
न्ह्यवः चक्रदत्तया ह्छुं धायेमाःगु दुसा धायेत न्यायाधिस पाखे
ब्यक्त याःगु जुल ।

“हनेबहम्ह न्यायाधिसजु, थुपिं मनूत थन मुकं द्वःषिपिं मखु ।
थन धाथ्ये द्वःषिम्ह ला आः भ्नीगु न्ह्योने मदु । इमिसं
याःगु ला ज्यामि ज्या जक खः । उकिं इपिं बछि जक द्वःषि
खः । थुगु कारणं थुपिं खूँतयेत शारीरिक दण्ड मबियेया
निंतिं छिंके फ्वनाच्चना । छिं अनुमति बियादीसा जिगु
बिचाःकथं इमित बियेमाःगु दण्ड न्यायाधिसया न्ह्योने तयेत
बिचाः प्वंकाच्चना ।”

न्यायाधिसं मेपिं उपदेशकपिं लिसे खँल्हाबल्हा याःगु खने
दूगु जुयाच्चन । सकले मुसुकाःगु ख्वाः यानाहःगुलिं ह्छुं निर्णयस
थ्यन जुइ धयागु थुइके फूगु जुयाच्चन ।

“थःम्ह इच्छायाना कथंया दण्ड ब्यक्तयायेया निंतिं
न्यायाधिसपाखे अनुमति दु धयागु चक्रदत्तयात सूचित
यात । अले वं थथे धाल -”

“हनेबहःम्ह, थौं संध्याइलय् शाक्यमुनिं धर्मदेशना
यानाबिज्याइगु इलय् थुपिं खूँतये पाखे हे सामान

ज्वंकायंका जन्तापिं लिसे वसपोलयाथाय् वना सामान
 वसपोलया तुति क्वय् तयेका थःपिसं याःगु अपराध
 प्रकाशयाका, म्वाना च्वंतल्ले हानं खूँज्या यायेमखुत
 धकाः वसपोलया न्ह्योने कराल ल्हाका उपदेश न्यना
 वनेया निंतिं आदेश बियादिसँ ।”

सकसिनं नं साधुकार बिल । न्यायाधिसया पाखें उगु
 दण्ड ब्यूगु जुल । उखुन्हु हे संध्याइलय् खूँतयेत सामान
 द्योनय् तयेके बिया राजपुरुषपिं लिसे विहारय् वनीगु खँ दक्व
 शहरय् प्रसिद्ध जुल । सकल जनतापिं मूँवल । चक्रदत्तं फ्वंगु
 कथं खूँतयेसं उगु खुयाहःगु सामानत वसपोलया तुति क्वय् तया
 धाःकथं कराल ल्हात । भगवान बुद्धं असतपुरुषपिनिगु संगतया
 बारय् धर्मदेशना यानाबिज्यात । थथे भिं ज्याया कारणं याना
 चक्रदत्तया प्रति जनतापिनि मनय् प्रशन्न जुल ।

- * - * - * -

किंगूगु घा

छन्हु महाप्रजापति गौतमीदेवी सुद्धोदन जुजुयाथाय् वन ।
 वयागु ख्वालय् खने दूगु शान्तगु स्वभाव मेबलय् खने मदूगु
 न्हूगु दृष्य खनेदयाच्चन । व न्यासि वयाच्चंगु पह हे मेगुतालं ।
 देवी जुजुया न्हयोने वनेवं जुजुं दना वयात योग्यगु आसनय्
 फेतुइत धाल । देवीं जुजुयात भागियाना आसनय् फेतुल ।

“भो स्वामी, जिं छःपि नापलायेत निन्हु स्वन्हु न्ह्यवः
 निसैं बिचाःयानाच्चनागु । अथे जूसां छःपिनि भतिचा हे
 फुर्सत मदु । थौं छुं अप्वः पंगलः मदुथें च्वंगुलिं थौं हे
 छःपिं नापलाये धकाः कल्पनायाना जि वया ।”

“बां हे लातका, छु खँ ले ?”

“स्वामीया बारय् जिगु मनय् दूगु आदर व गौरव छफुति
 नं पाःमजू । अथे जूसां जित गृहस्थी जीवन हने मेयावल ।
 जित थ्व राजदरवारय् च्वनेगु नं मनय् तसकं भ्रन्भक्त
 ताल । जि थौं छःपिन्त कने धकाः वयागु, जि प्रति
 अनुकम्पातसे जित विवेक जीवन हनेत ई बिइया निंतिं
 धाये धकाः च्वनागु खः ।”

सुद्धोदन जुजु मुसुकाःगु ख्वालं गौतमीदेवी पाखे स्वयाच्चन ।

“छाय् महाराज, न्हिला बिज्यानागु ? जिं धात्थें धयागु ।”

“मखु, जि न्हिलागु देवीं धाःगु खँय् मखु । उगु कारण
 जित नं थुयावःगुलिं खः ।”

“क्षमायाना बिज्याहँ, महाराज, अथे धयाः बिज्याःगुया कारण जिं मथू ।”

“जिं धयागु थथे का । देवीया थ्व दक्वं जिम्मा बिया जंगलय् वने दःसा ज्यू धयागु बिचाः वःगु मखुला ?”

“खः स्वामी ।”

“विरक्तभाव जित नं वः । अथे गृहत्यागयाये जिनं मास्ते वः । जिं बिचाः यानाच्चनागु नन्दया बारय् भीगु इच्छा पाय्छि जूसा राज्य नन्दयात याकनं लःल्हाना जिनं विवेक काये धकाः ।”

“जिं स्वयेबले ला नन्दया बिचाः पूमवंसां न्हापार्थे मखु धकाः । रूपाया बारय् नन्दया तःधंगु आसा दु । व हे का वयात दूगु छगू जक बन्धन । उगु बन्धन मदुसा नन्दं राज्य जिम्माकाइ धकाः नं बिचायाये थाकुनि ।”

“जित ला अथे धकाः नं आतकं खने मदुनि ।”

“छःपिन्त खने मदु जुइका । जित ला बाँलाकहे प्रस्त जू ।”

“नन्द, उपदेश न्यनेत न्ह्याबले वंला ?”

“वं, उजागु हे दिं बाहेक न्ह्याबले वं ।”

जिं बिचाः यानाच्चनागु नन्द संसारय् पाखे फह्यूम्ह ब्यक्ति बाहेक निर्वाण पाखे फह्यूम्ह ब्यक्ति मखु धकाः ।”

“व न्हापा अथे हे खः । अथे खःसां शाक्यमुनि बिज्यायेधुंका उपदेश न्यना नन्दया बिचाः आः खनेदूगु कथं यक्व पाय् धुंकल थें च्वं ।”

“रूपा उपदेश न्यनेत मवं धकाः छन्हु जिमि केहें नं जित कन । वयात शाक्यमुनि खनेवं हे ग्याना वइगु हँ ।”

“रूपा उपदेश न्यंमवंगु खँ ला जिं स्यू । अथेजूसां शाक्यमुनि खनेवं ग्याइगु धयागु ला जिं मन्यना । अथे ग्याये माःगुया कारण हे मद्दु, मखु ला ?”

“व मचा, तसकं हे क्यातुम्ह मचा । उकिं अथे जूगु जुइका ।”

“देवीया बिचाः प्रव्रजित जुइगु ला ?”

“जिमित प्रव्रज्या जुइत भाग्य गन कावने । जि गबलें गबलें शाक्यमुनियाके न्यनास्वये ला धकाः बिचाः वइगु कि मिसा जातीपिं प्रव्रज्या जुइ मजू ला धकाः ।”

“जिं बिचाः मयाना, मिसा जातीपिंत वसपोलं प्रव्रज्या जुइत अनुमति बिइ धकाः । उकिं याना शासन बुलुया वनीगुया हेतु जूवनी मखु धकाः धायेफइमखु ।”

“जिं नं उकीया बारय् बिचाःयाना । अथे खःसा मिसा जातीपिंत निर्वाण मद्दु ला ?”

“खः, वनं छगू महत्वपूर्णगु कारण । भीसं लिपा उकीया बारय् न्यना स्वयेनु ।”

“जिं बिचाः यानाच्चनागु ला, यशोधरायार्थे तपस्वी जीवन हनेगु धकाः का ।”

“अथे ला ज्यू । अले निम्ह नापं जीवन हनेफइ ।”

“जनपदकल्याणी ल्यज्या क्वमचा तल्ले तक ला खःनि जिनं पियाच्चनागु । अनं लिपा जिं बिचाः यानाच्चनागु ला

अथे जुइ धकाः ।”

प्रजापतिदेवीं जुजुयात भागियाना दनावन ।

जनपदकल्याणी ल्यज्या दिं थ्यंकःवल । पञ्चाल देशं वःपिं
 अङ्गलक्षण विशेषज्ञपित गौरव सहित लसकुस याःगु जुयाच्चन ।
 उबलय् कपिलवस्तु शहरय् उत्सव भःभः धायेक छायापा
 यानातःगु जुयाच्चन । दरवारया ख्यलय् व जःखः थायथासय् मन
 आकर्षण जुइकथं छायापा यानातःगु जुयाच्चन । उत्सवया नितिं
 थिकयानातःगु मण्डपय् किसिम किसिमया स्वांमाः हना यःखाना
 ब्वयातःगु देवतापिनि सुधर्मा सभार्थे भःभः धायेका तःगु
 जुयाच्चन । न्याता किसिमया स्वां हवलाः नस्वाःगु चिकं तथा
 इवःलाक तथा च्याकातःगु पाचाया बिचय् बिचय् पूर्णकलश व
 स्वांथू तथातःगु नं जुयाच्चन । च्वय् तुयुगु इलां तथा उकी
 यःखाना तःगु स्वांमाः फसं यान्तां प्यान्तां सनाच्चन । जुजुया
 नितिं थिक यानातःगु विशेषासन व ल्यज्याय् ब्वतिकाइपिं
 सुन्दरीपिनि नितिं दयेका तःगु मञ्चय् मूवंगु कार्पेत लाया बं
 निसं निकुति त्वःपुइकथं मिलेयानातःगु जुयाच्चन । सुन्दरीपिनि
 मञ्चया न्ह्योने पाखे सिंहासनया हकदारपिं शाक्यकुमारपिं
 फेतुइत दयेकातःगु मञ्च खः । वेदमन्त्र पाठ यायेत ब्राह्मणपिं,
 मङ्गलाचरण म्ये हायेकेया नितिं सेनात, संगीतया नितिं
 संगीतज्ञपिं नं योग्यगु थासय् तथातःगु जुयाच्चन । ई थिक जुल ।
 जुजु असामान्य सौभाग्यं युक्तजुया पञ्चाङ्ग सः लिसे सेनापिनि
 पाखे मङ्गलाचरण सःया दथुइ मञ्चय् सवारी जुया फेतुना
 बिज्यात । निक्वःगु पटकय् सवारी जूपिं राजकुमारपिं खः ।
 अनलि सकसियां आसायानाच्चं कथं कपिलवस्तुइ च्वपिं तःसकं
 रूपश्री जाःपिं शाक्य कुमारीपिं थ्यंकवःगु जुयाच्चन । इवलाक

चवनावःपिं शाक्यकन्यापिंसं जुजुया न्ह्योने छ्चो क्वच्छुका
 सन्मानयाना थःथःगु थासय् फेतूवन । अङ्गलक्षण विशेषज्ञपिं
 जुजुया आसनया न्ह्योने दयेका तःगु चीजागु मञ्चय् मुलपतिं
 थ्याना फेतुल । वेदमन्त्र पाठ न्हापां शुरुजुल । ब्राह्मणपिनिगु
 पूजाविधि नं अन विशेषाङ्ग कथं खने दूगु जुयाच्चन । अनं लिपा
 सेनात पाखें मङ्गलाचरण म्यें हाल । थुजागु पूर्वकृत्य ज्या
 क्वचायेवं छ्मह छ्महयाना शाक्य कन्यापिं अङ्गलक्षण
 विशेषज्ञपिन्थाय् छ्वःगु जुल । परीक्षणया नितिं छ्ं ई काःगु जुल ।
 अन्तय् उदयन शाक्यया म्हाय् रूपा शाक्यकुमारी
 जनपदकल्याणीया रुपय् ल्यःगु खँ घोषणा याःगुजुल । लय्ता सः
 थ्वया च्वंबलय् जुजुया न्ह्योनेवःमह रूपाकुमारी महाराजायात
 नमस्कारयाना न्ह्योनेसंतुं दनाच्चन । जुजुं नस्वाःगु तुयुगु स्वाँमाः
 वया गःपत् क्वखायेका हानं उजागु हे तुयुगु स्वाँमाः छ्माः
 वयागु ल्हातय् बिया थथे धाल ।

“कुमारी, आः छ् कपिलवस्तुई जनपदकल्याणीया रुपय्
 ल्यःमह जुयाच्चन । आः छ्ंगु कर्तव्य हुँकन च्वंच्विं
 राजकुमारपिं मध्यय् छ्ं स्वामिया रुपय् स्वीकार याइमह
 कुमारया गःपतय् थ्व स्वाँमा क्वखायेकेगु खः । उमह
 कुमारयात कपिलवस्तुया सिंहासनया अधिकार दइगुया
 लिसें छ् महारानी जुइ । आः उकियाः नितिं कुमारपिं
 च्वनाच्वंगु मञ्चय् वनेत जिं छ्न्त हुकुम बियाच्चना ।”

लज्याचाःगुलिं क्वस्वयान्तुं मञ्चय् थाहाँवमह रूपाकुमारी
 तीजक छ्चो ल्ह्योना राजकुमारपिनि पाखे स्वल । अनंलि वया
 ख्वाः मुसु मुसुकयाच्वंगु सकसिनं नं खंगु जुयाच्चन । व तप्यंक हे
 नन्दकुमार लिक्क वना थःगु ल्हातय् दूगु नस्वाःगु स्वाँमालं वयागु

गःपतय् क्वखायेका तुती भागियात । उगु इलय् थ्वःगु सः ला न्हाय्पै हे आनन्द जुइकथंया सः खः । शुद्धोदन जुजुया निगः मिखायन् लसताया ख्ववि जायाच्चंगु सकसिनं नं खंकेफुगु जुल । उदयन शाक्य व प्रमितादेवी थः म्ठ्याय् लिक्कवना वया ख्वाल्य चुप्पानया थःथःगु प्रीति प्रकाशयात । रूपाकुमारी त्याःगुया बारय्, नन्द राजकुमार ल्यःगुया बारय् सुं राजकुमार वा राजकुमारीपिके ईर्ष्या खने मद्गु हे आश्चर्य जनकगु घटना खः । ईलय् हे थ्व जूगु जुइमाःगु कथं हे खः, धकाः सकसिनं नं स्वीकारयाये धुंक्गु धयागु खँ उकिं प्रष्ट जूगुजुल । मञ्चय् दुपिं शाक्य कन्यापिसं रूपाकुमारी त्याःगुया बारय् वया छ्वाखेलं भुना थःथःगु लय्ता खँ प्वंकल । उत्सवया ज्याखँ उलिं हे क्वचाःगु जुल ।

रूपाकुमारी नन्दकुमारया जहानया रूपय् क्वजीवं वयात सुद्धोदनया दरवारय् वया नितिं विशेषं दयेकातःगु दरवारय् तयेयंकल । विवाह मङ्गल, राज्याभिषेक व न्हूगु दरवारय् प्रवेश थुपिं स्वंगू मङ्गल छन्हु हे सिद्धयायेत थिक यानातःगु जुयाच्चन । ब्याहा मजुतल्ले नन्दकुमार व रूपाकुमारी निम्ह त्यपूया रूपय् मखुसे, मतिनामिया रूपय् छन्हुया छक्वः नापलाना यःगु थासय् न्ठ्याइपुइका जुइत इमित मौका दयाच्चंगु खः । उत्सवया कन्हे खुन्हु सँध्याइलय् नन्द व रूपा मतिनामिया रूपय् न्हापाँगु पटकय् नाप लाःगु धयागु राजकीय बगैचाय् सिंया फल्चाय् खः । नन्द थः मतिनामियात घयेपुना व नाप सिंया फल्चाय् फेतुल ।

“रूपा, छंगु नितिं जिं यानागु ला छगू देश त्याकेत युद्धयायेथें का । जिं स्वयेबले जिगु थ्व युद्धया बारेया धात्थेंगु बुखँत थौतकं छं स्पूगु खँ मखुनि । थ्व खँ जित

विचा वःगु गथु माँनं जित कंगु खँ तिनि ।”

“नन्द, क्षमायाना दिसँ । जिं अथे थुइकागु नं कंगु नं मिलेजू । अनंलिपा जिं थुइका कि छंगु युद्धया बारय् छुं विस्तर । खतुं, बाँलाक हे थुल धकाः ला जिं धाये मफु ।”

“अथेसा जिं धात्थेंगु कने लासा रूपायात ? देवदत्तपिनिगु ज्याखँत मभिं पाखे न्ह्यानाच्चंबलय् जिं निश्चय यानाकि, रूपा ल्यज्याय् ब्वतिकाये मखन कि जिं नं सिंहासन ल्यज्यां अलग्ग जुया ब्यक्तिगत रूपं जिं रूपा नाप ब्याहायाये धकाः । उकिं जिं उगु ल्वापुया बारय् छुं खँखिं मल्हासे छु जुइ स्वयेका धकाः च्वंच्वना ।”

रूपां नन्दया खाः पलख तक वातां स्वयाच्चन ।

“छाय्, नुना छ्वइम्हं थें त्वाल्लं स्वयाच्चनागु ?”

“मखु नन्द, जि आश्चर्य जूगु छंगु खँ न्यना । जिं र्वकः बिचाःयाना जिं मस्यू कि, थ्व स्वत्तुमतु स्वयाच्चंगु ल्यज्यां भी निम्ह अलग्ग जुया भी भीगु हे तालं प्रीतिं जीवन हँ वनेनु धकाः छन्त सूचं छ्वयाहयेत । अथे बिचाःयायां छगू इलय् मती लुयावल ।”

“छाय्, मेगु नुना छ्वयागु ला ?”

रूपा फिस्सिक न्हिल ।

“धा, धा, आम नुना छ्वःगु दक्वं ।”

“जिं धाये फु, जिं आः व खँ धायेत जि लज्जाचाये मखु । जिं बिचाःयाना कि, अथे जिं धयाहयागु जूसा नन्दया सिंहासन जि स्वयां अप्वः यःगु जूसा मेपिं सुं छम्ह नाप

नन्दं पासा दयेकी धकाः ।”

“उबलय् छं मनय् लुयावःगु न्ह्याथे जाःगु जूसां आः जिं न्यंसा धायेगु खःला ?”

“धाये, न्ह्यागुं धाये ।”

“मेपिं न्ह्याम्हसां छम्ह नाप पासा दयेके धकाः बिचाःयानागु मखु ला ? व सु ले ?”

“जिं धात्थे धाये ला, चन्द्रमुखी नाप का ।”

नन्द तःसकं न्हिल । रूपाया ख्वाल्य् छक्व चुप्पा नया वयात क्वातुकक घयेपुल ।

“उबलय् वापीगु मङ्गलोत्सव खुन्हु जिं चन्द्रमुखी लिसे ख्याःयानागु छं तँ पिहाँ वः जुइका मखु ला ?”

रूपां “खः” धकाः धाःगु हे बैय् स्वया ।

“रूपां थुइके फइ मखु, उबलय् जि जुयागु ताल । जि अथे मजूगु जूसा देवदत्तपिनिगु स्वरपाचय् तःक्यंगु यक्व दत जुइका ।”

“आः जिं उजागु दक्वं खँ स्यू ।”

“छन्हु जिं गथुर्माया ल्हातय् निनियात सूचं छगू बियाहया, नापलाये मालाच्चंगु दु धकाः , छं स्यूला ? व खँ ।”

“खः, माँनं जित धाल ।”

“जिं उबलय् उगु सूचं छवयाहयागु, जित सूचं थ्यंक वःगु दुकि, पाजु रूपायात ल्यज्याय् न्ह्यव्वाके मं

मदयाच्चन धकाः, व खँ न्यनाबलय् ला जिगु मनय्
धौबजि वाल । उकिं का जिं याकनं निनियात सूचं
छूवया हयागु ।”

“बाः ला, ग्यानाच्चंगु जिगु जातःखय् ग्रहदशा दु धकाः ।
जित आतकं मकंनि कि, उगु छु ग्रहदशा धकाः । जिं ला
उजागु खँयात उलि बिश्वास मयाना । अथेजूसां बाः ला
जातःखय् यक्व विश्वास दुम्ह । उगु दशायात
शान्तिकर्मयायेत जुया मखा उम्ह देवदत्त तक्वंगु ।”

रूपा आतकं ग्रहदशा छु धकाः मस्यून धयागु खँ नन्दं
थुइकल । उकिं वं नं उगु खँ स्यूगु भाव प्रकटयाये मंमदयेकल ।

“छु ले उजागु ग्रहदशा ?”

“जिं मस्यू, नन्द ।”

“जित नं निनिं उखुन्हु विहारय् धाःगु खः ग्रहदशा दु धकाः ।
जिं ला उजागु खँय् अपाय्सकं वास्ता मयाना । उकीयात
शान्तिकर्म नं याये धुंकूगुलिं आः ग्याये माःगु नं छुं मदु ।”

“नन्द, जिं छंके कारण छगू न्यने, मट्येकूसे कनेगु
खःला ?”

“न्यं, जिं गुबलें भूथ खँ ल्हानागु दु ला ?”

“भूथ खँ ल्हात धकाः नं मधयानि, अय्त्नं खँ सुचुके
फुनि ।”

“मखु मखु, जिं सुचुके मखु ।”

“नन्दया, मेम्ह हे ल्यासि लिसे पासा दयेके धकाः गबलें
नं विचाः मवः ला थें ?”

“मव । गबले नं मव ।”

“अथेसां नन्दया गःपतय् यःगावयेत थिक जुयाच्चिं पिं
ल्यासिपिं ला दु मखु ला ?”

“जिं स्वयेबलय् गुलिसियां मनय् अथे दये फु । चन्द्रमुखी
ला जित न्ह्याबले धयाथे धयाचु नकू । उगु दक्व छन्त
न्यंकेत हे न्यंकूगु धयाचु का । जिं स्वयेबले चन्द्रमुखी
रूपायात माया यानाच्चनीम्ह मिसामचा खः । जिं
स्वयेबलय् रूपायात वं ईर्ष्या मया ।”

“न्हापाँला वया बारय् जित बिचावल कि नन्दया गःपतय्
यग्गायेत संम्ह धकाः । लिपा जित नं बिचा लुयावल कि
वया उजागु बिचाः मदु धकाः ।”

“धात्थे धाल धासा छु चन्द्रमुखी, बाँलागु भविष्य दुम्ह
मिसामचा ।”

“उकिया मतलब छु, जि बाँलागु भविष्य मदुम्ह धयागु
ला ?”

“छंके बाँलागु भविष्य मदुसा जि थुलि संजुइ मखुनि ।
मेपिं ल्यासितयेतथे अलग्ग तया सुंक च्वंच्वने का ।
उलिजक मखु भी निम्ह पासा जुयागु थौं म्हिगःया खँ
मखुनि, मखु ला ?”

“छं लुमं ला, मचाबलय् जि वया न्ह्याबले छंगु गःपतय्
यग्गायेगु ?”

“लुमं, वथे मेगुनं लुमं जिगु गःपतय् यग्गाना जिके चू
छक्व फ्वना काइगु धकाः ।”

“उबलय् भी निम्हसिया तःकेहैया माया खः ।”

“अथेसा आः दूगु मेगु हे ला ?”

रूपा नन्द पाखे खुँ मिखां स्वया फिसिक्क न्हिल ।

“नन्द, आः जित चू बिइ मखु ला ?”

“आः चू बिइत छ् चीधिकम्ह मचा मखुनि, मखु ला ?”

“मचातयेत जक ला चू बिइगु ?”

“चू बिइगु धयागु मचातयेत जक ला खःनि ।”

“तःधिकःपिन्त छु बिइगु ले ?”

“व थ्वका” धाधां नन्दं रूपाया ख्वालय् चुप्पा चुप्पा ननं वन ।”

“रूपा, छ् ला तःसकं अहंकारम्ह मिसा का ।”

“छ्वाय्, अथे धयागु ?”

“छ् बाखं न्यं मवनागु छ्वाय् ?”

“आःतक बाखँ न्यंवनेगु ई मवनि, मखु ला ?”

“अथेजूसा सुगला, चित्रलता, चन्द्रमुखी, कमलापिं ला न्ह्याबले बाखँ न्यंवंनि सा ।”

“इपिं ला उपासिकापिं हे जुल नि सा, जि ला आःतकं उपासिका जुयागु मदुनि ।”

“उकिं ला खःनि, रूपा अहंकार धयागु ।”

“अहंकार जुया मखु नन्द, जिं धात्थें धायेका । जि

शाक्यमुनि बुद्ध खन कि गयासें वइगु । अथे छाया जूगु
धका: जिं हे मस्यू ।”

“वसपोलयात खन कि जिमित ला दूगु भय गयाचिकु नापं
तनावं । रूपायात जक गयायेत कारण दयेमा:नि मखुला ?”

“जिगु बिचा:यू ला छुंनं छुं कारण दइ । मदुसा जित अथे
मजुइमा:गु ख: ।”

“व छुंनं मखु, रूपा, बाखँ न्यंवने मा:, हूँ ।”

“भी निमहं नापं वने का थ्व ज्याजि दक्वं क्वचाल कि ।”

“जिं बिचा यानाच्चनागु ला आम छगू नं मखु, रूपा
बाखँ न्यं मवंगु, थ:गु रूपं थ:हे मत्तजुया का ।”

रूपां बैयू स्वया पतिंनं चा म्हुयाच्चन ।

“छुं छगू धाल कि छंगु ज्या ला बैयू स्वया पतिंनं चा
म्हुइगु का ।”

“छाया अथे धयागु ले ?”

“लु ममं ला, उखुन्हु वा पीगु मङ्गलोत्सव खुन्हु जि
चन्द्रमुखी नाप खँ ल्हानाच्चनागु खना पतिंनं म्वामदूगु
प्वाक: म्हुयाच्चंगु ।”

रूपां नन्दया म्हुतु प्येखला बिल ।

“जिगु म्हुतु प्येखले मते । जिं ख:गु खँ हे धयागु ख: ।

“रूपा, आम म्वा:मदूगु बै म्हुयामच्चंसे थनवया फेतुवा ।”

धका: चन्द्रमुखी धा:गु खँ लुममं ला छं ?”

“थ्वया थुजागु लुमंगु ताल स्व: । उकिं हे का जित शंका

जूगु ।”

“उलि खँय् जि प्रति शंका यायेमाःगु छु हे दु धकाः ?”

“शंका मजुइला ले, यःत्यःपिंथें ख्याःयाना खँ ल्हानाच्चंगु खनीबलय् ?”

“जिगु बानि हे सकल ल्यासिपिं लिसे ख्यायाना च्वनेगु का, उकी हे जि न्ह्याइपुता ।”

“नन्दया अथेसा ल्यासित यःजुइका, मखुला ?”

“गुलिसिनं अथे नं बिचायाः जुइफु । तर जि अथे जुयागु ल्यासित यया मखु । जिं अथे खँ ल्हायेबले इपिं तसकं लयता । ल्यासिम्ह लिसे सुं छम्हेसिनं खँ ल्हावलकि शंकायाइ । अनेक मनूतसे अनेक तरहं विचाःयाइ धकाः । व म्वामदूगु ग्याचिकु पहः खः । जिं थन कपिलवस्तुइ च्वंपिं अप्वःयाना ल्यासितयेत थुजागु म्वामदूगु ग्याचिकु पहः मदयेका बिया । थौकन्हय् अप्वसिनं विहारय् वनेबले ल्याय्म्हपिं शाक्यपिं नाप शंका ग्याचिकु पहः मदयेक खँ ल्हानाच्चनीगु खने दु ।

“जिं मस्यु, जि ला तसकं मछ्छा का ।”

“मछ्छागु मखु, ग्याःगु का ।”

“छन्हु गथुमां नं जित धाल कि, नन्दकुमार ग्याःचिकु पह मदयेक न्ह्याम्ह नापं नं बाँलाक हे खँ ल्हानाच्चने फु धकाः ।”

“अथे धायेवं रूपायात ग्वारा ग्वारा तँ वल जुइ नि, हला ?”

“मव ।”

“छ्वाय् मव धकाः ? ख्वा ह्याउंसे च्चंकाहयागु छ्वाय् ले सा ?”

अले रूपां ल्हाः निपां थःगु ख्वाः त्वपुल ।

“धात्थे म्हे हे खःका, गजबम्ह हे खःका छ, आः जित ला थर्निनिसें सुं मिसा नापं खँ ल्हानाच्चने दइ मखुत जुइ का ।”

“मखु, आः उजागु दक्वं मन्त नि ।

“मन्त मखु, शुरु तिनि जुल का ।”

“मखु, उजागु दक्व दूगु भी निम्ह ह्वने दइ मखु धयागु मनय् शंका दूगु इलय् का । आः व शंका मन्त नि । उकिं आः अथे जुइ मखु ।”

“मजुइगु छु ? मिसा हयेगु व उरचक्र माः गःपतय् क्वखायेगु धयागु नितां उर्थेउर्थे च्चं धयातःगु उकिंका ।”

“सुनां अथे धाःगु ले ?”

“ब्याहाया बारय् दक्वं कने । ब्याहा जुइ न्हयव दुरु व कस्ति थें हँ । ब्याहा जुइ धुनेवं सा व मेनं थें निखेस साली हँ ।”

“धात्थे मतिना दुपिं मिसा मिजंया दथुइ अथे जुइ धयागु जित ला विश्वास मदु ।”

“रूपा, मतिना धयागु छु ? व ला छम्हेसिया बुद्धि त्वपुया बिइगु इलां खः । मतिनाय् भुले जूम्ह मनूयाके

प्रकृति बुद्धि दइमखु । वं संसारय् खनीगु गथे दु अथे मखु
 कि मेकथं खनि । खं खंगुली शंकायाइ । रूपा छ्चें दुने
 ब्वलंम्ह मिसामचा खः । आतकं संसारया बारय् छुं
 मस्यूनि । जिपिं अथे मखु । ब्याहाः जुइवं छु जुइ धकाः
 जिमिसं स्यू । इपिं ब्याहाःजुइ न्ह्यवः जुइगु ताल ।
 ब्याहाः जुइधुंका गोलमाल जुयाच्चनीगु । उकिं मनूत
 मतिनां कां जुइका च्चने मज्यू । न्ह्यागुं पाय्छियाना
 तयेमा । सिमाना अप्वः जुलकि न्ह्यागुं स्यनी ।”

“जिं सिमाना पुलावना न्वंवात धयागुला ? उकिया
 मतलब ।”

“जिं आः थर्थे ला धायेमखु रूपा सिमाना पुलावन धकाः ।
 तर अथे जुइफु धयागु का । उकिं जिं न्ह्यव हे लुमंका
 बियागु ।”

“जिगु मिखाय् ला नन्द शाक्यमुनिया उपदेश न्यना आः
 मेह् थें च्वं ।”

“धात्थें जि पात खः । वसपोलया उपदेश न्यने न्ह्यवः
 संसार बारय् बिचाःयानागु तरिका मिलेमजू धयागु खँ
 आः जित बल्ल थुयावल । कामुक धयागु बाँमला धकाः
 जित छ्रगू इलय् लुमंसे वइगु, तर जिगु उगु कमजोरीपन
 खः । जित बाँलागु यः । उगु जिगु जन्मजातं वःगु
 कमजोरीपन धकाः मनय् वइगु । उपदेश न्यनाच्चनेबले
 नं जित छ्र लुमंसे मवः धयागु ई हे मदु । जिं उकिया
 बारय् यक्व बिचायाये धुन । तर जिं खनाच्चनी रूपा व
 जि जक, न्हापाया जन्मय् भी निम्ह नापं ह्वना वयापिं
 जुइ फु । उकिं जित रूपा थपाय्सकं यःगु जुइ । रूपा

प्रति दूगु जिगु उगु स्नेह मेपिं सुं शाक्यकुमारी खंसां इमि
प्रति म्दु । व हे का जिगु कमजोरीपना ।”

“व कमजोरीपन धकाः जिं ला बिचाःमयाना ।”

“मखु, कमजोरीपन हे खः । व खँ रूपां थुइके फइ मखु ।
रूपां उपदेश मन्यंकं गथेयाना उजागु खँ थुइ । जिं उकिं
हे मखा धयागु उपदेश न्यं हँ धकाः । भीके द्वंबिद्वं यक्व
दु उजागु मदयेकेया निंतिं भीसं यक्व कुतः यायेमाः । जित
इलय् बिलय् बिचाःवइगु खँत दक्व कंसा रूपा गजप जुइ ।
उजागु न्ह्यागुं बिचाः वःसां अन्तय् छ लुमंसे वयेवं व खँ
दक्वं तनावनी । व हे का कारण ।”

“अथेसा नन्दया बन्धन जि हे जुइ का, मखु ला ?”

“धात्थे हे व खँ ला, सत्य खः ।”

“नन्द जुजु जुइ मास्ते मव ला ?”

“धात्थे हे मास्ते मवः । बाँ नं दुःखसिया दीगु जित
वाचाः । बाया ज्याय् ग्वाहालियायेत वया तिनि जिं थुल
कि जुजु जुइगु धयागु छु धकाः । नःसा नं, चंसां नं एक
चित्तं उगु ज्या याये दइ मखु । अनेक ज्या । अनेक खँत
वइ । बाःनं बारम्बार धयाः दी थुगु लन्तातन्ता पाखें
स्वतन्त्र गुबले जुइ दइ धकाः ?”

रूपा तसकं मन ल्वाकःबुकः जुइका न्यनातुं च्वंच्वन ।
नन्दं हानं खँ स्वाका यन ।

“वसपोल शाक्यमुनि तसकं दूर्दशीम्ह खः धकाः जिं
बिचाःयानागु अनं लिपातिनि । थुगु तन्ताय् तःमक्यंसे
वसपोल बचे जुया बिज्यात । अयनं वसपोल भीपिं थें
जाःम्ह मखु रूपा, वसपोलया सँ छपुती नं मग्यं भीपिं ।

यशोधरा तता रूपां स्यू मखा । बिचाः छक्वः यानास्व
 सा उजाम्ह मिसा जाति थ्व जम्बुद्वीपय् हे दु ला धकाः ?
 अपायसकं बाँलाम्ह । गुणवान्ह ? आश्चर्य गुण दुम्ह
 तता । अथे जूसां वसपोलं छुंनं सँ छपुइ तकनं वास्ता
 मयासे पिहाँबिज्यात । राहुलकुमार जन्म जूबले लुखा
 खलुई च्वना पिलिक्क छक्वः जक स्वया तुरन्त बिज्यात ।
 थ्व संसारय् सुं छम्ह मनुखं यायेफइगु ज्या ला व धयागु
 खँ बिचाः छक्वः यानास्व । उकिं का जिं धयागु
 वसपोलया सँ छपु ति तक नं तुल्नायाये फइ मखु भीपिं ।
 अथे बिज्याःगु छाया् धयागु खँ थुयावःगु आःतिनि ।
 वसपोलं थुइका बिज्याःगु धर्म बारय् बिचाः यायेबले
 रूपा, जि ला आश्चर्य मजूसे च्वने मफु । रूपा प्रति
 जिगु मनय् मतिना मदूगु जूसा जि नं प्रव्रजित जुवने ।
 सत्य, सत्य धात्थें पाःफयेका धाये कि जि नं भिक्षु हे जू
 वने । जित दूगु बन्धन (बाधा) छगू हे जक थ्व हे खः ।”
 धा धां नन्दं रूपा थःगु छाती तासे जुइक घयेपुल ।

उगु बखतय् ख्युंसेच्वना वःगु भाव थूगु हे दरबारं पिज्वःगु
 सलं तिनि । नन्द रूपायात दरबारय् छवया पिहाँ वन ।

- * - * - * -

किंछगूगु द्या

नन्दं यशोधरादेवीया बारय् कंगु खँ रूपाया मनय् दुनेथ्यंक दुहाँवंगु जुयाच्चन । कन्हेखुन्हू रूपा वयात नापलायेत यशोधरा च्वनाच्चंगु विशेष दरबारय् वन । छचनय् पाचुक सँ चाना म्हासुगु वसः पुना च्वंच्वंम्ह यशोधरादेवी राहुलकुमार लिसे न्ह्याइपु तायेका दरबारय् तलय् च्वंगु बार्दली च्वनाच्चंगु जुयाच्चन । रूपा थ्यंकवःगु खंम्ह यशोधरादेवी राहुलकुमारया ल्हाः ज्वना वयात स्वागतयायेत न्ह्योने न्ह्यज्यावल ।

“बाबु, चिमाँचा (चमा) छम्ह खंला, बाबुं चिमाँयात म्हस्यू ला ?”

“माँ, व चिमाँ ला ?”

“खः बाबु, व चिमाँ खः ।”

“यो माँ, चिमाँ नं माँथेन्तुं च्वं हला । माँ स्वयां चीधिकः । उकिं ला माँ, चिमाँ धाःगु ?”

“खः बाबु, जि स्वयां चीधिकःम्ह मखु ला ले बाबुया चिमाँ ।”

राहुलकुमार न्हेदँ दुम्ह मचा खः । यशोधरां थः काय्यात स्वइगु हे, शाक्यमुनिया ख्वाः थः काय्या ख्वालय् लसिवःगु स्वयेदूगु जुया तसकं लयता । थः भाःत सिद्धार्थकुमार प्रति दूगु ममता व पुत्र ममता धयागु नितां छथी जुया ममताया बन्धन थौं यशोधराया नितिं दूगु छगू जक शान्तवना जुयाच्चन ।

सिद्धार्थकुमारं सँ चाना म्हासुगु वसः पुन धयागु खँ न्यंम्हं थःगु
 सँचाना म्हासूगु वसतं पुन । वसपोलं भपाः बिज्याइगु बानि
 न्ह्यवः जक धकाः न्यंम्ह वं आः बानि न्ह्यवः जक नइगु यात ।
 बाया च्वनेमाःगु दुःख व सुख ऐश्वर्यं त्वःतूगु जुया नं छुं भति
 गंसि जुयावःगु खने दुसां वया रूप धाःसा न्हापा थेंतुं च्वं, छुं
 पाःगु खने मदु ।

“थौकन्हय् छु खँ दु, मै ?” धाधां यशोधरादेवी थः केहें
 लिसे खँ ल्हायेत छगू ताहाःगु आसनय् फेतुल । राहुल
 कुमार नं थः माँ लिक्क फेतुल ।”

“माँ, धाले, चिमाँ थौतक गन च्वनाच्चंगु ले ?”

“बाबु, चिमाँ च्वनाच्चंगु चिमाँया छर्चैय् का, मखु ला ।”

“यो माँ, अथे धयागु गन ले ?”

“आपा तापा मजू बाबु, सःती ।”

“छाय् ले माँ, चिमाँ थौ तक थन मभाःगु ले ?”

“थौतक मभाःगु, चिमाँ च्वनेत छर्चै दनाच्चंगु
 सिमधःनिगुलिं का बाबु ।”

“आः चिमाँयात छर्चै दना बिइधुंकल ला ले ?”

“धुंकल बाबु, छाय् बाबुयात छन्हु जिं क्यनागु मखुला
 ककायात दयेकूगु छर्चै धकाः ।”

“व हे ला माँ, चिमाँया छर्चै ?”

“खः बाबु, चिमाँ च्वनीगु नं व हे छर्चै का ।”

“यो माँ भी नं नु, चिमाँया छर्चैय् ।”

“बाबु, आतक व छर्चे गृहमंगल मया नि ।”

“गृहमंगल धयागु छु ले ? माँ ।”

“गृहमंगल धयागु खीर नका, प्याखँ ल्हुइका, मत च्याका, छर्चेय दुहाँ वनेगु यात धाइगु का ।”

“भीपिं नं उबले वनेगु खः ला ? माँ ।”

“खः बाबु, बाबुयात नं व्वनायंके, अले बाबुयात खीर बिइ ।”

अथेसा ज्यू का, जि नं वने उबले ।”

“बाबु चाःहिला वा हुँ, धाइमाँपिं नाप बगैचाय् ।”

“छाय्, माँ वने मखु ला ?”

“जि चिमाँ नापं खँ ल्हानाच्चने, बाबु जक हुं ।”

राहुलकुमार धाइमाँपिं नाप बगैचा पाखे छ्वःम्ह यशोधरादेवी रूपा नाप खँय् लगे जुल । देवदत्तया बारय् खँ व वंगु दिनय् तक्यंगु गोलमाल जूगुया बारय् नं खँल्हाबल्हाया मू खँ जुल । अन्तय् यशोधरादेवी वसपोल शाक्यमुनियात राजदरबारय् भोजन दानव्यूगु या बारय् उल्लेख यात ।

“तता, वसपोल शाक्यमुनियात भोजन दानव्यूगु गुबले ?”

“कपिलवस्तुई बिज्याना कन्हे खुन्हु हे का ।”

“दान ब्यूबले तता नं भाया ला ?”

यशोधरादेवीया मिखाय् ख्वबि जाया वःगु रूपां खन ।

“छाय् तता मभाया ला ?”

“जि दान व्यूगु थासय् मवना । जिं बिचाःयाना कि, जि प्रति अनुकम्पा दुसा वसपोलं जित स्वयेत बिहेज्याइ नि धकाः ।”

“अले ?”

“अले वसपोल भोजन भपाः बिज्याना सारिपुत्र व मौद्गल्यायन भन्तेपिं नापं ब्वना जि स्वयेत बिज्यात । उगुबखतय् मै जित ला सहयाना च्वनाच्चने हे मफुत । बैय् भ्वसुना वसपोलया तुति निप्पां घय्पुना ता ई तक हिकु हिकु ननं ख्वया ।”

“ततां वसपोलया तुति निप्पां थियालाले सा ?”

“खः मै, लिपा ला जित बिचाःवल, जिं यानागु ज्या पाय्छि मजू धकाः । अथेसां वसपोल खनेवं जित अथे छुं नं लुमंसे मवः मै । मै नं थुइ मखु जिगु मनया वेदना । आः व वेदना दक्वं मन्त । वसपोल खने धुंका जिके बिचाःवल कि मै, वसपोल प्रव्रजित जुया बिज्याःगु पाय्छि हे जू धकाः ।”

“अथे छाया ले ?”

“मै, वसपोलयात मखं ला ?”

“उखुन्ह कपिलवस्तुइ बिज्याःबले तापाकं निसें खना । अनं लिपा जिं मखं ।”

“अचम्मगु खँ मजू ला, छाया मै उपदेश न्यनेत मवना ला ?”

“मवना, आःतक जि उपदेश न्यनेत वने मफुनि ।”

“व ला तसकं बाँमलागु खँ जुल का । छाया, मैया माँ-
बाःपिं निम्हं निह्थं उपदेश न्यं भाः मखुला ? अले इपिं
नापं मैनं वयेज्यू नि मखु ला ? छाया मवयागु ?”

“ततां मस्यू, वंगु इलय् जि च्वंच्वनागु ताल । उकिं का
अथे न्यनागु ।”

“व छु ले ?”

“जिं नन्दयात तसकं ययेकाच्चना । जिपिं निम्ह मचाबले
निसें नापं हुकें जुयापिं खः । नन्द मचाबले च्वनाच्चंगु
जिमिगु छर्चेय् नि । उगु इलय् जिपिं निम्ह तःकेहेया
रूपय् । जिपिं निम्हसिया दथुइ तसकं माया दु । जिपिं
तःधिक जुइधुंका ला खःनि उगु मायाय् ह्यूपाः वःगु ।
अले जनपदकल्याणि प्रतियोगिताया कारणं नन्द लिसे खँ
खिं ल्हायेत नं, कमसे कम खना निह्लेत तकं मौका मदु ।
देवदत्त राक्षसथें जिमि पाखे जक मिखा ब्वयाच्चनी । व
मनुखं स्यूकि नन्द व जि मिलेजूपिं खः धकाः । उकिं
दुच्चःमालीपिं तया निह्थं दुच्चः मायेके बिल, जिपिं
निम्हसिगु सम्बन्ध प्रमाणितयाना जित प्रतियोगितां चीकेत ।
मखुसा नन्दयात राज्यं च्यूत यायेत (जुजु मजुइकेत) । व
मनुखं वंगु दिनय् व हे ज्याय् जक लिमलाका जुयाच्चंगु ।
उकिं जिपिं निम्हसियां होशतया जुयाच्चना । उकी बिचय्
जित दशा दु धकाः माँ-बाःपिं तसकं गयाका दीगु । जित
कं नं मकं व दशा छु धकाः । माँ नं धयादिल कि दशा
दूगुजुया शायद बानं जित प्रतियोगिताय् ब्वति कायेकि
मखु ला ? धकाः । ततां छक्वः बिचायानादिसँ सा, अले
जिगु मनय् छु कल्पना वल जुइ ? व हे कचवंया

कारणयांना जि गुबलें गुबलें ला द्यो तुइका तकं
न्ह्यःवयेके मखं । कल्पनाया सागरय् दुनाच्चनेगु जक का
जिगु ज्या । अले तता, उजागु इलय् छु उपदेश ?”

“व ला अथे हे खः । अले मै आः न्ह्यांला उपदेश
न्यंवने ।”

“खः, जिं नं बिचाःयाना च्वनागु अथे हे खः । ध्व
गृहमङ्गलया ज्या क्वचायेवं नन्द लिसे उपदेश न्यंवने
माली धकाः ।”

“सुनां थें धाल कि, मै उपदेश न्यं मवंगु वसपोल
शाक्यमुनिं रूपयात निन्दा याइगुलिं हँ, शरीरय् दुगु
स्वीनितां जाया च्वंगु फोहर द्वं, नवःगु हँ, ताकाल तक
दइ मखु, मदया वनीगु, अनित्य, दुःख, धकाः उपदेश
कना बिज्याइगु लिं धकाः ।”

रूपाया ख्वाः पानावल । वया तुगलय् मछ्हा पह दनावल
धयागु अःपुक हे थुइका काये फइगु कथं स्वरूप पानावःगु
जुयाच्चन । यशोधरादेवी नं व खँ मथूगु मखु । यशोधरादेवीया
मनय् दूगु संसार प्रति तःधंगु वैराग खः । न्हिथं उपदेश न्यं
वनीम्ह वया मनय् लौकिक सुख बारय् घृणापनं हा कयाच्चने
धुंकल । न्हापानं यशोधरादेवीयाके कामुक भाव धयागु उलि
क्वातु मजू । सिद्धार्थकुमार प्रति दूगु असीमित मतिना बाहेक
लुप्तजुया भुलेजुइगु धयागु गुबलें नं वयाके खने मदु । आः
अवस्था व स्वयानं अप्वः क्वातुइ धुंकल । मिसापिन्त प्रव्रज्या
यायेगु चलन उगु इलय् मदुनिगु जुया जक वयात आः तपोवनय्
जीवन हँवने मालाच्चंगु खः । उकिंयाना रूपाया मनय्
लुयावयाच्चंगु खँ वं बाँलाक थुइकूगु जुल ।

“मै तःसकं चीधि तिनि । उकिं छं संसारया बारय् आतक थुइ मखुनि । मैयात सुनानं थ्व संसारय् भीसं खनाच्चनागु वस्तुत धात्थैयागु मखु धकाः धाःसा, मै नं बिचाःयाइ कि, अथे धाःम्हेसित वै धकाः धाइ । अथे मखुला ?”

“तता अथे धयागु छु ?”

“मै, थथे का जिं धयागु । आः मैया मिखां खनीगु वस्तुत थ्व संसारय् दु, न्ह्यायपनं ताइगु सः दु, न्हासं नं ताइगु नवः बास वः धयागु दु, में सवाः थुइगु रस दु, शरीरं चाइगु स्पर्श दु । थुजागु दक्व भीगु चित्तं चाइगु जक खः । उजागु वस्तु संसारय् मदु । थ्व दक्व म्हगस थें धकाः धाःसा मै नं छु धकाः बिचाःयाइ ? व खँ धात्थें खः कि मखु धकाः ?”

“अथे धयागु छु तता ?”

“मैया चान्हय् म्हेना च्वं ला ?”

“च्वं, वंगु दिनय् जिं न्हिथं धयाथें म्हगस खनाच्चनीगु । नन्द व जि खँ ल्हानाच्चना धकाः, गुबलें नन्दया मुलय् जि फेतुना च्वना धकाः । छन्हु खना कि बगैचाय् जिपिं निम्हं नापंच्वना खँ ल्हानाच्चंच्वना धकाः । थथे म्हगस उखुन्हु उखुन्हु न्ह्याबलें धयाथें खनाच्चनीगु ।”

“थिक जू, जिं मैयाके न्ह्यसः छगू न्यने न्हिसा । मै नं थूथें लिसः ब्यु । नन्द व मै बगैचाय् खँ ल्हानाच्चंच्वना धकाः म्हगस खना धयागु मखु ला ?”

“खः”

“अथे खंम्ह नन्द सु ? वया मुलय् मै फेतुना च्वना धकाः
 मै नं खना धयागु मखु ला ? अले मैयात नन्दया म्ह
 ल्हातं थिया धयागु मखु ला ? व म्ह गुम्ह नन्दया ले ?
 जिं अथे न्यनागु धात्थेंयाम्ह नन्द ला उगु इलय् दरबारय्
 घनाच्चन । तर मै नन्द धयाम्हेसिया मुलय् फेतुल । मै नं
 छ हे तुं मखु उम्ह नन्दया मुलय् फेतूम्ह । मेम्ह हे मै
 जुल । छ मै नं खाताय् घनाच्चन । आः धासा, उम्ह
 नन्द व छ मै निम्ह सु धकाः ?”

“तता, व ला म्हगसे खंगु जक मखा ।”

“पाय्छि जू, म्हगसे खंगु खः । तर अथे म्हगसे खनीबले
 मैनं नन्द खन । नन्द जक मखु, बगैचाय् सिमा हः आदि
 नं खन । मेमेगु नं खन । म्हगसे हे खँ ल्हाःगु सः ताल ।
 वथेतुं म्हगसे बासवः नवः धकाः नं ताः । नयेगु वस्तुं
 स्वाद वः । नन्दया म्ह व छंगु म्ह थ्यूगु चाःथें ल्हातं
 थ्यूगु नं चाः । अथे दयावःगु गथे जुया ? उजागु अथे खं
 जक खंगु जूसा उगु इलय् ल्हातं स्पर्श गथे जुया जुल ?
 अथे म्हगसे खनीगु इलय् धात्थें मखु ह्येकथं धकाः
 मैयात बिचाः मवःजुइ मखु ला ?”

“खः तता, उगु इलय् खनीगु दक्वं धात्थें हे खः धकाः
 बिचाःवइगु ।”

“व हे ला खःनि जिं न्यनागु, उजागु म्हगसं गथे जुया
 दयेकूगु धकाः ।”

“उजागु मनं हे लुइका दयेका खनीगु का ।”

“पाय्छि जू । मैया लिसः पाय्छि जू । आः मैनं थुल कि

मनं छुछु चिन्तनायात अथवा दयेकल व ल्हातं चाः,
मिखां खं, म्हुतुइ स्वाद वः, न्हासं नैं ताः, बिपनाय् नं
जुइगु दक्कं मनं दयेका (निर्माण याना) याइ । निगूली छुं
नं मपाः खं ला ?”

“खः ।”

“अथे खःसा मैनं थुइका का, आः थ्व खने दूगु दक्कं मनं
दयेकूगु वस्तु बाहेक थ्व छगू हे धात्थैयागु मखु धकाः ।”

“मै, थ्व संसार धयागु हे म्हगस खः । भीसं म्हगस
धयागु निगू प्रकारं खनी । बहनी (घनीबले) खनीगु
म्हगस छगू प्रकार दुसा मेगु न्हिने (न्त्यलं चाःबले)
खनीगु म्हगस । भी न्ह्याबले घनाच्चनीगु । आः भीगु
खँ कथं बहनी खनीगु जक म्हगस धयाच्चना । मखु ।
बहनी न्ह्यःवयेका दनावया धयागु छगू न्ह्यलं मेगु
न्ह्यल्य् हिलिगु जक खः । गुगु इलय् नं भीपिं न्ह्यलं
मचाः”

“अथेसा तता, आः भी निम्ह खँ ल्हाना च्वंच्वनागु नं छु
म्हगसे ला ?”

“धात्थे खः । थ्व म्हगस (स्वप्न) खः । यशोधरा धयाम्ह
सुं छम्ह नं, रूपा धयाम्ह सुं छम्ह नं धात्थेम्ह म्हु । थ्व
भीपिं निम्ह माया जालया भ्रम जक खः । म्हगसं खंगु,
खंगु धकाः जक खः ।”

“तता, थथे न्यनेबले उई हे जुइका ।”

“उकिं ला जिं धयागु, अथे धाइम्ह मनूयात मैनं वें
अथवा उई धकाः बिचायाइ जुइ धयागु ।”

“जिं खँ छगू न्यने का, थ्व म्हगस खःसा म्हिगः खनाथेंतुं भीसं थौंनं खनाच्चना नि छाया ले ?”

“व खँ जिं थुइका बिइ, बहनीसिया म्हगस धयागु छगुं मेगु म्हगस पाः ख ला । व खनीगु मनय् मे पाखे ।”

“मे पाखे धयागु छु ?”

“मनय् निगू व्व (भाग) दु । क्वय्मन, च्वय्मन धकाः । भीसं बहनी खनीगु म्हगस क्वय् च्वंगु मनं खनीगु म्हगस खः । उगु बखतय् च्वय्मन छनाच्चनी । क्वय्मन न्ह्यलं चायेका च्वनी । उकिं उगु इलय् म्हगस क्वय्मनं खनी । न्हिनसिया म्हगस खनीगु च्वय्मनं खः । उगु खनीगु जन्म जुसां निसें मसी तल्ले छगू हे म्हगस खः । उकिं का म्हिग दूगु वस्तुत थौंनं खने दयाच्चंगु ।”

“अथेसा भीपिं न्ह्यलं चालि हे मखु ला ?”

“मैनं न्यंगु न्ह्यसः तसकं बाँलागु न्ह्यसः खः । व हे न्ह्यसःया कारणयाना भी वसपोल शाक्यमुनिं उखुन्हु जित, काय्यात, राज्य दक्वं तोता बिज्याना न्ह्यलंचालिगु तरिका मालेया निंतिं दुःखसिया क्वशिसयाना बिज्याःगु खः । आः वसपोल न्ह्यलं चाःम्ह खः । उपदेश यानाबिज्याइगु हे अथे न्ह्यलं चायेकेगु तरिका भीत नं स्यना बिइत खः । जिं उकिं का धयागु मै उपदेश न्यो मवनागु छाया धकाः ।”

यशोधरादेवी कंगु खँ रूपाया मनय् अपायसकं दुनेथ्यंक दुहाँ मवं धयागु खँ थःम्हं थुल । तर न्हापांगु पटकय् वयात कंगु थ्व उपदेश न्ह्याबलेसां छन्हु हानं लुमंसे वयेकि नि धकाः

यशोधरां विचाःयात । उकिं उगु खँ मे पाखे हीके मास्ते वःम्ह
 यशोधरादेवी उदयन शाक्यया बारय् व प्रमितादेवीया बारय्
 हालखबर न्यन । छुं ई तक थथे सुख दुःखया खँ ल्हाल्हां ई
 फुका च्चिं तःकेहें निम्ह आचारपूर्वक विदाकयाः थः थःगु लँ
 लिना बायावन ।

रूपा थःगु दरबारय् थ्यंगु इलय् यशोधरादेवी कंगु
 उपदेश दक्वं ल्वमने धुंकूगु जुयाच्चन । आः वया मनय् हानं
 नन्दया रूप लुया वयाच्चन । न्हूगु दरबारय् दुर्हावनेगु, अन
 आनन्दपूर्वक जीवन हनेगु, तिसा आदिं तियाच्चनेगु, अन्तपुरय्
 सेविकापिसं चाहुयेका थः बाँलाका जुइगु आदि अने तनेया खँ
 आः वया मनय् लुयावयाच्चंगु जुयाच्चन । छगू इलय् थःगु
 शरीरय् छ्वायपियेया निंतिं ई फुकीगु जूसा ल्यंगु ई मिसापासापिं
 नाप न्ह्याइपुका जुइगु व नन्द लिसे बगैचाय् चाःहिला ल्यंगु ई
 फुकीगु जुयाच्चन । दुःख धयागु छु धकाः मस्यूम्ह वया जीवन
 कपाय् थें हलुका । छु हे भ्यातु पह धयागु मथू । नन्दकुमार
 लिसे वया न्ह्याइपुके दइगु संचाइलय् जक खः । बौया
 राजकार्यस सुर्थनिसें लिमलाका जुइम्ह नन्दकुमारया फुसंत
 धयागु दइगु हे द्यः फःपुला वनेवं तिनि । रूपा लिसे
 न्ह्याइपुइकेया निंतिं नन्दकुमारया मनय् दूगु आशा तसकं
 क्वातुसेचं । विवाहं लिपा थःत लच्छि ति विदा दइगु खँ नं वं
 स्यू, उकिं आः थथें थःत दूगु फुसंत हे सन्तोष जुयाच्चन ।

नन्दकुमारयाके रूपा प्रति क्वातूगु स्नेह (स्वापू) दुसां
 उकिया भाव रूपाया न्ह्योने पिमज्वयेकेत वं तसकं होशयाना
 जुल । उकिया कारणं रूपां थःत क्वह्यंगु मिखां स्वइ धयागु
 ग्याचिकु पह नन्दयाके मदुगु मखु । संसारया बारय् व

समाजया बारय् रूपायाके ज्ञान तसकं दुर्वल धयागु नन्दकुमारं
 थूगु छु दिं न्ह्यवः तिनि । वया छ्चैया जीवन नं उजागु
 अनुभव मदुगु जीवन खः । उदयन शाक्यया शन्तानया रूप्य
 रूपा छ्मह जक जूगुया कारणं याना मात्रा स्वयां अप्वः
 मायायाना तःमह मचा जुयाच्चन । थःगु असमान रूप
 छ्चाय्पियेया नितिं जक छ्चैय् बितेयाःगु ई तकं निरर्थक ई जूगु
 खँ वयात मतलब मदु । आः जुयाच्चंगु नं छुं सार मदुगु
 कल्पना खः । थ्व खँ थूमह नन्दं वया बुद्धि तिक्षण यानाबिइत
 होता चूलाइगु हरेक अवस्थायात प्रयोजनय् हयेमाली धयागु
 बिचाः वयेकःया ।

नन्दकुमार आः थर्थे हे थः नापलायेत वइ जुइ धकाः
 रूपां लै स्वया च्वंचन । तुयुगु श्रीखण्डं बुलातःगु ख्वाः स्वयेगु
 न्हायेकथें प्वाला प्वालां थिनाच्चंगु नापसं च्विं वया
 मिसापासापिसं खंगु जुयाच्चन । न्हापा दूगु अविवेक गति चित्तं
 चिला वंगुया कारणं याना वंगु छुं दिंया दुने रूपाया शारीरिक
 लावन्य भन् भन् बाँलाना वल । ई गुलि जुयाच्चन धकाः
 सीकेत लःया घडी (न्हापा ई स्वयेत प्रयोग याइगु) स्वयेया
 नितिं थः सेविकापिन्त भिक्व नीक्व ति धयाथे स्वके छ्वःमह
 रूपा आः धासा मिं पूमर्थे तसकं आछु आछु कनाच्चन ।

छुं ई लिपा नन्द थ्यंकःवल । कुमार वःगु खिं सेविकापिं
 निम्हसित खँ ल्हायेत मौका बियेत छ्खे लिना वन । नन्द रूपाया
 न्ह्योने मध्यवं भति तापाक दना रूपाया ख्वाः छ्क्वःनि स्वया
 च्वंचन ।

“छ्चाय् नन्द त्वाल्लां स्वया च्वनागु ?”

नन्दं छ्चं जक संकल ।

“छ्वाय् स्वयाच्चनागु ?”

“अथे ।”

“लिक्क वा सा ।”

“छ्वाय् ?”

“म्हां । जि ला तं चाल ।”

“नु भी बगैचाय् वने ।” थथे धाःम्ह नन्द खः ।

“जि वने मखु । जि तं पिहाँ वयाच्चन ।”

“अथेसा काः जिला लिहाँ वनेत्यल ।” धाधां नन्द वनेतथे याना फःहिल ।

“आसे, आसे, जि वल बगैचाय् वनेत ।”

निम्हं बगैचाय् वनेत अनं पिहाँ वन ।

“छ्वाय् नन्द त्वाल्लं स्व जक स्वयाच्चनागु ?”

“अथे”

“मखु । अथे खइ मखु । कं ।”

“कने मखु । कनकि छ भाःबढे जुइ ।”

“अथे सा कने हे मखु ला ?”

“मखु । कने हे मखु ।”

रूपाया ख्वाः ख्यूया वल ।

“उलि ख्यूयं ख्वाः पाउँका हयेमाः ला । नु, बगैचाय् ध्यनेवं जिं कने का ।”

बगौचाय् थ्यंपिं निम्हं म्हिगः फेतूगु सिंया फलचाया दुने हे फेतुल ।

“आः कंसा, छ्वाय् अथे स्वयाच्चनागु ?”

नन्द हरररं न्हिल ।

“ज्यू का, कने हे मखू ?

“कनेगु हे छुं म्दु सा । जिं स्वयाच्चनागु रूपाया बाँलागु ... । रूपा आःला न्हिया न्हिथं बाँलाना वल नि । उकिं का जिं स्वयाच्चनागु ।”

“कन कि भाः बढे जुइ धयागु व हे ला ?”

“खः । उजागु कन कि मिस्त फुइंक च्वनी ।”

“जि फुइंक च्वं ला ?”

“मच्चं ले ? रूपा तसकं फुइंक च्वं ।”

रूपां तुतिया पतिनं बैय् म्हुइगु शुरुयात ।

“का स्व का आः धाःसा शुरुयात का राजकार्य ज्या । बै म्हुया ।”

“म्हां जि ला, जि तँ चालका । नन्दयात थौं छु जुल थें ।”

“जित छुं नं मजू । रूपायात हे छुं जुल जुइ । आमथे बैय् म्हुइत ।”

“नन्दं खँ ल्हाःगु तरिका पाय्छि मजू ।”

“जिगु खँ ला न्ह्याबलें अथे हेतुं खः । जिं ला मनय् वःथें सुमचुकूसे कनेगु खः । व हे ला मज्यूगु ?”

“जि फुइंक च्वं धयागु धात्थे हे खः ला ?”

“खः । सत्य नं खः । जिं धयागु मनं वथे धयागु खः । थिक जू रूपा फुइंक मच्चना ला ?”

“जिके छु घमण्ड (फुइं) दु ?”

“घमण्ड मदुसा रूपां अपायूसकं क्वसिसयाना बाँलाका जुयागु ले ?”

“अथेसा छु, बाँलाका जुइ मते धयागु ला ?”

“बाँलाका जुइ मते धकाः नं धयागु मदु । तर अपायूसकं अति सनासजुइ माःगु मदु । रूप बाँलाइगु धयागु रंग इला, श्रीखण्डं बुला नं मखु । जन्मजातं हे रूपा बाँला । उजाम्ह छाया हानं अप्वः बाँलाकेत अनेतने सं जुयागु ? जिं उकिंका धयागु ।”

“सुनां धाल जि अथे सं जुल धकाः ?”

“न्हयाथे धाःसां जिं स्यू नि, रूपां बाँलाकेत घण्टौ ई फुका च्वनी ।”

“का सा, जिं उजागु थनिं लिपा कमयाये का, नन्दयात मयो ला जि अप्वः बाँलाइगु ?”

“जिं धायेत सनागु म्वामदुथे अप्वः सं जुइ मते धयागु का । रूपाया स्वभाविकं बाँलागु हे गाः । आः रूपा जिम्ह खः । जिं स्यू रूपा बाँला धकाः । उकिं जित क्यनेत ह्येकथं बाँलाकेत दुःखसिया जुइ माःगु मदु । व हे का जिं धयागु ।”

“दय् दय्, व खँ जिं स्वीकार याये । छाया ले थौ वये

लिबाःगु ?”

“राजकार्यं, रूपा, राजकार्यं । ध्व राजकार्यं धयागु ला जित स्वये हे मयः कथं खायू ताः । मनू धइम्हेसित विवेक धयागु दये माः । व मदयेकं छुं नं यानानये फइ मखु । तर जुजु धयाम्ह मनूयात अथे तकं मदु मखा ।”

“अथे जूसां जुजु धयागु पद गुलि उच्च ?”

“थुजागु बिचाःधारा बकबास खः । जिं स्यू देया मनूतयेके थुजागु बिचाःधारा दु धकाः । तर भोगयाम्ह मनुखं जक थुइ उकिया स्वभाव ।”

“अथेसा छम्ह छम्ह जुजुं हानं मे मेगु देश त्याकेत युद्ध याइगु ले ?”

“उकियात हे ला खःनि वसपोल शाक्यमुनिं धयाः बिज्याइगु तण्हा अथवा तृष्णा धकाः ।” तृष्णायात गुबले नं गात धयागु दइ मखु । मसीतल्ले मुंकावं च्वनी । अन्तिमय् दक्वं त्वता सिना वनी । छु उकिया अर्थ ?”

“जिं स्वयेबले नन्दया बिचाः यक्व हे पातर्थे च्वं । म्हिगः कंगु खँया बारय् जि घनाबले बिचाः याना । नन्द उपदेश न्यना भिक्षु जुइगु बिचाः दु ला कि छु ? धकाः नं जित कल्पना वइगु ।”

“जिं रूपायात सत्यगु खँ कने ला ?”

“कं ।”

“रूपा जक मदुसा जि अथे हे जुल जुइ । जित चिनातःगु बन्धन ला रूपा हे खः ।”

“नन्दया न्ह्याइपुयेगु, लयेतायेगु इच्छा म्दु ला ?”

“रूपालिसे ला न्ह्याक्व धासां न्ह्याइपुइका च्वने फु ।
मदुसा जित माः धयागु म्दु ।”

“उपदेश न्यंवंगु जूसा शायद जिंनं अथे जुइ दइ म्खु ला ?”

“जित ला विश्वास म्दु ।”

“अथे छाया ले ?”

“जिं अथे धयागु रूपाया चरित्र अनुसारं रूपायाके तृष्णा
अप्वः दु ।”

“म्दु । नन्द, जित बस्तु प्रति, मेमेगु चीज प्रति तृष्णा
म्दु । जित ला तसकं न्ह्याइपुक म्हिता जक च्वंच्वने
मास्ते वः ।”

“रूपां न्हापां उपदेश न्यनीगु धयागु गृहमङ्गल दिं खुन्हु
का खला ?”

“हरे जिं मस्यू, जि ला उगु दिनय् उपदेश न्यनेत वये
मंमदु ।”

“छाया ?”

“जि म्हा । जिं लिपा छुन्हुया दिनय् उपदेश न्यने का ।
उखुन्हुया दिनय् ला जित उपदेश न्यनेत वा धकाः
सतेमते ।”

“गजबगु खँ मल्हा ला रूपां । थःपिनिगु मङ्गल दिनय्
उपदेश भति न्यना, वसपोलया पाखें आशिर्वाद कयाः
मङ्गल द्दली थाहाँवने माःगु म्खु ला ?”

“अथेसां जि ला ग्याथें च्वं नन्द ।”

वसपोल शाक्यमुनियात उखुन्हुया दिनय् बिज्याकीगुया बारय् रूपायाके ग्या-चिकु पह दु । तर उकियाः कारण छु धयागु खै रूपां हे मस्यू ।

छम्ह मनूया क्वय्मनय् दिव्यचक्षुथें छगू किसिमया शक्ति दयाच्चनी । थःत भविष्यय् सामनायाये मालीगु छुंछुं अवस्थाया बारय् छुंनं छुं शंकेत उगु दिव्यमिखां होशबिइ । उगु च्वय्या मनय् किचःया रूपय् थाहाँवइ । न्ह्यलय् ज्या सनीगु मनूया क्वय्मनं खः । उकिं वयात म्हगसं भविष्यय् जुइगु छुंनं छुं विपाक क्यनीगु क्वय्मनया स्वभाव खः ।

रूपा तापाक्क स्वया कल्पनाय् दुन ।

“रूपा, आम छु कल्पना यानागु ?”

“छुंनं मखु, अथें कल्पना यानागु का ।”

“अथें खइ मखु । छुंनं छुं गम्भीरगु छं कल्पना यात ।”

“छुंनं छु छगू घटना लिपा जुइथें जिगु मनय् खुल्ल मिनाच्चन । उकिंका जिं कल्पना यानागु ।”

“जुइ माःगु जुहे जुइ । उकियात पने फइ मखु । उजागु खैय् छाया कल्पना यानाच्चने माःगु ?”

रूपा हानं कल्पनाय् दुनी ।

“रूपां मनयात धैर्य तयेमफु । उकिं का जिं धयागु, रूपाया बुद्धि छिपे जूगु मगानि धकाः ।”

“मखु नन्द, जि गबलें गबलें (छगू ईलय्) उई थें जुइयो ।”

“छ जुयाच्चंगु ला मतिनाया उई का । व हे ला खःनि
 म्हिगः जिं छन्त कनागु, न्ह्यागुं सीमानां पुलावने मजू
 धकाः । मतिना धयागु नं माक्वस्वयां अप्वः जूम्ह
 मनूयात वें अथवा उई धकाः धाइ । जि रूपा यः ।
 रूपाया नितिं जिं यक्व दँ निसें कोशिस गुलियाना धयागु
 ला आः रूपां स्युनि । अथेसां जिं रूपायात भरोसा
 बियाच्चना रूपायाके भरोसा बिइगु क्षमता मदु । व हे
 का उकीया रहस्य ।”

“मखु नन्द, जित जुयाच्चंगु मतिना उई धकाः धाये फइ
 मखु । जिं थुइके मफू धयागु मेगु हे का ।”

रूपा गम्भीर कल्पनाया सागरय् दुन ।

“म्हिगः जि यशोधरा तता नाप लायेत वना । ततां ला
 जित ताःहाकयेक बाँलाःगु उपदेश बियाहल नि ।”

“छु उपदेश ले ?”

“ततां धाल कि थ्व संसार धयागु म्हगस बाहेक धात्थें
 मखु धकाः ।”

“व ला धात्थें खः नि ।”

“उकी छु सत्यता दु ले ? जिगु बिचाःय् ला तता उई
 जुल थें च्वं ।”

“तता उई जूगु मखु, रूपा का ।”

रूपाया मन स्यन । ख्वाः ह्याउँया वल । तुतिया पतिं नं
 बैं म्हुइगु शुर यात ।

“का स्व का जिं उलि धयागु खँय् रूपाया मन स्यन

खला ? का स्व... बैं म्हईं शुरु याःगु ।”

“छ्वाय् धाये मालले नन्दं जित उईं धकाः ।”

“रूपा, वसपोल शाक्यमुनिं धयाःबिज्याइ कि संसारय् मनुत वैं धकाः । द हे मदूगुली तृष्णाय् भुलेजुया थःम्ह थःत नास जुइगु ज्या याइ धकाः । अले रूपायात जक अलगतया अथे धयाबिज्याःगु मखुत मखुला ।”

“जिं मस्यू । थ्व उपदेशं यानाला खःनि दक्वं जुयाच्चंगु । वसपोल शाक्यमुनि कपिलवस्तुइ बिज्याये न्ह्यवः सुयाके नं थुजागु विकार बिचाः दूगु मखु । आः थ्व उपदेश धयागु न्यनेगु शुरुजुइ धुंका सकलें वैं जुल थें च्वं जिं स्वयेबले ।”

“रूपां स्यूला, छम्ह वैनं वैं धकाः थुइ मखु धयागु खँ ?”

“जिं मस्यू ।”

“अथेसा जिं कने का । वैया कल्पनाय् वं जक बाँलाक थू । मेपिं सकलें वैं धकाः वं बिचाःयाइ । वैनं बिल्लोर धयागु ल्वहँ छग्वः कयाः माणिक धकाः धाल धाःसा मेपिं न्हिली । वैया तँ पिहाँवइ । उक्रियाः कारण छु ? वं थें मेपिसं मस्यू धकाः वं बिचाःयाइ । सुं छम्हसिनं वैनं धाःगु खँ थिकजू धाःसा व उम्ह मनु लिसे जक मिले जुइ । छ्वाय् ? वैनं बिचाःयाइ कि वया थें बिचाःयायेगु क्षमता उम्ह मनूयाके जक दु धकाः । वथें हे ला खःनि संसारय् च्वंपिं मनुत । सकलें वैं ।”

“अथेसा नन्दया बिचाःय् थ्व संसारय् दूगु दक्वं मखु धयागु ला ?”

“खः । थ्व दक्वं भीसं कल्पनाः यानार्थे । कल्पनां हे ला खःनि दक्वं दयावःगु ।”

“हरे..., का..., आम खँ दिका मेगु खँ ल्हाये नु ।”

“रूपां हे शुरु याःसा का मेगु खँ ।”

“अयसा भी खँ ल्हायेनु, भी मचाबलेसिगु खँया बारय् ।

“व ला बासि जुइ धुंक् खँ नं । उजागु बारय् खँ ल्हानाःच्चनाया ज्या छु ?”

रूपा भति कल्पनाय् दुन । नन्द निशब्दं च्वंच्वन ।

“एसा भी देवदत्तं सं जूगु ज्याया बारय् खँ ल्हायेनु ।”

“छि, छि, उजाम्ह मभिंम्ह मनूया बारय् खँ ल्हाःम्ह मनू नापं मभिनां वनी ।”

“अथेसा भी गृहमङ्गलया बारय् खँ ल्हायेका ।”

उकिया बारय् छु खँ ल्हायेगु ? व ला लीपातिनि जुइगु खँ नि, मखु ला ?”

नन्दया ख्वालय् मुसुक्क न्ह्यू ख्वाः वइ ।

“नन्द, छाया् न्हिलागु ?”

“मखु अर्थे ।”

“नन्दं जित हायेका न्ह्यूगु जुइका, मखुला ?”

“अथे छाया् धयागु ?”

“खँ ल्हायेगु च्वः मालेगु जिम्मा जित बिया आः थःतुं न्हिलाच्चन ।”

“रूपा, मनु निम्ह नापलाना खँ ल्हायेगु जूसा, थुजागु खँ ल्हायेमा: कि, ज्या खेले दूगु जुइमा: । अथे खँ ल्हायेबले उपिं निम्हसिनं मस्यूगु खँ सीके दइ । अथे मखुसे, मिस्त मो:ल्हू वनीथाय्, ल: का:वनीथाय् छम्हं छम्हसिगु म्वा: मदूगु उगुं थुगुं खँ ल्हाइथे न्ह्यपु दुपिं मनूतयेसं नं खँ ल्हा: जूसा इपिं मनूत व उजा:पिं मिस्त उथे उथे हे जुल नि । जिं व खँ रूपां थुइका कायेकेया निंतिं खँ ल्हायेगु च्व: मालेत जिम्मा बियागु ख: । जिं स्वयेबले रूपां च्व: माले मफु, खला । उकिं का जि न्हिले मा:स्ते व:गु । मेता कारणं मखु ।”

“ख:, अथेसा जिनं छम्ह गामा:नी मिसा मखा ।”

“जिं रूपायात गामा:नी मिसा धका: धयागु मखु । भी न्ह्याइपुक खँ ल्हायेबले भी निम्हेसित नं ज्याखेले दइगु खँ ल्हायेमा: धयागु का । अथे मजुसे भी निम्हसिया प्रेम बारय्, छ मदुसा जि सिनावने धका:, जि मदुसा छ सिना वनी धका:, थुजागु ज्याखेले मदूगु खँ ल्हायेगु धयागु रूपां बिचा:याना स्वया ला, रूपा व जिथे जा:पिन्त ल्व:ला । उकिंका जिं धयागु ।”

“नन्द, धात्थे जिगु मनय् व:गु छगू खँ धाये ला ?”

“धा ।”

“जिं नन्द लिसे खँ ल्हाणागु मिहग: व थौं जक ख: । थ्व निन्ह्या दुने जिं थू कथं नन्द गुलि खँ स: (उन्नति) । जिं थ्वयां न्ह्यव: उलि बिचा: मयाना कि नन्द थुलि ज्ञान बुद्धि दुम्ह मनु जुइ धका: । आ: जि खना, स्वयं जि हे मछाला

वः । जिं धात्थें धयागु खः ।”

“रूपा, वसपोल शाक्यमुनि कपिलवस्तुइ बिज्याये न्ह्यवः
रूपां जि बुद्धि दुम्ह मनु खः धकाः बिचाःयागु खइ मखु ।
वसपोल बिज्याये धुंका जि मेम्ह मनु जुल । जिगु बुद्धि
छिपे (विकाश) जूगु अवश्यं खः । जिं थ्व उत्साह
यानाजुयागु रूपायात नं उगु बुद्धि दयेकाः बियेत । थुगु
कथं भी न्ह्याइपुकेगु ज्या यायेमाः ।”

“जिं नन्दया बारय् थनिं न्हापा बिचाःयाना कि नन्द
तसकं न्ह्याइपुका जुइमाःम्ह मनु धकाः । मिस्त लिसे
आश्रययाये यःम्ह, ख्यायाना न्ह्याबलें न्हिला जुइगु
बानिदुम्ह मनु धकाः ।”

“धात्थें खः, जि उजाम्ह मनु हे खः । रूपां सिहे स्युनि
उखुन्हु वा पीगु मङ्गलोत्सव खुन्हु । उखुन्हु उखुन्हु जिं
उगु कथं हे ला खःनि जीवन हनागु । तर लिपा पात,
(आः जि अथे मजुया) ।”

“अथे पाःगु जि लिसे नं ला ?”

“जिं म्हिगः धयाः नि, जित तःक्यंकातःगु बन्धन रूपा
धकाः ।”

“धाःगु खः ।”

“अथेसा बाकिगु खँ छं बिचाः या ।”

- * - * - * -

किंनिगू द्या

नन्दकुमार व रूपाया विवाह दिं न्ह्योने थ्यन । उगु दिनय्
 स्वंगू मङ्गल दु । न्हूगु दरबारय् प्रवेश, राज्याभिषेक व विवाह
 धयागु थुपिं मङ्गल स्वंगूलिं छन्हु हे यायेया निंतिं मिलेयाना तःगु
 जुयाच्चन । उखुन्ह्या दिनय् वसपोल शाक्यमुनि सहित न्यासः
 भिक्षुमहासंघपित भोजनया निंतिं नं निमन्त्रणा यानातःगु जुयाच्चन ।
 पाय्छि ई जुयेवं वसपोल प्रमुख भिक्षुमहासंघपिं बिज्याकल ।
 महाराजा सहित शाक्यकुमारपिसं भोजन दानबिया उपस्थानयात ।
 अनुमोदन उपदेश यानाःबिज्याना वसपोल शाक्यमुनि आसनं
 दनाबिज्याये न्ह्यवः ल्हातय्च्वंगु पात्र नन्दकुमारयात बियाबिज्यात ।
 कुमारं नं उगु पात्र गौरवपूर्वक निपा ल्हातिं काल । वसपोल
 शाक्यमुनि आसनं दना विहारय् बिज्यायेत पिर्हाबिज्यात ।
 नन्दकुमार नं पात्र ल्हातं ज्वना ल्यूल्यू वन । दरबारं कुहाँ
 बिज्याना कुने थ्यनेवं पात्र कयाबिज्याइ धकाः नन्दकुमारं
 बिचाःयाःगु जुइफु । तर अन पात्र कयाः बिमज्या । राजदरबारं
 बगैचाय् थ्यनेवं कयाः बिज्याइगु जुइ धकाः नन्दकुमारं बिचाःयात ।
 तर वसपोल शाक्यमुनिं नन्दकुमार पाखे तकं स्वया बिमज्यासे
 बगैचां पुला पिर्हाबिज्यात । कुमार नं छुं धाये मफया ल्यूल्यू वन ।
 शाक्यकुमारीपिं रूपाकुमारीया थाय् वना नन्दकुमार शाक्यमुनि
 ल्यूल्यू पात्र ज्वना वन धकाः सूचना बिल । थ्व खँ न्यनेवं रूपा
 मङ्गल द्रली च्वनेया निंतिं तिसां तियेत समां यानाच्चंगु जुयाच्चन ।
 बछिति जक समायाये सिधयेका सँ अर्थेतु फंफं बाकि दनिम्ह रूपा
 तुरन्त भयालं क्वसः वन । भाग्यं धयाथे नन्दकुमार वनाच्चंगु नं व

हे भयाः क्वं जुयाच्चन ।

“नन्द, याकनं लिहाँ वा ।”

थः यःम्हेसिया मधुरगु सः वं म्हसीकल । वसपोल शाक्यमुनि थः लिक्कसं दुगु जुया लिसःबिइ मफुम्ह नन्दं छ्चंनं जक लिसः बिया सरासर वन ।

नन्दकुमार तुरन्त लिहाँवइ धकाः सकसियां बिचाः यानाच्चंगु खँ सीदुगु जुयाच्चन । उकीया बारय् सुयां मनय् शंका मवं । तर रूपां मन खुल्लमिंका तःधंगु शंका यानाच्चन । अथे हे मन भाराभारा मिंकाच्चन । न्हाचः तकं लय्लय्ताया च्वंच्चंम्ह आः धाःसा रूपाया ख्वाः सुखूचिना वंगु जुल । म्हुतुसि फिरिफिरिं खात । शाक्यमुनिया नाँ न्यने मात्रं वया क्वय्मनय् सुपिलाच्चंगु ग्याः पहः उगु इलय् च्वय्मनय् थाहाँ वल । तिसां तिइगु तकं वास्ता मयाम्ह रूपा आः ई बितेयाना च्वंगु हे खाताय् ग्वारा ग्वारा जक तुला ।

भोजनदानया ज्याखँत क्वचाःगुलिं नन्दकुमारया ब्याहाया मू ज्याया रूपय् ग्वसा ग्वयातःगु मङ्गल भोय् राजदरबारया मुख्यगु बैठकय् तुयूगु कापः लाया मिलेयाना तःगु बँय् पाहुँनापिन्त थिक्क यानातःगु जुयाच्चन । दक्व थिक्कयाये सिधयेवं सुद्धोदन जुजुं मङ्गल भोय्या निंतिं फेतुयेत निमन्त्रणा याःगु जुयाच्चन ।

“नन्द लिहाँ मवतल्ले पियाच्चने माली ला ?”

थथे न्यंम्ह महानाम शाक्य ख ।

“म्वाः, व वइनि । उबले तकं फेतुनाच्चंपित संग्रह यायेनु ।”

थ्व सुद्धोदनं उकीयात ब्यूगु लिसः खः ।

अथे हे सकसिनं नं नयेगु शुरुयात । मङ्गल भोयया निंतिं
रूपाकुमारी मथ्यं धयागु खंम्ह प्रमितादेवी वयात ब्वना हयेत
वन । तःसकं दुःखताया कल्पनाय् दुनाच्चंम्ह थः म्थ्याय् खंम्ह
देवी वयात सःतल ।

“रूपा, वा वने त्यल । सकसियां मै मवः तल्ले लँ
स्वयाच्चनी । भोय् नयेत ।”

“माँ, म्हां जि, नन्द वल कि तिति जि वे ।”

“आः ला लिहाँ वयाच्चन जुइ । मै वा ।”

“म्हां ... माँपिनि नयाच्चं ।”

“छ्वाय् मै, अथे धयागु ? थ्व ज्याखंत नं क्वचायेके माल
नि । मेगु गुलि यायेमाःगु ज्याखंत दनि ?”

“जिं मस्यू, माँपिं वनाच्चं । जि ला ग्यात । जिगु नुगः चु
थुरु थुरुं खाः, तुति नं फिरि फिरिं खाः ।”

“मै मफु ला कि छु ? बैद्य सःतके छ्वये ला ?”

“वासः नये माःगु रोग मखु । जित नयेनं मयः । पित्याः
नं मजू । नन्द वल कि जि वये ।”

“छु खैय् ग्याःगु ले ?”

“व जिं मस्यू ।”

“गजपगु खँ मजू ला आम मै, थःम्हं हे मस्यूगु ग्याः
धयागु छु व ?”

रूपा खँ मल्हासे थःगु ख्वाः फोंगाय् लाका भ्वःसुना सुकु सुकुं ख्वयाहल । प्रमितादेवीं छुं खँ मल्हासे सुंक पिहाँवन । सुद्धोदन जुजुयाथाय् वंम्ह देवीं जुजुया न्हायपनय् खुसुखुसुं खँ कन ।

“म्ह्याय् ख्वयाच्चन । ग्याः है । सुं द्योगु जकं द्रष दु ला ? अमनुष्य द्रष ला ? मस्यू । बैद्य सःतके छ्वये ला ?”

“अथे ला छुं खइमखु । दान पुन्ययाना सिजक सिधल अथे गथे जुया जुइ ? मनय् अथे ग्याःगु जुइका ।”

थ्व खँ उदयन शाक्यं नं सिल । व छम्ह बुद्धिवानम्ह ब्यक्ति खः । छुं बिचाः मनय् वायेका निःशब्द जुयाच्चन ।

छुं ई लिपा उदयन शाक्य फेतुनाच्चंगु आसनं दन । वं नन्दकुमार आतकं लिहाँ मवनीगु सीका छम्ह सेवकयात सःता विहारय् वना नन्दकुमारयात याकनं ब्वना हिं धकाः उजं बिल । थुगु इलय् तर्कं मङ्गल भोय् नं क्वचाय् धुंकूगु जुयाच्चन ।

नन्दकुमार माःवंम्ह सेवक नं छुं ई बिस्तार जूगु वाःचाम्ह उदयन शाक्यया मनय् क्वातुक्क दिना च्वंगु छगू नीर्णय बारय् वाःचायेकल । तर व खँ मेपिन्त मकनेगुली होशयाना जुल । सेवक लिहाँ मवतल्ले मौन जुयाच्चनेगु हे बुद्धिमानी धयागु खँ वया बिचाः खः ।

छुं ई लिपा फुंफुं मिंका ब्वाय् वःम्ह सेवकं उदयन शाक्यया न्हायेपनय् फुसुफुसुं छुं खँ कन । वसपोलया ख्वाल्य लयता पहः खने दत । सेवकयात छुं धयाः वसपोल तप्यंक वंगु हे सुद्धोदन जुजुयाथाय् जुयाच्चन । थ्व दृष्य स्वयाच्चपिसं इपिं निम्हसिया दथुई छुं गम्भीरगु खँय् खँल्हाबल्हा याःगु जुइ धकाः

बिचाःयात ।

उगु खँल्हाबल्हां लिपा मूमू शाक्यकुमारपिं सःतूम्ह जुजुं छुं छग्गू बाधाया कारणंयाना थौं उत्सव जुइ मखुत धकाः व, थुकीया कारण सकसिनंनं सीके दइतिनि धयागु नं थःम्ह बिचाः यानाच्चना धयागु खँ प्रकाशयायां जनसमूहपितनं थ्व खँ तुरन्त थुइका बियेया नितिं हुकुम बिल । अनं लिपा सकसिया मनय् तःधंगु शंकाजुल । थाय् थासय् थ्वःचा थ्वःचामुना खँ ल्हानाच्चंपिं खनेदत ।

उत्सव छुं दिंया नितिं लिच्छात धयागु न्यपिं जनसमूहपिं नं पिहाँवन । राजदरबारय् मुनाच्चंपिं मनूत बुलुहुं बुलुहुं चिलाःवंगु खनेदत । गुलिं विहार पाखे स्वया वनेत थिक यात । तर निश्चित ईलय् बाहेक बेइलय् सुं वने मज्यू धकाः धयातःगु कारणंयाना अन सुनं वने माने मजू ।

सकलें शुन्य जुल । प्रमितादेवी उदयन शाक्य लिसे खँल्हाबल्हा यानाच्चन । छुं ई तक खँल्हाबल्हा यानाच्चंपिं इपिं निम्ह जुजुया आरमकाइगु कोथाय् वयेगु मनसाय जुयाच्चंगु खँ सूचित यानाछ्वत । अनुमति दयेवं इपिं निम्हं कोथाय् दुहाँवन । जुजु गम्भीरगु कल्पनाय् दुनाच्चंगु खंगु जुयाच्चन ।

“दाईया मन ल्वाकःबुकः जुया ला कल्पना यानाच्चनागु ?”

थथे न्यंम्ह उदयन शाक्य खः ।

“मखु, मखु । जिगु मन आः ल्वाकःबुकः जुइगु मन मखुत । वसपोल शाक्यमुनिया उपदेश दकले न्हापां न्यनागु दिंखुन्हु जिगु मन ट्यूगु जि हे आश्चर्य । थ्व संसार मे पाखे फाता पूसां जिगु मन हिली मखु ।”

“वसपोल शाक्यमुनिं यानाबिज्याःगु थ्व ज्याखेंय् छंगु छु
बिचाः दु ?”

“जिं स्वयेबले तसकं पाय्छि जू । वसपोलं छुं अन्तराय
खना बिज्यात जुइ । नन्दयात थुगु इलय् बचे मयासा
हानं बचेयाये लाइ मखु धकाः सीका बिज्यात जुइ । थ्व
हे जुइका अथे याना बिज्याःगुया कारण ।”

उदयन शाक्य व प्रमितादेवी सुंक च्वंच्वन । सुद्धोदन जुजुं
हानं खँ छुना हल ।

“किजां बिचाः यानाच्चन जुइ थ्व राज्यया बारय् । जित
ला उकियाः बारय् छुं नं आशा मदु । जिं उखुन्हु
देवदत्तयात नं थथे हे धयाः । थौं जूसां सुनां नं स्वइच्छां
थ्व कचवं राजकार्य फलानाम्हेसित ब्यु धकाः धाःवल
धाःसा, वस्वयां सन्तोष मेगु जित ला छुं मदु । आः
संसारया बारय् जिं बाँलाक थुल किजा, थ्व दक्वं
ह्येकथंगु म्हगस जक खः । मायाजाल जक खः ।
मृगतृष्णाय् भुले जुइपिं चलातथे भीपिं नं लौकिक सुख
याउँसेच्चं धकाः यःयःथे सनाजुइ । हानं छुन्हु निन्हु लिपा
थ्व दक्वं तोता भीपिं गन वनी धकाः भीसं मस्यू । थ्व
ख्याःज्या न्हिथं यानाच्चने फइ मखु । थुकीया अन्त खंके
फयेकेत भीसं उत्साह यायेमाः । जित भःचा दुःखता हँ
मिसामचा लापरवाही जुइ धकाः जक । व नं बाछि तक
जुइ का । अले लिपा वं नं थ्व खँ थुइका काइ ।”

“आम धयागु छु रूपाया बारय् ला ?”

“खः ।”

“उकीया बारय् दाईनं मन सुख मदयेका दीम्वा । जिं

बिचाः यायेका । स्वयादिसँ सा दाई, रूपायात व्याहायाये
फइ मखु धकाः शास्त्रं धाःगु खँ गुलि पाय्छि जूवःगु ।”

“खः, व इमिगु कर्म । व फ्वायेत दुःख स्यू जुइमाःगु महु ।
भीपिं नं व खँ जुइमाःगु जुइ बरु इलय् बेलय् यायेमाःगु
भीगु कर्तव्य जक पूर्वका सुंक च्वंचने माःगु ।”

“व अथे हे खः । जि देवी लिसे खँ ल्हानाच्चना कि
वसपोल शाक्यमुनि लिहाँ बिज्याये धुंका छक्वः दाईया
यक्व वर्ष तक मन सुखमदयेका दिल । आः हानं नन्दया
कारणं जुइगु मन अशान्तिं याना हानं म्हं मफयेकी
धकाः जिपिं तसकं ग्यानाच्चनागु । उकिं का जिपिं खँ
छगू ल्हाये धकाः बिचाःयाना वयागु । मेगु छुं खँ महु ।”

“किजां उकिया बारय् छुं धन्दा कायेम्वा । जि याकःचा
बिचाः यानाच्चना कि किजा व केँहे नं छु धाइथे धकाः ।
व सुप्रबुद्ध आःतकं जि लिसे तँ म्वयाच्चन कि
यशोधरायात बिधुवा यानाबिल धकाः । किजा ला अथे
मूर्खम्ह मखु धयागु खँ जिं स्यू । अथे जूसां छिपिं
निम्हेसियां मन भ्यातुका च्वनजुइ धकाः जि याकःचिया
बिचाः वयाच्चंगु ।”

“वसपोल शाक्यमुनि प्रति दाई नं मनय् तँ वयेकी धकाः
जित शंकाजुल ।”

सुद्धोदन जुजु न्हाचं च्वनाच्चंगु पह पाकाः आसन इकि
धिकि संकाच्चन ।

“वसपोल शाक्यमुनि प्रति जि प्रशन्नता अप्वः जूगु सिवाय्
कम मजू । वसपोलया कारणं सारा शाक्य परम्परापिं तकं
संसारय् पूजनीय जुइ किजा । उकीया बारय् छुं शंका
याय्थाय् महु । संसारय् पूजनीय जुइ । किजां सायद् मस्यू

जुइ कि थुगु कल्पय् लोकय् उत्पन्न जुया बिज्याइम्ह बुद्ध हे वसपोल खः धकाः । थौकन्हय् विद्वान् ब्राह्मणपिसं धाइ है, चक्रदत्तं जित धाःगु दुकि वेदय् उल्लेख जुयाच्चथें पाय्छि इलय् हे वसपोलं सत्यावबोध यानाबिज्याःगु ई । इमिसं ल्याःचायाना स्वयातःगु जुयाच्चन । हजारौ वर्ष तक वसपोलया धर्म प्रचार जुयाच्चनी । संसारया सकल मनूत भविष्यय् कपिलवस्तुई तुते मजुइक वइतिनि है वसपोल जन्म जूगु थाय् दर्शनयायेत । किजां छक्वः बिचाःयाना स्वसा, वसपोलया कारणं भी सन्ततिपित प्राप्तजुइगु गौरव संसारय् सुं परम्परापित तकं दइ मखूगु गौरव है । आः भी सकसिनं नं बिचाः यायेमाःगुदु कि कपिलवस्तुया राज्यया बारय् मखु कि, वसपोलं नीस्वना बिज्याःगु धर्म राज्यया बारय् । थ्व राज्य यम्हेसिनं चलेया बरु भी मस्तेत फक्व प्रव्रजितयाना धर्मराज्य उन्नतियायेत क्वशिस यायेमाल । नन्दयात भिक्षु यानाबिज्याःगुया कारण नं व हे का । मखुसा सुनां वसपोलयात थथे जबरजस्तिं भिक्षुयाके बियाच्चनी । थः किजायात भिक्षुयाना थःम्ह दयेकूगु थ्व स्वंगू लोक हे रक्षाजुइगु धर्मराज्य उन्नति यायेत धयागु पाय्छि मजू धकाः सुनां धाये फु । किजापिं सन्तोष जु । हूँ मैयाथाय् वना वयागु मन छक्वः शान्तयाना व्यु, केहैमेजुं ।”

“अथेसा दाई जि रूपायात ब्वना वने ला ।”

“ज्यु । नापं ब्वना यंकि । थन च्वनाच्चन कि व मचाया मनय् वेदना अप्वः जुयावइ ।”

“अं ..., जिं स्वयेबले थौं हे ब्वनायंके जीमखु ला ।”

“खः, थौ केहेमेजु नं थन हे च्वं । व मचा च्वनीगु छ्चें हे तुं । कन्हे जक भीसं अथे यायेमाली ।”

उदयन शाक्य व प्रमितादेवी जुजुयात आराम कायेत ई बिया अनं पिहाँवन । सुद्धोदन जुजुया धैर्य व आःतक थ्यनाच्चंगु निर्णयया बारय् बिचाःयानास्वःम्ह उदयन शाक्यया मन तसकं प्रबोध (प्रसन्न) जुल । वसपोल शाक्यमुनि थुगु कल्पय् लोकय् उत्पन्न जुयाबिज्याइम्ह बुद्ध जुइमाः धयागु बिचाः चक्रदत्तं थःत नं कनातःगु खँ खः धयागु वया लुमं । जुजुया विग्रह न्यने धुंका उगु खँ धात्थें खः धयागु वं थूगु जुयानितिं थथे प्रबोधयाः (प्रशन्न) हेतु खः ।

नन्दकुमार प्रव्रजित जुल धकाः रूपां स्यूगु छ्छौ लिपा तिनि । थुगु खँ थ्यनेवं वया शोक थामेयाना यायेमफुत । म्हं क्वाना वःगु दिकेत वैद्यया विधि तकं आवश्यक जुल । सिचूगु चिकं म्ह छ्म्हं बुइका केरामांया हः लायातःगु खाताय् वयात थ्यनातःगु जुयाच्चन । वया प्रकृति स्मृति तकं पात । नन्दया बारय् बाहेक मेपिं सुयागुं बारय् न्यनेगु मया । गुबलें तसकं नन्दयात सःताहइ । गुबलें वयात मालेत बगैचाय् वने त्यनी । गुबलें ख्वया हई । थथे जुया च्वंतल्ले प्रमितादेवी रूपायात मत्वतूसे लिक्क हे च्वनाच्चन ।

मिसापासापिसं नन्दकुमारया प्रव्रज्याया बारय् रूपायात कनातःगु मेकथं हे जुयाच्चन । चक्रदत्तं याःगु शान्तिकर्म पाय्छि मज्जुगु व रूपाया जातःखय् खने दूगु दशाया कारणं नन्दकुमारयात अथे भिक्षु मयागुजुसा विवाह मङ्गल मण्डपय् हे सी धकाः व अथे जुइमाःगु मेपिनिगु छुं द्वषं मखु कि रूपाया हे

जातःया द्वष खः धकाः वयात अवबोध याकातःगु जुयाच्चन ।
 थःया कारणं नन्द मृत्यूया म्हुतुइ लाइगु स्वयां वसपोल
 शाक्यमुनिं अथे भिक्षु यानाविज्याःगु पायुद्धि हे जू धयागु खँ वं
 थुइकूगु जुयाच्चन । उकिंयाना रूपाया मन निश्चल जुल ।
 थःया कारणं नन्दकुमारयात वयेत्यंगु विपत्ति दिव्यमिखा दुम्ह
 वसपोल शाक्यमुनिया कारणं अन्तिमगु अवस्थाय् जूसां पनाबिइ
 फूगुलिं रूपा लयताल । ग्रहद्वषया बारय् थः माँ-बौ निम्हं
 ग्याकाच्चंगु साधारण भय मखुखनि धयागु वं थुइकूगु जुयाच्चन ।
 न्हापां सहयाना यायेमफूगु शोकदुसां प्रव्रजित जूगुलिं लयेताया
 कारण जुयाब्यूगुलिं सकसियां याउँक सासः ल्हायेदत । न्हेन्हुति
 लिपा रूपाकुमारीया अवस्था सन्तोषजनक जुल । आः धाःसा
 नन्दकुमारया वियोगं उत्पन्नजूगु शोक जक दनि ।

रूपाकुमारी लिसे यशोधरादेवी नं छुं दिंया निंतिं उदयन
 शाक्यया दरबारय् चायूवन । आः रूपाया अवस्था सम्पूर्ण पात ।
 मेबले जूसा म्ह सजेयायेत बान्हुं अप्वः धयाथे ई फुकीम्ह रूपां
 आः उकीया बारय् वास्ता किस्ता मयात । निह्च्छिया स्वकः
 फिनातःगु वसः फेरे यायेमाःम्ह व आः वसः फेरेयाइगु हे घनेत
 बहनी जक । बास वःगु श्रीखण्ड आदिं बुलेगु नं सम्पूर्ण त्वतल ।
 थः माँया बचन तयेकथं बाहेक मोल्हुइगु तकं अप्वः मन
 मवंकल । बगैचाय् नं छक्कः निक्क जक वनी । पञ्जलय्
 तयातःपिं मैना आदि मेमेपिं भंगःतयेत नं त्वःता छूवःम्ह रूपा
 न्हापांनिसे बानि जुयाच्चं कथं थःगु कोथाय् वया खँ ल्हाःवइम्ह
 मैना नाप जक खँ ल्हानाच्चनी । अप्वःयाना दिं यशोधरादेवी
 नाप धर्म साकच्छा यायेगुली लगेजूम्ह वया मन छ्रिसिकथं
 लौकिक तत्त्व प्रति घृणा जुजुंवन ।

किंस्वंगुं द्या

उखुन्ह वसपोल शाक्यमुनि भिक्षुमहासंघ लिसे न्यग्रोधारामयय् बिज्यात । नन्दकुमार नं पात्र ज्वना भगवान बुद्धया ल्यूल्बू विहारय् थ्यंकबिज्यात । राजदरबारया भ्यालं सँ फंफं तया रूपां न्वंवाना हःगु वचन वया मनय् छपु कथि व्यथां च्वंच्वंथे जुल । थःत विहार पाखे व्वनायंका बिज्यानाच्वंगु छुकीया निंतिं ? धयागु बारय् नन्दकुमारया मनय् छुं शंकाया किचः मवःगु मखु । न्ह्यागुजुसां थजु, वसपोल शाक्यमुनिं मखुथे यानाबिज्याइ मखु, थःत भिं हे यानाबिज्याइ धकाः नन्दं बाँलाक हे थू । वसपोलया प्रति नन्दया मनय् दूगु असीमित गौरव खः । छखें वसपोल थः दाजु मेखें सारा लोकयात हे भिं लँ क्यना बिज्याइम्ह अनुशासक खः । वसपोल लिसे थः दाजेयायेबले सुमेर पाहाड लिक्क तयातःगु छग्रवः ल्वहँया तुक्राया तुलनाय् तकं थःत तये बहःमजूगु खँ नन्दं स्यू । तर व खँ लिसें मनय् लुयावइगु हे रूपाया किचः (किपाः) जक । रूपा लिसे वया मनय् वःथे न्ह्याइपुके दइगु थौं जुइगु विवाहमङ्गलं लिपा तिनि । उकिं वया मनय् व्यक्तयाये मफूगु कथंया तँ नं थाहाँवयाच्चन । थथे छगूलिं मेगु पानाच्वंगु कल्पनाय् ततःमतः केनाच्वंम्ह नन्द विहारय् दुने थ्यन ।

गन्धकुटी बिज्याःम्ह वसपोल शाक्यमुनि पारुपन चीवर फेना शान्तगु मन जुयाबिज्याकःम्ह बार्दली च्वंगु आसनय् फेतुनाबिज्यात । नन्दं वसपोलया ल्हातय् पात्र लःल्हात । उगु पात्र छखे लिक्क तयाबिज्याःम्ह वसपोल शाक्यमुनिं नन्दयात फेतु धकाः धयाबिज्यात । आज्ञाकारी नन्दकुमार फेतुत ।

“नन्द, छं थौ ब्याहाःयायेगु मखुला ?”

“अथे हे खः, भन्ते ।”

“छ थौ तःधंगु बन्धनय् लाइन धयागु खँ छं स्यूला ।”

“भन्ते, जि थौ विवाह बन्धनं चीत्यंगु खः ।”

“विवाह बन्धनं जक मखु नन्द, छ थौ सांसारिक बन्धनं चीन । थुगु बन्धनं थौ छ चित धाःसा जिगु जीवन कालया दुने छन्त मुक्तयायेत जित मौका दइमखु ।”

नन्द मौन जुया सुंक च्वंच्वन ।

“जिं प्राप्तयाना कयागु मुक्ति जि किजायात नं प्राप्तयाके मफुसा जि कर्तव्य पूर्वम्हया रूपय् छं स्वीकारयाये फुला ? नन्द ।”

नन्द मौन जुया सुंक च्वंच्वन ।

“नन्द, छ थौ रूपा प्रति मतिनां तःकेंकाच्वंम्ह खः धयागु जिं स्यू । उगु छुं ई तक्कया बन्धन खः । उगु मतिना छन्त त्वःपुया तःगु छगू प्रकारया मोहं (मोहनी) खः । उगु छंगु ज्ञानया मिखाय् त्वःपुया बिइगु पर्दा खः । नन्दं सि हे स्यूजुइ जिं गृहस्थी जीवन त्वःतावनागु गुजागु अवस्थाय् धयागु खँ । यशोधरा लिसे रूपायात छं दाजेयाना स्वत धाःसा इपिं निम्ह मध्यय् दकले बाँलाःगु रूप दुम्ह सु जुइ ? धासा ।”

“भन्ते, यशोधरा ततार्थे बाँलाःम्ह स्त्री जिं स्वयेबले ध्व सारा जम्बुद्वीपय् हे दइमखु ।”

“नन्द, राहुलर्थे जाःम्ह काय् जन्म जूगु इलय् वयात

बुयाकयाः माया मयासे च्चनेफूमह सुं छमह बौ दइ धकाः
छं बिचाःयाये फुला ।”

“तःधंगु हे आश्चर्य खः भन्ते, जिं स्वयेबले अथे
यायेफुमह सुं छमह बौ थ्व संसारय् दइ धकाः जित ला
विश्वास मदु ।”

“अथेसा छं धासा, उखुन्हु जिं अथे ज्या मयासा, जिं थौं
संसारयात भिंगु लँ क्यने फइ धकाः छं बिचाःयाना ला ?”

“फइ मखु भन्ते ।”

“अथेसा जिं उबले यानागु उगु ज्या पाय्छि जू ला कि
मजू ?”

“पाय्छि हे जू भन्ते ।”

“अथे जूसा नन्दया बारय् जिं आः निर्णययात धाःसा उगु
निर्णय पाय्छिगु निर्णय खः धकाः नन्दं स्वीकार
यायेफुला ?”

“भन्ते, छःपिसं यानाबिज्याइगु निर्णय पाय्छि मजू धकाः
धायेफुमह थ्व स्वंगू लोकय् हे सुं दइ धकाः जिंनि
विश्वास यायेमखु ।”

“अथेसा नन्द, थौं जिं निर्णययाना कि छन्त आः हे भिक्षु
याये धकाः । उकीया बारय् छंगु बिचाः छु दु ?”

“जित छुं धायेगु मदु भन्ते, जिं छःपिनिगु वचन स्वीकार
याये । तर ।”

“छाय् नन्द तर ... जक धयाः सुंक च्चनागु ?”

नन्दया निगः मिखां ख्वबि स्वःस्वः वइ ।

“नन्द, छं रूपा लुमंसेवल धका: जिं थू । नन्द, आ: छं मिखां हा:गु ख्वबि छुं भतिचा जक ख: । तर जिं स्यू उम्ह रूपाया कारणं आम छंगु मिखां बा:वयेका व:गु ख्वबि हुं रोहिणी खुसिया ल: स्वयां अप्व: धका: । आ: छं व छुं हे मखं । तर नन्द, व दक्वं जिं खं ।”

नन्दं तीसक छचौं ल्होना वसपोल शाक्यमुनिया ख्वा: स्वल ।

“ख: नन्द, व दक्वं हे आ: संसारं त्व:पुइ धुंकल । जिं व खं दक्वं खंगुलिं हे नन्दयात उगु बन्धनं स्वतन्त्र यायेत्यनागु ख: ।”

“ज्यू भन्ते, जित प्रब्रज्या यानाबिज्याहूँ ।”

वसपोल शाक्यमुनिं सारिपुत्र महास्थविरयात स:ता बिज्याना प्रब्रज्यायायेत आज्ञादयेका बिज्यात । सारिपुत्र महास्थविरं नन्दया सँ खाना चीवर पुंका वयात प्रब्रज्यायाना बिज्यात । प्रब्रजित जूम्ह नन्द भन्ते वसपोल शाक्यमुनिया न्ह्योने बिज्याना वन्दनायाना छखे लिक्क फेतुनाबिज्यात । वसपोल शाक्यमुनिं नन्द भन्तेयात अनुशासन यायेया निंतिं शुरुयाना बिज्यात ।

उदयन शाक्यं छूवया ह:म्ह दूत थ्यंगु थुगु हे इलय् जुयाच्चन । वं प्रब्रजित जुया वसपोल शाक्यमुनिया लिक्क च्चना उपदेश न्यनाच्चंम्ह नन्द भन्तेयात खन । उगु दृष्य विश्वास यायेमफया थ्व धात्थें ख: ला अथवा म्हगसय् ? धका: पलख सालिकथें वातां दना स्व जक स्वयाच्चंच्चन । अन्तय् नन्दकुमार प्रब्रजितजुया बिज्यानाच्चंगु धात्थें ख: धका: थूम्ह दूत लिहाँ वंबले ब्वाँय् वने फक्क ब्वाँय् वन । उखुन्हुया दिनय्

सन्ध्याइलय् उपदेश न्यनेया नितिं विहारय् वःपिनिगु पुचः गननं
 थाय् छक्कू हे प्वंमदयेक जाः । उकियाः कारण प्रव्रजित
 जुयाबिज्याःम्ह नन्दकुमार भन्ते दर्शनयाये खनी धयागु इमिगु
 मनय् दूगु बिचाः । तर इमिसं सुनां नं नन्द भन्तेयात खंके
 मफूगु जुयाच्चन । विहारय् उखें थुखें वनेत सुइतं अनुमति मदूगु
 जुया सकलें आशांघाःगु इच्छा जुइका लिहाँ वन । उखुन्हुया
 दिनय् वसपोल शाक्यमुनिं यानाबिज्याःगु अनुशासन नं गृहस्थी
 जीवनया आदीनव शिर्षकया बारय् कना बिज्याःगु खः ।

नन्दकुमारयात भिक्षु यानाःबिज्याना छुं दिं लिपा वसपोल
 शाक्यमुनि न्यग्रोधारामं पिहाँबिज्यात । कपिलवस्तुई हे च्वंचन
 धाःसा नन्द भन्तेया मन निश्चलयायेत बाधा जुयाच्वंगु खं
 वसपोलं थुइका बिज्यात धयागु थुकिं खने दूगु जुयाच्चन ।
 न्यग्रोधारामं पिहाँ बिज्याःम्ह वसपोल शाक्यमुनि मल्ल देशय्
 चाःहिला बिज्याना अनोमा खुसि पारी अनुप्रीय धयागु अँ
 बगैचाय् बिज्यात । वसपोल अन हे च्वना बिज्यानाच्चन ।

प्रव्रजित जुइ न्ह्याःपिं भदिय, अनुरुद्द, आनन्द, भग्गु,
 किम्बिल धयापिं शाक्यकुमारपिं अले लँय् बिचे नापलाःम्ह
 देवदत्त लिसें अनुप्रीय अँ बगैचाय् थ्यनेवं वसपोल
 शाक्यमुनियाथाय् प्रव्रजित जुल । थुगु अवस्थाय् देवदत्तया पिनेया
 स्वभाव शान्त जुयाच्वंगु खने दु । थः थःथितिपिं खनाः नन्द
 भन्तेया मन छुं भतिचा शान्त जूगुजुल । तर वसपोलं मन
 ल्वाकः बुकः जुइका ई बितेयाना बिज्यानाच्चन धयागु खँ
 सकसिनं नं स्यूगुजुयाच्चन । याकःचा कल्पनाया सागरय्
 दुबिनाच्चंम्ह नन्द भन्तेनं गुबलें ख्वबि हायेका च्वंसा गुबलें
 ताःहाकःगु सासः ल्हानाबिज्याइ ।

भिक्षुपिनिगु मनय् नन्दयाप्रति तच्चकं अनुकम्पा वन ।
 छन्हु नन्द भन्ते सिमा क्वय् फेतुना रूपाकुमारी लुमंका मिखां
 ख्ववि हायेकाच्चंवन । त्यूने थःत स्वयाच्चंम्ह छम्ह महास्थविर
 दु धकाः वसपोलं मस्यू । छुं सः ताये दयेवं भसंकं वंम्ह नन्द
 भन्ते नं तुरन्त लिफः स्वयाबिज्यात । थः पाखे मिखा लिमकासे
 स्वया बिज्यानाच्चंम्ह छम्ह महास्थविर दु धयागु वसपोलं खन ।
 वसपोलया ल्हातय् फेतुइत लायेगु कापः छकू दु । नन्द भन्ते
 वाथाक्क दना बिज्यायेत्योगु खनेवं महास्थविर भन्तेनं दिका
 चक्ति (फेतुइत लाइगु कापः) लाया नन्द भन्तेया न्ह्योने फेतुना
 बिज्यात ।

“आयुष्मान, छाया दुःख तायाच्चनागु ? बुद्ध धयाम्ह
 लोकय् उत्पन्न जुइगु धयागु तसकं दुर्लभ धयागु खँ छं
 स्यू मखुला ?”

“स्यू भन्ते ।”

“अथे जूसा उजाम्ह बुद्धं छन्त सांसारिक दुःखं मुक्तयाना
 बिज्याये त्यननं छ छाया दुःख तायाच्चनागु ?”

नन्दं लिसः बिया बिमज्याः ।

“छं छाया लिसः मबियागु ? मनय् दूगु दुःख जित तप्यंक
 कं । जिं छन्त ग्वाहालि याये । लज्जामचासे मनय् दूगु
 खँ तप्यंक कं ।”

नन्द भन्ते नं ख्ववि हुयाबिज्यात । बँय् स्वःम्ह छुं ई तक
 स्वयानतुं च्वंवन ।

“छाया अलसि चायागु ? खँ कं ।”

“जि चीवर त्वःतावने मास्तेवल, भन्ते ।”

“ज्यू, छं चीवर त्वःतावने मास्ते वयाच्चंगु छुंनं छुं आशा छंगु मनय् क्वातुक्क च्चनाच्चंगुलिं मखुला ? उगु आशा छु ले ?”

नन्द भन्ते नं वसपोल महास्थविरया ख्वाः स्वल ।

“जिं छःपिन्त सुमचुकुसे खं कने । जि उखुन्हु वसपोल शाक्यमुनि लिसे वयाबले रूपाकुमारी भ्यालय् वया धाल कि, “नन्द याकनं लिहाँ वा” धकाः । उगु वचन जिं छुं कथं नं मनं चीके मफू । जित लुमंसे वयाच्चनी कि आः वं सीगु दुःख । व हे का भन्ते, थ्व मनया दुःख ।”

“आयुष्मानया रूपाकुमारी तसकं यःला ?”

“जिगु प्राणथें यः भन्ते ।”

“रूपाकुमारी छंम्ह धकाः छं बिचायाना ला ?”

“अथे हे खः भन्ते, वयात जनपदकल्याणीया रूपय् ल्यःगु अवस्थाय् वं स्वाँमाः छमाः क्वखायेका जितं वया स्वामीया रूपय् स्वीकारयात । उकिं रूपा जिम्ह खः ।”

“जिं छंके छगू न्ह्यसः न्यने, छं थू थें लिसः बिइ ला ?”

“न्यना बिज्याहुँ भन्ते, जिं थूथें लिसः बिइ ।”

“भीसं रूपाकुमारीया खं छखे निं तये । थ्व म्ह छंगू खः ला ?”

“अथे हे खः भन्ते, थ्व म्ह जिगु ।”

“म्ह छंगू खःसा, थ्व म्ह छं यःथे तयातये फु ला ?”

“फु ।”

“छं म्ह मफयेका च्वने यः ला ?”

“मयः ।”

“छं म्ह मफैगु मयःसा, म्हं रोग छाया स्वीकार याःगु ले ?”

“भन्ते, जित रोग मयःसां म्हय् बरोबर रोग जुयाच्चनी, म्ह मफयाच्चनी ।”

“व हे ला जिं न्यनागु । म्ह छंगू खःसा, उगु म्ह छं यःथे तयातये फयेके माःगु खः । तर अथे तयातये मफुसा उकियाः अर्थ म्ह छंगु मखु, धयागु खँ मखुसा सुयागु ले ?”

नन्द भन्ते मौन जुयाबिज्यात ।

“छंके उकीया लिसः दु ला ?”

नन्द भन्ते नं छचौं संकल ।

“अथेसा आयुष्मान, म्ह छंगु मखु । मृत्युं छन्त ब्वना यंकी, म्ह जक ल्यनाच्चनी । अथे मखु ला ?”

“खः भन्ते ।”

“अले छंगु म्ह तकं छं धयार्थे मदुसा, रूपाकुमारी छंम्ह धायेगु पाय्छि जू ला ?”

“व अथे हे खः भन्ते, तर जिगु मनय् दिनाच्चंगु दु कि रूपा जिम्ह धकाः । व हे का जिके दूगु वेदना ।”

“छं जक मखु आयुष्मान, पृथक्जन मनूत सकसिनं नं बिचाःयाइगु अथे हे खः । उजाःगु बिचाः मदूगु जूसा, छ थ्व संसारय् चाहिला च्वनेमाली मखु ।”

“भन्ते, जिं कारण (खँ) थुल । तर व खँ मनय् दुहाँवनी

मखु । जि याकःचा कल्पनायाना च्वंच्वना कि, आम छःपिसं आज्ञांदयेका बिज्याःगु कारण (खँ) थें जाःगु मेगु नं कारणया बारय् । अथे बिचाःयाना जिगु मनं रूपायात त्वःता छूवयेत जिं उत्साह यानाच्चना । तर जिं अथे यायेमफु ।”

“आयुष्मान, थ्व चक्ति लासाय् ल्हाः ति ।”

नन्द भन्ते नं चक्ती द्योने ल्हाः तयाःबिज्यात ।

“छंगु ल्हातं छु स्पर्श जुल ?”

“भन्ते, चक्ति ।”

“बँ ल्हातं स्पर्श छाय् मजूगु ?”

“भन्ते, बँ चक्तिं त्वःपुया तल ।”

“वथें हे ला खःनि आः छन्त जुयाच्चंगु नं । छंगु मन त्वःपुया तल । रूपाकुमारीया किचलं (किपां) छंगु मनयात त्वःपुया तल । मनय् स्वथनेत छं उत्साहयाःगु उगु बिचाः मनय् दुहाँवनी मखु । उगु बिचाः फुकं रूपाकुमारीया किचलय् हानां चिलावनी । कारण थ्व हे का ।”

थथे खँल्हाःबल्हाः लिपा महास्थविर अनं पिहाँबिज्यात । वसपोल बिज्याःगु हे शाक्यमुनि बुद्धयाथाय् । नन्द भन्तेया मनय् दूगु रूपाकुमारीया लुमंति (किपाः) मचीकूतल्ले छुं नं अववादया फल प्राप्तजुइ मखु धयागु व, आः बिते जुयाच्चंगु ई निरर्थक धकाः नं वसपोलं शाक्यमुनि बुद्धयात सूचित यानाबिज्यात ।

कन्हय् खुन्हु वसपोल शाक्यमुनिं नन्द भन्तेयात वा धकाः सूचना छूवया हयाःबिज्यात । नन्द भन्ते वसपोल

शाक्यमुनियाथाय् बिज्यात ।

“नन्द, भीपिं निम्ह चाह्यूवनेत छन्त जिं वा धकाः सःतके छूवया हयागु ।”

“ज्यू भन्ते ।”

वसपोल शाक्यमुनि नन्द स्थविर लिसे विहारया मू ढोकाय् थ्यनेवं लिफः स्वया बिज्याना “नन्द, जिगु ल्हाः क्वातुक्क ज्वं । ल्हाः ज्वना जि नापं नु ।” धकाः नन्द स्थविरयात धयाबिज्यात । अले नन्द स्थविरं वसपोल शाक्यमुनिया ल्हाः ज्वना बिज्यात ।

छुं तापाक्क मथ्यनि धइगु खँ नन्द स्थविरं थू । तर आः थः वनाच्चनागु थाय् तसकं बाँलागु प्रदेश जुयाच्चन । म्हय् सिचूगु अनुभव दु । जःखःया दृष्यं तसकं मनसाः ख्वावः । गुबले मखंनिगु बाँबाँलाःगु स्वाँ नं भ्रुः मभ्रुः धायाच्चंगु सिमा व लहर, मधूरगु सः पिकयाच्चंपिं भ्रुःपंछित, तापाकं निसें खने दूगु हिसि दूगु पहाड, तापाकं निसें खने दूगु बाँबाँलाःगु दृष्यत, मन प्रशन्न जुइकीगु सिंया फल्वा, पाहाडय् पपू चकंका प्याखं हुलाच्चंपिं म्हय्खात, अप्सरापिसं हालाच्चंगु कर्णप्रीय में, थुजाःगु दृष्यं जायाच्चंगु आश्चर्यगु थासय् थः जुयाच्चनागु खँ आः नन्द स्थविरं थुल ।

“भन्ते, थ्व गन ?”

“नन्द, थ्व स्वये बहःगु प्रदेश खः । भी हानं भति तापाक्क नु । जिं नन्दयात बाँबाँलाःगु चीजत क्यने ।”

“भन्ते, थुगु थासय् मनूत बासयाइगुया लक्षण खने मद्दु मखु ला ?”

“छाय् मद्दु । हूँ कन स्व । बुँई मिं तयातःगु ।”

वसपोल शाक्यमुनि बुँई लिक्क बिज्यात । मिं तया सीधुंकूगु बुँई थामय् चिनातःम्ह सँ व न्हिपं, निपा न्हाय्पं नं जीर्ण जुइ धुंकूम्ह मिसाम्ह माकः च्वंच्वंम्ह वसपोल शाक्यमुनिं नन्द स्थविरयात क्यनाबिज्यात ।

“भन्ते, न्ह्याम्हेसिनं याःगु जूसां व तःधंगु अपराध । थ्व माकःनीयात थामे चिना बुँई मिं तया तःगु । तःधंगु हे अपराध का खला भन्ते ।”

“खः नन्द, थ्व माकःनी छन्त गथे च्वं ?”

“हरे भन्ते, तसकं घचाइपुसे च्वं ।”

“भ्नी वने नु नन्द हानं न्ह्योने ।” धाधां वसपोल शाक्यमुनि नन्द स्थविर लिसे न्ह्योने बिज्यात ।

आः थः वनाच्चनागु बाँलाःगु बगैचा दथुं धयागु नन्द स्थविरयात अवबोध जुल । म्हगसय् तकं मखंगु ज्वः मद्दूगु तालं बाँलानाच्चंगु उगु बगैचा नन्द स्थविरया मन आकर्षित जूगुजुल । न्हासं नै ताःगु स्वाँया सुगन्ध थ्व जीवनय् हे नैतुने मननिगु सुगन्ध खः । मिखां खने दूगु स्वये बहःगु दृष्य भन् सजेधभ्ने यानातःगुलिं प्रियंकर दृष्य जुयाच्चन । थ्व ला मनुष्य लोक जुइफइमखु धयागु विचाः नन्द स्थविरया मनय् लुयावल । तर यात्राया बारय् बिचाःयायेबले उगु देवलोकयाः यात्रा जुइ फइमखु । छाय् धाःसा थः वनाच्चनागु वसपोल शाक्यमुनि नाप न्यासिवना हे खः । उकिं थ्व देवलोक मखु । मनुष्य लोक हे खः ।

प्वाला प्वालां थीगु तिसा वसः आदिं जः वयाच्चंगु स्वये हे यइपुसेच्चिंपिं ल्यासिपिनिगु पुचः बगैचाया दथुई म्हिताच्चिंपिं

नन्द स्थविरं खन । वसपोल शाक्यमुनिं थःत ब्वनार्यका
 बिज्याःगु हे इपिं ल्यासिपिं दुथाय् जुयाच्चन । आः भति भतियाना
 इमिगु रूपश्री नन्द स्थविरं खंके फूगु जुयाच्चन । आः धाःसा
 थःगु मिखा फुति तकं याये मंमदूगु रूपं नन्द स्थविर
 आश्चर्यचाया च्वंच्वन । बखुंतयेगु तुतिथे छवि वर्णं युक्त इपिं
 स्त्रीपिनिगु रूपश्री जंगल छगुलिं स्वभायमान जुयाच्चन । इमिगु
 हावभाव लीलां नन्द भन्ते वशीकृत जुल । इपिं स्त्रीपिंसं नन्द
 स्थविर पाखे कामुक मिखां स्वयाच्चंगु जुल । कामदेवताया
 बाणथे जाःगु उगु मिखा स्वस्वं तापाना वंम्ह उम्ह स्थविरया
 मन चीवर तोता ब्वाय्वने माःम्हथे जुल । तर वसपोल
 शाक्यमुनिं वास्ताकिस्ता मयासे बिस्तार बिस्तारं न्ह्योने
 बिज्यानाच्चन । तर नन्द स्थविर धाःसा तुति हे ल्हवने मंमदया
 ल्वहैयाम्ह सालिक थें थपक दनाच्चन । भःचा तापाक्क
 थ्यंकाबिज्याःम्ह वसपोल शाक्यमुनि नन्द स्थविरयात सःता
 बिज्यात ।

“नन्द, याकनं नु ।”

“नन्द स्थविरं सःतूगु सः हे मताः ।

“नन्द”

“भन्ते,”

“भी नु ।”

नन्द स्थविर निशब्द जुया स्त्रीपिंत जक त्वलं स्वस्वं
 पलाः न्ह्याका बिज्यात ।

“नन्द, थुपिं स्त्रीपिं बांलाः ला ?”

“भन्ते, थुजाम्ह रूपश्री लोकय् गननं दइ धयागु जिं

म्हगसय् तकं बिचाः मयाना । ध्व गन ? भन्ते ।”

“नन्द, ध्व भिक्षु धर्म पूर्वकेवं प्राप्त जुडुगु बाँलाःगु प्रदेश खः । जिं नन्दयात जिगु ल्हाः क्वातुक्क ज्वं धयागु उकिं का । जि मदुसा नन्द ध्व प्रदेशय् वये फैमखु ।”

“भन्ते, भिक्षुधर्म पूर्वकूसा म्वाम्वाकं (जीवित जुया) हे थन वया बासंच्वने फइला ?”

“छाय् मफइ । अप्वःसिनं अथे हे याइगु खः ।”

नन्द स्थविरं लिफःस्वया स्त्रीपिनि पाखे स्वल ।

“नन्द, इपिं स्त्रीपिं नाप तुलना यायेबले रूपा गथेच्चं ?”

“भन्ते, भी वयाबले लैय् बिचय् जंगलय् चिनातःम्ह माकःनी स्वयां क्वह्यं भन्ते ।”

“अथेसा नन्दयात यःम्ह व स्त्री कि ? मखुसा रूपा ?”

“व स्त्री दइगु जूसा रूपा छुयायेत भन्ते,”

“अथे जूसा नन्द थन बासंच्वना इपिं नाप न्ह्याइपुइका च्वने न्ह्यां ला ?”

“अथे यायेफइ ला ? भन्ते,”

“फइ, तर, जिं स्यनाबिइगु ध्यान क्रमयात मद्रंकूसे याःसा जक नन्द ध्व देशय् जीवनहना, इपिं स्त्रीपिं लिसे न्ह्याइपुके दइ ।”

“भन्ते, थौं निसैं रूपा बारय् दूगु बिचाः चीकाछ्ववये । छःपिसं जित आज्ञाजुया बिज्याइगु न्ह्यार्थेजाःगु नियम जूसां छफुति हे मपाकुसे आचरणयाये धयागु बचन बियाच्वना । वर्थेतुं छःपिसं नं जिम्मा कयाः बिज्यायेगु खः ला ? थुपिं

स्त्रीपिं लिसे न्ह्याइपुकेत, लयेतायूत ब्यबस्था चूलाका बिइ धकाः ।”

“खः, नन्द, जिं बचं बिइ फु ।”

“अथेजूसा भीपिं आः थर्थे वनेनु भन्ते, पलख ई तकं सितिं छूवयेगु जिगु मनसाय म्दु ।”

“नन्द, जिगु ल्हाः क्वातुक्क ज्वं ।”

नन्द स्थविरं वसपोल शाक्यमुनिया ल्हाः क्वातुक्क ज्वनाः बिज्यात । मिखा फुतियायेगु प्रमाणं क्षनिकं छुं ईया दुने निम्हं विहारय् च्वंच्वना धयागु नन्द स्थवीरं थुल ।

“भन्ते, थ्व विहार म्खुला ?”

“खः, नन्द, थ्व भी च्वनाः च्वनागु विहार हे खः ।”

“भन्ते, जिं नं थ्व शक्ति प्राप्तयाना कायेफइला ?”

“फइ, उकिं ला खःनि नन्द, जिं धयागु । छं नं ध्यान वृद्धिया । अले छ नं तुरन्त उगु प्रदेशय् वने फइ ।”

नन्द स्थविरया मनं रूपाकुमारीया किचः (किपाः) चिलावंगु पलेस्वाँया हलं लः बाःवनेथे वन । विहारय् बिज्यायेधुंकाः नन्द स्थविरयात चित्त संयमयायेगु भावनाया अभ्यास क्रम स्यनाबिज्याःम्ह वसपोल शाक्यमुनि हे खः । आः धाःसा तःधंगु उत्साहपूर्वकं थःगु चित्तयात दमनयाना बिज्याःम्ह नन्द स्थविर धात्थेयाम्ह योगावचर जुयाबिज्यात ।

किंप्यंगूगु धा

शाक्य जनपद व कोलिय जनपदया दथुं बाःवनाच्चंगु रोहिणी खुसिया लः मुंका दयेकातःगु बाँधं उगु निगू जनपदया बुँज्या सारजूगु (बाँलाःगु) जुयाच्चन । दथुई लाक्क दयेकातःगु बाँधय् मुंकातःगु उगु लः खुसिया जःखः म्हुयातःगु धःलं बुँई यंकीगु जुयाच्चन । छक्कवलं निखे इनाबिइत लः पर्याप्त मजूगु कारणंयाना पालंपाःयाना निगू जनपदयात लः इनाबिइगु धयागु खँ इमिं जनपदवासिपिनि दथुइ छगू सम्मतानुसारं न्ह्यानाच्चंगु जुयाच्चन । तर थ्व लःया मू कारणंयाना शाक्य व कोलिय निगू पक्षया दथुई उत्पन्न जूगु समस्या नं यक्व दु । थुगु इलय् तर्कं उत्पन्न जूगु ब्याक्क समस्या नं खँल्हाबल्हां समाधान जूगु तर थुगुसी धाःसा उत्पन्न जूगु समस्या उकथं समाधानयाये मफूगु जुयाच्चन । छगू पक्षं मेगु पक्षया क्वय् मच्चनेगु अहंकारया स्वभावं थुगु लः मू खंयाना उत्पन्न जूगु ग्वलमाल अन्तय् निगू पक्षया ग्यानापूगु युद्धया कारण जूवल । मिलेयायेया निंतिं निगू पक्षया गण्यमान्यपिसं याःगु दक्व प्रयास ब्यर्थयायां युद्धयायेत थिकथाक यानाजूगु तर्कं पनेमफूगु जुयाच्चन । शाक्यपिसं थः सेनापित मुंका थःगु इलाकाया खुसि सिथय् गढ नीस्वन । कोलियपिसं नं मेखेपाखे गढ दयेकल ।

उलि मू मवंगु लःयात मू खँयाना शुरुयाःगु युद्धं निगू पक्ष हे विनाशजुइ धयागु मध्यस्थकर्तापिसं खंकूगु जुयाच्चन । थथे गोलमाल शुरुजूगु इलय् वसपोल शाक्यमुनि छगू जनपदं मेगु जनपदय् चारिका यानाबिज्याज्यां निक्वःगु कपिलवस्तु गमन

कथं नगरपाखे बिज्यानाच्चन । वसपोल न्यग्रोधाराम्य् बिज्याना
 छुं दिं लिपा उगु ल्वापु उग्र अवस्थाय् थ्यंगुजुल । युद्ध शुरु
 जुइन ... जुइन ... धयागु अन्तिम इलय् छुं कथं नं सुयां
 बिचाःमलू कथं आकाभाकां वसपोल शाक्यमुनि खुसि सिथय्
 दूगु निगू गढया दथुइ च्वंबिज्यात ।

वसपोल शाक्यमुनि सुयां आशामयाकथं थ्यंकः बिज्याःगु
 जुया निगू पक्षयापिं आश्चर्य व लज्याया भागी जुल । छुं हे मू
 मवंगु लःया कारणं अमूल्य मनुष्य जीवन बलि बियेत तयार
 जुयाच्चपिं थः ज्ञातिपिंत निग्रह (निन्दा) याना खँ थुइकाः
 बियाबिज्यासे वसपोल शाक्यमुनिं निगू पक्षयातनं गढ त्वःता लिहाँ
 वनेत उजंदयेका बिज्यात । वसपोलया बचनयात अविनीत जुइ
 छाःपिं शाक्य अथवा कोलियपिं मध्येय् सुं छम्ह नं खनेमन्त ।
 थुकिं युद्ध मजुल । तं क्वलाना खँ थुइका सहनशील जुइवं
 थःथःपिसं याःगु मूर्खज्या व वसपोल शाक्यमुनिं यानाबिज्याःगु सेवा
 निगू पक्षयात हे स्पष्ट जुयावल ।

ग्यानापुक विनाश जुइके मब्यूसे निगू पक्षयात नं
 रक्षायाना बिज्याःगुलिं वसपोल शाक्यमुनि प्रति शाक्य व
 कोलिय निगू पक्षयापिं नं यक्व लय्ताल । उकीयात गुरुपूजा
 यायेगु कथं छगू पक्षं न्यासः न्यासःयाना द्वःछि कुलपुत्रपिंत
 प्रब्रजितयायेत वसपोल शाक्यमुनियाथाय् लःल्हायेगु खँ निगू
 पक्षया नायोपिसं निर्णय याःगुजुल । थुपिं द्वःछि मचात
 प्रब्रजितयायेत न्यग्रोधाराम्य् तःधंगु उत्सवाकारं क्वचायेकल ।

थःनं प्रब्रजित जुइगु इच्छादुम्ह प्रजापति गौतमी भिक्षुणी
 शासन स्थापना यायेयानिंतिं फ्वनाःबिज्याःगु वसपोल शाक्यमुनि
 कपिलवस्तुई च्वनाःबिज्याना च्वंबले हे खः । स्त्रीपिंत प्रब्रज्या

यायेगुलिंयाना शासनय् लिपा जुइगु बाधाया बारय् बिचाःयाना वसपोल शाक्यमुनिं उगु याचनायात प्रतिक्षेप यानाबिज्यात ।

उगु ईया दुने हे जुजु सुद्धोदन निधन जुल । जुजुया मरणलिपा दक्व बन्धनं मुक्तजूम्ह प्रजापति गौतमी उगु इलय् विशाला महानगरय् बिज्यानाःच्चंम्ह वसपोल शाक्यमुनियाथाय् न्यासि हे वना आनन्द स्थविरया ग्वाहालिं भिक्षुणी शासन नीस्वनेया निंतिं वसपोलपाखें अनुमति कयाःबिज्यात । उकथं यशोधरादेवी सहित शाक्य स्त्रीपिं यक्वसिनं प्रव्रजित जुया भिक्षुणी शासन उन्नति यायेगुली तःधंगु उत्साहयाना बिज्यात । विशाला महानगरय् भिक्षुणी आराम स्थापना यानाबिज्याःम्ह भिक्षुणी प्रजापति गौतमी भगवान् शाक्यमुनि च्वनाःबिज्याइगु प्रत्येक विहारय् आश्रितयाना भिक्षुणी आराम नीस्वंका स्त्रीपिंत प्रव्रज्या यायेगुली लगेजुया बिज्यात ।

थुगु इलय् रूपाकुमारीया इच्छाकथं वया तःमाँ अमितादेवीया काय् उपसेनकुमार व वया कलाः इन्द्रायणी कुमारी नं उदयनया दरबारय् च्वनेत थ्यंकःवल ।

थथे याःगुया कारण उदयन शाक्य बराबर म्हं मफयेकीगुलिं व, थः माँया मनय् नं प्रव्रजित जुइगु मनसाय दूगु कारण अले लिपा थः याकःचा जुइ धयागुनं वया मनय् शंका लुयावया च्वंगुलिं खः । उदयन शाक्य छुं दिं लिपा परलोक जुल । थः भाःतया अमङ्गल (काजक्रिया) या बारय् दक्व यायेमाःगु ज्या खँत क्वचायेकूम्ह प्रमितादेवी थःगु धन थः म्ह्याय्यात लःल्हाना भिक्षुणी आरामय् वना प्रव्रज्या लाभयाना काल । उगु इलय् शाक्य व कोलिय परिवारया थकालि स्त्रीपिं पुरुषपिं स्वयां यक्व न्याख्याय् प्रव्रजित जुइधुंकल । उपसेनकुमारया चीधिकःपिं निम्ह

कायुपिं व छम्ह म्ह्याय् दूगु जुया रूपा याकःचा जुल धयागु
वाःमचासां आः व याकःचा च्वंच्वने माल खनि धकाः वयात
अवबोध जूगुजुल ।

रूपाकुमारीया रूप आतकं न्हापाथेंतुं च्वनि, बाँमलाना
मवंनि । आःतकं वलिसे प्रतियोगिता यायेफुपिं शाक्य युवतीपिं
मालेत अपायेसकं अःपु मजू । उकिं रूपां हानं ब्याहाःयायेमाः
धयागु बिचाः इन्द्रायणीकुमारी न्ह्यब्वल । तर रूपायाके उजाःगु
बिचाः गुबलें नं दूगु मखु । छक्वः थः प्रेमया पूजासनय् च्वंम्ह
नन्दकुमारया न्ह्योने पूजायाये धुंकूगु मतिना रूपि स्वाँ छम्ह हानं
उगु पूजासनं मुंका मेम्हेसित पूजायायेमाःगु थ्यंका दुर्बलम्ह मिसा व
मखु । बरु आः रूपाया मन क्वसाया च्वंगुला विरागपाखे खः ।
यशोधरादेवीलिसे न्हापा यानातःगु संगतयाना वयाके क्वातूगु
धर्मज्ञान दयावल । विवेकया अवस्थाय् उपसेनकुमारयात व
इन्द्रायणीकुमारीयात रूपां उपदेश कनी ।

थुगु अवस्था जुइवं भिक्षु नन्दं सत्यावबोध प्राप्तयाना, थःम्हं
आवंलि स्त्रीपिं प्रार्थना यायेमखु धकाः धयाः वसपोल शाक्यमुनिं
बिया बिज्याःगु बचनं मुक्तयाना क्लेश मदुपिं ब्यक्तिपिनिगु
ल्याख्याय् दुध्याःम्ह जुयाबिज्यात । वसपोल न्यग्रोधारामय् बिज्याना
थः ज्ञातिपिं स्वयेगु इच्छा जुइका बिज्यानाःच्वन धयागु खँ
रूपाकुमारीयाथाय् नं थ्यंगु जुल । उबले वसपोल शाक्यमुनिया
पात्र ल्हातं ज्वना ल्यूल्यू वने धुंका आःतकं मखंनिम्ह उगु प्रीयंकर
वस्तु थौं न्ह्याथेंजाःगु परिवर्तनया शिकार जुयाच्वंसां, स्वयेगु
इच्छा रूपाकुमारीयाके क्वातूगु जुयाच्वन । थ्व खँ स्यूगु दिंया
सन्ध्याःइलय् रूपा थः ज्ञाति सहोदरी इन्द्रायणीकुमारी नाप
गिलानप्रत्यय, चिकं, व स्वाँ ज्वना न्यग्रोधारामय् वन । नन्द

स्थविर खंम्ह रूपाकुमारीया मनय् दूगु संवेगंयाना वया निगः
 मिखां बाःवःगु ख्वबि व शरीरय् न्यंकभनं खने दूगु विकृति
 सकसितनं स्पष्ट जूगुजुल । थःगु पालि क्वय् भ्वसुना हिकु
 हिकुलना ख्वःम्ह रूपा पाखे उम्ह क्लेश नाशयाना बिज्याःम्ह
 श्रेष्ठम्ह पुद्गलं स्वया बिज्यानाच्वंगु हे तःधंगु अनुकम्पां ।

रूपाकुमारी ख्वये क्वचायेवं वया सहोदरी इन्द्रायणी
 कुमारी नन्द स्थविर लिसे ज्याखँया बारय् खँ छुत । छुं दिं तक
 कपिलवस्तुई च्वनेमानिगु खँ कनाःबिज्याःम्ह वसपोलं
 रूपाकुमारीया मन जक तसकं शोकाकूल जुयाच्वंगुलिं
 खँल्हाबल्हा कन्हेसित बाकियाना थौं लिहाँवना छ्वःसा उचित
 जुइ धकाः धयाबिज्यात । व कथं सहोदरीपिं निम्हं वसपोलयात
 वन्दनायाना लिहाँवन ।

कन्हे खुन्हु हानं रूपाकुमारी थः सहोदरी लिसे नन्द स्थविर
 दर्शनयायेत वन । उखुन्हु दिनय् वया अवस्था सन्तोषजनक हे
 जुयाच्वन । उपशान्त गुणं आनन्द जुयाबिज्याःम्ह वसपोलया
 ख्वालय् खनेदूगु मेबले गुबलें मखंगु खंखंिपिं प्रशन्न जुइकीगु
 निक्लेश स्वभाव दुम्ह खः । न्हापाँयाम्ह नन्दकुमारया ख्वाः व
 आःयाम्ह नन्द स्थविरया ख्वाः छ्वगुलिं मेगु तसकं पानाच्वंगु
 आकृति निगू दु । मिखां स्वइगु पहः, ख्वालय् न्ह्यूख्वाः, म्हया
 रंग, सम्पूर्ण धाये मफइगु कथं रमणीयत्वं भःभः धयाच्वंगु दु ।
 उकी दूगु आश्चर्य ला उखुन्हु नन्दकुमारपाखे स्वःम्ह
 रूपाकुमारीयाके दूगु गुगु प्रेमणीय भावना जूसा, उकिया पलेसा
 थौं निक्लेशी प्रशन्नता भावना जक दु । उगु भावनाय् कामुकत्व
 गनंन सुपिला च्वंगु मदु । उगु थासं थौं लिनाछ्वःगु हे दया,
 अनुकम्पा व मैत्री धयागु निक्लेश गुण धर्म खः । रूपां नन्द

स्थविरयात मिखा हे पति मयासे स्वयाच्चन । उगु प्रव्रजित रूपं
वया मन क्लेशपाखें छखे अलग्ग सालाकाःगुथें वयात अनुभव
जुल । थुगु लोकुत्तरया सासःल्हायेगु उम्ह स्थविरयाके दूगु गुजाःगु
इन्द्रीय धयागु रूपां ला मथू । रूपा वसपोलपाखे थथे स्वयाच्चच्चं
वसपोलं हे खँया च्वः छुना बिज्यात ।

“कें मेजु, जिं थौंनिसें छन्त सःतेगु छंगु नामं मखु । छ व
थ्व संसारय् म्वानाच्चंपिं सकलें आः जिमि तःकेंहेंपिया
रूपय् जिं बिचाःयानाच्चना । थथे बिचाःयानाम्ह जि
साधारण (मध्यस्थ) व्यक्तिया रूपय् थ्यन । छखेपाखे जक
क्वमसा । व्यक्तिगत धयागु म्दु । भी निम्ह उबले जीवन
हनाजुयागु संसारय् हे थौं नं जीवन हनाच्चना धकाः छं
बिचाःयानाच्चंसां, जिं थुइका च्वनागु अथे मखु । उबले
भीसं थुइकाच्चनागु संसार माया खः । ह्येकथं खः ।
संसार नं, संसारय् दयाच्चंगु प्राण दूगु, प्राण मद्दूगु, चित्त
दूगु, चित्त मद्दूगु दक्व नाम रूप धर्मत नं, गुजागु धर्म
धकाः आः जिं स्यू । आः जिं अवबोधयाना कयागु जिमि
केंहेंयात नं इना विइ फुसा, जिपाखें छंत यायेमाःगु तःधंगु
सेवायाये खन धकाः जिं बिचायाये । छं उगु अवबोध
यानाकाये फइगु ज्ञान उत्पत्तिं निसें दु धकाः जिं स्यू ।
जित थुजागु अवबोध प्राप्त जूगु छुं दिं न्ह्यवः तिति । तर
थौंतक जि छन्त स्वयेत मन्नःसे च्वंच्वनागु छंके थुइकेगु
शक्ति उखन्हु तकं छिपे मज्जुनिगुलिं खः । आः जिं थुल कि
छंगु मनय् विवेकं छुं थुइके फूगु स्थिति दु धकाः । उखुन्हु
जि भिक्षु जुयागु दिनय् जिं बिचायाना कि छं भयानकगु
मानसिक वेदनां युक्तजुइका भोगयानाच्चन धकाः ।”

“भन्ते, क्षमा, उखुन्हु जिगु मन गजब नकसां अभाग्यया

स्थितिई थ्यनाच्चंगु खः । गुलिंसिनं बिचाःयात कि, जि उबले उईजुइ धकाः, धात्थे हे जि उई मजूगु जिमि माँया दूर्दीर्शिगु कल्पनां खः । इमिसं जित ह्येकल । जिगु जातःख्य दशाया कारणंयाना छःपिं मङ्गल द्वली च्वनकि अन हे सी धकाः वसपोल शाक्यमुनि खंका बिज्यात, उकिं छःपिन्त व्वनायंका भिक्षु यानाबिज्यात धकाः । दशा फुइवं हानं छःपिं बिज्याइतिनि धकाः जित उगु इलय् धयातःगु खः । व धाःगु खँ जिं स्वीकारयाना । अलेतिनि जिगु मनच्चन । अनंलिपा माँ व यशोधरा तता नापं जिमिगु छच्ये वना । तता व जि नापं जीवन हनाच्चनागु हे दरबारय् तले जक । ततां उबले जित जोछिं बाखँ जक कनादीगु खः । तताया बाखँ न्यना जि मेम्ह हे जुल ।”

केहेमेजु, जिं छन्त खँ छगू कने । बाँलागु मूवंगु मणि छगः चीधिकाः म्ह मचाया ल्हातय् बिल धाःसा उम्ह मचां छु धकाः बिचाःयाइ ?”

“भन्ते, न्ह्यागुसां बाँलागु वस्तु धकाः बिचाःयाइगु जुइ का ।”

“थ्व मणि खः, मूवंगु वस्तु खः धकाः थुइके फइला ?”

“फइमखु भन्ते,”

“पाय्छि जू व हे मणियात छुं सयेका सीका मतःम्ह गाँयाम्ह मनूयात बिल धाःसा व गामानं छु धकाः बिचाःयाइ ?”

“भन्ते, व मनूखं मूवंगु वस्तु धकाः स्यू ।”

“वं स्यूला, थ्व फलनागु | वर्गया मणि, थुकिया: थुलि मूवं, थुजा थुजागु मणि मभिं धका: ?”

“सी मखु भन्ते, वयाके उलिथ्यंकया: ज्ञान दइ मखु । मूवंगु मणि धका: जक वं सी ।”

“पाय्छि जू उगु मणि, मणिया बारय् बाँलाक स्यूम्ह मणिया मू तइम्हंसित ब्यूसा वं गथे बिचायाइ ले ?”

“भन्ते, उम्ह ब्यक्तिं ला मणिया बारय् सीकि । उकीया मू वर्ग वथें उगु भिं मभिं नं सीकेफु ।”

“आ: स्वसा केहें मयजु, छगः मणियात स्वम्हसिनं स्वंगू तालं मखुला थुइकूगु ? हः वथेंतुं थ्व संसारय् जीवन हनाच्चंभिं मनूतयेसं संसारया बारय् नं अथे हे थुइकिगु जुयाच्चन । छ व जि उबले नापं जीवन हनाच्चनागु इलय् भी निम्हसिनं नं संसारया बारय् बिचाःयानागु उम्ह चीधिकःम्ह मचां मणिया बारय् बिचाःयार्थें खः । थ्व संसारय् कामसुख भोगयायेत, म्हितेत दयेकूगु संसार धका: उबले भी निम्हसिनं कल्पनायाना । अथे मखु ला ?”

“अथे खः भन्ते,”

“केहेंमेजुया लुमं ला, छन्हु भगैचाय् भी निम्हं खँ लहाना च्वंचनाबले जिं थ्व संसारया बारय् छुं भति खँ कनागु तरिका । उगु खँ जिं अथे धयागु, वसपोल शाक्यमुनिं कना बिज्याःगु उपदेश जिं मैनां थें पाठ कन्थ वयेका: खः । जिं बाँलाक थुइका मखु । जिं अथे कनागु खँ उबले केहेंनं कल्पनायाना मस्व मखुला ?”

“भन्ते, जिं उबले बिचाःयाना कि छःपिनि मन थाते

मलात जुइ धकाः । व खँ लुमंसे वइबले भन्ते, जित आः मछ्छासे वइगु ।”

“केहेंमेजु, लज्जाचाये माःगु छुं खँ मदु । अथे हे खः संसारय् च्वंपिं मनूतयेया कल्पना । छंके जक मखु, जिके नं उजाःगु हे कल्पना दु । छ् चीधिकः बले माँ बाःपिं नापं गुगुं बस्तुया बारय् न्यासिचाः पहलं (मचातालं) खँ ल्हाना तःगु दु खला ?”

“खः भन्ते,”

“अले छं माँ-बौ नं गुबले धाःला, जिमि म्थ्याय् तसकं मूर्ख धकाः ?”

“मधा भन्ते,” व ला मचातयेगु स्वभाव धकाः न्ह्याम्हेसिनं नं स्युनि ।”

“अथेजुसा केहेंमेजु, उबलय् छं कंगु खँया बारय् जिं कल्पनायानागु नं अथे हे खः । व छंगू मूर्खता मखु । लौकिक गतिया स्वभाव खः । शाय्द आः छं व स्वयानं अप्वः थू जुइमाः । उगु छंगु बुद्धि आः छुं प्रमाणं छिपे जुल । उकिंका आः छंके थुइके फूगु क्षमता दूगु ।”

“भन्ते, उबले जि भिन्त्यादँ भिंखुदँ ति दत जुइ । उबले जि संसारया बारय् छुं ज्ञां दयेका च्वंच्वनाम्ह मखु ।”

“केहेंमेजु जक मखु, जिनं आश्चर्य चाः, उबले संसारया बारय् जिगु मनय् दूगु द्रंगु धारणा लुमंसे वइबले । थौं जिं संसारया स्वभाव, संसार दूगुया कारण, संसार मदयावनीगुया कारण, संसार मदयेका छ्वइगु क्रम सीका तयागु दु । आः जि संसारं अलग्ग जुइ धुनम्ह खः ।”

“भन्ते, आम खँ जिं मथुल ।”

“केहेंमेजु, भीत संसार दइगु संसारया बारय् आशा दतले जक । गुगुं दिनय् संसारया बारय् मनय् दूगु आशा मदयावनकि उखुन्हु भी संसारय् जन्म जुइमखु । वसपोल शाक्यमुनिं लुइका बिज्याःगु धर्म व हे का । जित मालाच्चंगु उगु सुख जिमि केहेंमेजुयात नं प्राप्तयाके बिइत का ।”

“भन्ते, उगु संसारया बारय् दूगु आशा मदयेकेत भीसं गनं निसैं शुरु यायेमाली ?”

“केहेंमेजु, आम न्यंगु न्ह्यसः तसकं हे महत्त्वपूर्णगु न्ह्यसः खः । भीसं शुरु यायेमाः कि “जिगु” धयागु बिचाः धारा मदयेका । जिं खँ थुइका बिइ, केहेमेजुया बिचाःय् थ्व शरीर जिगु खः धकाः मखुला ?”

“अथे हे खः भन्ते ।”

“आः छं छुं भति थुलजुइ थ्व शरीर भी यःथें तयेफइगु पति मखु धकाः । उगु शरीरय् सम्बन्ध दयाच्चंगु मिखा, न्हाय्पै, न्हाय् व म्यें धयागु प्यंगू व स्पर्श थुइगु शरीर धयागु थुपिं जम्मा न्यागू “जिगु” धयागु बिचाःयाना प्रयोगयानाच्चना । उकिं रूप स्वइम्ह जि खः, शब्द न्यनीम्ह जि खः, बास नंतुनीम्ह जि खः, स्वाद काइम्ह जि खः, शरीरय् स्पर्श अनुभवयाइम्ह जि खः धयागु धारणा आः केहें मेजुयाके दु । उकियात हे आरमण ज्वनीगु धकाः धाइ । मिखा, न्हाय्पै आदीयात इन्द्रीय धकाः धाइ । उगु इन्द्रीयं न्हाचः धयागु आरमण प्राप्तयाइगुयात हे केहें मेजुं सुख सियाच्चना धकाः बिचायाइगु । उगु सुख सियेगु बारय्

दूगु इच्छा तापाकेत भीसं भति भतियाना बानि दयेका यंकेमाः । उगु थासनिसे हे भीसं शुरुयायेमाः संसारय् वैरागजुइत । जित थ्व खँ अबबोध याकेत वसपोल शाक्यमुनि यानाबिज्याःगु उत्साह बारय् बिचाःवइबले जिके गजबगु (आश्चर्य) करुणा वसपोल प्रतिई दयावइगु । जि प्रव्रजितजुया दँछिति ई फुकागु हे छ जक लुमंका । जिगु मेगु छुं हे ज्या मद्दु । सुथंनिसें बहनी मजूतल्ले ख्वयाच्चना । जिगु न्हायपनय् तायेदु थें च्वनीगु कि उबले जिं पात्र ज्वना भ्याःक्वं वनाच्चनाबले “नन्द, याकनं लिहाँ वा” धकाः छं धाःगु वचन । केहें मेजु, जिगु मनय् दूगु उगु छंगु लुमंति मनं चीकेत वसपोलं यानाःबिज्याःगु उत्साह व यानाःबिज्याःगु उपाय, जित लुमंसेवइबले वसपोल शाक्यमुनियात धाइगु “पुरिसदम्मसारथि” धयागु वचन धाथें हे ल्वःगु अनवर्थ नाँ खः धकाः लुमंसे वइगु । जिं थौं छन्त अववाद थुलि जक बिइ ।”

“भन्ते, छःपिन्त भोजन दान लःल्हायेत जिमिगु छचें कन्हय् बिज्याहुँ धकाः निमन्त्रणा यानाःच्चना ।”

नन्द स्थविरं मौनजुया उगु निमन्त्रणा स्वीकार यानाःबिज्यात । वसपोल कन्हेखुन्हु उदयन शाक्यया दरवारय् बिज्यात । रूपाकुमारी लिसे वया सहोदरी, उपसेनकुमारं नं वसपोलयात भोजन लःल्हाना उपस्थान यात । अनुमोदन उपदेशयानाः बिज्यायेधुंका वसपोल नन्द स्थविर विहारय् लिहाँ बिज्यात । अनं छुं दिं लिपा वसपोल हानं शाक्यमुनि याथाय् बिज्यात ।

किंन्यागू द्या

नन्द स्थविर खंसानिसें रूपाकुमारीया मनय् प्रव्रजित जुइगु आशा छसिनिसें क्वातुया वःगुजुल । गुगु वसपोलयाके खनेदूगु उपशान्त गुणयाप्रति प्रशन्नजूगुया प्रतिफल खः । रूपां थुगु बिचाः थः सहोदरी इन्द्रायणीकुमारीयात सूचितयात । इन्द्रायणीपाखें थ्व खँ स्यूम्ह उपसेनकुमारं थः सहोदर पूर्णकुमारयात^१ कंगुजुल । पूर्णकुमार धयाम्ह थः जहान अकालं मरणजूगुलिं याकः जीवनहनाच्चंम्ह तर रूपाकुमारी लिसे ब्याहायायेगु मनसाय छुं दिं न्ह्यवःनिसें मनय् लुयावयाच्चंगु खः । उपसेनकुमारं पूर्णकुमारया उगु बिचाः स्यूगुलिं रूपा प्रव्रजित जुइत वनीगुली पनेफइगु कथंया लैपुमा धकाः वयात धाःगु जुयाच्चन । न्ह्याथेयानाजूसां थ्व ज्या यायेफुम्ह ला इन्द्रायणीकुमारी जक दु धयागु खँ पूर्ण स्यू । तर अथे पलाछीत इन्द्रायणी तसकं हे विरोधि जुल । रूपायात प्रव्रजित जुइगुली पनेगु स्वयां थः हे प्रव्रजित जुइगु मनसाय जुयाच्चन धकाः कंम्ह इन्द्रायणीकुमारी बरु पूर्णकुमारयात हे रूपा लिसे खँ ल्हाकेत मिलेयाना बिइफु धकाः जक वयात थुइकाबिल । उकिं इन्द्रायणी लिसे छन्हु पूर्णकुमार रूपाकुमारीयात नापलायेत वंम्ह वया बिचाः सीकेत खः ।

“दाई थौं भाःगु मैयात छगू योजना तयेत । खँ चाचाःहीका ल्हानाच्चनेगु स्वयां तप्यंक हे ल्हायेगु ज्यू धकाः जिं हे दाईयात धयागु । जिं मस्यू मैनें छु बिचाःयाइ धकाः । तर छुं बिचाः तप्यंक प्वंकल धाःसा न्ह्याम्हेसितनं अःपुइ । आः

१ पूर्णकुमार

दाईनं उगु कारण कनादिइ ।”

रूपां पूर्णकुमारपाखे जिज्ञासापूर्णगु मिखा ब्वयास्वल ।

“म्हां, मैंनं हे खं कं, अलेलिपा जिं खं ल्हाये ल्हायेनि ।”

इन्द्रायणिकुमारी लज्जापहलं उखें थुखें मिखा ब्वया ल्हाः
बुबूस्यात । खं प्वंके मफया फस्सात जुयाच्चंम्ह थः सहोदरी
खंम्ह रूपां खं ल्हात ।

“छु खं ले अपायसकं कने थाकूगु खं ? तप्यंक धा ।”

“मखु मै, दाई नं धाल कि दाई नं आः जीवन हनाच्चंगु
याकःचा, मै जीवनहनाच्चंगु नं याकःचा, उकिं दाईया
छगू बिचाः दु कि मै नाप मिलेजुया वैवाहिक जीवन
हनेमाल है । व हे का खं ।”

रूपाकुमारी पलख निशब्द जुया अर्थे च्वंच्वन । छुं भति
मुसुकाःगु ख्वाः जुइका वं खं ल्हायेत्यंगु अनं लिपातिनि ।

“थःगु बिचाः बारय् न्यना स्वयेगु धयागु तता छुं द्रंगु ला
मखु । जिं नन्दकुमारयात क्वातूगु मतिनायाना च्वना धयागु
खं सत्यनं खः । जिं स्वयेबले उगु मतिना उलितक्क
क्वातुक्क जिपिं निम्हेसिके दूगु गुगु न्हापाया जन्मनिसें
स्वानावःगु मतिना खः । न्ह्याथे जूसां व आः मिलेजुइ
मफुत । आः वसपोल क्लेश मदयेका बिज्याःम्ह अरहत खः ।
ततां सिहे स्यूजुइ उबलय् वसपोलया पाखें उपदेश न्यंगुलिं
उगु कारण (स्थिति) ।”

“छन्हु न्ह्यवः ततायात जिं धयागु लुमंनि हे जुइ, जिगु
मतिना जिं पूजायाये धुन, जिं हानं मेम्हसित पूजायायेत
मतिना मदु धकाः । (इन्द्रायणिकुमारी थनथाय् उगु खं

स्वीकारयासे छ्र्यो क्वात) । उकिं जिगु बिचाः मदु तता, हानं व्याहायायेगु । उलि जक मखु, जिं बिचाःयाना च्वनागुला तःन्हु मबिवं भिक्षुणी आरामय् वना माथें प्रब्रजित जुयेगु । जि दाईयात नं धायेदया लयता कि दाईथें छुं पंगलः मदुपिं स्वतन्त्र दुपिसं आः यायेमाःगु छ्रगू हे जक ज्या दु व खः प्रब्रजित जुइगु । वसपोल शाक्यमुनि पिनेयाम्ह मखु, भी हे शाक्यवंशयाम्ह खः । वसपोलया शासन तब्यायायेमाः, भीसं हे । उकिं जिं दाईयात धाये मंदु कि, हानं व्याहायाना च्वनेगु मखु । भी प्रब्रजित जुइनु । अथे मखु ला तता ?”

इन्द्रायणीकुमारी मन्ह्यूसे च्वने मफुत । अले व हरर.....रं न्हिल । न्हिले धुनेवं वं खँ ल्हात ।

“जिल मखुला व्याहाया खँ ल्हाःवया । उकिं जुल प्रब्रजित जूवनेगु मखुला ?”

पूर्णकुमारया मनय् रूपाया वारय् मेगु हे धारणा लुइकल । वं धाःगु वचन धायेगु कर्तव्यला थःगु खः, तर थःत अववादा यात रूपा गुम्ह स्त्री जाति धयागु व, स्वया च्वच्चं वयात छुं भति लज्जा चायावल । उगु लज्जांयाना रूपा प्रति गौरव थाहाँवल । कल्पनाया सागरय् दुबिनाच्चंम्ह पूर्णकुमारं खँ छुनाहल ।

“रूपा मै, जिं धाथें धायेकि, जिं थुगु योजना हयागु मेता कारणं मखु, मै प्रब्रजित जूवनेगु बिचाः यानाच्चन धयागु खँ जिं न्यना । उकिं जिं बिचाःयाना कि मै नं थथे बिचाःयाःगु याकःचा जीवनहनाच्चने थाकूगुलिं जुइ धकाः । जिं मस्यू मैया मनय् थुजाःगु मानेयायेबहःगु बुद्धि दु

धकाः । मै क्षमायाना दिसँ, जिं तयागु प्रस्ताव जिके दूगु
पिनेया आशाया कारणंयाना प्वंकूगु प्रस्ताव धकाः मै नं
क्षनिक तकं बिचायाये मते । उगु खँय् मैयाप्रति जिके
दनावःगु अनुकम्पाया कारणं प्वंकागु प्रस्ताव जक खः ।
आः सन्ध्याः ई नं जुल जि वना छ्वये । जि कन्हय् वये,
मै नाप हानं मेमेगु छुं भति भिं खँ बारय् ल्हायेमानि ।”

रूपां पूर्णकुमारयात ल्वःममंकूसे कन्हय् वा धकाः धयाः
छ्वत । पूर्णकुमार पिहाँवन ।

कन्हय् खुन्हु पूर्णकुमार थः सहोदर उपसेनकुमार व
इन्द्राणीकुमारी नापं थ्यंकःवल । पूर्णकुमार शाक्यमुनिया उपदेश
न्यं मवंम्ह खः । उगु दिनय् वं हंगु जीवन उपदेश न्यंवनेत
थ्यंक सन्तुष्ट जीवन मखु । थ्व खँ इन्द्राणीकुमारी न्ह्यवः हे
रूपायात कनातये धुंकूगु जुयाच्चन । व खँ सीके दया वयात
यक्व प्रयोजन जुल ।

पूर्णकुमारं रूपापाखें न्यनेदूगु गुगुकि वया भिक्षुणी जूवनेगु
मनसाय जूगु खँ ।

“छाय् मै, भिक्षुणी जूवने मास्ते वःगु ?”

“जित मय्याःवया ।”

“छु मय्यावःगु ले ?”

“गृहस्थी जीवन”

“विवाह ग्वलमाल जूगुजुया जुइका मखुला मैया
गृहजीवन मय्याःवःगु ?”

“मय्याःवःगु शुरुजूगु उकिं लिपा उपदेश न्यना ।”

“मैनं न्यंगु उपदेशं मय्यावयेकेतः तकं मनय् दुनेथ्यंक

दुहौं वंगु उगु छु उपदेश ?”

“जीवन धयागु हे असत्य (ह्येकथंया) धकाः ”

“जीवनय् दूगु असत्य छु ?”

“ध्व खनेदूगु, शरीरं चाःगु दक्वं मखु । थुपिं मदु । भीगु मनं कल्पनायाना दयेकातिनि उजाःगु खनेदूगु खः ।”

पूर्णकुमार थारान्हल । वं थुजाःगु खँ न्यंगु न्हापांगु पटक व हे तिनि खः ।

“छाय् मै, थुपिं दक्वं मदु धयागु ?”

“जिं दाईयात बाखँ छपु कने ला ? दाईनं बाँलाक न्यनेगु खः ला ?”

“खः कं, न्ह्याक्व ई तक न्यनाच्चने माःसां जिं न्यनाच्चने ।”

रूपां यशोधरादेवीपाखें सीका काःगु संसारया म्हगसया बारय् ताःहाकय्क उपदेश कन । बिचय् बिचय् पूर्णकुमारं न्यंगु न्ह्यसःयात रूपां लिसः व्यूगु तसकं बुद्धिमतापूर्वकं खः । वयाके अवबोध थपायसकं तव्याजुया च्वने धुंकूगु धयागु खँ इन्द्राणीकुमारी व उपसेनकुमारपिस थौतक मस्युनि । छुं घौ तक थुकिया निंति ई बितेयाःम्ह पूर्णकुमार पिहाँ वंगु हे रूपा प्रव्रजित जुइत वनेगु इलय् वयात नं सूचना व्यु धकाः फवनातिनि ।

रूपाकुमारी प्रव्रजितजुइत थःलिसे वनेन्ह्याःपिं स्त्रीपिं मालेत स्वःजुल । व कपिलवस्तुइ च्वंपिं शाक्यकुलय् चाट्यूवंगु थः सहोदरी इन्द्राणीकुमारी लिसे खः । अन्तिमय् थः सहित नीन्याम्ह वं माले फूगु जुयाच्चन ।

रूपायाके दूगु दक्व धन उपसेनकुमारयात व इन्द्राणीकुमारीयात नियमानुकूलं लःल्हात । वनेत्यनागु खँ वं पूर्णकुमारयात नं सूचना विल ।

रूपाकुमारीयाके दूगु धन उपसेनकुमारयात व इन्द्राणीकुमारीयात नीत्यानुकुलं लःल्हात । यात्रायायेत पाय्छिजुल धकाः वं पूर्णकुमारयत सूचितयात । कोसल देशया उत्तर व दक्षिणय् ख्वातुसेच्वंगु वनजुना वनीपितं तसकं उपद्रवजुइगु जुयाच्चन । शस्त्रदुपिं खूतये कारणंयाना तच्चःगु सुरक्षा मदयेकं उगु लौपुं वने फइमखु । मार्गोपकरण ज्वनावनेगु नं तःधंगु प्रश्न खः । थ्व दक्वं पूर्णकुमारं मिलेयानाविइगु जिम्मा काःगुजुयाच्चन ।

दिं सःतिना वल । सच्छिम्ह आरक्षक वल सेना व मार्गोपकरण ज्वनावनेत द्वहँत चिनातःगु छुं गाडात यात्राया नितिं मिलेयात । उपासिका पुचः छ्चोनय्च्वंगु सँ चाना म्हासूगु वस्त्रं पुना यात्रायाये छन्हु न्ह्यवः सुथ न्हापनं दरबारय् थ्यंकःवल । प्रव्रतिजुयेत वनेत्यंम्ह पुलांम्ह जनपदकल्याणी स्वयेया नितिं उदयनया दरबारय् मूवःपिं शाक्य व अन्य महाजनपिनि पाखें उगु प्रदेशय् थाय् छकू हे मल्यंगु जुल । दससील उपासिकाया रूपय् म्हासूगु वस्त्रं पुनाःतःम्ह रूपाकुमारी उगु इलय् तकं ल्यासेया रूप सुन्दर छुं पाःमज्जिनगु खिपिं महाजनपिसं वया प्रव्रज्या अवंक (स्वच्छ) मनं जुइगु शुद्धगु अभिनिष्क्रमण कथं थुइकल । बार्दली च्वनाच्चपिकेनिसें सकलसिकें बिदाकाःम्ह रूपाकुमारी वया जन्म जूगु छ्चैय् बितेयाःगु थ्व अन्तिम रात्री तसकं निश्चलमनं थेंतुं धार्मिक मनं बितेयायेत क्रम मिलेयाना तःगु जुयाच्चन । बहनीसिया न्हापां याम अवसान मज्जुत्ले धार्मिक खँल्हाना जूम्ह उपासिका पुचः मध्यम यामय् चना अले

पश्चिम याम्य् ध्यानयाना नं बितेयाःगु खंगुजुयाच्चन ।
 पूर्णकुमार सहित आरक्षक पुचलय् सुसजितयाना कन्हय् खुन्हु
 अरुणोदय इलय् उदयनया दरवारं पिहाँवन । इमिसं यात्रायाःगु
 लँपुइ जःखः कपिलवस्तुया स्त्री पुरुषपिनि पाखें त्वःपूगुथें
 खनेदूगुजुल । उपासिकापिनि भवलय् न्ह्योनेवंम्ह रूपा उपासिका
 खः । वया यात्रा छम्ह शुद्धम्ह भिक्षुणीया शान्तजुया मन
 आकर्षित जू । लँ जःखः च्वंपिसं ख्ववि हायेकल । वथेंतुं
 साधुकार नं बिल ।

शहरया मूध्वाखाय् लिक्क पुचः थ्यनवं अन च्वंनाच्वंपिं
 दुरुथल ल्हातं ज्वना ब्राह्मणपिनिगु भवलय् बुढाम्ह चक्रदत्त
 ब्राह्मण प्रमुख दूगु ब्राह्मणपिनिगु पुचः खः । चक्रदत्त खनेवं
 रूपाकुमारी वयात नमस्कार यात ।

“थुगु इलय् छन्त नापलायेत जि यक्व आशा यानाच्चनागु
 खः । जि आः बुढा जुल । दुःखी मनयाना ई फुका च्वनागु नं हानं
 गुलि ईतक म्वानाच्चने मालीतिनि जिं मस्यू । जिपिं आः च्वय् छपला
 क्वय् छपला तयाच्चनापिं बुढात । छंगु इच्छा सार्थक जुइमा धकाः
 जिं प्रार्थना यानाच्चना ।” धकाः धाधां चक्रदत्त दुरु लः वया
 न्ह्योने प्वंकल ।

“ब्राह्मणजु, छःपिं खना जित बिचाःवल कि जिमि बाः हे
 जिगु न्ह्योने च्वनाच्चंम्ह थें जुल । छःपिं खनेवं जि
 ताहाकःगु अतीत खँ लुमंसेवल । छःपिनिगु भविस्ववाणि
 पाय्छि जूगुलिं जि तसकं लय्तायाच्चना । उलिजक मखु,
 ब्राह्मणजु, छःपिं तसकं हे दक्ष अनागतवक्ता नं खः ।”

“कुमारी, जि छन्त जिमि म्हायाय् थें यः । जित छम्ह हे
 जक आधार दु व खः छं बौ । उबले आरक्षा यन्त्र

जपयाना शान्तिकर्म यानागु उगु इलय् छं वीया मन तयेत खः । तर जि जक मखु । थुपिं भारवी, कौण्डन्य निम्हसिनं नं स्यू, छंगु जातःखय् दूगु दशा मखु धकाः ।”

“ब्राह्मणजु, व दशा (अभाग्य) मखुला ?”

“अभाग्य मखु, भाग्य खः । उगु विधवा योगया कारणं मखु सा, आः थ्व छ वनेत्यंगु यात्राय् छन्त गुवलें नं वने दइमखु । वर्थेतुं छं लिपा लाभयाइगु उच्च गुण छन्त थुगु जुनी गुगुहालतय् नं प्राप्तयायेगु मौका दइमखु ।”

“व ला खः, ब्राह्मणजु,”

“जिं थौं धयागु खँ लुमंका ति कुमारी, छंगु इच्छा याकनं हे बाँलाक सार्थक जुइ । छ न्हापा पुण्य यानावःम्ह खः । छंगु पुण्य तःचालय् जुयावःगुलिं हे छ थथे जुइदूगुखः ।”

“ब्राह्मणजु, यक्वसिनं धाइ कि, जि छम्ह विधवा जूगु न्हापायानावयागु पापकर्मया विपाक वःगु खः धकाः । जिं नं बिचाःयाना व अथे हे जुइ धकाः । आः छःपिस धयाबिज्यात कि व पाप मखु धकाः, पुण्य धकाः । उगु खँ जि आश्चर्य जुल ।”

“कुमारी, जिं छन्त छंगु बारय् अप्वः विस्तर आः कने मखुनि, उकियाः ई मजुनि । अथे जूसां जिं बःचा हाकलं कने, थुकिया कारण थ्वहे का । गुलिंसिया पुण्य अप्वः जुइवं पुण्य आपामदुपिं वनीगु लैपुई वने खनीमखु । उकियात पनाबिइ, बाधा वइ । अथे पनीबले गुलिंसिनं बिचाःयाइ, उगु बाधा सिद्ध जूगु अभाग्यं धकाः । उगु अभाग्य मखु, उगु बाधा मवःगु जूसा, जूइगु छुले अप्वः

पुण्यया विपाक विदित मद्धिना छलेजुया वनीगु जुइ । आः स्वःसा कुमारीया बारय् हे, उबले छं ब्याहाःजूगु जूसा, नन्दकुमार लिसे राजकार्य चलेयायां विवाह जीवन बितेयाइगु जुइ । थुलि हे मखुला ? आः वसपोलया बारय् बिचाःयाना स्व, छं स्यू जुइ वसपोल आः क्लेश नाशयानाबिज्याःम्ह अरहत व्यक्ति खः, उगु वसपोलया पुण्यं फल ब्यूगु खः । अनंत्यू बाकिदिनिगु छंगु पुण्यं फल विइगु जक खः । छन्त दइगु नं उलि हे जक खः । जिं बाँलाक हे स्यू छं क्लेश नाशयाना निर्वाण अवबोध यानाकाइ धयागु । आः छं थुल हे जुइ जिं धयागु खँ सत्य खः धकाः ।”

“ब्राह्मणजु, आः जिं कारण बाँलाक थुल, जिगु मनय् दूगु तःधंगु शंका छःपिसं थ्व अन्तिम क्षणय् मदयेकाब्यूगु व सत्य खँ थुइकाकायेत ग्वहालियाना बिज्याःगुलिं जि छःपिनिप्रति कृतज्ञ जुयाच्चना ।”

“छं जि प्रति कृतज्ञ जुयाच्चनेगु आम वचनं जक मगाः कुमारी, छुं जुया जि हानं निदं स्वदं ति दुःख स्युस्यूं जीवन हनेमानि जुइ । शाक्यमुनिं कनाबिज्याइथें मरण गुगु इलय् थ्यंक वइ धकाः ला मस्यू । अथे जूसा जिं आशायाये, छंगु इच्छा सार्थक मजूतल्ले जि म्वाना च्वने दयेमा धकाः । जिं आः छंके छंगू फवने, वथेन्तुं छंगु इच्छा सार्थक जुइवं थुम्ह चक्रदत्त बुढा स्वयेत छ वयेमाः । खः, जिगु प्राण वने न्हयवः छन्त स्वये खनेमाः । थ्व हे का जिं छंके फवनागु याचना ।”

“ब्राह्मणजु, आः जित स्वयेत च्वनाच्चनीम्ह बौ छःपिं हे

खः । जिं जिगु इच्छा सार्थक जुयेवं जि छःपिं स्वयेत वये ।
जिं थुगु वचन स्थिरयाना हे आः धयाच्चना । जित छःपिं
स्वये दत धाःसा जिमि मदुम्ह बौ स्वये खंगुथें जुइ । थुगु
खँ जिं मद्रंकूसे पूर्वके धकाः प्रतिज्ञा यानाच्चना ।”

चक्रदत्त ख्वबिं जाःगु निगः मिखां रूपाकुमारीया ल्हातय्
चुप्पानया आशिर्वादबिया सुंकच्चन । पुचः न्ह्यब्बावन ।

चक्रदत्त ब्राह्मणया खँयाना थुगु ई तक रूपाकुमारीया
मनय् दूगु छगू किसिमया नुगःमछिंगु मदया वन । वं
बिचाःयाना च्चनकि थः पुण्य मगाःम्ह मिसाया रूपय् ।
नन्दकुमार प्राप्तयाये मफयावंगु व कपिलवस्तुई अग्रमेहेसीया
रूपय् व्वये मखंगु थःगु पुण्य मगाःगुया प्रतिफल खः धकाः वं
कल्पना याःगु जुयाच्चन । तर चक्रदत्तं कंगु अनुसारं वया
मगाःगु पुण्य आः अप्वःया रूपय् हिलाच्चंगु जुल । उकिं वयात
धैर्य बिल ।

पुचः छसिकथं शहरं ता पापां वन । लँ जवं खवं गाँया
स्त्री पुरुषपिसं पुचःयात इलय् बिलय् योग्य अनुसारं संग्रह
यानाच्चन । वन प्रदेशय् लिक्क मध्यंतल्ले इमित थःपिसं हःगु
मार्गोपकरण नयेगु, त्वनेगु आदि व्यबस्थायायेत आवश्यकता
मजुल । कारण दक्क माःगु व्यबस्था लँय् बिचय् बिचय् हे
व्यबस्थित जूगु जुयाच्चन ।

वनय् द्वाहाँ मवंतल्ले इमित छुंकथं नं दुःखमजू । तसकं
शान्तरूपं वनाच्चपिं उपासिका पुचःया कारणं सुयातनं त्यानु
मचाः । वन प्रदेशय् यात्राया निंतिं निन्हुति बिइगु खँ न्ह्यवः हे
स्यूगु जुयाच्चन । अन जुइफूगु तःधंगु उपद्रव जंगली प्राणिपिनि
कारणं मखु । लुतेयानाकाइपिं सलंसः खुंत उगु वनय् हे

बायदयेका च्वनाच्चंगु जुयाच्चन । थुपिं खुँतपाखें उपद्रव तापाकेत कोसल जुजुं याःगु दक्व प्रयास व्यर्थजूगु हे हिमाल पहाड तक बनजंगल तःचलाय् जुयाच्चंगुलिं खः । थाय् थासय् सिमा च्वय् चिवाकाइपिं तया तापाकं निसे वइपिं पुचःत म्हसीका अचानकं न्ह्योनेवया मनूतेत स्याना, सामान लुतेयानाकायेगु इमिगु बानि जुयाच्चन । व्यापारित थुगु बन सँपुइ यात्रायाइबले शस्त्र अस्त्र दुपिं सेनातथें जुया खः । अलग्ग अलग्ग च्वनाच्चनीपिं थुपिं खुँत छगू पुचलय् न्येम्हति दु । आवश्यक जुल धाःसा इमिके दूगु बाजंपुया मेगु पुचःयात सःती । पूर्णकुमार थुपिं खुँतय् बारय् बुखें बाँलाक स्यूम्ह जूगुलिं पुचःया आरक्षाया निंतिं यायेमाःगु प्रयास दक्व यायेत व थिक्क जुयाच्चंगु जुल ।

पुचः अनुक्रमं बनय् दुने दुहाँवन । न्हापां यात्रायानाच्चंिपिं उपासिका पुचः खः । अनं ल्यू सामान तयायंकूगु गाडा व सेवक पुचः यात्रायानाच्चन । धनुषबानपिं सहित पूर्णकुमार यात्रायानाच्चंम्ह ल्यूने भति तापाक्कच्चना । वं थथे यानाच्चंगु आरक्षक पुचः दु धकाः खुँतयेसं सीके मफयेकेत खः । न्हिनय् बनय् दुहाँवंपिं पुचःत न्हिनेसिया नयेगु ज्वरेयायेत लँय् बिचय् आरामकाल । अले यायेमाःगु ज्या क्वचायेवं हानं यात्राशुरु जूगु स्वल्प ई जाल । अचानकं आक्रमण यावःपिं खुँतेगु मिखा मुख्ययाना उपासिका पुचः व गाडा पाखे जुल । खुँतय्त सम्बोधनयाःम्ह रूपाकुमारी थःगु यात्राया बिचाः प्रस्तयासे दुःख मब्यूसे याउँक वनेब्यु धकाः फ्वन । कुमारीया रूप सौन्दर्य खुँतय्या नायः वशीकृत जुसे ल्वहँयाम्ह सालिकथें जुल । आः वयात माःगु गाडाय् च्वंगु सामान अथवा मेपिं सुनं माःगु मखुत । रूपाकुमारीयात बिस्के यंकमास्ते वल । छुं ई लिपा वं रूपाकुमारी त्वःता बाकिदनिपिं सकलें हँ, मवंसा सामान नं थःम्ह

कयाः सकसितं स्यानाछ्वये धकाः तसकं ख्यात । पूर्णकुमारं धनुषबानपिं लिसेजाना थुगु अवस्थाय् खूंतयत् प्रतिआक्रमण यात ।

न्येम्हति दुपिं खूंतयेत सच्छिम्ह स्वया अप्वः दुपिं धनुषबानपिसं घेरालगेयाये धुनेवं इमिसं छुं याय् फूगु स्थिति मन्त । अले थन्थाय् रूपाकुमारी न्वंवात ।

“सहोदरपिं, भ्नीगु यात्रा अहिंसक यात्रा खः । थुगु यात्राय् छम्ह पतिं त्वनीगु हि प्रमाणं बा हि सितिवंके माल धाःसा व तःधंगु अपराध खः । उकिं थुमित याउँक वने व्यु, त्वःताछ्वव । आः इमिसं नं भ्नीत दुःख मब्युसे चिलावनीगु जुइ ।”

“केहेंनं मस्यू थुमिगु ज्या । भ्नीसं आः थुमित वनेत त्वःताबिलकि अनंलि थुपिं भ्नीसं दमनयाये मफयेक सलंसः पुचः मुना वइ । जिं थुमिगु बानि बाँलाक स्यू । कितमखुसा थुपिं सकसितं स्याना छ्वयेमाः । मखुसा थुमित चिनातया तिनि वनेमाः ।”

“भ्नीपिं ब्वाय्वने फुपिं जूसाला चिनाथकूसां छुं मपाः । मखुसा मेपिं वया इमित फेनाबिया हानं भ्नी ल्यूल्यू ब्वाय्वइ । स्याना हे मछ्वयेकं भ्नी ला थ्व जंगलं वने फइमखु ।”

थये धाःम्ह छम्ह धनुषबान खः । पूर्णकुमारं नं व खँयात स्वीकारयात । आः थन तसकं थाकूगु समस्या उत्पन्न जुल । खूंतयत् स्यायेगुला गन छुं कथं तकं दुःखजुइगु ज्यायायेगुली रूपाकुमारी तसकं विरोधी जुल । वया धैर्यं व कारुणिक स्वभाव खना खूंतय्या नायः प्रमुख सकलें आश्चर्यं चाल । अन्तय् रूपाकुमारी खूंतय्या नायःयात सम्बोधनयात ।

“आः छं छु धयाः ? छ सहित थुपिं पुचःतयत् स्यायेत

खुकुरी न्वयेका च्वंगु धयागु छं खं हे खं । जिमि सहोदरं
धाःगु खँय् छुं अर्थ दु धकाः जिं थुल । तर थ्व समस्या
जित याउँक समाधानयाये मास्तवः । उकिं छं
करालल्हाना बचन बिइफुला छिमित त्वःताबिलकि हानं
जिमित दुःख बिइमखु धकाः ?”

खुँतयेया नायःनं छक्वः जक मखु तक्वःमछि हे
करालल्हात ।

रूपाकुमारीया थुगु मचापहः यचूगु मन खना पूर्णकुमार
न्हिलेमास्तेवल । रूपा थुपिं खुँतय् बारय् व संसारया बारय् छुंनं
मस्यूह मचापहः दुह्म मिसा खः । वं बिचायात कि सत्यकृया
ल्हातकि थःथेंतुं थुपिं दुष्ट खुँतयेसं सत्यकृया त्वाःथली मखु जुइ
धकाः । तँ सुचुका मुसुकाःगु ख्वाःयाना पूर्णकुमारं उपाय
बिचाःयाना थः नं उगु खँय् समर्थन दुथें प्रकाशयासे उपासिका
पुचःयात यात्रा शुरुयायेत आक्कानयात । पूर्णकुमारया बिचारय् थुपिं
दक्व खुँतयेत अन हे स्यानाछ्वयेगु । वयाके खुँतयेप्रति अल्पमात्र
तकं अनुकम्पा मदु । रूपाकुमारी थः सहोदरया दुनुगःया खँ सीके
मफुत । उह्म कुमारी थः उपासिका पुचः लिसे वनेत फःजक
हिल । कवच फिनातःपिं हतियार ल्हातं ज्वना अश्वसेना (सलगया
वइपिं सेना) सलंसः थःगु न्ह्योने बेगं वःगु वं खंगु जुल । छक्वलं
रूपां बिचायात कि खुँतयेया हे मेगु पुचःतयेसं हम्लेयाःवल धकाः ।

अश्वसेनाया नायः तेजवन्त धयाम्ह फूर्तिदुह्म धयागु
सकसिनं नं खंगु जुल । इपिं कोसलदेश पाखें वःपिं जुया
पूर्णकुमारया मनय् छुं शंका जुल । अश्वसेना लिक्क वल ।

“थ्व छु ? म्हासूगु वस्त्र पुनाः छिपिं स्त्रीपिं गनवने
त्यनापिं ?”

थथे न्यंम्ह अश्वसेनाया नायः खः । पूर्णकुमार न्ह्योने वल । वं जूगु घटना संक्षिप्तं नायःयात कन । अन्तय रूपाकुमारीया योजना नं वयात लुमंका ब्यूगु हे मुसुकाःगु ख्वालं । खूंतय्पाखें सत्यकराल ल्हाकाः इमित त्वःताछ्वयेत रूपाकुमारीया योजना न्यंम्ह नायः छर्चो त्वपुइगु तपुली ल्हातं ज्वना रूपाया लिक्क वना सन्मान प्रकटयात ।

“कुमारी, छंगु योजना ला बाँला । तर तसकं ग्यानापु । छंगू क्वागु हि खना जिं छन्त गौरव यानाच्चना ।”

“छ सु नायकजु ?”

“जि काशिमरय् वनेत्यना । अनया महाराज जिमि ससः दाजु, वया नाँ प्रद्योत । हिमालय् पहाडया जुजु व जिमि ससःदाजुया बिचय् न्हापां निसें ल्वापु जुयाच्चंगु । क्वचाःगु हे मखु । आः जि वनेत्यनागु नं वयात ग्वाहालि बियेत ।”

थथे धाःम्ह नायक पूर्णकुमार पाखे फःहिला थथे धाल । “आः छं पुचःत ब्वना वंसा जिल । जिं थुपिं खूंतयत् स्वये । थनंलि थुमिपाखें छुं दुःख जुइमखुत धकाः जिं बिचायानाच्चना ।”

नायकं खूंतयेया ल्हाः ल्यूने लाका चीकेबिल । सलगइपिं लिसे सलम्हय् तयातःपिं खूंत यंकूपिं सेनात अनं पिहाँवंगु पूर्णकुमारं स्वयाच्चंचन ।

छन्हु व छुं ई तक यात्रायाना लिपा पुचः वन पुला गामय् थ्यन । थ्व दक्षिण कोसल राज्य खः । बाःछिति यात्राय् बितेयाःपिं पुचः विशाला महानगरय् स्थित महाप्रजापति गौतमीया भिक्षुणी आरामय् थ्यन । उपासिका पुचःयात लसकुसयाःम्ह भिक्षुणी गौतमी पूर्णकुमार सहित पुचःयात आराम

कायेकेत उपस्थापकपिंत अहेयाना व्यबस्थायाके बिल । छुं दिं
लिपा रूपाकुमारी सहित उपासिका पुचःपिन्त प्रव्रजित याकेबिल ।
पूर्णकुमारं भिक्षुणी रूपायात वन्दनायाना मिखां ख्ववि स्वःस्वः
वयेकुं वयेकुं बिदाकाल ।

“सहोदर, आः छ शहरय् लिहाँवनेगु मखुला ?”

“छाय् छं जिके अथे न्यनागु ?”

भिक्षुणी रूपां छुं मधासे वयात जक स्वयाच्चन ।

“छं लुममं जुइ, उखुन्हु छं जित प्रव्रजित जुइत तःगु
योजना । आः भ्नी निम्ह प्रव्रजित जुइनु धकाः छं जित
धयागु मखुला ?”

“अथेसा छ भिक्षु जुइत नं वयागु खःला ?”

“खः”

“आः छ गन वनेगु ?”

“जि आः वसपोल शाक्यमुनियाथाय् वने ।”

रूपा भिक्षुणी नं वयात शुभकामना यात । पूर्णकुमार
वसपोल शाक्यमुनियाथाय् वना रूपाकुमारी प्रव्रज्यात्व लाभयात
धयागु खँ कना थःतनं प्रव्रजित याना बिज्याहुँ धकाः प्रार्थना
यात । वसपोल शाक्यमुनिं पूर्णकुमारयात प्रव्रजित याकाःबिज्यात ।
कुमार लिसे वःपिं सुरक्षापुचःत भिक्षु पूर्णयात वन्दनायाना
अनुमति कयाः लिहाँवन ।

किंखुगूगु द्या

प्रज्जीवत जुया छुं ई बिते मज्जतल्ले रूपा भिक्षुणी उपदेश न्यनेत वसपोल शाक्यमुनि याथाय् वनेगु मौका चूमला । उकिया कारण वसपोल शाक्यमुनि चारिकाय् विज्यानाच्चंगुलिं खः । छुं ला बला लिपा चारिका क्वचायेका विज्याःम्ह भगवान बुद्ध लिहाँ विज्यात धकाः वयात सूचं थ्यंगुजुल । थौं सन्ध्याः इलय् व दकले न्हापां उपदेश न्यनेत मेपिं भिक्षुणीपिं नाप वनेत्यन । उगु दिंया सुथन्हापनं निसें वया तुगलय् लुयावयाच्चंगु आश्चर्यकथं अनित्यताय् क्वसाःगु विचाः खः । प्रजापति गौतमीपाखें वंगु छुं महिनाया दुने प्राप्तजूगु अनुसासनया कारणं थुजागु विचाः थःगु मनय् प्रभाव जूगुजुइ धकाः वं विचाःयात । खंखंगु दक्क बस्तु नं निसार धकाः वयात स्पष्टं खनेदयावल । संसारया प्रति मेबले गुबलें उत्पन्न मजूगु वैराग वया मनय् उगु दिनय् लुयावयाच्चन धकाः वयात हे प्रत्यक्ष (अनुभव) जुल । सुथंनिसें अनित्य भावनाय् लगेजूम्ह रूपा भिक्षुणी उगु दिनय् न्हिनसिया भोजनया लागी विज्याःम्ह म्हगसय् जुयाच्चंम्ह थें जुल । भोजन यायेगु तकं आवश्यकता मनय् मदुथें जुल । शरीरया स्वभाव स्वकीय अभिमतार्थ पूर्वकेत आवश्यक जूगुजुया आहार मदयेकं मगागु खः धकाः वं विचाःयात जुइफु ।

सन्ध्याइलय् धर्मया खँ न्यनेया निंतिं मेपिं भिक्षुणीपिं लिसे वंम्ह रूपा भिक्षुणी परिषदपिसं किका फेतुना विज्यात । वसपोल शाक्यमुनिया पाखे थयेक मिखा ब्वयेवं वसपोलया म्हं मिखा पति यायेमात्रं खनेदुम्ह किंखुदीति दुम्ह छम्ह मनूया म्हायाय् धकाः तकं विचायाये मफइकथं रूप जाहाँःथीम्ह नचाम्ह वाँलाम्ह तरुणी खन । वं पंखा ल्हातंज्वना वसपोल शाक्यमुनियात पंखां गायेकाच्चंच्चन ।

न्त्याबले रूप प्रति गौरव तायेकाच्चंम्ह रूपा भिक्षुणीया क्वय्मनय् सुपिलाच्चंगु उगु रूपगौरवं हानं छुच्यो ल्हवनाहःथे वयात अनुभव जुल । थ्व तरुणी सु ? वसपोल शाक्यमुनिया लिक्क हे च्वना वसपोलयात पंखां गायेकेत अहेयाःम्ह सु ? व छुम्ह अप्सरा ला ? मखुसा मनूया म्ह्याय् ? धयागु विचां वया मनय् प्रभावलाकल । आःतकं धर्मदेशना शुरु मजूनि । मे मेपिं वया धमाधम फेतूगु सः जक वं ताः । तर वया मन धाःसा व हे तरुणी प्रति ।

न्हापां भिंखुदं ति वैषं जाहाँ थिनाच्चंगु वया ह्याउँसे च्वनाच्चंगु सुवर्णमयथे च्वंगु म्ह स्वल्प ई दुने नीदं क्यंम्हेसिगु शरीरया स्वरुपथे च्वं धयागु रूपा भिक्षुणी नं खंगुजुल । थुगु ई तकं मनय् ल्हानाच्चंगु अनित्यतां हानं छुच्यो ल्होनाहल । मिखा हे पतिमयासे उम्ह मिसाया म्ह स्वयाच्चंम्हेसिया वयात खनेदयावःगु क्षनिक क्षनिकं अनुभविम्ह (बाज्यःवंम्ह) तरुणीम्ह । दच्छिया दुने गुलि वैष पानावनीगु खः उलि ला क्षनिक ईया दुने हे पाःगुथे वयात अनुभवजुल । छसिनिसें बुढी जुजुवनाच्चंम्ह उम्ह तरुणीया म्ह आः नीदं, स्वीदं, पीन्यादं, खुइदं नं पुलावंगु वं स्वयाच्चंक च्वंक हे । पलख पलखपतिं थःगु मनय् थाहाँवयाच्चंगु अनित्यता आः उच्चक्षेत्र पाखे थाहाँवनाच्चंगु जुल । न्हेदं, चयेदं, गुईदं नं पुला वा छपु हे मदयेक हायावंम्ह, जै धुसिलूम्ह, ला ह्येह्येकूम्ह, म्हुतुया कुं निखेंसं लाः स्वःस्वः वयाच्चंम्ह, थरर....थररं खाःम्ह, उजागु म्ह पाखे फितिकक मसंगु मिखां स्वयाच्चंम्ह रूपा भिक्षुणी छक्वलं थारान्हुल । अथे जूगुया कारण पंखा ल्हातं कुतुंवना वसपोल शाक्यमुनिया न्ह्योने हे बैय् भाराक्क ग्वःतूम्ह उम्ह मिसाया म्ह बैय् जूवंगुया सलं खः । अहो, नकतिनि थर..थरं खानाच्चंम्ह उम्ह बुढीया म्हं प्राण निरुद्ध जुयावंगु स्वभाव वं स्वयाच्चंकच्वंक हे । स्वल्प ई जायेवं म्ह फुलेजुयावल । वचुया वल । थाय् थसं ति (ओजा) स्वःस्वः वयाच्चन

धयागु वं खन । सहःयाये मफयेक दुर्गन्ध वया न्हासंताल । आः
रूपा भिक्षुणीया मन अनित्य स्वभावया बारय् उच्चस्थानय् थ्यन ।
उगु क्षणय् हे अष्टाङ्गसमुपेत ब्रह्मस्वर ताल ।

“रूपनन्दा, जरा व व्याधि निगुलिं युक्त, अपवित्रगु,
धोगीगु, च्वंनं फोहर बाःवइ, क्वंनं फोहर बाःवइगु,
अथेजूसां मूर्खतयेसं ययेकीगु, थ्व शरीरय् स्व । थ्व
शरीर गथे खः, छंगु आम शरीर नं अथे हे खः । आम
शरीर गथे खः, थ्व शरीर नं अथे हे, थुगु रूप निर्माण
यानातःगु धातु विभाजन बारय् बिचाःया । थुकी निसारया
बारय् बिचाःया । थुजागु शरीरया दुने हानं दुहाँ
मवनीकथं लोकया बारय् नं संसार बारय् नं, दूगु इच्छा
त्वःति । छं थनिनिसें शान्त स्वभावम्ह जुइत ज्यायायेगु
स्व ।”

थुगु अववाद यानाबिज्याःगु थत धकाः रूपनन्दा भिक्षुणीं नं
थुइकल । आः वया मन ध्यानलाभ जूगुथे गति वाचाःगु जुल । थः
परिषदया बिचय् फेतुनाच्चनाम्ह धयागु नं वं वाःमचाल । मिं नःगु
छ्छेयंनं प्राण बचेयायेत ब्वायवनीम्हथे लोकं चिलावनेगु इच्छां
छ्छोन्नय् त्वःपूवल धयागु वयात हे अवबोध जुल । वं उगु शान्त
मनं स्वात्तु स्वास्वां कल्पना यात । चिन्तनाया सागरं वया छ्छो
ल्लोङ्गु बखते उपदेश न्यनाच्चंपिं परिषदपिं पिहाँवनेत थिक जुयाच्चन
धयागु खंगु जुल । रूपनन्दा भिक्षुणी वैरागी भिक्षुणीया रूपय् उबले
उपदेश न्यनाच्चंगु थासं दंगुजुल ।

अण्डगुण धा

अण्डु चक्रदत्त ब्राह्मण थःगु आश्रमय् दूगु खाताय्
ग्वारातुलाच्चन । आः वया जीवनया अन्तिम ई थ्यंकःवल धयागु
खँ वं थुल । उपस्थापक ब्राह्मणपिसं वयात सत्कार यानाच्चन ।
वया छगू इच्छा दु कि, थः सी न्ह्यवः पूवंगु स्वयेखनेमा धकाः
प्रार्थना दूगु जुल । आः वया दूगु छगू हे जक इच्छा गुगु थःगु
मनय् दूगु, आःतकं पू-मवंनिगु मनदोल (मनया+दोल) पूवंकेंगु
खः ।

उपस्थापक ब्राह्मणपिनि भति छुयाये छुयाये जुल । थःपिसं
महमस्यूह छमह भिक्षुणी छ्यलय् दनाच्चन, चक्रदत्त ब्राह्मणया
ख्वाःस्वयेगु इच्छायाना वयाच्चंगु धकाः नं इमिसं ब्राह्मणयात
सूचंबिल । थःगु मनय् थौतक ग्वानाच्चंगु प्रार्थना पूवंकाबिइत
बिज्याःगु धकाः चक्रदत्त ब्राह्मणं थुल । वं थःगु खाताया लिक्क
छगू आसन तयेकेबिया, उकी तुयूगु कापः लायेकेबिया उमह
भिक्षुणीयात सःताहिं धकाः थः उपस्थापकपिन्त सूचंबिल ।

शान्त इन्द्रीय दुमह रूपनन्दा महारहत भिक्षुणी चक्रदत्तया
न्ह्योने दूगु आसनय् फेतुनाबिज्यात धयागु वं खन । निपा ल्हाः
ज्वरेयाना नमस्कार याःमह चक्रदत्त कमजोर जूगु सलं थथे धाल ।

“आर्य, जिगु मनय् पूमवनाच्चंगु छगुयां छगू इच्छा आः
पूवन । आः जि याउँक सिनावने फत । छ जिमि
म्ह्यायया रूपय् जिं मानियानाच्चना । जिमि म्ह्यायनं
क्लेश नाशयाना जि सी न्ह्यवः स्वयेत वइ धकाः जिं

२०२

दुनुगलं प्रार्थनायानागु बिचाः खः । जिं थौं तक
स्वयाच्चनागु हे छःपिनिगु उगु आगमन खः । आः जिगु
अन्तिम नमस्कार स्वीकारयाना बिज्याहूँ ।”

“ब्राह्मणजु, दक्व संस्कार अनित्य, दुःख, अनात्म खः । छं
लुमंकि, थ्व दुःख बिइगु लोकं छ प्रमाद मज्जेसे वने फयेमा
धकाः । उगु अप्वः ई बिते मज्जेवं हे छं पूर्वके फइ धयागु जिं
स्यू । जिं प्रार्थना यानाच्चना कि व अथे हे जुइमा धकाः ।”

चक्रदत्तया म्हुतुं पिहाँवःगु अन्तिम वचन खः-

“साधु ! साधु !! साधु!!!

- * - * - * -

थुगु सफू पिकरियेत ग्वाहालि ब्यूपिं

सं.	नाँ	रू
१	मल्लिका महर्जन	६,०४०
२	भिक्षु नायको	५,०००
३	मसिनु महर्जन	२,००५
४	सानुमैया धाख्वा	२,०००
५	स्व. लक्ष्मीमाया महर्जन	१,५०५
६	नानिमाया महर्जन	१,५००
७	अञ्जना महर्जन	१,१२०
८	सन्तलाल, अष्टमाया अवाले	१,१०५
९	रत्नमाया डंगोल	१,१००
१०	सानु महर्जन दौबाहा	१,१००
११	तिर्थमाया शाक्य चिकंबही	१,१००
१२	गोबिन्द महर्जन	१,१००
१३	इन्द्र महर्जन	१,०२५
१४	मदन महर्जन	१,०२५
१५	शहनशीला महर्जन	१,०२५
१६	उर्मिला महर्जन ज्यावलाखेल	१,०२५
१७	यज्ञशोभा शाक्य बालकुमारी	१,०२५
१८	पंचमाया शाक्य	१,०२०
१९	सुष्मा महर्जन चाकुपात	१,०१५
२०	ज्ञानमाया महर्जन	१,०१०
२१	लक्ष्मी महर्जन	१,०१०
२२	ज्ञानमाया शाक्य	१,०१०
२३	शोभा महर्जन चाकुपात	१,०१०
२४	सरीता महर्जन छ्वायबा	१,०१०
२५	चिरीमै महर्जन पिलाछें	१,००५
२६	सक्कलि डंगोल	१,००५

सं.	नाँ	रू
२७	लक्ष्मी चित्रकार	१,००५
२८	सप्तलक्ष्मी शाक्य	१,००५
२९	हेरीतेज बज्राचार्य	१,०००
३०	गंगा शाक्य	१,०००
३१	कृष्णमाया महर्जन पिलाछें	१,०००
३२	चिरीमै महर्जन	१,०००
३३	तुयु अवाले	१,०००
३४	सुमना, अनुजा डंगोल	१,०००
३५	राधिका बाराही	१,०००
३६	सुनिता महर्जन	१,०००
३७	श्रीमाया महर्जन	१,०००
३८	कृष्णमाया महर्जन ग्वार्को	१,०००
३९	शान्ति अवाले	१,०००
४०	कुबेरमाया शाक्य	१,०००
४१	सोणि शाक्य	१,०००
४२	श्रीणि शाक्य	१,०००
४३	दयालक्ष्मी महर्जन	१,०००
४४	राधेश्वरी महर्जन	१,०००
४५	जगतमाया शाक्य	१,०००
४६	धनमाया डंगोल	१,०००
४७	ज्ञानु मानन्धर	१,०००
४८	रामप्यारी महर्जन	१,०००
४९	हेरामाया डंगोल सिंचाहिटि	१,०००
५०	पुनमाया महर्जन नखु	१,०००
५१	राजु महर्जन तःढोका	१,०००
५२	ज्ञानीमाया महर्जन बागदोल	१,०००
५३	हेरामाया महर्जन पाटनढोका	१,०००

तहसिका

- नां : भिक्षु शीलभद्र महास्थविर
गृहस्थी नां : शुभरत्न शिल्पकार
बाया नां : न्हुच्छेलाल शिल्पकार
माया नां : इन्द्रमाया शिल्पकार
बुद्धि : २००९-१-४ साल
बूगु थाय् : ज्वम्बाहा, यल
शिक्षा : बुद्धधर्म अध्ययन, श्रीलंका विद्यालय, कोलम्बो (सन् १९६८-७४)
बि.ए., पाटन संयुक्त क्याम्पस, यल ।
इमेल : ven.sheelabhadra@hotmail.com
वेब साइट : www.manimandap.com.np
प्रब्रज्या : श्रीलंका विद्यालय, कोलम्बो, श्रीलंका (सन् ४-११-१९६८)
उपसम्पदा : आनन्दकुटी विहार, येँ (वि.सं. २०३२-१२-२८)
उपाध्याय : भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर संघ महानायक
दायक : रत्नमाया बज्राचार्य, न्यूरोड, येँ
विहार प्रमुख : मणिमण्डप महाविहार, यल
अनुभव : क) उपाध्यक्ष - अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ (२०६५ सालनिसें)
ख) स्वंगु दशक तक्क "नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा"या कार्य
समन्वय सचिव व परीक्षा नियन्त्रक ।
ग) परियत्ति शिक्षाय् पाली व्याकरण अध्यापन ।
घ) वेलुवण विहार, थेच्चवः, यलया निर्माण निर्देशक ।
ङ) भिक्वःगु विश्व बौद्ध सम्मेलनय् ब्वति ।
अनुवाद : क) पालि भाषावतरण भाग-१ भाग-२
ख) पालि पाठ मञ्जरी
ग) परियत्ति शिक्षा भाग-१, २, ३
घ) पाली त्रिपिटकयात रञ्जना लिपिइ परिवर्तन (वेब साइटय्)
(www.manimandap.com.np)
भ्रमण : श्रीलंका, म्यानमार, हङ्कङ्ग, थाइल्याण्ड, इण्डिया ।